Coperta de PUIU MANU

A.

Lectori GH. D. VASILE Tehnoredactor: CONSTANTIN GOSAV

Bun de tipar 10.X.1986. Apărut: 1986. Coli de tipar: 10, 75.

Tiparul executat sub comanda nr. 259/1986, la întreprinderea Poligrafică „Crişana”, Oradea, str. Leontin Sălăjan nr. 105. Republica Socialistă România roman

BUCUREŞTI

EDITURA ION CREANGA

1986

Astfel se înjghebă în Dacia o nouă făptură, de fire romană prin minte şi dacă prin nemaipomenita ei energie, care păstră trăsăturile ei caracteristice, cu toată năpustirea unor roiuri nesfârşite de neamuri străine.

A. D. XENOPOL, Istoria Românilor, Ediţia a IV-a

Note sărite

l-**vitele**

2-leagăn

Capitolul unu.

CEI TREI, ROATĂ ÎN JURUL LUI TOADER BERIAN, ZIS ŞI ŞERPELE Erau ochi şi urechi. Altfel nici că se putea. Ochii urmăreau, fascinaţi, mişcările singurului om care nu se sinchisea nici atâtica de poreclă, mişcări ce însoţeau vorbele ca şi când cel ce le rostea ar fi fost plămădit din gelatină, în vreme ce urechilor nu le venea să creadă. Cum s-ar fi putut însă să nu crezi când Toader Berian, om căruia, între şaptezeci şi o sută de ani, puteai

să-i dai oricâţi, se jura „să-l muşte şerpele roş” pe ăl care minte, ori de câte ori bănuia neîncrederea pe feţele celor dispuşi să-l asculte. Vitele păşteau mai la o parte, către gura văii. Bătrânul cobora ori ridica glasul, însufleţind vorbele, destăinuind întâmplări de groază, în vreme ce copilandrii, până mai adinioarea viteji nevoie mare, aruncau priviri furişe către bezna cenuşiu-verzuie unde bănuiau gura peşterii, neîndrăznind să? I arate într-un fel sau altul curiozitatea? I teama.

— Cum vă spusei, peştera străbate muntele până hăt, la temeliile Cetăţii Regilor. În pereţii ei, care aici se lărgesc, aici se strâmtează, închipuind un fel de coloană subpământeană a infinitului, sunt săpate poliţe, un fel de brâuri de mărimea unor şanţuri răsturnate în care se înşiruiesc, ca nişte dovleci puşi la păstrare, urnele de aramă sau de aur cu cenuşa mai-marilor daci, fiecare vas fiind păzit de o viperă galbenă, având cornul verde şi în vârful cozii un clopoţel de argint. Cum ai pătruns acolo la ceasul când şerpele roş îşi leapădă pielea, cum prind a suna clopoţeii, fiecare pe alt ghers: legănat, grăbit, unduitor, moleşitor, încât auzindu-i capeţi gust de somn şi ai vrea să dormi şi să tot dormi ca să nu te mai trezeşti niciodată. Atunci, ca la o poruncă, muntele se clatină, intrarea se închide, o lumină lăptoasă prinde a curge din tavanul de calcare, aşijderea celeia din nopţile cu lună neciuntită de vârcolaci; numai ce prind a clinclincţi clopoţeii şi din vasele cu cenuşă prind a răsări somnoroase umbre omeneşti care, mai apoi, se desprind de pe pereţi, aşa cum ai desprinde şi însufleţi nişte umbre, şi încep a umbla într-un fel de plutire vâscoasă, cu gesturi şi paşi de gelatină. Clopoţeii sună şi sună, viperele încornate prind viaţă şi şuieră hârşâit din guşile doldora cu venin înverzit; o lume întreagă, care a fost demult, se închipuie în jurul tău ca imaginile unui film proiectat pe zeci şi zeci de ecrane succesive, încât omul pătruns aici, dacă mai nimereşte ieşirea, biruind somnul bolnav, se trezeşte bătrân, de-i tânăr, şi tânăr, de-i bătrân. Rămâne neom, tânjeşte mereu după ce nici el nu ştie, bântuit de teama şi

de dorul Şerpelui Roş.

— Adică?! îndrăzni Bogdan să-l întrerupă, simţind cum i se scurge un şuvoi de transpiraţie rece pe şira spinării. Cum vine asta „rămâne neom”?

— Chiar aşa! Întări Cosmin, bine prins nu atât de fantasmagoriile bătrânului cât de jocul de spiriduş al negului arămiu şi păros de pe nasul acestuia, neg ce aducea cu un fel de prună brumată, gata parcă să se desprindă în orice clipă şi s-o pornească singur la drum, orientându-se ca o insectă bizară după perii-antenă, şi de învâlvorarea unei şuviţe de păr negru într-o claie colilie.

Negul prinse a se agita ca un minuscul clopoţel de aramă, sprâncenele-cetină se ridicară a cruntă mirare, înfăţişarea lui Toader Berian pe de-a-ntregul era aceea a unui zmeu mâniat când le răspunse:

— Neom ziceţi?! Puşchea pe limbă! Adică nu aşa ca toţi oamenii, ci chip şi robul poreclei sale: nebunul, şuia, zăluda, căpcăunul, priculiciul, strigoaica, înţelegi?! Care va să zică eu vă spun vouă ceea ce ureche de om n-a auzit, iar voi puneţi la îndoială! Uite, mă jur juruinţă grea: să-l muşte Şerpele Roş pe ăl de minte măcar atât, atâtica!

— Aşa ca ’mnealui, mă Bogdane, plasticizează Teofana, închipuind cu arătătorul la tâmplă mişcarea sfredelului, semn cum că bătrânul ar fi binişor plecat de-acasă.

Era în crucea verii. Soarele, moleşit şi el, părea a statornici undeva între zenit şi orizont, nehotărât dacă ar mai trebui să se îndrepte către apus ori ba. Vipia trecuse, vitele păşteau liniştite, iar ei altceva mai bun decât să asculte basmele bătrânului nu aveau de făcut. Ş-apoi nu oricine se putea lăuda că ar fi ascultat povestea peşterii din Valea Rea, chiar de Toader Berian spusă, de cel poreclit Şerpele Roş, arătare de spaimă, pe care întreaga suflare a satului îl ocolea la ceas de noapte ori prin locuri mai puţin umblate. Obişnuit, acesta era un om tăcut şi ursuz, un singuratic întâlnit când nu te aşteptai, prin văi şi pe coclauri, în căutarea cioburilor vechi şi a intrării în Peştera Zeilor. Doar cei câţiva copii de la Grădişte se

obişnuiseră cu el, se convinseseră că nu era decât un biet bătrân care nu face rău nimănui, dimpotrivă, îţi are grija vitelor când tu ai poftă de scaldă ori de joacă şi ştie mulţime de istorii şi întâmplări, încât să-l asculţi şi să-l tot asculţi dacă are poftă şi se lasă înduplecat. Astăzi, aşezat la umbra unui mesteacăn, singuratic pe costişa despădurită la fel ca el, ascultase cu vădit interes discuţiile celor trei tineri despre comorile regilor daci, se arătase prins de vraja închipuirii ori într-o lume ale cărei rosturi părea că singur dumnealui le ştie şi, cu vorba domoală, se lăsă pe făgaşul istorisirii. Oricum, auditoriul acesta, nedesprins prin ani şi experienţă de poveste, i se părea mai potrivit decât altul. Se prefăcu indiferent la gestul Teofanei, o zvăpăiată ce da în pârg prevestind o frumuseţe tulburătoare, care îi amintea un chip din alte vremi şi din alte lumi, puse negul din vârful nasului în mişcare şi prinse iarăşi a se desfăşura într-o gestică nemaipomenită, înălţându-se ori lăţindu-se, chircit în sine ori revărsat cu toată fiinţa în afară, ca o vieţuitoare dintr-o altă galaxie, alcătuită din plasmă.

— La ieşire un alt Şerpe Roş stă strajă vecinic trează. Dacă soi de om a răzbit cumva într-acilea, numai ce-l muşcă de lobul urechii, urechea ceea se umflă şi coace şi se face rană roşie, care de la o vreme rămâne aşa, o urmă cât un bănuţ de aur, semănând cu aceia presăraţi pe pardoseala peşterii.

Bogdan repetă gestul fetei, sfredelind tâmpla cu arătătorul, şi-i face cu ochiul. Numai că aceasta, prinsă de relatare, nu-i ia seama, pentru că tot ce spune moşul i se pare adevărul-adevărat, nu putea fi altfel; el, Bogdan, fluieră întrerupt, semn că moşul a luat-o razna şi, deodată, numai ce sare ca muşcat de şarpe:

— Ei, asta-i! Păi, mă tot miram eu de unde atâta fantezie, de unde le scoţi şi cum le plămădeşti. Dară de aia zic oamenii că matale te-ai scrântit! Aşa, deci?! Matale, moş Toader, ai văzut, cum te văd, Şerpele Roş, ai fost în Peştera Zeilor, la care i se zice a Zâmelor, căci, uite, ai semnul întipărit pe lobul urechii. Care va să zică nu

glumeşti!

Bătrânul nu păru surprins. Doar o lumină cât scăpărarea unei raze îi trecu peste obraz, neobservată aproape. În schimb, îşi duse mâna la ureche şi îşi pipăi îndelung, cu mândrie, s-ar putea spune, semnul. Protestul, reproşul veniră abia acuma:

— Cum adică?! Voi aşa aţi crezut? Că-mi arde de şagă, de înşiruit pe aţă copilării, istorii şi basme! Află, băiete, că n-aveam anii tăi când am intrat în Peştera Şerpelui Roş. Tot într-o vară secetoasă şi zăludă ca asta. Şi-am văzut ce n-a văzut om, şi-am trăit ce nici măcar nu se închipuie a trăire. Pe atunci – voi cam câţi ani aveţi, patrusprezece? Păi da, a? E gândeam şi eu, da' pe atunci aveam şi eu mintea aprinsă ca acei păgubitori căutători de comori dacice, ce-or fost dărâmat şi răscolit din temelii Grădiştea, Blidarul, Piatra Roşie şi Feţele Albe. Cum zic, eram eu a? E, cam la anii voştri, doar că ştiam mai puţine lucruri decât voi. Îm! De ştiam, de bună seamă mă alegeam şi cu alte foloase, aş fi lăsat vreun sămn, aş fi păstrat o mărturie, mi-aş fi ostoit frica şi acum altfel le-aş arăta şi dovedi, pe toate, celor trebuitori să ştie. Aşe, m-am ales doar cu semnul ista şi cu o poreclă ce mi-o fost zăuitat numele, dar de care poreclă nu mă ruşinez.

Seceta transformase vara într-o toamnă târzie, bântuită încă de călduri: ierburi uscate şi tăioase ca spinul, izvoare secate, fântâni nămolite, animale secerate de foame şi dalac, presărate prin păşuni ca muşuroaiele de cârtiţă. Părinţii mei trimiteau în păşune două perechi de boi, o vacă pentru lapte, doi cai de căruţă şi doi pentru munte, câteva capre îndrăcite care-mi scoteau sufletul, ţinute mai mult pentru iezii tăiaţi de paşte. Cum-necum, pe seceta ceea trebuia să le hrănesc, să alerg pe urmele lor, încât simţeam cum îmbătrânesc de ani şi-mi scurtează zilele. Pe la crucea verii, într-o zi când năduşeala năvălise odată cu zorii, calc porunca tătâne-miu şi mă abat cu marhăle1 tocmai pe Valea Rea. Aici, unde şi unde, mai întâlneai un covor de pajişte, un loc umbros, un smoc de iarbă, fiindcă nimenea nu se încumeta din pricina viperelor

cu corn. Bunu, care, de când trecuse suta, nu mai număra anii, îmi povestise multe despre Peştera Zâmelor şi despre Şerpele Roş dar eu, la fel ca voi acum, o iotă n-am luat de bun. Caprele, vreo opt, zece, nu-mi mai aduc bine aminte, au tot suit din stei în stei ciugulind frunza de iederă şi măciuliile ciulinilor de piatră şi până să iau seama au ajuns tocmai la locul acela ocolit de oameni, unde se bănuia intrarea păzită de şerpele neadormit. Să mă întorc fără ele acasă nu îndrăzneam, să urc până la ele nu aveam curajul. Mi-am zis: fie ce-o fi! Dus am fost şi iată cu ce m-am ales din această pricină.

Bătrânul le arătă lobul urechii şi şuviţa de păr negru.

— Cât am fost tânăr, şuviţa aceasta era albă; de-am albit cu anii, s-o făcut neagră. D-aia zâc, şi nu ziceam nimicuţa de nu auzeam ce puneţi voi la cale, că, dragii mei, pe Valea Rea nu-i de mers la anii voştri. Şi. Degeaba oboseala. Pentru mine nu-i zi bună de la Dumnezeu în care să nu caut intrarea. Geaba! S-o fi închis pentru vecie, s-o fi stârpit fără de urmă Şerpele Roş, mi s-o fi năzărit mie atuncea din pricina cine ştie cărei alte întâmplări năprasnice, totul nu o fi fost decât tulburare în vis urât, cine ştie?!

Nori albi şi pufoşi, caiere de lână şi clăbuci de săpun, înălţau cetăţi şi castele către apus, ca apoi să le pună la temelie pălălaia asfinţitului însângerat. Toader Berian le urmări îndelung jocul, tresări ca de o amintire, cercetă pe furiş pădurea întunecată de pe versantul stâng al văii şi le atrase atenţia:

— D-apăi, dragilor, ar cam trebui să coborâm către sat. E acuşi, acuşi vremea mulsului şi a adăpatului, dacă nu cumva cu mulsul ne-au luat-o şerpii înainte. Tare agitate mai sunt bietele dobitoace. Ca atunci. De când cu întâmplarea aceea oamenii nu se mai încumetă să pască vitele pe aici. Mamă, mamă, ce mai spaimă şi îngreţoşare intrase în poporănii de p-aci!

— Ce întâmplare, care întâmplare?! Alta decât cea cu peştera şi Şerpele Roş?

— Alta, dar tot cam atunci s-a petrecut. Vaca lui

Orbişan de la cantonul silvic se obişnuise să fie mulsă de un şerpe. Se înrăise în patimă încât ţinea laptele, chiar dacă omul o închidea în grajd o zi sau două. Se credea că o strigoaică, o vâlvă a roadelor s-a fost înstăpânit pe laptele vacii, până într-o zi când, luându-i urma, a găsit-o în Fundul Văii Rele cu şerpele agăţat de uger. Şerpe de groază. Cât stâlpul prispei. Roş, roş era. A ridicat omul întreg satul, dar nu i-au dat de urmă. Bietului animal, fiindcă se nărăvise fără de leac, i-a scurtat viaţa cu un glonte. Numai că a doua zi cantonierul dispăruse fără urmă. Ieşise omul până afară, zicea nevasta, cam pe la al doilea cântat al cocoşilor. A auzit ea un strigăt puţin, aşa ca de om suguşat, şi de atunci pace bună! Om nu l-a mai văzut.

— L-o fi răpus Şerpele Roş? întrebă Teofana, zbârlindu-se de frică.

Toader Berian nu-i răspunse. Rămăsese ca înţepenit pe bâtă, cu privirea aţintită către apus, unde razele soarelui, proiectate pieziş de după Culmea Luncanilor, închipuiau un imens şarpe roşu.

— Măi, să fie! exclamă Cosmin. Uite şerpele lui nea Berian!

Gluma, făcută mai mult pentru a-şi da curaj, se frânse la jumătate. Un şuier prelung, un fel de vaier al pământului se născu dintre steiuri şi străbătu valea cu numele de Rea. Bătrânul prinse a se închina cu gesturi largi, ritualice, şi linişti apoi vitele şuierând o dată prelung, din colţul gurii. Ca vrăjit, cerul se războii dintr-odată, la orizont balaurul roşu deveni siniliu şi inconsistent, iar pădurea din apropiere îşi încetă vaierul. Se lăsă o tăcere apăsătoare, grea, plutitoare, ca o miasmă a smârcurilor. Aerul, materializat, consistent, părea îmbâcsit cu nelinişte, cu aşteptare, cu un fel de substanţă invizibilă, dar vie, raţională. Rămăseseră cu privirile pironite către gura văii de unde cobora şi se întindea ca o fiinţă tentaculară o pâclă moleşitoare, leşioasă, care înainta, se târa spre ei, pipăind parcă acele uscate ale ierbii, copacii, pietrele. Animalele ridicaseră şi ele

capetele, speriate, se strânseseră grămadă de la primele semne de spaimă, un tăuraş prinse a mugi întărâtat, cu nările tremurânde, cei trei adolescenţi, înfricoşaţi, făcură cerc în jurul bătrânului care părea a fi în stare să stârnească şi să potolească, să cheme şi să alunge spiritele malefice chiar şi numai cu privirea sau cu un şuierat. Acesta zise, aruncând săgeata ochilor apoşi, dar ageri, către hăurile şi steiurile din Valea Rea:

— Poate că nu se cădea să încep a povesti ce s-a petrecut atunci. Străbunicul meu zicea că unii oameni sunt dăruiţi cu duhul povestirii, al rostirii în aşa fel încât slobod vraja şi dau vieţii lumea închipuită ori reală, întâmplările adevărate sau numai scornite, despre care istorisesc. Mi se potriveşte şi mie de când cu întâmplarea aceea, dar voi nu trebuie să vă speriaţi. Bine ar fi fost să tac. Întâmplarea asta, nemaivăzută şi nemaiauzită, am mai spus-o o singură dată. Tot cam prin locurile acestea, poate că chiar unde ne găsim acum. La puţin timp după ce am fost rătăcit fără nădejde de întoarcere în inima muntelui. Tot cam la ceasul înserării. Da, da, îmi amintesc acuma bine că şi atunci s-a arătat balaur roş la sprâncenele orizontului, în vreme ce pâcla se prelungea, se târa precum o vietate lacomă către noi. Da, da! Uite, ca acum, întocmai ca acum pădurea a şuierat temătoare. Or fi fiind, gândesc eu, anumite taine, care taine trebuie să rămână pentru vecie. Oamenii din vechime erau altfel decât cei de astăzi. Trăiau în cumpăna şi făgaşul tainelor, încât nimic pe faţa pământului nu i-ar fi putut face să le clintească, punând întrebări şi făcând destăinuiri. Poate chiar eu voi fi fiind primul dintre aceia care le-a întrerupt şirul, călcându-le rostul. Asta mă scurmă ca o lingoare necruţătoare şi înceată, ca o boleniţă fără de leac, numai că altfel nu se putea. Taina mea era prea mare, şi încă mai este, şi prea grea încât să poată fi purtată vreme multă de un biet şi de un singur om. Într-un fel ea ne privea pe toţi, din tată-n fiu, şi mă mai întreb dacă aveam sau nu aveam dreptul s-o păstrez pentru mine. Cel puţin aşa credeam atunci şi cu gândul ăsta mă mai împac şi-acum. Atâtea şiruri de oameni trăitori în acest vad de

lume au ars în dorul de a ajunge acolo unde am ajuns eu, au tânjit să ştie ce ştiam eu, să vadă ce am văzut eu atunci, Peştera Zeilor şi Comoara Regilor, încât mă simţeam îndatorat cu destăinuirea. Ia, închipuiţi-vă dacă n-aş fi fost singur, dacă după ce m-am înapoiat printre semeni aş fi fost ascultat şi crezut! Pe atunci intrarea străjuită de Şerpele Roş mai putea fi găsită, ori cine ştie! Eu unul mai trag nădejdea că va să vină o zi când unul dintre voi, sau un vlăstar de-al vostru, va să dea iarăşi peste acea intrare tainică. Atunci multe dintre secretele de acum, multe dintre tainele tainelor se vor fi dezlegat, căci toate semnele ce mi s-au arătat, pe care după cuprinsul minţii mele le-am tălmăcit sau nu, acolo, în adâncurile de calcare, sunt făcute să vorbească, să povestească ce şi cum.

— E de mirare, zise Cosmin, dornic să-l întărâte, cum poţi să-ţi mai aduci dumneata aminte după atâţia ani trecuţi!

— Cincizeci şi şase, nepoate. Cincizeci şi şase! Şi uite! Parcă-ar fi fost mai ieri. Încă mai văd totul, mai aud totul şi mai simt totul ca atunci. E drept că multe se devălmăşesc, nu mai au contur şi înţeles clar, însă nici atunci nu au avut, ori vor fi avut, dar eu nu l-am putut pătrunde. V-aş zice, v-aş povesti vouă, fiindcă la anii voştri mai trăiţi în poveste şi simt că mă veţi crede, numai că iarăşi mă cuprinde, ca atunci, teama. Doar aţi văzut, aţi simţit mai adinioarea ce se poate întâmpla. Acum. Fie ce-a fi! Prea multe zile nu voi mai număra eu. Cei trăitori pe atuncea, oameni de seama mea şi chiar mai chibzuiţi decât mine, nu au vrut şi nu au putut să mă creadă. Ba mai mult, ocolindu-mă ca pe o vietate de pe alte tărâmuri, mi-au zis când Todor Nebunul, când Şerpele Roş, nu din răutatea cea omenească, ci numai din pricină că erau ţărani simpli, necălătoriţi prin lume şi prin cărţi. Atunci, într-o dreptate vorbind, nici că se punea preţ pe lucrurile astea cu trecutul şi strămoşii. Tocmai se stârnise jariştea războiului dintâi, bătaia a mare, după care ne-am fost desprins de unguri şi ne-am alipit la ai noştri. Cam atuncea s-au arătat prin sat şi prin împrejurimi trei streini, streini şi de neam,

nu numai de locurile astea, dară grăiau binişor româneşte. Oamenii, sătenii, au mirosit repede cam ce fel de vânturi adulmecă, ce vânat caută şi s-au ţinut departe de ei. Încă mai erau proaspete întâmplările de după vâlvoriţa lui Horia, când în Munţii Grădiştei, la Cetăţi, au năvălit ca lupii streinii cei căutători de comori, că numai prăpădul şi ruina au rămas pe urmele lor. Când s-au fost arătat pe-acilea cei trei streini eu eram ţângălău tânăr. Copilandru dat la stăpâni. Slugăream de doi ani în casele unui pre învăţat profesor din Orăştie. Acolo, mai trăgând cu urechea, mai răsfoind o carte, am aflat ba de una, ba de alta, întâmplări şi oameni de pe meleagurile acestea cercetate şi încercate de toate puvoaiele lumii. Decebal, Muntele Cogaionon cu peşterile sfinte, războiul cu Roma, Vezina şi Peştera Zeilor, Comoara regilor daci, câte şi mai câte lucruri de mirarea şi furnicarea minţii pentru un copilandru ca mine, coborât la oraş tocmai din satul de la poalele Cetăţii Sarmizegetusei.

Trebuie să vă spun că în vremea cât am slujit în casa acelui luminat profesor, a cărui omenie zece vieţi de-aş trăi şi tot nu aş uita-o, am citit cu lăcomia celui lipsit, ce mi-a căzut în mână, îndeavalma, până când el mi-a descoperit această foame şi, în serile lungi de iarnă, însuşi s-a ocupat de instruirea mea. Din aceasta foloase prea mari nu am avut, ba, dimpotrivă, vorbirea mea mai deosebită de a celorlalţi săteni i-a întărit pe aceştia în încredinţarea că sunt luat în stăpânirea vâlvelor. După cei doi ani trăiţi în casa luminatului profesor, dacă mi-am luat simbria, m-am înapoiat aici, la păscutul vacilor şi făcutul fânului, cu capul fierbinte de atâta buchisit pe furiş, doritor să aflu, să ştiu, să dezleg. Cam în vremea aceea se pripăşiseră cei streini cu gânduri ascunse pe la noi. De bună seamă gânduri curate nu puteau să aibă, chiar dacă înscrisuri cu care să ne acopere ochii aveau berechet, numai că şi ele stârneau îndoiala, fiindcă veneau de la Viana şi cine amaru' ar fi putut să le prindă înţelesul?! Eu tânăr, inima aprinsă, cugetul uşor de încetult, capul înfierbântat de câte auzisem în casa acelui profesor de istorie, le iau urma şi

mă ţin morţiş de ei, doar – doar m-o lua în seamă şi m-o face părtaş la plănuiri şi foloase. Ei m-au fost cercetat o vreme cu viclenia, eu numai cu cinstea, şi m-au luat. Le trebuiam ca sarea-n bucate. Ispitiră ei pe unul, pe altul şi chitiră că bunul, adică străbunicul, fiindcă bunicului îi ziceam Tata-Iancu, păstrează taina unei peşteri pe care de la începuturi de istorii nu a mai călcat-o nimenea. Oameni hicleni ca apele, mă încetule ei cu vorba faină, cu bănuţi de aur, cu făgăduieli de parte bună la câştig sigur. Eu, cum vă ziceam, crud, căţălandru uşor de ademenit de haita lupilor dincolo de stână. Mă şi vedeam stăpân pe câteva iugăre de holde, fâneaţă şi pădure, pe o pereche de boi şi un cal buiestraş. Bunu-meu de unde să bănuie cu cine şi la ce m-am ortăcit! îl îmbrobodesc cu istorii din cărţile citite, îl descos pe-ndelete, îl iau când de ici, când de colo, ce mai! îl trag cu neruşinare de limbă c-o fi, c-o păţi, că cineva dintre ai noştri va trebui să afle şi să ducă mai departe taina. Mă întorc la cei hicleni, vând totul pe vorbe şi hai în munte!

Uitasem să vă spun că, în urmă cu anii, greu se putea răzbate până aici.

Şi dacă răzbeai, apoi numai cu securea în mână şi frica la inimă. Mişunau viperele cu corn şi creşteau nişte buişaguri dese ca peria de scărmănat câlţii. Nu-i bai, că lighioanele învecinate mai colcăie şi viermuiesc şi-acum colo, sus, la calcare, însă nu chiar ca atunci. Ei, streinii, lotri de care vă vorbesc, aflaseră despre cele primejdii şi se pregătiseră cum se cuvine: cizme cu carâmbii înalţi, mănuşi şi îmbrăcăminte de piele, beţe de alun despicate împotriva şerpilor. Eu m-am încumetat, cum s-ar zice, cu mâinile goale. Era într-o sâmbătă a paştelui, pe înserat. Oamenii, la ceasul vecerniei, erau, cu mic, cu mare, la biserică şi nimenea nu ne-ar fi putut stingheri în lucrarea noastră. Bănuiam numai că tata chitise ceva, fiindcă mă înştiinţă de primejdie pe de departe, cum îi era felul, zicându-mi: „hai, hai, drace, joacă-te cu focul şi mai apoi plânge-mi-te că te-ai ars!” Nu îl luai în seamă. Nu vă spusei că, în ultima zi, celor trei li se mai adăugase o

femeie, o farmazoană cu ochii ca pieliţa guşterului, neatinsă de soare, unduitoare precum nuieluşa de salcie din preajma izvoarelor tăinuite. Am înţeles că venea de departe, că îşi lăsase trăsura la hanul „Corbul cu inelul" şi înadins ocolise satul. De unde cunoştea aşa bine coclaurile, nici până astăzi nu m-am putut dumiri. Dumnezeule mare, ce femeie! Ceilalţi o priveau de jos în sus, cu teama şi respectul câinelui bătut. Una mai frumoasă decât ea nu-mi mai ieşise în cale. Cu mine se purta drăgăstos, mă scălda în lumina de topaze şi smaralde a ochilor cu adâncimi de iezere, iară mie atunci numai atâta îmi era îndeajuns ca să-mi uit numele şi seama. Bănuiam, presimţeam că nu va fi bine, că mă lăsasem ispitirii pe un drum de păcate, însă era târziu, nu mai puteam da înapoi. Să fim bine înţeleşi: nu lăcomia, nu atât lăcomia cât foamea de a şti, de a vedea, de a descoperi ce nici vestitul profesor nu visase mă făceau să merg înainte, cu ochii închişi. Iară ea, femeia salcie, poate tocmai sora acelui şerpe roş ce aveam să-l cunosc mai târziu, era picătura ce pregătea revărsarea nebuniei mele. Cu o noapte mai înainte, am avut un vis neînchipuit de lung şi apropiat de realitate, un coşmar colorat din care m-am deşteptat leoarcă de sudoare, vis pe care a doua zi, la întâlnirea cu ei, mai ales cu ea, l-am dat voit uitării. Aveam să mi-l reamintesc mai apoi. Destul de curând. Se făcea că trăiesc în urmă cu multe sute de ani, pe vremea dacilor, la curtea regelui Decebal, că mă înhăitasem cu Bicilis, trădătorul Comorii Regilor, şi că împreună cu acesta, un fel de sălbătăciune păroasă, mă furişam pe potecile de taină ale muntelui Cogaionon către Peştera Zeilor, unde trădătorul şi furul ascunsese o parte din comoară. Luaţi seamă, dragilor, că visul avea să se repete întocmai, dar nu ca visare, ci viaţă trăită, ca o răstălmăcire reală, moment cu moment, întâmplare cu întâmplare din acel coşmar. Pe atunci nu credeam în tălmăcirea viselor, în semnele pe care străbunul meu le dezlega din minte ca dintr-o mare carte de înţelepciuni, nu credeam, zic, şi rău avea să-mi pară. Uite, şi acum îmi amintesc, mai pot trăi cu ochii închişi visul-semn care mă

înştiinţa despre tot răul şi despre toate primejdiile ce mă aşteptau. Mai întâi se făcea că sunt un om de credinţă al regelui, un tânăr oştean având misia de a răzbuna trădarea şi de a descoperi comoara tăinuită. Eram un fel de oştean-vânător. Cunoşteam toate potecile şi văgăunile, afundurile codrilor întunecoşi şi cleanţurile munţilor, vadurile şi ascunzişurile lotrilor. În vis mă însoţeau, aşa cum avea să fie a doua zi în realitate, patru oameni, trei bărbaţi şi o femeie, pe care îi socoteam prieteni de nădejde. Femeia din vis îmi zicea, alintându-mă, Viezure, animal sacru la cei vechi, cea din viaţă, privindu-mă cu şiretenia gheizerelor verzi şi adânci, mă numea Lupan. Se mai făcea că visasem cu o noapte înainte ce avea să se petreacă şi îi prevenisem. Bicilis era deja prinsul nostru şi urma să ne ducă la tainiţa comorii iară noi să-i dăruim în schimb viaţa, luându-i doar vederea cu care a poftit şi limba cu care a vorbit. Vânzătorul era însoţit şi el de câţiva oameni de încredere. În vis, am purces la drum, odată cu zorii, către locul unde cu gânduri ascunse, de mişel ce era, ne călăuzea trădătorul. De unde puteam să bănui că în realitate, a doua zi, aveam să trăiesc îngrozitoare momente din jocul de ape al visării?!

— Uneori e tare greu să deosebeşti realitatea de visare! remarcă Teofana, sporind tăria focului cu câteva vreascuri.

Stâna de vară putea fi bănuită acum, la ceasul înserării, pe Culmea Luncanilor, după dâra de fum ce se călătorea ca un fuior de ceaţă către Peştera Cioclovina. Bătrânul o urmări, tresări ca de o uşoară înfiorare şi catadicsi să ia în seamă remarca fetei.

— Da, cam aşa-i. Nu-i uşor. Eu niciodată după aceea nu am putut rostui exact de o parte şi de alta ce a fost visare şi ce a fost întâmplare. Poate că şi din această pricină oamenii nu au crezut o iotă din tot ce le-am povestit la acea teribilă întoarcere a mea din altă lume şi din altă viaţă. Acum, că am început, vom rămâne până voi termina firul. Curând ne vor acoperi pânzele întunericului, dar nu-i bai. Vitele ştiu şi singure drumul. Cum ziceam? A,

da! Aproape de scăpătat, a doua zi, strecurându-ne printre târşuri şi steiuri, cu teama de vipere cuibărită în inimi, retrăiam visul cu ochii deschişi. Valea pe care o străbăteam, făcându-ne loc cu securile, era aidoma celei din vis. La capătul ei mi s-a părut că văd un şerpe roş, mare cât un trunchi de zadă. O fi fost, n-o fi fost închipuire, pentru că numai eu l-am văzut şi mie mi-a făcut semn unduind capul mare şi umed ca acela de viţel proaspăt fătat. Părea că ne îndeamnă să ne apropiem. Ajunşi mai aproape, am văzut că tocmai îşi schimba pielea şi era jumătate roş, jumătate verde. Am recunoscut uşor şi semnul anume de unde începea împărăţia lui: un şir de omuleţi cioplţi în piatră ce păreau că se mişcă şi ne avertizează de primejdie. Abia acum, când îi călcasem hotarul, au observat şi streinii ce se petrece şi au vrut să se întoarcă din drum. Arătau pământii la obraze, năpădiţi de sudoarea morţilor, împietriţi de groază. Văzând ei că nu mă opresc, că eu urc ca un lunatic, m-au urmat, iar sus, la poalele stâncilor de alabastru şi calcare m-au ajuns. De acum visul prindea a se îndepărta, locul luându-i-l alt coşmar, cel al neprevăzutului, întrezărit în ochii streinilor cu care mă înhăitasem. Vorbeau pe şoptite, îmi ocoleau privirea, unul din ei mi-a luat toporişca, s-a prefăcut că o cântăreşte în mâini şi a scăpat-o în prăpastie. Privirea femeii, ce mă scăldase în aromele tuturor plăcerilor visate, devenise rece, tăioasă, batjocoritoare. După o scurtă odihnă, grăbiţi de graba soarelui către scăpătat, am început să cobor, legat în funie, peretele mult încovoiat spre înăuntru al unei stânci înalte cât turnul unei biserici, ciopârţită de găuri, fiecare dintre acestea putând fi o capcană. Jos, pe terasa uscată, acoperită cu muri, curpăn şi zmeuriş, colcăiau viperele, o masă mişcătoare de gelatină, încât la vederea lor te apuca mai mult greaţa decât spaima. Aflând ce-i aşteaptă jos, streinii nu au îndrăznit să coboare. Aşteptau să vadă ce se va întâmpla cu mine. Cât despre mine. Parcă îmi luase cineva minţile. Am prăvălit câteva pietre, ca să sperii lighioanele, să le îndepărtez din drumul meu, şi m-am lăsat cu picioarele pe

vatra de calcar alb-cărămiziu. Nu se vedea niciun intrând, nicio crăpătură, nimic din ceea ce s-ar fi putut numi intrare de peşteră. Mai târziu, după ce privirea mi s-a obişnuit cu jocul razelor pe tăietura stâncii, am observat tocmai jos, la buza peretelui, o porţiune tencuită cu mortar dacic, pe care îl ştiam de la Blidaru, mai tare decât granitul. Târâşul scurt, ca un foşnet aspru, al viperelor pe covorul de frunze uscate mi-a atras apoi privirea către o nişă acoperită cu vreţi de vâsc şi de iederă, din care răzbătea un miros de umed, de putred şi stătut. După spusele bunului meu, asta trebuia să fie intrarea. N-aş fi cutezat pentru nimic în lume să pătrund, să o cercetez, după ce am văzut că pe acolo s-au scurs toate lighioanele înveninate şi scârboase, dacă şeful celor de sus, un ins cu fruntea teşită ca o piatră de moară uzată, cârn şi botos, un urieş cu mâinile cât butucii, nu m-ar fi ameninţat că, de nu mă strecor înăuntru, va tăia funia. Ori, ameninţarea lui, înfăptuită, era moarte sigură. Nu mai aveam de ales. Abia acum îmi dădeam cu adevărat seama cu ce fel de oameni mă ortăcisem. Am aprins lămpaşul şi m-am furişat în întunericul ce izvora de dincolo, greu şi vâscos. Un şuier prelung, însoţit de o pală de aer rece ca gheaţa a stins flacăra puţină a lămpaşului. În acelaşi timp am auzit o izbitură, un bubuit asurzitor ca de stâncă prăvălită de la mari înălţimi în apele adânci ale unui lac de munte. Un fel de funie m-a încolăcit mai întâi peste picioare, apoi peste piept şi peste braţe. Cu ochii ieşiţi din orbite, înainte de a cădea şi de a-mi pierde simţirea, mi s-a părut că văd un cap jucăuş de şerpe, mare, umed, gelatinos, unduindu-se ca după ritmul unei muzici molcome: capul Şerpelui Roş. Am mai simţit o lovitură seacă în moalele capului, după care peştera se lumină şi prinse a se învârti ameţitor. Dacă mai eram conştient sau nu, asta n-o pot spune fără teama de a greşi. Poate că până în momentul când am prins iarăşi a simţi, a vedea, a mă orienta cât de cât, a trecut vreme şi s-au petrecut multe. Atât pot spune, că mă găseam în peştera necuprinsă, unde luminau nefiresc torţe de piatră deasupra cărora bolta albă se învârtea ca bolta cerului atunci când, la miezul zilei, îţi

pironeşti stăruitor privirea în soare.

Bogdan, singurul care mai păstra în zâmbetul abia perceptibil o undă de neîncredere, îl întrerupse:

— Moş Toader, află că eu am urcat până acolo, pe stâncile albe din Valea Rea, şi am cercetat locurile. Multe se potrivesc, dar mai multe nu seamănă cu spusele dumitale nici pe departe. Da, este un perete de stâncă înalt cât o clopotniţă înclinată, unde nu am izbutit să ajung, însă nici pomeneală de şerpi roşii. Nu cumva matale mai visezi încă, ori îndrugi basme ca să ne sperii şi să-ţi ţinem tovărăşie la vite noaptea asta?

Bătrânul îl măsură mustrător printre palele jucăuşe ale focului.

Nimenea nu te ţine cu de-a sila, băiete, cum nici nu-ţi cere să crezi. Am zis şi-ai auzit bine, că nici eu nu mai pot despărţi lumina de întunericul celor ce-au fost atunci, cu cincizeci şi şase de ani în urmă. Apoi, chiar de mi-i crede, cui mai foloseşte? Bine era dacă atunci, demult, la spusele mele aplecau urechea oamenii învăţaţi, cercetătorii trecutului. Dacă vouă vă povestesc acum, o fac fiindcă, am simţit că vă interesează povestea – ce poveste! Întâmplarea adevărată – şi ca să nu duc cu mine dincolo, de unde mi se pare că am venit, o mare taină.

— Iartă, moş Toader, nu-şi ce-mi veni! Zău că nu pun la îndoială chiar totul ceva, ceva de bună seamă că va fi fost, altfel nu mai vorbea şi acuma satul. Oamenii spun cum că matale ai fost găsit a doua zi tocmai de cealaltă parte a muntelui, peste apă, în apropierea Cetăţii Regilor. Ceea ce istoriseşti nu cumva s-a petrecut tocmai între zidurile ei, aşa, o ceartă cu cei trei, o încăierare, o prăvălire de pe ziduri şi.

— Ascultă, nepoate! Nu-mi pasă nici atâtica ce zic oamenii despre mine şi despre ce a fost atunci. A trecut o viaţă de om de când nu-i mai iau în seamă. Nebun însă să ştii că nu sunt şi nici nu am fost vreodată. Am ajuns în peşteră aşa cum v-am povestit şi s-a întâmplat cum v-am zis până acuma: urcuşul pe vale, vedenia aceea, coborâşul cu funia, ameninţarea venită din partea celui cu faţa teşită.

Eu nu garantez decât pentru o parte din adevărul celor ce vor urma. Doar v-am spus, dacă nu mă înşel cumva, că de atunci tot caut intrarea aceea şi n-o mai găsesc. Asta, însă, nu e o dovadă că ea nu există. La întrebarea ta ar fi un răspuns, însă m-am ferit mereu să-l primesc drept explicaţie pentru locul unde am fost găsit de săteni. Aveam un câine lup corcit cu bărbosul ciobănesc, soiul acela de câini urieşi, un câine mai deştept şi mai credincios decât un om, ce se oploşise într-o bună zi pe lângă casa noastră, bolnav, în urma unei aplicaţii militare ce avusese loc aici, în munţi. Nu-l luasem cu mine, dar s-ar fi putut ca chiar el să mă fi trecut apa Grădiştei şi să mă scoată la potecă, în drumul oamenilor. Până acuma gândul acesta nu l-am destăinuit nimănui, ca nu cumva oamenii să sporească vorbele despre presupusa mea scrânteală.

Da! admise Bogdan. Sincer să fiu, m-am cam îndoit, tocmai fiindcă şi eu cunoşteam numai ce cunoaşte satul. Acum înclin să cred. Distanţa de la Valea Rea la Cetate, în linie dreaptă, nu e prea mare. Îmi amintesc – tu mai ţii minte, Cosmine?

— Că bătrânul savant care a făcut săpături la Costeşti şi la Grădişte vorbea despre existenţa sigură, a unei peşteri prin apropiere, fără de care nu poate fi admis cultul subpământean al morţilor, bănuit fiind faptul că dacii practicau cândva şi incinerarea, nu numai înhumarea. Altfel, cum s-ar explica faptul că aici, în munţii fortificaţi, în apropierea Capitalei Regilor, nu s-a descoperit încă nicio urnă?

— Cine zice că nu s-a descoperit?! sări înciudat bătrânul. De ce nu ai răbdare, băiete?! Ai fost tu acolo, ştii tu ori bănuie savantul acela ce am văzut eu?! E lesne să spui „nu se poate, nu este”, fiindcă tu, omule, n-ai văzut, n-ai pipăit, n-ai mirosit. Telefonul, televizorul, radioul, hehei, câte şi mai câte din cele ce nu ne mai miră l-ar fi făcut pe bunul meu, de i-ai fi vorbit despre ele, să te socoată apucat de duhuri necurate. Am văzut, am pipăit, nu una, ci sute, aşa că.

— Nu m-am gândit la asta. De-i aşa, zău că nu ştiu ce

să mai cred! Sunt tare curios să aflu amănunte, numai că s-a făcut târziu şi vei fi fiind obosit.

— Nu, nu sunt obosit. Mă simt chiar bine. Numai că de-aici-nainte mi se pare şi mie numai vis, deşi văd totul mai lămurit, mai limpede decât înainte. Când m-am trezit, după lovitura primită, nu mai eram în locul unde ţurţurii de piatră luminau ca nişte torţe. Am izbutit să deschid ochii şi să-i preumblu împrejur. Ceea ce se înfăţişa privirilor mele nu aducea cu nimic pământesc. Învăţam a merge, adică mă târam de-a buşilea printr-o sală necuprinsă. Mai mult lungă decât lată, boltită în patru ape. O durere ascuţită îmi săgeta ochii şi i-am închis de teamă că voi orbi. Aveam senzaţia că o mare greutate mă apasă pe piept şi mi-am amintit de ursarul care la târguri tămăduia oamenii punând namila să le mursece şalele pe ritm de cântec de fluier. Am simţit apoi nişte înţepături ca de spine porcesc şi, curios, în loc să mă usture, să mă doară, îmi făceau bine. După ce am mai prins puteri, mi-am îndreptat privirea către un colţ al sălii, de unde izvora întunericul deopotrivă cu lumina şi am prins a mă târî în direcţia aceea. Eram totuşi golit de voinţă, de gânduri, de orice interes mai aparte. Aveam încredinţarea că, de fapt, murisem, îmi făcea bine acea stare de linişte şi deplină împăcare, pe care nu am cuvinte potrivite să v-o descriu, dar ceva mai puternic decât viaţa şi moartea mă îndemna să merg înainte, poate curiozitatea sau o dorinţă nefirească de a şti, deşi eram conştient că nu-mi mai foloseşte. Să fi trecut un ceas, două, sau chiar mai multe de când străbăteam târâş sala boltită, străjuită de o parte şi de alta de vipere uriaşe din bronz şi din aur, şi tot nu ajungeam la borta din care curgeau întunericul şi lumina. M-am oprit într-un loc unde sala se îngusta dintr-odată. Întunericul devenise dens şi greu ca păcura. Am pipăit împrejur cu mâinile, până am dat de o treaptă netedă, tocită, ca de prag călcat de picioare omeneşti sute şi sute de ani. Am urcat-o, apoi am mai urcat una, şi încă una şi nu ştiu ce-mi veni să le număr. Erau şapte, şi fiecare mai înaltă decât cealaltă, şi mai anevoie de urcat. M-am odihnit

cât să-mi trag sufletul nevolnic pe un fel de blană plăcut mirositoare, aşa cum ar fi covorul muşchiului de fag, şi iarăşi am avut straniul simţământ că eu sunt mort şi că drumul acesta greu şi nesfârşit către întuneric şi lumină este cel de pe urmă. Când m-am trezit iarăşi în deplinătatea simţirilor, totul a prins a se roti, la început încet, apoi tot mai repede şi mai repede. Simţeam nevoia să vărs, ca atunci când eram mic şi ameţeam din pricina zuinului2. Apoi iarăşi o vreme nu am mai ştiut nimic. Când am deschis ochii, mă găseam pe butucul unei roţi, mare cât Soarele de Andezit de la Sarmizegetusa, iar spiţele roţii erau raze de soare, pe când butucul – soarele însuşi. Mă temeam că, de voi încerca să mă îndepărtez, va fi iarăşi girueta aceea îngrozitoare. Numai că ceva din afara fiiţei mele mă îndemna să merg înainte, mereu şi cu orice preţ înainte, şi de cum simţeam că, chiar de sunt mort sau de va fi să mor, oricum, voi călători veşnic prin tunelul acela când luminos ca soarele, când întunecat ca inima pământului, numai să pot afla ce se găseşte la capătul lui. Dar, ca să pot porni, trebuia să ating spiţele. N-am avut de ales, şi atunci roata a prins să se învârtă rar şi la fiecare întoarcere vedeam o galerie, şi fiecare galerie avea o uşă, şi pe uşile acelea de bronz, mari cât porţile cetăţilor, era scris cu aur sau, poate, cu raze de soare, câte un nume, iar eu mă căzneam să-mi amintesc cine au fost oamenii sau zeii aceia: Burebista, Deceneu, Comosicos, Scorilo, Duras, Decebal, Vezina. Ultima uşă, fără inscripţie, îmi era cunoscută, aveam credinţa că în faţa ei mai fusesem cândva, vrusei să mă opresc, să stărui pentru aducere aminte, însă rotirea devenise ameţitoare şi nu mai era cu putinţă să ies din vârtejul acela. Deodată mâinile mi se desprinseră de pe spiţă şi simţii că plutesc în gol pe deplin sănătos şi tare fericit, eliberat de gânduri. Aşa aş tot fi vrut să plutesc, ca o pasăre de înălţimi, fără greutate, fără efort. Însă acea cădere plăcută s-a sfârşit deodată şi de acum mă aflam într-o sală albă şi rotundă ca interiorul unui ou; pereţii erau încrustaţi cu semne şi fiecare semn era o poruncă, şi fiecare poruncă era o lege, şi fiecare

lege, după ce o înţelegeam, prindea chip de om, şi tot omul semăna la chip cu Zalmoxis, părintele legilor. De jur-împrejurul sălii erau orânduite urne de aur, în mijlocul sălii-ou şedea un om de piatră, ce sprijinea bolta cu umerii; omul acela lua în răstimpuri chipul Şerpelui Roş şi mă îndemna să nu-mi pierd nădejdea, pentru că sunt chinuri şi mai grele pe lume, iar chinul cel mai greu e să fii şerpe roşu. El mi-a pipăit cu mâna uşoară rănile şi cum punea mâna cum se vindecau, şi parcă îmi mai răsună în urechi cuvintele lui: „Dacă vrei să trăieşti, uită!” Simţeam adierea unui firicel de boare cu mirozně de răşină arsă, acea boare parfumată îmi împăienjenea privirea şi iarăşi nu mai trăiam. Atunci când mi-am revenit în simţiri – pentru a câta oară?

— Mă târam printr-o galerie îngustă, străjuită de închipuiri stranii cioplite în piatră ori turnate în bronz: lei, urşi, lupi, zimbri, cerbi, bufniţe şi vipere cu corn, care la trecerea mea prindeau viaţă şi se aplecau blânde să-mi aline rănile coatelor şi genunchilor zdreliţi de atâta târâş. La capătul tunelului am numărat iar şapte trepte, aidoma celorlalte, care suiau spre o sală ca o piramidă, în mijlocul căreia străluceau, ca stelele pe cer în nopţi geroase, şapte cercuri, fiecare închipuind în răstimpuri câte un soare mic, cu şapte raze. La mijloc creştea văzând cu ochii un soare arămiu, din mijlocul căruia îmi zâmbea ocrotitor Zeia-Mumă, având la picioare ciuta şi carul de bronz, iar în mână crenguţa de paltin, aşa cum am văzut-o cândva reprodusă pe talerul din Comoara de la Pietroasa, într-o gravură din casa profesorului. Zeia-Mumă m-a lovit cu crenguţa în creştet şi am simţit cum prind puteri, că mă desprind dintre spiţele-raze şi iar plutesc lin ca o pasăre mare; de fapt cădeam într-o fântână adâncă, în fundul căreia ardea, fără să lumineze, o inimă de foc, căci o inimă de foc era sala unde a sfârşit căderea. Aici, pe un tron de piatră, şedea Şerpele Roş, de fapt omul-şerpe, care imediat şi-a întors faţa de la mine şi m-a lăsat singur cu copleşitoarea mea spaimă, iar în vreme ce se îndepărta către izvorul nesecat de întuneric şi lumină vocea lui

hârşâită, şuierată, vibra în bolţile de piatră: „Păstrează taina, păstrează taina ca să vezi ce nimeni n-a văzut şi să trăieşti ce nimeni n-a trăit. Numele tău e Viezure, e Viezure, e Viezure, e Viezure, întăreau sute de glasuri reverberate în bolţi şi labirinturi, şi eşti dac liber, vestit vânător de la Limesul nordic. E un vestit vânător de la limesul nordic, întărea corul, poate acele închipuiri în marmoră, piatră şi bronz, ori fiinţe omeneşti din alte timpuri şi de pe alte tărâmuri, umbrele celor ce vor fi fost trăitori pe aceste meleaguri. Numele tău e Viezure, repeta omul-şerpe, şi anii tăi se curg la vremea când peste Dacia Felix împărăţeşte cu blândeţe Antoninus Pius. Păstrează taina, păstrează taina. „Într-un târziu ochii mi s-au deschis anevoie, fulgeraţi de prea multă lumină, şi când i-am deschis mă găseam sub cerul liber, lângă un morman de pietre, pe covor de iarbă crudă ce-mi alina ca o alifie răcoroasă rănile, durerile. Un căluţ murg păştea pe aproape şi un câine uriaş, aducând a namilă de urs, îmi lingea palmele zdrelite de ascuţişul pietrelor. Cam la zece paşi de locul unde zăcusem fără simţire susura un izvor. M-am târât până acolo şi, întins pe burtă, am sorbit cu nesaţ până mi-am astâmpărat setea. Privindu-mi chipul în apă am tresărit, am simţit galopul inimii, gata, gata să-mi sară din piept, şi n-am vrut să dau crezare. Chipul acela nu era, nu putea să fie al meu. Din unda limpede mă privea un străin cu barba înspicată şi părul alb; faţa smeadă, arsă de soare şi uscată de vânturi, nas vulturesc; o cicatrice roşie o brăzda de la frunte până la bărbie. M-am sprijinit de trunchiul unui pin şi-am avut al doilea motiv de mirare căci neam din neamul acestui copac nu crescuse pe Valea Rea; anevoie m-am ridicat în picioare. Ceva ce eu nu puteam pricepe, nu-mi puteam explica se petrecuse de bună seamă, ori încă mai visam. Cel ridicat în locul meu, fecioraşul firav care intrase în peşteră, era un zdrahon de om, numai fibră şi oase, cu mâinile cât trunchii carpenilor. În picioare aveam un fel de opinci uşoare şi moi, cu vârful încârligat; cioareci strânşi pe pulpă, cămaşă lungă, de cânepă, şi o zeghe de pănură pe umeri îmi era

îmbrăcămintea. La spate îmi atârna un arc de corn cu coarda din maţ de bou, la şold, cobura cu săgeţi, un pumnal încovoiat şi o ghioagă din lemn de păducel ţintuită cu aramă. Am continuat, de acum cu o curiozitate mai vie decât teama, să mă cercetez. Şerparul lat, încrustat cu alesături în piele şi ţinte de argint, conţinea un amnar tocit de prea multă folosinţă, cremene şi iască, o pungă de piele de căprioară cu ierburi pisate, despre care crezusem c-o fi tutun şi chiar am zâmbit la gândul acesta năstruşnic, vreo treizeci şi cinci de monede din aur şi argint despre care repede m-am dumirit că sunt romane. Vechea mea pasiune de colecţioner de monede din satele Luncanilor, pentru profesor, m-a făcut să-i cercetez cu atenţie pe ambele feţe, uitând de celelalte griji. M-au întâmpinat chipuri de curtezane, de împărătese şi împăraţi: Priscila, Pomponia, Mesalina, Claudius, Tiberiu, Caligula, Domitian, Traian, Hadrianus, Antoninus Pius. Ultimele erau noi şi lucitoare, abia, abia scoase de sub presă. „Ei, drăcie!” am zis cu glas tare, la care câinele m-a lătrat o dată prietenos. Nu şi ce-mi veni şi l-am strigat: Ziper, aici! S-a apropiat imediat, dând bucuros din coadă. Mirarea, ca şi slăbiciunea, prinsese a mă părăsi. Mă simţeam şi mă purtam de parcă eram cu adevărat altul, nu eu. Dacă, privindu-mă în apă, am crezut că mă înşală privirea, acum mă simţeam oarecum împăcat cu noua mea situaţie, ba chiar credeam că ăsta şi numai ăsta am fost dintotdeauna. Rănile mi se vindecaseră ca prin minune, oboseala şi teama mă părăsiseră şi ele, uitasem parcă de peşteră, de omul-şerpe, de toate cele întâmplate şi, cu toate că mă străduiam să nu mă pierd în uitare, simţeam cum mă îndepărtez de prezent şi mă afund, ca într-o ceaţă moleşitoare, în trecut.

— Măi, să fie! exclamă Teofana, spre supărarea lui Bogdan şi Cosmin, care ascultau cu sufletul la gură. Ca aventură, nu zic, e interesant peste poate, da’ să îmbătrânesc aşa deodată, parcă nu mi-ar conveni.

— Cum nici nouă nu ne convine părerea ta! O puse la punct Cosmin. Dacă moş Berian se supără şi tace?

— De tăcut s-ar putea să tac, dar nu mă supăr. Am

început să vă istorisesc totul de bunăvoie. Întâmplările prin care am trecut sunt multe, unele peste putinţa înţelegerii, istorisirea va să dureze o vreme şi bine ar fi să aveţi răbdare. Nedumeriţi de-ţi rămâne cu ceva, noaptea e lungă şi timp destul ca să mă întrebaţi la sfârşit. Oare unde-am rămas?

— Cu câinele. Ziceaţi că l-aţi chemat cu numele Ziper şi el s-a apropiat ca de stăpân. Şi că începuseţi să vă îndepărtaţi de timpul nostru fără părere de rău, îl ajută, îndatoritoare, Teofana.

— Da, sigur că da, fu de acord bătrânul, înteţind focul, de care copiii uitaseră cu desăvârşire. Aveam cam la cincizeci de ani, dacă nu mai mult cu ceva, însă mă simţeam în putere ca la douăzeci şi cinci. Am pus denarii la loc în şerpar şi deodată am simţit o foame cumplită. Minunea ar fi să-mi mai apară în faţă, aşa, hocus-pocus, o masă cu bunătăţi! Mi-am zis. Dar de unde! Îmi chiorăiau maţele, nu alta. Cine ştie cât timp trecuse de când nu mai pusesem fârmitură în gură! Aşa mi-am amintit de cal. Păştea liniştit cam la o zvârlitură de băţ depărtare. Ca şi când l-aş fi călărit de când lumea, l-am strigat şi pe el cu un nume care atunci, nitam-nisam, îmi veni pe buze: Debar, şi căluţul a ridicat sprinten capul, a nechezat uşor, şi s-a apropiat în trap, de parcă ar fi fost dresat la circurile de astăzi.

Peste şaua din lemn de paltin era întinsă o piele de lup măiestrit argăsită. La oblânc atârnau alte arme, care vorbeau despre stăpânul murgului ca despre un priceput şi de seamă vânător: o toporişcă având două tăişuri, o suliţă romană scurtă, o funie subţire, dar rezistentă, arsă în ulei de in făcută colac, şi câteva curse de fier pentru animale mari. Le-am pipăit şi le-am cercetat buna orânduială ca şi când ale mele ar fi fost dintotdeauna. Am sărit sprinten în şa şi m-am îndreptat către locul în care zăcusem sau, mai bine zis, de unde apărusem în această lume şi cu această înfăţişare, care nu erau ale mele, şi am aruncat privirea cercetătoare dincolo de pâlcul de brazi, de unde părea să vină poteca de munte. M-am înfiorat. Micul platou fusese

teatrul unei cumplite şi sângeroase încleştări. Cel puţin douăzeci de leşuri zăceau fără viaţă, în poziţiile în care le cuprinsese gheara morţii. Curios! Trei dintre aceştia îmi erau cunoscuţi, prietenii cei mai apropiaţi şi, la vederea lor, inima mi s-a strâns de durere. Dacis, cu o rană urâtă la grumaz, zăcea pe spate, cu mâna încleştată pe sabia încovoiată, şi era mort de bună seamă. La capătul opus al platoului, într-o lăture, cu genunchii chirciţi sub burtă, ca şi când ar fi vrut să-şi ostoiască durerea, zăcea fratele său, Ortis şi, foarte aproape de el, semn că s-au apărat luptând spate-n spate, strângând în mâna stângă ţărâna şi având întipărit pe faţă zâmbetul celor călătoriţi pentru totdeauna la Zalmoxis, Dates, nepotul tarabostelui Troes, de la Muntele Gerosu. Nu mă înşelasem. Ortis mai trăia. I-am cercetat rănile şi, cu o ştiinţă, cu o pricepere care nu era a mea, ci a celuia ce devenisem, i-am oblăduit cu ierburi şi i-am legat rănile. Niciuna nu era prea gravă, în afară, poate, de lovitura de buzdugan ce o primise la ceafă. Pierduse însă mult sânge. Suflarea lui aburea lama pumnalului, acum, aproape de ceasul înserării, şi mai era o speranţă. În vreme ce îl îngrijeam multe au prins să mi se limpezească. Iată, ne aflam nu departe de Limesul Nordic al Daciei Romane, în năzuinţa noastră de a răzbate la dacii aurari de la Alburnus şi, de aici, la Apulum şi Ulpia Traiana, pentru tratative în vederea stabilirii dacilor liberi de la nord şi soare răsare între graniţele bine apărate şi printre fraţii noştri, de care vitregia sorţii ne-a despărţit vremelnic, când, făcând un scurt popas, am fost atacaţi pe neaşteptate de o ceată de iazigi metanaşi ce se întorceau dintr-o lovitură de jaf la Drumul Aurului dintre Napoca şi Porolissum. Pe Ortis l-am aşezat pe un pat de cetină sub scobitura unei stânci, i-am umezit buzele cu rachiu parfumat de ienupăr, din plosca ce o purta la şold, şi abia când soarele prinse a grăbi către scăpătat am avut timp şi grijă de mine. Curios! Nu eram rănit, deşi o durere cumplită îmi săgeta tâmpla dreaptă şi la încheietura umărului simţeam sângerarea unei străpungeri de suliţă. M-am pipăit, m-am cercetat, eram rănit şi nu eram, până

când curiozitatea sau poate un imbold pornit din cine ştie ce alt motiv mă făcu să observ mai atent locul încleştării şi celelalte cadavre. Iazigii erau cu toţii morţi, morţi de-a binelea. Acolo unde poteca părea a se pierde târşuri de strugurei sălbatici, mure şi zmeură, leşurile stăteau îngrămădite. Sub ele cu tâmpla spartă de izbitura unei muchi de secure şi cu o suliţă care străbătea încheietura umărului şi coşul pieptului, zăcea fără viaţă, cine credeţi? Eu, chiar eu, flăcăiandrul nesăbuit, pornit de la casa liniştită a tatălui meu din satul Costeşti într-o incredibilă aventură. Deci murisem, nu, nu, ce vedeam nu era vis, murisem tânăr, sub chipul meu adevărat, ca să trăiesc în straiele, în pielea şi în firea altcuiva dar, credeţi-mă, defel, defel nu mă scurma părerea de rău, dimpotrivă. Simţeam, aşa, material simţeam cum mă îndepărtez de mine cel adevărat, şi de timpul meu, timp grăbit, timp rănit de începutul primului război mondial, ca să mă cufund, cu plăcerea somnului după o mare oboseală, în altul. Începusem să fac legătura cu şirul întâmplărilor incredibile din Peştera Zeilor şi să-mi amintesc vorbele omului-şerpe: „Păstrează taina! Eşti Viezure, eşti Viezure, viclean şi vestit oştean-vânător. Timpul tău este timpul împărăţiei lui Antoninus Pius”. La realitatea imediată m-au readus gemetele lui Ortis. Cerea apă, semn că îşi revenise în simţiri. I-am dus la gură plosca, în care ştiam că se găsesc esenţe de ierburi întremătoare. A sorbit cu nesaţ şi, deschizând ochii, am citit mai întâi o mare mirare, o uimire pe care nu ţi-o poate aduce decât întâlnirea cu fiinţele din lumea cealaltă. „Pe tainele lui Zalmoxis! A îngăimat el, cu un murmur care se voia strigăt. Când am ajuns noi suflarea ta se îndrepta către tărâmul zeilor, iar trupul străpuns de răni era acoperit de leşurile câinilor de iazigi”. Nu i-am răspuns. Ce i-aş fi putut spune! Că în vreme ce ei se luptau pe viaţă şi pe moarte, în viaţa lor şi în timpul lor, cu acei fioroşi duşmani îmbrăcaţi în piei de animale şi în platoşe de corn, eu căutam o ieşire către viaţa mea şi către timpul meu din labirintul fără sfârşit al peşterii din Valea Rea, că între timpul meu şi timpul lui s-a aşternut pulberea

uitării a o mie opt sute de ani?! Poate că i-aş fi spus asta, de bună seamă, dar şi eu eram deja mai mult dincolo decât dincoace, îmi intrasem bine în pielea celuilalt, mă simţeam mai mult, mult, tot mai mult el decât eu. Iată, în vreme ce mă îndreptam iarăşi către pârâul năvalnic ce fierbea în apropiere, făceam un scurt memoriu al vieţii mele de vânător-oştean, trăitor în prea încercata Dacie a tulburatului secol doi din mileniul începător cu anul naşterii acelui cu numele Iisus, în vremea consulatului lui Pilat şi al domniei lui Irod. Eram fiul starostelui de vânătoare Viezure Zoltes, adică Cel Strălucit; aveam cincizeci şi patru de ani şi mă născusem în Dacia Felix, într-un vicus de pe Culmea Luncanilor, nu departe de Sarmizegetusa. Nu împlinisem şaptesprezece ani când m-am alăturat nepoţilor lui Decebal, Dacis şi Ortis, fraţi gemeni şi nepoţi ai înţeleptului tarabostes Troes, de la Muntele Gerosu, în urmărirea trădătorului Bicilis. După moartea bătrânului fruntaş al dacilor şi a decurionului Vinicius Silanus, prietenul şi ocrotitorul său, nepoţii au fost nevoiţi să-şi caute liniştea la Dacii Liberi de peste Limesul nordic, unde Dacis fusese de mai multe ori chemat ca rege al triburilor, mladă de os regesc şi prea vestit oştean printre ai săi. I-am însoţit ca pe nişte prieteni şi binefăcători ai mei, care mi-au salvat viaţa, fiindcă şi ei cu viaţa îmi erau cel puţin o dată datori. Năzuinţa lor era înainte de toate pacificarea dacilor peste care nu se întinsese stăpânirea romană şi întoarcerea tuturor celor ce şi-au găsit scăparea peste munţi la vechile vetre, gând plăcut şi nu prea noului împărat Antoninus Pius, rămas în multe privinţe credincios pacifistului înaintaş Hadrianus. Vremurile la graniţele pontice şi asiatice ale Imperiului erau din ce în ce mai tulburi, neamurile Nordului şi ale Răsăritului prinseseră iar să fiarbă şi să-şi caute vaduri spre Apus şi Imperiu, marcomanii, iazigii, roxolanii, sarmaţii şi alte seminţii învecinate cu Dacia Romană prinseră a se împinge unele pe altele, ca o avalanşă pornită pe mai multe văi, în faţa căreia nu se mai găseau alte stavile decât Dacia, Carpatul şi Donarisul. Cetele

prădalnice ale metanaşilor iazigi şi marcomani atacau şi jefuiau pagusurile şi vicusurile statornice ale carpilor, costobocilor şi celorlalţi daci rămaşi în afara puterii romane, şi tocmai în legătură cu aceasta făceam noi, cei cinci, călătorie grabnică şi cu primejdie la Alburnus Maior, Apulum, Sarmizegetusa şi alte colonii şi municipii, unde urma să înceapă de la o zi la alta răzmeriţa împotriva imperialilor care, pentru plata legiunilor asiate şi nevoile Romei sporiseră impozitele de tot felul şi, odată cu ele, nemulţumirea dacilor şi chiar a coloniştilor romani. Cu toate că flacăra era deja bine aţâţată, comandanţii de legiuni şi cohorte cartiruite în Dacia, încurajaţi de noul legatus imperial, Macrinus Flavius Sirus, opriră cu pază întărită la pichetele de Limes şi cu pedepse dintre cele mai aspre trecerea şi aşezarea dacilor de peste munţi, în special a celor pribegiţi în timpul războaielor lui Traian, în spaţiul unde încă mai domneau nestingherite pacea şi liniştea romană. Un război între fraţi era gata, gata să izbucnească, iar Dacis şi Ortis se simţeau datori să-l prevină. Dar iată că întâmplarea sau trădarea ne-a scos în cale, la nici două miliarii depărtare de punctul cel mai nordic al Limesului, la apa Samusului, această ceată de războinici prădalnici aparţinând iazigilor metanaşi, vechi şi înrăiţi duşmani ai noştri.

Însera. Primăvara nu se petrecuse, iar vara nu îşi intrase bine în drepturi. Aerul tare al muntelui se răcea şi pişca pe măsură ce astrul zilei călătorea către cealaltă faţă a lumii. Am mai cercetat încă o dată morţii noştri şi apoi, grăbit de moarte, le-am pregătit după datină loc de odihnă veşnică într-o mică grotă a cărei intrare am zăvorât-o cu lespezi grele de piatră. Caii lui Dacis şi Ortis păşteau într-o poieniţă, mai jos, pe cursul pârâului. M-au recunoscut şi au nechezat cu vădită bucurie. Pe unul, un armăsar ca sculptat în marmoră, am aşezat, bine cumpănit între şei, trupul lui Ortis, asupra căruia licoarea şi ierburile lucraseră cu putere de vrajă. Pe celălalt, un cal negru ca şi corbul, rezistent la drum ca un asin sirian, am cumpănit sub formă de desagă două taharuri de piele, aparţinând

luptătorilor iazigi, în care am pus armele şi banii, hrana puţină pe care am găsit-o şi tot ce ne mai făcea trebuinţă. Eram nevoit să fac calea întoarsă, măcar până la primul vicus al dacilor unde să las în seama unor oameni de încredere şi a unui doctor priceput pe prietenul meu Ortis. Ştiam un sătuc de vânători şi oieri din tribul războinic al oşenilor undeva, către răsărit, la izvoarele unui afluent învolburat al Samusului, prin care trecusem dimineaţa, ocolind pichetul de limes. Printr-un semn cu capul, Ortis mi-a arătat poteca şerpuindă ce urca versantul împădurit al muntelui, tocmai când eu fusesem hotărât s-o cobor. Am înţeles repede că pe acolo venisem. Curios începuse a mi se părea faptul că amintirile mai proaspete erau pentru mine tocmai cele mai fumurii, mai neclare. Aşa, de pildă, despre sângeroasa noastră încleştare cu iazigii nu-mi aduceam mai defel aminte, iar despre drumul pe care îl străbătusem până aici îmi aminteam ca prin aburii unui vis. Atâta ştiam clar: că pentru a ne feri de o întâlnire nedorită cu patrulele călări ale cohortei însărcinate cu paza în aceşti munţi cu puţine trecători şi greu de străbătut, eu călărisem în faţa micului nostru grup, la un scurt galop de cal depărtare şi că fusesem atacat din mai multe părţi, viclean şi pe tăcute. Câinele, un animal deştept şi credincios din cale-afară, o luă înainte, de parcă mi-ar fi ghicit gândurile şi mi-ar fi înţeles încurcătura.

Ortis căzuse într-un somn liniştit şi adânc, căruia bătrânii îi spun somnul morţilor şi eram încredinţat că nu va ajunge viu printre ai noştri. Am luat grăbit poteca în copitele cailor odihniţi, urmându-l îndeaproape pe Ziper, dulăul în care-mi pusesem toată nădejdea acum, când ceasul înserării se petrecuse binişor şi linţoliul negru al nopţii era tot mai sporit de întunecimea pădurii de brad. Puţine nopţi întunecoase cum a fost aceea mi-a fost dat să trăiesc în această viaţă. Norii grei se tot călătoreau dinspre miazănoapte către miazăzi şi le ghiceam călătoria după vântuleţul rece care le însoţea vălătucirea peste creştetele brazilor. Cu toate astea nu-mi era deloc teamă că voi rătăci drumul, că voi sfârşi într-o prăpastie, din

multele care străjuiau când de o parte când de alta poteca. Aveam însă, simţeam că am o ştiinţă a vremii, a locurilor şi orientării despre care, astăzi, de le-aş mai avea aş putea scrie o mare şi folositoare carte.

Am mers toată noaptea fără odihnă. La ceasul zorilor, când burniţa rece şi deasă se prefăcuse într-o fulguire cu viforniţă de început de iarnă, m-au întâmpinat hămăiturile câinilor din vicusul ciobanilor şi un glas care nu-ţi îngăduia să stai în cumpănă dacă e bine să-i răspunzi ori ba: „Opreşte, străine, aşază jos cele arme! Care este numele şi neamul tău şi încotro ţi se cură calea?” „Om bun”, i-am răspuns, recunoscând glasul unuia dintre feciorii ciobanului, care, cu o noapte înainte mă însoţise la locul zis Izvoare, pentru a răpune prin viclenie o namilă de urs ce se spurcase la carne şi făcea amarnică pagubă printre turme, „sunt Viezure, vânătorul, prietenul acelor feţe şi mădulare regeşti pe care le-aţi întâmpinat dăunăzi cu ospeţia. Semnul armelor noastre e steaua şi numai nevoia mă întoarce din drum. Aproape de Cleanţul Caprelor de pe Apa Răstoacelor am fost atacaţi de războinicii iazigilor metanaşi şi am încredinţarea că doar eu mai pot mărturisi despre nemernicia lor. Cu mine se mai află Ortis, grav rănit sau poate răposat întru Zalmoxis. Crede, feciorule, şi condu-ne grabnic la bătrânul Cerneguras, tămăduitorul tribului tău”. „De eşti cu adevărat vânătorul acela şi gura ta nu rosteşte minciuna, zi-mi, fiindcă trebuie să ştii, care este semnul vicusului nostru împrăştiat prin aceste afunduri de munţi!” „Capul de zimbru, flăcăule, iar tatăl tău, care se află destoinic staroste şi războinic, poartă numele omului trez, Gerula se cheamă, pe care în nume şi fală tu însuţi îl moşteneşti”. „M-ai încredinţat pe deplin, iscusite vânător. Iartă cercetării şi neîncrederii mele. Trăim la vad de neamuri şi la vâltori de istorii, de aceea nu se cade să ne încredem şi să primim pe oarecine numai după sunarea glasului. Încredinţează-mi calul rănitului şi urmează-mă cu mare grabă. Până la casa bătrânului Cerneguras mai avem o bucată de drum”.

Cetăţuia tămăduitorului, clădită la adăpostul unor

steiuri pe care nu le-au privit de sus decât vulturii, era durată din piatră şi bârne tocmai în locul de unde ţâşnea din stâncă izvorul din care, prin şerpuirea în munte, se năştea Apa Iezerului. Pe prispă, bătrânul încrusta un răboj despre seama turmelor ori despre mersul vremurilor, ori despre taina albinelor care roiau în preajma-i, cine poate şti, fiindcă m-am sfiit să întreb şi să cercetez, şi ne-a întâmpinat ca şi când ar fi aflat că venim. Am crezut asta fiindcă toate cele necesare tămăduirii de răni grele făcute cu săgeata şi fierul se găseau pe prispă, la îndemână. În vreme ce Gerula cel Tânăr scotea cu mână uşure îmbrăcămintea celui rănit, bătrânul mă cercetă îndelung şi cu mirare, ca pe un înapoiat de pe tărâmul tăcerii veşnice, dar nu-mi puse nicio întrebare, ci numai comunică un gând, o constatare. „Am ştire despre tot ce s-a întâmplat la Cleanţuri, vânătorule. Ştiam că ai răposat luptând vitejeşte, strângând în pumn pământul Daciei şi trimiţând zâmbetul drepţilor solie la Zeu. Mă miră să te văd teafăr, fără răni sângerânde şi harnic să străbaţi prin întuneric o potecă pe care mulţi nu se încumetă nici ziua. Înseamnă că iazigul acela rănit, care a căzut în mâinile ciobanilor noştri, nu ne-a spus adevărul. Fapta lor mişelească nu mi-a îngăduit să-i dau vindecarea şi s-a îndreptat şi el mai adinioarea către zeii cei urâţi şi rătăcitori fără altare ai neamului său. De mai trăia l-aş fi pus să povestească iarăşi. Mă întreb, totuşi, la ce bun? Doar ţi-a mers veste-poveste în toată Dacia şi nu puţini sunt chiar înţelepţii care cred că Zalmoxis te-a dăruit cu mai multe vieţi. Mă bucur că te văd teafăr, şi mai mult mă bucur că preaslăvitul Ortis a mai păstrat, doar cu tăria cugetului, o fărâmă de viaţă. Ce ne-o fi în putinţă şi pricepere vom face şi noi, pentru a-l înapoia cât mai curând din călătoria începută pe drumul fără sfârşit. Văd, şi nu-mi pot păstra lauda că ai făcut domnia-ta ce trebuia să fac eu. Zeii fie binecuvântaţi! Gerula flăcăule, adă-mi cea ulcică de pe vatră, cu leacul albinelor. Aşa! Iar tu iscusite vânător, priveşte, căci ţi-ai câştigat dreptul de a-mi cunoaşte o parte din tainele tămăduirii. Uite, rănile se închid şi nu mai sângerează, ca

la o poruncă a Marelui Zeu. În ulcica aceasta, prietene, au fermentat nouă ani trei sute de plante tămăduitoare, iar licoarea lor nu de puţine ori a făcut minuni. Să încercăm, dară, şi de data asta”.

A fost într-adevăr o minune. În vremea cât ar ţine coptul în spuză al unei lipii Ortis a deschis ochii. M-a recunoscut şi mi-a zâmbit cu recunoştinţă. A şoptit: „M-ai adus în seama unor mâini bune, frate al meu. Dacis, Dacis nu a mai avut acest noroc. Cu mine, Viezure frate, nu mai pierde vremea. Cuvântul nostru şi povaţa noastră trebuie să ajungă la fraţii noştri pregătiţi să răscolească şi să nestatornicească iarăşi din temelii Dacia. În şerparul meu găseşti papirus de împuternicire către legatul imperial şi comandanţii legiunilor, dar mai întâi îndreaptă-ţi paşii către Alburnus Maior, unde dintr-un ceas într-altul poate să înceapă rezmeriţa”.

Efortul a fost prea mare sau semnul tăcerii, făcut de Cerneguras, a fost înţeles, fiindcă a închis ochii şi s-a adâncit în somnul care era, poate, somnul morţii.

Gerula mi-a adus de la stână cele de trebuinţă pentru vreme rea şi drum lung, cu primejdie. Până la întoarcerea lui am furat un ceas din fagurul somnului. Ceasul acela a fost ultimul pe care l-am mai trăit în lumea şi în viaţa aceasta a mea. L-am visat în întregime, nu l-am dormit. Eram iarăşi flăcăiandru nedus la horă şi neîncetuit de zefirul parfumat al iubirii. Păzeam, cu alţii de seama mea, vitele prin aceste locuri şi jucam ţintarul, uite, exact la trunchiul acela de fag prăbuşit. La ojină, bunica mi-a adus demâncarea: plăcinte cu brânză, lobodă şi ceapă, făcute la cuptorul de pâine. Când m-a trezit tânărul Gerula vremea se înrăutăţise, în zisa lui „se întorsese pe iarnă”, în aşa măsură încât au fost obligaţi să coboare turmele de pe plaiul alpin. Mi-am umplut ploştile cu vin de ienupăr, cald şi dres cu miere de răşină, să-mi întremeze trupul şi sufletul, mi-am privit cu nespusă părere de rău prietenul de tinereţe, de atâtea suferinţe şi bucurii, ştergând pe furiş, bărbăteşte, poate a treia lacrimă care mi-a brăzdat vreodată obrazul. Am luat doar murgul meu, credinciosul

Debar, animal ascultător, rezistent la vreme oricât de rea şi la drumuri anevoioase. Mi-l alesesem de mic din hergheliile sălbatice care mai păşteau şesurile împădurite şi poienile de munte la izvoarele Marisului, Alutului şi ale Apelor Surori. La sfatul înţeleptului Cerneguras am renunţat la potecile de creastă, preferând, cu toate riscurile, un drum de care, practicat de neguţătorii de peste munţi, din vadul căruia se desprindea un altul, nu departe de Limes, la îndemâna negoaţelor neîngăduite, cu aur şi argint de la Baia şi Spria, Uissio şi Vissia. Poate că şi din pricină că în cealaltă viaţă a mea nu mai fusesem vreodată prin această parte de ţară, locurile nu îmi erau cunoscute sau, mai bine zis, le descopeream tot într-o mirare. Pădurile erau bătrâne, din veşnicie parcă, nesfârşite şi întunecoase, la vaduri de trecere te întâmpinau mici ciopoare de bouri şi zimbri, de căprioare şi cerbi, de mistreţi sau de cai care nu aparţineau nimănui. Am trecut Limesul nestingherit de nimeni, poate şi din pricina vremii, cu care nu era de glumit, printre două pichete de oşteni ai cohortelor călări, la aproape două zile de când mă despărţisem de Ortis, ţintind să ajung la marele drum roman care duce de la Apulum la Napoca şi de aici la Porolissum. Eram pătruns de frig şi doborât de oboseală, de la plecare Debar nu făcuse economie la oborocul cu ovăz, care se terminase repejor, iar acum suferea şi el, bietul, de foame. Tot drumul acesta n-am văzut fumul unui sălaş omenesc şi nici călător doritor să întâmpine vremea cea haină. Aveam însă bunul obicei de a grăi şi de a mă înţelege cu toate creaturile firii, dar, mai ales, cu câinii şi cu caii. Debar, înfrigurat, flămând şi obosit din cale-afară, nu prea era doritor să-mi răspundă. Îmi părea rău că nu l-am luat cu mine pe Ziper, credinciosul câine al lui Ortis, el singur în stare să înfrunte doi, trei lupi. În ruptul capului, însă nu a vrut să se despartă de stăpân, aşa că n-am ascultat sfatul tânărului Gerula de a-l lega, măcar o bucată din drum, cu o curea la oblâncul şeii. O fi presimţit Ziper ceva dacă nu s-a lăsat luat de lângă stăpânul său. Am oftat cu adâncă părere de rău şi am mai

şters de pe obraz o lacrimă. De bună seamă, Ortis şi-a început cu adevărat şi pentru totdeauna călătoria către lumea liniştirii şi împăcării, împărăţia lui Zalmoxis.

Capitolul doi.

TOADER BERIAN SCOTOCI ÎN ŞERPAR, SCOASE LA IVEALĂ O pipă de lut şi o pungă de piele în care păstra tutunul, o umplu cu meticulozitatea unui artizan, luă în palmă un jar tocmai din inima focului şi o aprinse, pufăind uşor. Ăst-timp Teofana vedea cu închipuirea herghelii de cai sălbatici, codri seculari prin care hălăduiesc nestingherite turme de bouri, de zimbri, de cerbi şi căprioare, iară ea, neînfricată amazoană, călărind vifor în urmărirea lor; Cosmin, fire blajină şi săritoare, intrase de-a binelea în pielea tămăduitorului Cerneguras, singur deţinător al tainelor unor leacuri miraculoase cu care astăzi ar face adevărate minuni; Bogdan, căruia nu-i scăpa niciun film istoric şi mai ales cele de capă şi spadă, călărea el însuşi pe spinarea aprigului Debar, împrăştiind spaima printre cetele războinice ale iazigilor rătăcitori. Bătrânul întinse zeghea miţoasă lângă foc şi se aşeză într-o lature, potrivind cât mai comod orânduiala oaselor ostenite de vreme.

Teofana făcu semn discret lui Bogdan, căpetenie ce s-a impus, apoi a fost recunoscut prin consens de către copilandrii de aceeaşi vârstă, care vara păşteau vitele pe dealurile cetăţilor dacice din Munţii Orăştiei, îndemnându-l să aţâţe iarăşi focul istorisirii. Bătrânul, însă, o observă şi nu îngădui viclenia:

— Bag seama că-aţi tăcut mâlc, ori numai v-a moleşit focul şi pâclele înserării. Cam lungă şi cam şuie povestea asta a mea şi trebuie răbdare, nu glumă, s-o asculţi până la capăt. D-aia zic să vă lăsaţi oleacă somnului, că de vite am eu grijă.

— Nici gând, moş Berian! sări Bogdan. Acum, dacă te-ai pornit, rugămu-te, nu ne mai fierbe. Ce, parcă ţi-e dat în fiecare zi şi are norocul fitecine să asculte aşa grozave istorii?! De ne vei zice-o până la capăt, uite, ne legăm să-ţi scoatem noi, cu rândul, vacile la păşune până la sfârşitul

vacanţei. Iar de tăcut, chiar că vom tăcea mâlc până ce vei odihni şi vei simţi nevoia să aprinzi iarăşi pipa.

Primăvara anului 140 a fost capricioasă. După o explozie de verdeaţă, înstăpânită în câteva zile, după liliacul înflorit şi pădurile albe de castani, o viforniţă întârziată se abătu asupra ţării Izei, Vişeului şi Oaşului, dincolo de Limesul de nord al Daciei Felix, hotar întărit cu valuri de pământ, palisade şi turnuri de apărare. Vântul purta bezmetic norii lăptoşi ce se întretăiau cu balaurii întunecaţi, ale căror cozi solzoase măturau vârfurile munţilor şi pe neaşteptate se ostoiau, în scurte răgazuri, dar numai atât cât să prindă iarăşi puteri. În răstimpul acestor înşelătoare ostoiri fulgii creşteau în mărime şi prindeau a se roti sfioşi deasupra pământului. Pe neaşteptate şuierul jalnic se isca iarăşi din hăuri de nori, măturând totul în cale, chinuind călătorii şi bietele animale cu şfichiurile măzărichii ce pătrundea în ochi, în gură, pe sub sumanul de pănură aspră, ca nişte ace usturătoare.

Înaintând anevoie, orientându-se mai mult după simţuri decât după locuri şi semne demult ştiute, vreo şapte căruţe cu coviltir, venind cine ştie de unde, alcătuiri trainice moştenite de dacii liberi de la dacii aurari, iar aceştia de la agatyrsii cei vestiţi pentru fala şi podoabele lor, care bune pentru drumuri lungi şi vremuri nestatornice, fiindcă ţineau loc şi de casă, şi de masă, şi de cetate fortificată, răzbătură şi se strânseră roată într-o curte de han temeinic durat din lemn, cu prispă, pivniţă de piatră şi etaj de nuiele tencuite cu chirpici, cu ogradă largă, plină de acareturi, înconjurată de palisadă ca o cetate.

Caii nechezau dureros, omeneşte de dureros, ridicând a speranţă capetele acoperite cu promoroacă, încât nechezul jalnic se unea cu al vântului şi al lupilor, care, pe povârnişul golaş dintre pădure şi han, aşteptau răbdători, ca nişte simulacre de piatră, să vină întunericul şi să-şi înceapă ospăţul. Dincolo de poarta înaltă de bârne, prevăzută cu un meterez de ţepuşe arse la foc mocnit, care se ridică şi se lăsa, după cum era cazul, la întâmpinare de

oaspeţi ori de duşmani, răzbi un nechezat vesel, nerăbdător. Înhămaţi de cine ştie când la căruţele cu coviltir, caii întoarseră capetele şi răspunseră surprinzător de înviorați. Imediat, prin poarta lăsată întredeschisă, păşi un armăsar muntenesc, flocos şi îndesat, un căluţ dintre acei ce trăiesc eu te miri ce şi te pot purta fără odihnă până te miri unde, iar după el, cu mâinile bine înfipte în coada tăiată scurt, abia târându-se, apăru şi un om. Avea barba albă răsfirată în ţurţuri de gheaţă pe piept, plete lungi, unse cu seu, şi o căciulă cu fundul plat, după modelul celor purtate de dacii comaţi. Era îmbrăcat într-un suman de pănură albă, miţoasă, în cioareci bine strânşi pe pulpă, peste care se îngemănau toloboţii, un fel de ciorap-tureacă cu blana întoarsă, ce păreau a fi crescut direct din opincile cu vârful înalt, ca nişte tălpici de sanie. Peste suman stăpânea un cojoc de berbec sein, lung până aproape de genunchi, cu mânecile lăsate slobode în afară, pe care, în răstimpuri, îl vânzolea vifornița arătând sclipirea niturilor de argint ale unui şerpar lat; de acesta atârnau, abia văzute, o sabie scurtă şi încovoiată, un pumnal cu plăsea din corn de cerb şi o toporişcă uşoară, cu două tăişuri. Animalul, dar mai ales omul, arătau a se afla la capătul puterilor. Cu siguranţă că, dacă hanul de la Vadul Zimbrilor ar fi fost ridicat cu Câteva verste mai departe, unul din cei doi, poate mai mult omul decât calul, nu i-ar mai fi trecut poarta.

— Hai, Debar, curaj, prietene! Doar câţiva paşi, până când o să-ţi dea taica un braţ de fân şi doi pumni de ovăz. Hai, voinicule, nu mă face de râs tocmai la locul de popas! Priveşte şi bucură-te că nu suntem singuri. Acolo unde adastă căruţe cu coviltire şi cai nedesprinşi din ham trebuie să fie şi stăpâni puşi pe ospătat, desigur prieteni de-ai noştri, costoboci ori neguţători din tribul dacilor aurari.

Mai departe vorbi cu sine, din ce în ce mai îngrijorat: „De bună seamă că vor fi fiind şi ei călători pe vremea asta maşteră şi-or fi căzut cu toţii frânţi de osteneală, de nu se simte nicio mişcare. Dar hangiul, păcătosul de hangiu ar fi

trebuit să fie treaz, să ne iasă, după legea pământului, în întâmpinare”.

Ascultătorii se priviră cu înţeles. Pricepură că din modestie ori din altă pricină, privind poate gradul credibilităţii celor istorisite, narează la persoana a treia, mai impersonală, mai puţin angajată.

— Păi, drumeţul cel singuratic, ce se încumeta să înfrunte vifornița, erai matale, moş Toader! Nu se putu stăpâni şi-i atrase atenţia Teofana.

— Ţi-ai găsit cine să aibă răbdare! O apostrofă Bogdan.

— Cum eu, cum puteam să fiu eu?! se miră bătrânul, zâmbind superior. Era Viezure, vânătorul oştean, purtătorul de misie, de care depindea liniştea ori tulburarea Daciei. Nu-mi era în fire să dau buzna, chiar dacă hanul ar fi fost părăsit, aşa că am strigat:

Hei fraţilor, hangiule, răspundeţi, măi oameni, că doar nu v-o înghiţit pământul!

Nu răspunse nimeni. Numai de pe tăpşanul ce se prelungea din spatele acareturilor către pădure scheunară prelung şi lugubru lupii. Eu, noul venit, omul cu barba albită de ani ori numai de viforniţă, nu mă sinchisii de urletul lor, dimpotrivă, făcui de câteva ori ocolul clădirii ce se ridica în mijlocul ogrăzii înconjurată cu palisadă, din ce în ce mai contrariat. Totul părea pustiu. Nu prea de multă vreme, însă pustiu. Nici tu lătrat de câine, nici glas de om, nici firicel de fum, nici nimic. Uşa groasă, din lobde de stejar, pe care un meşter iscusit cioplise cu dalta păsări, peşti, animale şi flori, ferecată temeinic în rafturi de aramă, se sprijinea numai într-o ţâţână şi scârţâia jalnic la fiecare răbufnire de vânt. În spatele hanului, într-un fel de grădină ce urca precum o unduire de plai, răsăreau mai mulţi tumuli cu stele funerare primitive, cioplite după obiceiul cel nou, adus de închinătorii întru Christ-Răstignitul. După datină, cinstii morţii, închinând plosca aproape goală şi rostind formula păstrată din moşi-strămoşi: „Dacul Viezure se apleacă în faţa voastră, cinstiţi locuitori ai lumii lui Zalmoxis, şi vă laudă faptele!” Dar

unde o fi stăpânul acestui han? Şi unde pacostea zmeilor au dispărut stăpânii acestor căruţe? Mă întrebai iar, dârdâind în gerul care, odată cu înserarea, îşi ascuţea tăişele. Debar, înţeleptul căluţ, necheză şi mă muşcă de umăr. Pricepui, îi cunoşteam năravul, ştiam că bietul animal se află la capătul puterilor, aşa că scormonii adânc în măgăreaţa atârnată de o parte şi de alta a şeii joase, croită din piele de bour, cu care mă dăruise Cerneguras.

— Iată, Debar prietene, ultimele noastre rezerve: doi pumni de hamei din care ar trebui să mă înfrupt şi eu. Cine se aştepta ca în plină primăvară să se stârnească din senin şi să ţină atâta o vremuială ca asta? Şi de unde puteam eu să bănui că romanul a împânzit ca niciodată limesul cu gărzi de suliţaşi şi arcaşi, încât să nu se poată strecura neobservată nici vrabia! Hei, nu te lăcomi, Debar prietene, fiindcă pentru noi semnele nu se arată prea vesele. Ei, lasă, lasă! Mănâncă tot, căluţule, că fără tine mi-ar fi putrezit ciolanele prin cele trecători. Tu ai mai multă nevoie. De nu vom îngheţa şi de nu ne vor sfârteca lupii la noapte, mâine va trebui să mă porţi mai departe. Auzi! Oricum, cu orice preţ mai departe, cât mai departe de limes, apoi să străbatem culmile joase ale acestor munţi ai oşenilor, ca să răzbim în cei ai aurarilor agatyrsi, hăt la Apa Iadului, şi să ducem semnul. Altfel nu-mi voi găsi nicicând liniştea şi odihna, Zalmoxis mă va alunga din Câmpiile Fericirii, Marele Rege nu va mai recunoaşte în mine pe slujitorul credincios ce i-am fost. Curaj, numai curaj, Debar, prieten de zile grele! Curând şi tu şi eu ne vom întâlni neamurile, fiindcă nici tu nu eşti un căluţ oarecare, ci unul din hergheliile sălbăticite ale Marelui Rege, de pe păşunile dacilor sargeţi.

Zicând acestea, şi câte altele ce nu mi le mai amintesc, înfăşurai căpăstrul în jurul stâlpului de la intrare şi deschisei cu precauţie uşa aplecată într-o rână. Sub spuza din vatră mai pâlpâiau câţiva cărbuni. Pe lângă ea, ca nişte chiupuri golite de vin, stăteau rezemaţi de laviţele joase unsprezece bărbaţi.

— Zalmoxis şi Zeii voştri cu voi, fraţi ai mei! M-am

adresat lor cu smerenia oaspetelui întârziat.

Nu primii niciun răspuns. Niciun semn, nicio mişcare nu dovedeau că m-ar fi luat în seamă. Mă apropiai, fulgerat de o bănuială, şi iarăşi le adresai cuvânt. Dar ei nu se clintiră şi nici nu schiţară vreun murmur, vreun gest. „Or fi beţi criţă”, mi-am zis, întreţinând o ultimă nădejde şi scăpărând amnarul. Cei unsprezece zăceau ţepeni, cu feţele pământii şi membrele chircite, fiecare în poziţia în care îl surprinsese moartea, venită pe neştiute parcă, de undeva din lumea Zeilor, ca un fulger năprasnic. Mai scăpărai o dată, aprinsei iasca, la rândul ei făcu flacără la capătul unei torţe îmbibate cu răşină, pe care o purtam în traista cu ierburi de leac. Cred că pe faţă mi se întipări mai întâi uimirea, apoi mă cuprinse un tremur mărunt, ca şi când aş fi avut febră; boabe reci de sudoare mi se prelingeau pe şira spinării. Aplecai totuşi torţa cu flacăra gălbuie şi mă închinai după obiceiul deprins de la neguţătorii greci şi aurarii dalmaţieni. Nu, asta nu putea fi adevărat! Mi se năzărea. Visam în trezie. Credeam că sunt înnămeţit undeva, pe drum, îngheţat bocnă, deja călătorit cu umbrele către ţara promisă de zei. Anevoie mă convinsei că nu am vedenii. Toţi cei unsprezece erau ţintaţi în frunte, drept în mijlocul frunţii cu o săgeată în cinci colţuri. Îmi luai inima în dinţi şi smulsei săgeata din rana celui mai apropiat. Nu, nu mai încăpea nicio îndoială. Era săgeata lui Ortis. Semnul lui, mărturia şi răzbunarea lui. Asta însemna că trăieşte, că nu a murit după încăierarea de la Apa Răstoacelor, că, mai curând decât prin orice vrajă, închinătorul întru Esculap, înţeleptul Cerneguras l-a tămăduit. „Pe toţi zeii! Mi-am zis, dacă Ortis trăieşte şi nădejdile neamului mai trăiesc, el fiind ultimul vlăstar din trunchiul sacru numit Decebal”. Nu, nu era cu putinţă. Tot atât de bine puteau să fie săgeţile lui Dacis, al cărui trup rămăsese sub o îngrămădire de pietre la locul încăierării. Zeilor buni! Cum, cum am putut să-l părăsesc aşa de uşor, crezând că-i mort?! Unde mi-au fost minţile? Cum voi mai îndrăzni a mă înfăţişa viu în faţa măreţiei sale? Nu mai încăpea nicio îndoială. Toate se limpezeau. Cei răpuşi, cum

numai Dacis şi Ortis ştiau şi puteau să răpună, erau oşteni romani, un fel de lotri vânători de daci liberi de peste limes, din cohorta lui Tiberius Maximus Priscus.

Toader Berian schimbă iarăşi tonul şi, întrucâtva, timpul istorisirii, obicei pe care cei trei îl observaseră şi altă dată, fără a-i cântări valoarea şi semnificaţiile. Glasul venea de departe, din bezne de timpuri. Ţinea ochii închişi şi, dacă nu i-ar fi tresărit din când în când muşchii feţei, ai fi putut crede că istoriseşte un om lipsit de viaţă, o statuie aplecată într-o rână.

Am tresărit ca fulgerat. Am aruncat cât colo săgeata şi am ieşit în curte cu gândul să încalec şi să plec, năzuind că aşa voi scăpa de vedenii. Dar în apropierea căruţelor, mi-am schimbat hotărârea. Caii, cu capetele la pământ, strânseseră cercul şi înfruntau cu cerbicie vifornița. „Păcat de cai şi de asemenea căruţe! Mi-am zis. Unii ca aceştia sunt în stare să poarte povară până la Roma. Ehei, dacă drumul meu nu ar trebui să tot curgă înainte, ce drăguţ noroc mi-ar fi picat pe nepusă masă! Zău aşa, păcat de bieţii cai! Inimă de câine de-ai avea şi tot nu i-ai putea lăsa afară!”

Îi desprinsei din hamuri, îi mânai în şopronul care oferea cât de cât adăpost, căutai în hambarele din şură şi deşertai în iesle câteva mierţe de ovăz. Apoi, cu aceeaşi grabă, mă întorsei la căruţe, mânat de o presimţire, şi cotrobăii bine în coşurile lor. În fiecare erau rânduiţi de-a latul saci lunguleţi şi grei de cânepă. Spintecai unul cu pumnalul şi abia reţinui pe buze un strigăt de surpriză: aur, aur, o grozăvenie de monede de aur. Luai repede hotărârea să-i pitesc undeva, la loc sigur, fiindcă, cine ştie? Şi chibzuii o clipă. Era posibil ca oştenii răpuşi la vatra hanului să fi însoţit un transport de aur la Roma. Nu, asta nu. Ce să caute aurul Romei în drumul către Napoca şi Potaissa? Un astfel de transport ar fi fost însoţit de câteva decurii. Abia când dădui de negustorul grec grav rănit, gemând în ultima căruţă, mă dumirii într-o oarecare măsură. O bucurie lăuntrică îmi însenină fruntea umbrită de gânduri şi de primejdiile prin care trecusem în ultimele

zile. Deci nu de la băile de aur veneau romanii, ci de la Porolissum şi se îndreptau spre Apulum, ori spre alt port de pe Maris. Însemna, deci, că am trecut mai de mult limesul, fără să ştiu, în toiul furtunii, am trecut şi peste râul Samus îngheţat bocnă, cu alte cuvinte mă aflam în Dacia Felix de o bună bucată de vreme. Totuşi, ceva în legătură cu acei romani pregătiţi pentru ultima călătorie nu mi se părea în regulă. Oare nu cumva li s-a făcut poftă de niscai jaf – păcat că negustorul nu poate vorbi, iar după aspectul urât al rănii, nici nădejde nu lasă – păgubitul fiind tocmai grecul căruia ei i-au fost daţi ca escortă? Mai mult ca sigur. De le izbândea isprava ar fi împărţit prada, ar fi dat vina pe dacii de peste limes şi tot ei ar fi organizat o expediţie de pedepsire. „Chiar, mi-am zis iarăşi, oare cine mi i-a aranjat aşa de frumos şi mi i-a lăsat în plata zeilor cu aur cu tot?” „Te-ai ramolit, vânătorule, mi-am răspuns, cum cine?! Om cum nu se mai află, om din alte timpuri şi de pe altă lume. N-ai văzut semnul şi, dacă l-ai văzut, oare nu-ţi mai spune nimic?!” prinsei eu a mă certa după un obicei moştenit în familia Viezure din moşi-strămoşi, pe care şi bunul şi străbunul Berian îl aveau. Numai că la asta nu mă gândeam atunci. Ortis, lăsat în grija tămăduitorului Cerneguras cu răni grave şi lipsit de simţire, nu o putea face, de bună seamă. Să fie Dacis?

Era singura posibilitate demnă de crezare, numai că în cazul acesta ori eu m-am înşelat, plutind încă între o viaţă şi alta după ieşirea din peşteră, ori s-a petrecut o minune.

Bucuros că măcar pe jumătate am dezlegat taina, îmi împărţii bucuria cu tovarăşul de drum:

— Debar, prietene, crede-mă, eşti un căluţ de ispravă, iar la primul han mai ca lumea o să te ţesăl şi o să te cinstesc cum se cuvine. Dar până atunci, ia mai pofteşte şi tu ovăz pe săturate şi hai să închinăm şi o oală cu vin aspru, din cel cu care s-au ospătat romanii, ca să gândim numai la lucruri frumoase.

Cred că iarăşi am încreţit fruntea înaltă, sub care umbream ochi de viezure şi o pereche de sprâncene ca

nişte dealuri împădurite, apoi, abătut de un gând, mi-am zis: „Dacă Dacis a avut numai atâta timp cât să-şi lase semnul răzbunării, a părăsit atâta bănet şi asemenea cai, care i-ar fi făcut mare trebuinţă la întreprinderea ce plănuia în Dacia rămasă fără Hadrian, părintele şi pacificatorul, înseamnă că a fost singur, grăbit sau urmărit. O, zei! Numai de n-ar fi prea grăbit. Semnul, marele semn al recunoaşterii şi al puterii, e la mine. Fără el va bate drum degeaba şi îşi pune viaţa în primejdie”.

Am mai golit sub boturile cailor lihniţi de foame câteva măsuri de ovăz şi i-am adresat vorbă căluţului, singura fiinţă cu care mă puteam înţelege:

— Dacă cineva o să întrebe: oare Viezure vânătorul făcut-a la viaţa lui o faptă bună, plăcută zeilor, tu, prietene, să stai mărturie, cum mărturie vor sta şi dobitoacele astea, şi vor răspunde-n cor: „Într-o noapte de primăvară haină, cu vifornită turbată, tarabostele Viezure, dac liber din tribul sargeţilor prigoniţi până-n gaură de şerpe de către romani, ne-a hrănit şi ne-a adăpat, ocrotească-l zeii!”

Căluţul necheză a promisiune în vreme ce eu mai sorbii de câteva ori din ulciorul cu vin, care prinse a-mi furnica plăcut mădularele, precum o boare călduţă adiind prin sânge, şi mă pregătii să încalec. Era primejdios să înnoptez sub acelaşi acoperiş cu romanii însemnaţi în frunte, nu prea departe de turnurile şi castrele durate la miliariile de pe limes. Urletul lupilor îmi potoli graba. Odată cu lăsarea întunericului fiarele hămesite se apropiaseră de palisada înaltă, din trunchi de carpeni, printre care ochii dihăniilor luceau ca nişte steluţe verzi. Am izbutit să urnesc şi să prind în încuietoarea de bronz palisada mobilă din spatele porţii, după care aruncai o căpiţă de fân între boturile aburinde ale cailor, mă vârâi şi eu în mijlocul ei şi mă pusei pe odihnă, gândind: „Oricum, dar mai bine prinsul romanilor, pe care voi vedea eu cum îi voi îmbrobodi, decât ospăţ lupilor hămesiţi”. După care, adormii ca legănat de vise. Mă trezii abia la mijitul zorilor, îmboldit de boturile fierbinţi ale cailor ce căutau ogrinjii fânului de sub mine. Sării ca ars, neştiind unde mă aflu;

mă dumirii abia după ce ieşii din şopronul călduros, clădit din răchită tencuită cu pleavă şi baligă.

Vântul se mai ostoise, nori izolaţi rătăceau departe, iar soarele răsărit din cu totul altă parte, promitea o nouă zi de primăvară. O veselie sănătoasă, explozivă, cum nu mai simţisem din tinereţe, îmi cuprinse fiinţa şi mă făcu să chiui, uitând unde mă găsesc şi ce misie grea am de îndeplinit. O împărţii iarăşi frăţeşte cu tovarăşul meu de drum:

— Hai, Debar, leneşule, că ne aşteaptă nerăbdător drumul! Sănătoşi suntem, bogaţi suntem, mintoşi ce să mai zic! Norocul ne mai lipseşte şi, într-o zi, două, hai trei, ospătăm la prieteni vechi din Alburnum ori Apulum.

Zicând acestea, mai aruncai în spinarea căluţului o desagă de ovăz, mai cumpănii pe spinarea unui cal desprins de la căruţe, pe aleselea, un săculeţ rotunjel cu denari având pe o parte chipul împăratului Nerva Traian, iar pe cealaltă pajura, vrui să încalec, dar mă răzgândii şi deschisei iar uşa hanului. Curios lucru! Nu mai departe decât decuseara, când vifornița fusese în toi, aici, în jurul vetrei lăsasem unsprezece morţi. Acum, chiar lângă deschiderea vetrei, se mai găsea doar negustorul grav rănit, căruia îi oblojisem rănile, şi care clipea des, năuc, înspăimântat. Desigur zeii, zeii potrivnici mi-au jucat un renghi. Şi asta numai pentru că aseară, dedat la vin aspru şi pastramă parfumată, uitasem să închin şi să murmur un scurt imn de mulţumire, cu gândul la Bachus, Bendis şi Silvanus, stăpâni ai munţilor şi pădurilor, ai vânatului de tot felul, ocrotitori ai viilor şi roadelor de la şes.

De felul meu nu eram dintre aceia ce se sperie cu una, cu două. Numai că, aşa ceva nu mi se mai întâmplase, mi se părea de necrezut, lucrare de zei, şi ştiam prea bine că în treburile celor mari nu-i sănătos să te amesteci. Mă năpădi sudoarea rece, prinsei a mă da către uşă, cu gândul să mă arunc din fugă în spinarea sprintenului Debar, însă tocmai atunci neguţătorul dezlipi buzele albe ca pergamentul şi-mi adresă ruga: „Zeii să te ocrotească, om milostiv! Dă-mi, rogu-te, o mână de ajutor şi n-am să uit

toată viaţa!”

Tresării ca la întâlnirea cu stafia unui mort. Da, eram convins că o stafie, că sufletul celui mort decuseară mă cheamă şi mă lepădai făcând semn cu talismanul agăţat la grumaz, uitând că chiar eu îi oblojisem şi-i legasem cu pricepere rănile. L-am întrebat răstit:

— Cine eşti?! Şi ce vrei? De ce mă ispiteşti, spirit al mortului?

Sunt Evrimos Elenus, nobile dac, neguţător din Callatis, creştin închinător întru Hristos-Răstignitul.

Îmi venise inima la loc. Ba chiar îmi câştigai buna dispoziţie, care rar se întâmpla să mă părăsească.

Ei! Ehei! Păi aşa zi-i! Asta, Hristea sau cum i-oi fi zis, ăsta, da zeu! Ţi-a oprit calea către lumea cealaltă, te-a înviat din morţi. Bună ispravă, dar tare mă tem că eu am făcut-o, cu leacurile înţeleptului Cerneguras. Că tot te-ai întors din drumul către Hades, sau unde veţi fi mergând voi când daţi ortul zeilor, ia gustă matale din ulciorul ăsta şi pe urmă zi-mi, că, zău aşa, te pune pe picioare Cât ai bate din palme!

Rănitul nu aşteptă să repet poftirea, ci apucă ulciorul cu mâini tremurânde, îl duse la gură şi sorbi cu însetare. Încercă să mai murmure ceva, o mulţumire, o rugăminte, dar căzu într-o rână, răpus de vin ori slăbit de puteri. Acum, dacă închisese ochii, arăta iarăşi ca şi cei ce i-au ţinut tovărăşie peste noapte. Deşi eram grăbit şi conştient de pericolul ce mă păştea, îi deschisei haina de postav moale, desfăşai rana, presărai ierburi macerate în răşini de molid, păstrate în ulcică de cremene, îl înfăşai din nou şi, îndepărtând gândul că fac o faptă urâtă, după ce mai adinioarea făcusem una plăcută zeilor, îi cercetai buzunarele şi-i citii cu interes înscrisurile. Mai ales o bucăţică de pergament din acelea folosite în cancelariile împărăteşti îmi atrase atenţia. „Evrimos Helenus, credinciosul nostru procuratorum aurarium, din porunca împăratului liber de a neguţa şi de a cere protecţia noastră în toate provinciile dunărene”. Pentru mine, în situaţia în care mă găseam şi cu misia ce aveam de dus la bun sfârşit,

înscrisul valora aur. Drept care, îl pusei în propria-mi pungă, cu gândul că-mi va folosi cândva şi cu împăcarea că neguţătorul, de va să trăiască, va primi altul. Într-un fel, mă simţeam de acum mult mai obligat faţă de el. Am mânat un cal de povară lângă pridvor, îl săltai într-o mână pe grecul cu înaltă protecţie, îl aşezai grijuliu, ca pe un vechi şi bun prieten, între scândurile şeii de povară, îl priponii bine în curele, ca pe un neaşteptat înscris de liberă călătorie prin Dacia Felix şi-mi chemai căluţul:

— Hai, la drum, Debar! Iată, zeii ne-au scos în cale acest important neguţător grec, care ne va deschide drum fără primejdii până la capătul călătoriei noastre. Ehei, ştiam eu că Zeii Daciei nu m-au părăsit decât pentru un răstimp de odihnă! Abia am păşit pe pământurile strămoşilor mei şi sunt întâmpinat cu vin, cu aur, cu înscrisuri de la împăratul Antoniu Piosul, iar tu, prietene, cu ovăz pe săturate, adăpost călduros şi povară puţină. Hai! Până când tâlharii însemnaţi de Dacis ori de Ortis, ori de Zei, de bună seamă, nu se răzgândesc să apară înviaţi din morţi asemenea ăstui norocos neguţător!

Căluţul, despre care şi acuma mai cred că era năzdrăvan, îşi arătă într-un rânjet dinţii nu prea frumoşi, a batjocură, vrând, pesemne, a zice că morţii au fost duşi în altă parte poate că chiar de către cei care i-au însemnat, în vreme ce stăpânul său, adică eu, trăgea în iesle la aghiose. Pricepui, nu cu plăcere, înţelesul râsetului cabalin şi strânsei pintenii.

Era şi timpul, fiindcă spre soare-apune, unde era şi ţinta călătoriei noastre, nori grei, de zăpadă, se adunau la orizont, semn că vremea promiţătoare s-a arătat numai cât să amăgească omul zorit şi să-l pornească la drum. Am dat pinteni şi după vreo oră de mers înaintam cu grijă pe o potecă îngustă ce şerpuia peste brâul unui versant de munte prăpăstios, caii încercând din loc în loc luciul sticlos al zăpezii, care odată cu zorii prinsese pojghi? A primăvara amăgitoare îşi arăta florile sărace şi sub soarele grăbit zăpada aflată cu faţa la miazăzi prinsese a curge sub formă de pâraie şi viituri. La orizont, însă, se tot adunau norii

grei, ameninţători. Către seară, din pânza lor, cât o geană imensa a cerului, se născu fără veste întunericul. Tot atunci, dinspre miazăzi, din Carpatul Mare porni să sufle un vânt rece ca gheaţa, şi peste muntele chiar şi până atunci greu de trecut, se abătu un vârtej de zăpadă. Eram un vânător încercat, toată viaţa mi-am petrecut-o sub cerul liber, în munte sau pădure, aşa că am oprit caii, am controlat chingile poverilor, dar mai cu seamă pe acelea în care se legăna negustorul gemând înăbuşit. Începuse să-mi fie cu adevărat milă de el, aşa că i-am întins plosca plină cu mied de pere pădureţe, îndemnându-l cu privirea niţel şugubeaţă, niţel prietenoasă, după care m-am adresat căluţului care adăsta ca turnat în bronz:

— Ei, Debar, ce ne facem?! Vântoasele cu zăpadă deasupra, munte prăpăstios jur-împrejur, acuşi-acuşi lumină cât să-i scoţi vecinului ochii, povară, har zeilor, n-am avut, dar ne-am lăcomit îndestul. Mai lipsesc lupii de aseară, ca să pară toate rânduite de un zeu potrivnic. Spune şi tu, căluţule, cine ne-a mânat la drum înainte de a se înstăpâni vârtos vremea în primăvară?! Nu ne stătea nouă bine la căsuţa de sub Piscul Pietrosului, ascultând cum cântă din veşnicie aceeaşi melodie râul Uisio şi omenindu-ne precum doi bătrâni, ce se iubesc ca şi când în sufletele lor ar sălăşlui zeii, eu cu pastramă de urs şi vin de mure, tu cu ovăz şi fân cosit în pârgul florilor? De-o fi să fie vreo nenorocire în drumul ista, mă iartă, prietene! Nu mai puteam aştepta, fiindcă acum, când nepoţii lui Decebal nu mai sunt, pe noi ne aşteaptă o ţară. De la fraţii mei a venit răbojul secret de cu iarnă, iar dorul de locurile unde am copilărit şi am vânat, băietan fiind, cu ceata de gornici a lui Decebal, a scurmat şi-a tot scurmat ca şi cariul în scorbura trupului meu. Ţi-am spus oare? Nu. Nu ţi-am spus. Fiindcă nu am avut vreme. Arcia, nepoata bătrânului Troes, m-a înştiinţat că Hadrian pacificatorul a murit în pustiurile Asiei, că în locui împărăţeşte Antoninus Pius, iar Dacia a prins să se mişte; colonii plătesc cu sânge fraţilor noştri toate urile mocnite de teama vajnicului urmaş al Traianului, că ar fi venit vremea să se ridice ca unul fiii

neamului, întru libertatea gliei pe care ne-a dat-o, ca s-o vieţuim în linişte şi nelinişte, Marele Zeu. Eu, eu, prietene, nu uita, eu sunt purtătorul „semnului” fără voia mea, fără el, fără Sceptrul lui Decebal, nimic nu se poate clinti din noile rosturi, statornicite fără voia noastră, pe pământul Daciei. Ei, de n-ar fi fost încleştarea aceea fără noroc la Apa Răstoacelor. Dacă Ortis şi Dacis. Dacă fiii lor care rătăcesc din îndemnul mamei cine ştie pe unde.

Căluţul necheză, dar nu a înţelegere, ci a primejdie. Un fior rece îmi străbătu şira spinării. Din urmă, din fundul văii pe care abia o trecusem, răzbise prelung urletul haitei. Un lup bătrân, cercetaşul, îmi trecu pe dinainte, oprindu-se, ca un vameş de drumuri, în potecă. La vreme ca asta şi într-un asemenea loc puţini sunt cei ce ar mai fi întrezărit scăpare. Mă chema, însă, Viezure, eram iscusitul vânător cunoscut în tinereţe de-a lungul şi de-a latul potcoavei de munţi pe care s-a aşezat de la începuturi ţara, fiul lui Viezure cel Bătrân care stărostise peste şapte munţi. Am liniştit căluţul, am scos din şerpar un fluier scurt şi teşit, din tibie de căprioară, îl dusei la gură şi, pe un ton înalt, imitai hămăitul unei haite de lupani tineri. Lupul bătrân părăsi poteca de parcă ar fi fost ameninţat cu focul, iar haita încetă urletul ce prevestea şi pregătea atacul. Atât, un scurt răgaz mi-a trebuit mie, călător orbecăind prin noapte şi prăpăd de fluştur. Repede luai şi împărţii pe spinarea a doi cai povara de pe cel de-al treilea pe care îl priponii în potecă, momeală şi pradă lupilor, cel puţin pentru un ceas bun. Nu mai încălecai, ci mă prinsei de coada murgului, îndemnându-l la suiş, convins fiind că numai Debar mai putea ghici poteca prin întunericul ca smoala.

Haita rămăsese în urmă. Nechezatul dureros al calului atacat mă umplu de fiori şi-mi spori ura împotriva acestor animale sângeroase, care, în general, omului îi ştiu respectul şi frica, cu excepţia situaţiilor când se constituie în haite pentru pradă şi împerechere.

Se iveau zorile. Printre petece de nori mai clipeau stele întârziate. Între timp înaintaserăm cu spor,

coborâsem un versant cu grohotişuri, trecusem o apă năbădăioasă pentru a urca un altul. De o bună bucată de vreme urcam un platou întins, cu păşune alpină, acoperit ici-colo cu petece de jnepeni. Spre dreapta se profila o linie întunecat-verzuie, de care nu mă îndoiam că e o pădure de brad. Mă bucurai atâta doar cât ţine o clipită, fiindcă iar răzbi din apropiere chelălăitul haitei. Dar spaima nu ţinu mult. Imediat îmi veni inima la loc. Zarea se deschise, o lună târzie şi dolofană plutea peste creştete de brazi, crescând şi descrescând, ca un dovleac agăţat de boltă, şi în faţă mi se arătă o văioagă din care răzbătea hămăitul avan al câtorva câini. Nu trecu mult până când în urma lor se înfăţişă un bărbat uriaş, priponit pe picioarele răşchirate ca nişte trunchiuri de ecran. Acesta, de departe, mă întâmpină prietenos:

— Ai ajuns la timp, drumeţule. Haita nu-i prea departe şi-i alcătuită din cel puţin şaptesprezece lupi tineri. De nu ţi-o părea prea săracă, pofteşte şi încălzeşte-te la vatra mea, unde aşteaptă vreme bună şi alţi drumeţi rătăciţi în munte. Pe mine mă cheamă Dadas şi sunt cioban la stâna tatălui meu din Munţii Păduroşi. Tu, călătorule, cine eşti şi de unde vii?

— Sunt prea multe două întrebări deodată, gazdă bună. Că sunt Viezure, vânător din tribul sargeţilor, ştiu; de unde vin, habar nu mai am, atât m-au încercat vremea şi primejdiile; merg la Apulum, prin Alburnum, cu acest neguţător grec, împuternicit cu bune înscrisuri de însuşi împăratul. Omul a fost pălit şi jefuit de tâlhari, iar datina mă obligă să-l însoţesc până la capătul drumului pe care a pornit.

Cu toate că vântul îşi mai şuiera cântecul, omul uriaş mi se aplecă la ureche şi mă preveni cu vădită teamă:

— De-o fi cum zici, fiindcă eu nu te cred nici atâtica – ehei, acel Viezure despre care mai povestesc bătrânii s-a călătorit de mult prin alte lumi! Să ai grijă ce vorbeşti şi cum te porţi. Poate nu ştii că ţara murmură, se frământă, coace neastâmpărul, pregăteşte deşteptarea, căci a venit şi pentru noi ceasul. Dacii liberi de la Limesul de Nord şi cei

de la soare-răsare aşteaptă călări pe la trecători şi poteci, un semn, numai un semn dinlăuntru, ca să ia în copite, în suliţe şi arcuri drumul de întoarcere la vatră, pe care ne-am pribegit la moartea Decebalului. Fraţii Carpi şi Costoboci şi-au pregătit căruţele, şi-au încărcat avutul, şi-au ascuţit armele pe cremenea munţilor. Numai purtătorul semnului trebuie să mai vină, ca şi noi să ne ridicăm precum volbura şi să-i alungăm pe colonii şi legionarii Imperiului peste Donaris. De când s-a răposat Traian-împărat, străinii se poartă cu noi ca haita pe care o ai auzit mai adineauri. Dară nu uita că lângă focul meu se află mai mulţi oşteni romani ai Legiunii a XIII-a Gemina, porniţi şi ei spre Alburnum şi Apulum. Cu ei se mai găsesc doi feciorași nevârstnici, doi gemeni, pare-se, şi sunt prinşi ai romanilor. După câte am mirosit şi prinşii vin de dincolo de limes, au o misie de taină, şi nu una oarecare, fiindcă nici fripţi la jar n-au scos o vorbă, decât pe cele de ocară, cuvenite duşmanilor.

— De ce-mi spui mie toate astea, fiu al lui Dadas Păstorul?! O, dacule, dacă mă tragi de limbă pentru oştenii Romei, aleg între haită şi coliba ta, haita.

— Iartă, omule! Se vede cât colo că vii de la fraţii noştri de peste limes. Privirile tale n-au cunoscut umilinţa, braţul tău n-a fluturat la trecerea celui urât, îmbrăcămintea te trădează şi ea. Iată pentru ce te-am încunoştinţat. Crezi tu oare, frate al meu, că un om al muntelui, ca mine, care n-a ştiut ce-i stăpânul, poate vinde alt frate tocmai duşmanului neîmpăcat? Pentru toţi munţii n-aş face-o!

În mine se burzului rânza vechiului luptător. Îi încleştai umărul în menghina palmei şi-l prevenii:

— Dacă e aşa, dacule nevârstnic, de ce te mai mândreşti cu neamul tău şi cu găzduirea ta?! Halal să-ţi fie! Adică zece romani supun la tortură doi tineri daci şi tu, cogeamite zdrahonul, stai cu mâinile în sân!

Mai încet, omule, ce te-a apucat? Mă bagi la necaz. Eu sunt unul, ei, zece, eu, supusul, ei, stăpânii. Tu ce-ai fi făcut în locul meu?

Auzi vorbă de om în toată firea! I-aş fi scurtat de viaţă unul câte unul.

— Doar nu sunt Zeu, omule!

— Nici nu trebuie să fii. Dă-mi o mână de ajutor şi îngăduinţa de a călca legile ospitalităţii, şi ai să vezi.

Le ai din toată inima, vânătorule. Zău că le ai! Şi mie mi-a dat prin cap, dar nu ştiam cum să isprăvesc gândul.

Am intrat în adăpost cu acele cuvenite cuvinte de bineţe. Adăpostul era o colibă de vară din trunchiuri de brad afumate şi lipite între ele cu lut şi balegă de cal. Era împărţit în două, ca mai toate casele de la munte: o încăpere era destinată oamenilor, cealaltă, animalelor. Se vedea că nu fusese destinat pentru a fi locuit şi iarna, fiindcă nu avea horn, iar focul era aprins pe o vatră de lespezi din mijlocul încăperii. Înăuntru era destul de cald. Fumul, ce nu prididea să iasă prin gaura din acoperiş, îţi înţepa ochii şi irita gâtul, însă era plăcut, răşinos şi uşor parfumat. În jurul vetrei moţăiau unsprezece arcaşi. Aceştia serveau, mai ales, pentru paza trecătorilor şi potecilor din munţi. Câţiva dintre ei aplecaseră bărbiile în piept şi sforăiau uşor. Lângă perete, pe un aşternut din muşchi de fag şi o piele neargăsită de urs, zăceau două trupuri destul de firave, care, la intrarea mea, se treziră şi îşi înfipseră privirile suferinde în ochii mei, iscodindu-mă stăruitor, cu un abia văzut licăr de nădejde.

— Pacea sau victoria cu voi, oştenilor, şi Zeii să-l ocrotească pe împăratul Romei! Rostii eu salutul de cuviinţă, făcând privirea roată.

În loc de cuvenitul răspuns, un roman tuciuriu, cu o cicatrice arcuită de la tâmplă spre bărbie, mă întrebă, vădit nemulţumit de venirea mea:

— Cine eşti tu şi de ce colinzi muntele la vreme rea şi la ceas târziu? După îmbrăcăminte s-ar zice că vii de departe, iar după nărav că eşti grăbit, ori poate nu ştii că noaptea e lăsată de Zei pentru odihnă?

— Ai dreptate, viteazule. Vin de departe. Grăbit sunt din pricina acestui cinstit şi important neguţător imperial, care a fost jefuit şi rănit grav, pricină ce mă face să umblu

şi noaptea. Omul are o rană urâtă şi trebuie să ajung cu el cât mai devreme la vestita doftoroaie Rossiana din Muntele Mare, ca să-l tămăduiască, dacă nu cumva până poposim acolo îl vor chema Zeii neamului său într-o lume mai bună, cu mai puţini oameni îndrăgitori de sânge. Iată, cinstite oştean, înscrisurile noastre. Iar acum, dacă îmi este şi mie îngăduit, domniile voastre cine sunteţi, cine sunt aceşti nenorociţi legaţi în funii şi încotro vă curge calea?

— Eşti prea curios din fire, drumeţule. Parcă ai fi oştean cercetaş ai acelor lotri, nepoţi regeşti de peste limes, Dacis şi Ortis, sub ascultarea cărora s-au pus toţi dacii liberi, cum singuri le place să li se zică. Rosturile noastre ca militari ne privesc numai pe noi. Poţi însă afla că avem acelaşi drum, iar până acolo, şi, mai cu seamă, acolo, vom vedea în ce fel de ape te scalzi.

— Te-ai mâniat pe nedrept, o, tu, fală a oştirii romane! Poate că din pricina acestor neisprăviţi care, legaţi fiind, nu pot trăi decât ca nişte robi ce sunt. Astăzi puicuţa a prins a cânta înaintea găinii, pruncul îşi sfătuieşte tatăl, robul cutează să ridice privirea la strălucirea stăpânului. Aud, oştean al Romei, că şi unii dintre ai noştri s-au săturat de mult binele vostru şi pregătesc răzmeriţe tocmai în această parte a imperiului, pe drept numită Dacia Felix.

Zisele mele avură efectul unei vrăji. Oşteanul cel încruntat, mai marele peste zece se deschise la faţă, şi prinse a mă trata cu mai multă consideraţie.

— Văd dacule că nu ţi-a albit zadarnic părul. Ai multă dreptate. Chiar faptele de care ai aflat, şi pe care le desconsideri ca un bun supus al Romei, ne-au pus pe drumuri, acum, la sfârşit de iarnă prelungită de-a dreptul în vară, fiindcă numai despre primăvară nu s-a putut vorbi. Cât despre dacii tăi, iarăşi ai vorbit cu dreptate. Poţi singur să vezi cu câtă ură te privesc ochii acestor căţălandri de lup. De-ar fi liberi, fărâme te-ar face. Mă mir ce năpârcă i-a ouat şi ce viperă i-a clocit! auzi cutezanţă! Să se împotrivească unei întregi decurii militare, asta ai

mai auzit-o vreodată? Dar fii pe pace. În primul oraş, în care vom întâlni un procuror militar, vor fi spânzuraţi. Eu cred că tocmai lipsa spânzurătorilor, în această ţară cu păduri nesfârşite, i-a făcut pe daci să crâcnească.

Ce auzeam îmi era de mirare. Cei doi, pentru care nu simţisem altceva decât milă, crescuseră deodată în ochii mei. Mirarea mi-o făcui cunoscută şi romanului:

— O întreagă decurie, zici? Asta chiar că mi se pare peste putinţă. I-a cercetat vreun doctor, măria-ta oştene, că poate vor fi fiind suferinzi cu mintea şi ar fi păcat şi ruşine pentru voi să moară în ştreang? Cred că mai potrivită pentru ei e apa Crissiei, ori cea a Marisului, ca să se mai răcorească.

Oştenii, treziţi de conversaţia celor doi, izbucniră în râs. Tinerii mă străpunseră cu privirile şi şoptiră şuierat, biciuitor, în limba noastră, a dacilor: „Câine jegos! Te guduri la picioarele stăpânului care te ţine în ştreang. Fii blestemat în numele lui Zalmoxis!”

Ura din cuvintele şi privirile lor m-a cutremurat. Zâmbetul cu care îl dedulcisem pe roman mi-a pierit de pe buze. Nu ameninţarea, nu jarul vorbelor grele pe care mi le-au aruncat cu toată povara urii, ci dispreţul lor m-au făcut să rămân înlemnit, câtă asemănare a acestor chipuri cu altele, tot gemene, rătăcite prin fumul anilor. Copilăria mea, şi tinereţea mea din a doua viaţă, care, desigur, fusese prima, au dat năvală în pajiştea amintirilor. Nu! Nu! Ar fi fost prea mult. Aşa ceva era imposibil să se întâmple. Atât cât ţine o frântură de gând îmi amintii o scenă trăită cu concentrare supremă, pe viaţă şi pe moarte, în alţi munţi, în Munţii de Fier ai Delarului, aproape de Ranistorum, când, flăcăiandru de seama acestora fiind, cu o decurie de călăreţi romani pe urmele mele, am fost salvat de nepoţii gemeni ai marelui rege. M-a doborât drumul? Am început să am vedenii. De atâţia ani mi-am legat rătăcitoarea soartă de a lor încât şi atunci, când mă spăl la izvor, văd chipurile lor de demult. Ce se petrece cu mine? Mă întrebam, şoptind vorbele, încât romanul începuse a bănui că m-am zâmit dintr-odată.

— Ce se petrece cu domnia-ta, iscusite vânător? Pentru noi ţi-au pierit vorbele, dar grăieşti de unul singur. Nu cumva fecioraşii au băgat într-atâta spaima-n domnia-ta? Acum te mai miri că au secerat, aşa cruzi cum îi vezi, zilele mai multor camarazi de-ai noştri? Şi ce i-a întărâtat? Simplul fapt că puneam în funie nişte păcătoşi de sclavi care porniseră înarmaţi către locurile de taină unde se adună răsculaţii.

— M-ai înţeles greşit, luminăţia-ta. Altceva rumega gândul meu, m-am grăbit să-i răspund, pentru a nu-i face să intre la bănuială. Pe lupanii ăştia jigăriţi nici nu-i iau în seamă. De mi i-ai da mie, ştiu cum să fac din ei nişte mieluşei, numai dezmierdându-i de trei ori pe zi cu nuiaua, în locul mâncării. M-am scuturat ca de vedenii amintindu-mi de câte m-au păscut pe acest păcătos de drum şi de frigul ce mă pătrunsese până la oase. Am venit înfierbântat şi zorit de urletul lupilor, iar focul gazdei noastre nu-i făcut pentru ciolane bătrâne ca ale mele. Cu îngăduinţa dumitale şi a cinstitei gazde, pe care cine ştie ce aspre nevoi l-au alungat în văgăună de munte, o să cercetez focul licorii din plosca mea. Am o băutură de ienupăr aspră ca vorbele Tartorului, flacără, nu altceva!

— De-i aşa precum zici, lasă şi pentru noi o sorbitură. Poate ne vom aminti cândva şi vom fi îngăduitori de se va dovedi că unul ţi-e gândul şi alta ţi-e vorba.

Bucuros de izbânda vorbelor, m-am ridicat anevoie, ca un nevolnic al anilor mulţi, şi am păşit în încăperea unde se adăposteau caii. Umblai o vreme la şaua murgului, prefăcându-mă că nu găsesc plosca, strecurai în ea câţiva picuri dintr-o sticluţă cu somnoroasă îndoită cu zeamă de iarbă rea şi mă înfăţişai romanilor cu cel mai nevinovat zâmbet pe faţă.

— Era să mă podidească plânsul la gândul că am rătăcit-o, oşteanule. Acum, că i-am dat de urmă, mi se pare că l-am prins pe Bachus de picior, nu alta.

Nu mai lungii prea mult vorba. Mă prefăcui să sorb cu nesaţ, şuierai de parcă mi-ar fi ieşit foc pe gură şi o întinsei comandantului tuciuriu, sfătuindu-l:

— Încet şi cu măsură, viteazule. E apă de foc, crede-mă! Iar eu n-aş vrea să mă lipseşti de plăcuta domniei-tale tovărăşie până la colonia aurarilor.

— Fii liniştit! mai repede dovedesc eu cinci ploşti ca asta, decât să mă dovedească pe mine câteva înghiţituri. Tţţ! Ştii că ai dreptate? Pe toţi zeii de nu arde ca focul! se entuziasmă el şi o întinse cu părere de rău vecinului.

Plosca prinse a circula din mână în mână, cu iuţeala cu care romanii aruncă mingea la jocurile lor în zile de sărbători. Când ajunse iarăşi în mâinile mai marelui şi acesta încercă să o ducă la gură cu lăcomie, i-o smulsei, înfăţişând îngrijorarea:

— Ogoaie-te, mărite oştean, că n-aş vrea să dau seamă de încă un păcat la judecata Zeilor. Lasă un strop şi pentru cinstita gazdă, că uite, îi tremură buza de poftă.

După cum ne înţelesesem din vreme, gazda goli conţinutul până la fund. În felul acesta nu mai putea fi învinuit de complicitate la eliberarea flăcăilor.

Curând oştenii prinseră a moţăi în ordinea în care primiseră plosca şi adormiră toţii buştean. Ultimul îşi dădu seama de toată tărăşenia şi, până când i se împrăştie amestecul bine prin mădulare, puse mâna pe armă. Pe unul îl trosnii cu ghioaga, altuia îi vârâi capul în orificiul unui scăunaş cu trei picioare, folosit la mulsul oilor, iar pe al treilea îl liniştii izbindu-l cu creştetul de grindă. Am oftat uşurat. Totul mersese mult mai uşor decât plănuisem. Acum mă puteam ocupa în linişte de cei doi lupani cutezători, care îmi deveniseră dragi, dar ia-i de unde nu-s. Alergai afară, repede ajunsesem la ocoale, dar prea târziu. Pe potecă se pierdeau către vale, odată cu mijitul zorilor, doi călăreţi, ducând cu ei nădejdea mea şi ultimele fuioare ale întunericului. De ciudă îmi muşcai mustaţa, înjurai cu mare năduf, căutai în deseagă, scosei trei denari, îi vârâi în şerparul ciobanului ce-şi riscase pentru plănuirile mele viaţa, săltai trupul puţin al negustorului pe spinarea celui de al doilea cal, încălecai şi mă aşternui la drum, istorisind ultima ispravă prietenului meu:

— Frate Debar, află că am isprăvit o treabă bună. Pe

lupii ce ne-au luat urma i-am încetult, romanilor cu mintea creaţă le-am furat vânatul de sub nas şi le-am prelungit olecuţă odihna, vremea s-a dat şi, ea către rosturi bune, grecul nostru a prins a căsca ochii din când în când, semn că mai are viaţă de la zei, aşa că, la drum spornic cu norocul ce ne însoţeşte!

Într-adevăr, primăvara, care cine ştie din ce capriciu al Zeilor o cotise spre iarnă, şi-a intrat definitiv în drepturi. Şuvoaiele prinseră a alerga vesele către şesuri, pe costişele expuse la soare dediţeii de munte râdeau colorând pajiştea, floricelele mici, numite de daci Obrajii Fecioarelor, roşii ca sângele proaspăt, ascundeau la trecerea noastră o neprefăcută sfială sub rochiţe de petale îmbujorate. Unde şi unde, în văgăuni de văi şi în râpele expuse spre nord, mai străjuia zăpada veche, cenuşiu-gălbuie, bolnavă de oftică parcă. Fiindcă rana neguţătorului se deschisese, eram silit să fac popasuri din ce în ce mai dese, riscând să fiu ajuns din urmă de către oştenii pe care îi umilisem cu viclenia mea. Ne apropiam totuşi de ţinta călătoriei, lucru uşor de constatat după mulţimea drumurilor şi potecilor ce şerpuiau la poalele Muntelui Mare, toate avându-şi obârşia şi capătul în văile Grissiei şi Arieşului. Ultimul popas l-am făcut pe Valea Iadului, sub vârful Cernegura, la un han de piatră aşezat la cumpăna apelor numite Grissia, Arieş şi Ampelum, locuri de unde se trăgea prin sângele mamei sale vestita Sybylă Eritheiană, prezicătoare prea înţeleaptă la templul Zeului Apollo. Deşi unul dintre cele mai cunoscute în aceste părţi ale Imperiului, aşezat fiind la răscrucea unor drumuri pe care curgea către Roma aurul Daciei, hanul părea pustiu la acest ceas al înserării. Mai târziu avea să-mi explice hangiul motivul acestui fapt puţin obişnuit. De când cu rezmeriţa, care mocnise ani de-a rândul, dar pe care Hadrian ştiuse să o amâne cu dreptatea faptei şi autoritatea numelui, răzmeriţă ce izbucnise imediat după aflarea veştii despre moartea Cezarului şi, mai ales de când cu ştirile despre ciocnirile violente la graniţa cu Dacii Liberi, Dacii Costoboci şi Carpi, oamenii nu se mai porneau

la drumuri, preferând unii, care aveau ce apăra, să se baricadeze între palisadele curţilor, iar cei mai mulţi, în special băieşii săraci şi sclavii, să caute prin văgăuni de munte taberele răsculaţilor. Într-o asemenea tabără, cea mai mare din Munţii Agatyrşilor, adică din Apusenii de astăzi, şi din ţinutul triburilor Apuli, întărită pe valea întunecoasă a Râului Iadu, urma să ajung eu a doua zi, ca să mai prind Marele Sfat al taraboştilor şi conducătorilor vechilor triburi. Tabăra aceasta, pe care legionarii din munţii cu aur nu îndrăzneau încă să o atace, era prima ţintă a călătoriei mele, după care aveam să mă slobod pe la Detunata şi pe valea Ampelumului la Apulum, sediul Legiunii a treisprezecea Gemina şi, de aici, să iau cu graba dorului în copitele murgului drumul către ai mei, aici, în munţii cetăţilor regeşti, pe Culmea Luncanilor, pe care nu-i mai văzusem de treizeci de ani.

Hanul se vedea deja în vale, înghesuind acareturi pentru toate trebuinţele între zidurile înalte din piatră de râu. Istovit cum eram, simţeam de pe acuma plăcerea odihnei, cu gândul la baia de aburi şi la aşternuturile moi. Pe bună dreptate nu mă puteam gândi la ceva mai plăcut. Pe o vreme când câinoasă, când din cale-afară de plăcută, coborând văi, trecând şuvoaie învolburate, căţărându-mă pe poteci de creastă, am venit, am tot venit cinci zile împlinite, fără ca măcar o singură noapte să nu-mi fie tulburată de ceva neprevăzut. Uitasem să spun că între timp neguţătorul se întremase binişor, căci, în drum, rănile îi fuseseră cercetate şi oblojite de priceputa Rossiana, la poarta căreia băteau suferinzii din toată Dacia, se întremase, zic, încât acum se putea ţine în şa, ba chiar putea murmura cu glas piţigăiat imne de mulţumire zeilor săi. La mine privea cu teamă, neştiind în ce ape mă scald şi care îmi sunt planurile în ceea ce îl privea. Drept e că nici eu, Viezurele ce eram, nu aveam o părere prea bună despre greci, mai ales dacă aceştia erau şi neguţători cu înscrisuri împărăteşti, de fel nu-l luam în seamă, tratându-l cu indiferenţă, ca pe o povară, de preţ, ce-i drept e drept, dar povară căzută hodoronc-tronc în grija mea. Aş fi putut

să-l întreb, să-i caut vorba şi rosturile în atâtea zile şi nopţi de când eram împreună dar, după firea-mi, mă scufundasem într-o prelungită meditaţie, din care ieşeam arar, numai pentru a mai schimba câte o vorbă de duh cu vechiul şi credinciosul tovarăş Debar. Ceea ce tocmai atunci şi făceam:

— Iată-ne, Debar prietene, la ultimul popas. Nu te bucuri, căluţ cu inimă de Zeu? Eu o să mă ospătez pe cinste cu hartane de miel primăvăratic, tu, cu grâu fiert, din cel mai bun soi. Câtă vreme tu vei undui cu nările apa izvorului, eu voi da cep şi voi dovedi un fedeleş cu vin vechi, adus tocmai din podgoriile Craiovei, cetatea vulturilor de lângă Apulum. În vreme ce tu vei fi mirosind vreo.

Nu mai avui vreme să-mi duc gândul până la capăt. Prins de acest dialog demn de stoicii greci care, ca şi noi, pofteau arare, ne trezirăm înconjuraţi de o ceată numeroasă de tâlhari, călări pe cai negri şi iuţi. Înarmaţi cu suliţi uşoare şi săbii ascuţite pe ambele părţi, cum le purtau îndeobşte iazigii păreau înspăimântători. Însă eu, dintr-o singură ochire, mi-am dat seama cât plătesc, de ce neam sunt, câţi la număr şi, ca atare, nu mă împotrivii. Ba chiar o întorsei pe glumă:

— Asta zic şi eu întâmpinare la vestitul han al Agatyrşilor! M-aş fi mirat să se schimbe obiceiul hangiilor din Imperiu! Se vede că acesta a petrecut ani buni la Alexandria şi Roma, dacă ştie pune la cale primiri de oaspeţi ca la Carnavalul Lupercaliilor. Hai, hai, ce naiba, nu mai ştiţi de glumă, cinstiţi hoţi?! Uite, sunt al vostru, supus şi ascultător, adică suntem ai voştri: eu, căluţul ce-l ţin sub mine şi slujitorul ista al meu, de neam grec, care suferă de pojarniţă neagră, ce-i mai zice şi lepră. D-aia îl ţin la distanţă. Voi, însă, vă puteţi apropia, că de hoţi e plină lumea, însă de vânători ca mine, ba. Bănuţi nu prea am, că de felul meu trăiesc din vânat, iar puţinii câţi îi am, patru denari, sunt la chimirul acestui nevolnic năpăstuit de zei. Poftiţi, dar, mascate feţe, şi-i luaţi domniile voastre, că mie tot nu-mi mai fac trebuinţă.

Mă dovedisem şi de data asta un bun fiu al tatălui meu, care, ehei, demult, îmi spusese: „Fiule, să nu te dai prins până nu vei fi turuit măcar o sută de vorbe, vrute şi nevrute. În vremea asta ţi-o trece prin cap un gând salvator, ori se iveşte un om de bine care să-ţi sară în ajutor”. Asta şi făceam acum. Auzind despre ce boală e vorba, tâlharii săriră la o parte ca din faţa mumei ciumei. Eu, ca şi când usturoi n-am mâncat, prinsei a fluiera şi mă întinsei la drum. Numai că Iazigul care călărea în fruntea celorlalţi, îmi puse suliţa-n piept şi mă opri:

— Eşti al naibii de viclean, vânătorule! Pe oricine ai fi putut înşela cu acest şiretlic, dar nu şi pe Botdecâine, credincioasa slugă a lui Bicilis, pe care, cândva, erai convins că l-ai lăsat mort, pradă corbilor, pe Platoul Luncanilor, la Sarmizegetusa. Frumoasă întâlnire, nu-i aşa? Dar, ia spune, ce vânt te-aduce-n Dacia Romană, că, după câte ştiu, şi ştiu multe fiindcă te-am căutat destul, ai trăit printre dacii de dincolo de limes, drept cap al relelor şi năvălirilor, şi pustiirilor, şi răzbunărilor. Bună pradă pentru Macrinius Flavius Sirus, care a pus preţ mare pe capul tău. Măi să fie! La oricine chestia cu pojarniţa neagră ar fi ţinut, dar nu şi la mine, care am învăţat pe propria-mi piele vicleşugurile tale. Dar, îi fi ostenit şi însetat după atâta cale şi nu se cade să-ţi prelungesc suferinţele tocmai aici, la câţiva paşi de han.

Ajunşi la poarta înaltă, din trunchiuri despicate de stejar, Botdecâine a lovit de trei ori toaca de lemn, ca un cunoscător al obiceiurilor casei. Bătrânul hangiu urni anevoie poarta de cetate, după o lungă cercetare făcută dintr-un foişor de lemn. Înainte de a deschide făcuse semn unor prea curioşi tineri să nu se arate noilor veniţi. Aceştia îi împliniră porunca, iar bănuiam că sunt pe undeva pe aproape şi ascultă glasurile ce răzbeau din curte. Botdecâine schimbă câteva vorbe mânioase cu hangiul, apoi îl certă cu glas de stăpân:

— Ce caută puiandri de lup aicea?! I-a ajuns cumva ceasul de pe urmă şi-l grăbesc cu tot dinadinsul?!

— Sunt oaspeţii mei, Iazigule. Vin de departe, cu

semn de recunoaştere de la nişte vechi prieteni cărora le sunt dator cu viaţa. Mă mir, însă, că ai şi aflat. Mă cunoşti bine şi te previn că nu-i treaba ta şi că nu li se va clinti un singur fir de păr atâta timp cât se găsesc sub acoperişul meu.

— De bună seamă sunt nişte răzvrătiţi, aţâţători la rezmeriţă, ca toţi aceia ce vin de dincolo de limes, unde s-au oploşit toate rubedeniile lui Decebal şi ale marilor şefi de triburi potrivnici Romei. Află, hangiule, că dimpreună cu limbile am să le smulg îndată şi destăinuirea.

Bătrânul, verde încă la cei peste optzeci de ani ai săi, stejar de om nu alta, nu se da bătut.

— Am spus şi repet, Iazigule, să nu-ndrăzneşti a-i năpăstui tocmai în casa mea, iar de-o vei face, totuşi, n-am să ţi-o trec cu vederea. Spune-mi mai bine dacă aceşti sărmani bătrâni sunt prinşii tăi şi unde-i duci! Arată istoviţi de ţi-e mai mare mila.

— Ehei, hangiule! Sunt păsări rare. Mă mir că tocmai domnia-ta l-ai uitat pe Viezure, mare staroste de vânătoare în Dacia Regilor, căruia i s-a dus buhul pentru şiretenie prin toţi munţii. Procuratorul Imperial îmi va da răsplată bună pentru unul ca el, nu-i aşa?

Pe faţa hangiului îşi făcu loc uimirea, apoi bucuria şi, în cele din urmă, îngrijorarea. Eu aproape uitasem că mă aflu în mâinile celui mai neiertător duşman al meu şi mă dădui amintirilor cu desfătare, chiar dacă desfătarea de o clipă avea preţul unei vieţi. Mai târziu aveam să aflu că la auzul numelui meu, tinerii necunoscuţi, la care râvnea Botdecâine ca la un vânat de soi, mai întâi tresăriră şi se pregătiră de drum, însă tot aşa de repede se răzgândiră, ca să aplece din nou urechile la glasurile de afară.

— Mă învoiesc, hangiule, de bucuria acestui vânat rar şi ca să-ţi fac şi eu o dată un hatâr. Tu spune slugilor să aducă afară de-ale mâncării şi băuturii, fiindcă avem drum lung. Sunt tare grăbit şi merită să fiu. Negustorul numit de alunecosul Viezure drept slugă are desagii plini de denari, pentru domnia-sa vânătorul o să-mi dea Procuratorul Imperial tot atâţia, dacă nu cumva şi mai mulţi.

Cu toate că tinerii fuseseră sfătuiţi de hangiu să rămână în umbră, i-am văzut cât ţine o clipă apropiindu-se de fereastra de la catul de sus. Chiar întredeschiseră puţin oblonul, iar eu bănuiam că ne urmăresc fiece mişcare. Îngrijorarea mă părăsise brusc. Simţeam că nu mai sunt singur, că Zalmoxis hotăra mereu întretăierea drumurilor noastre. Ca să nu vă prindă prea repede somnul, am să încerc să reproduc, din frânturi de amintiri, ceea ce făceau şi vorbeau cei pe care îi salvasem din ghearele romanilor, fără a se simţi datori să-mi mulţumească.

„Hm! Iar vânătorul acela bătrân şi scrântit, care ne-a tratat de javre, ca apoi tot el să ne înlesnească fuga. Cum naiba de ne-a luat aşa de uşor urma?” întrebă cel mai bălai. „De la Dessia, unde ne-am lăsat peceţile pe frunţile acelor romani, e mereu pe urmele noastre, constată, în loc de răspuns tânărul leit la chip celuilalt, dar cu o nuanţă mai oacheş. Poate că am avut întâmplător acelaşi drum, nu crezi?”

— Se prea poate, frate, însă faţa şi căutătura i-a aşa de viclene, încât nu-mi inspiră nicio încredere. De mintea lui, ce să mai zic! Ispravă ca aceea de la stâna lui Dadas numai omul despre care vorbeau tătânii noştri putea pune la cale, însă, după câte ştim, de mult e oale şi ulcele, undeva prin muntele Cogaionon sau Pietrosu. Dacă ne ţine urma, pus de romani să afle locurile noastre de întâlnire, planurile noastre, şi când ne e lumea mai dragă ne ridică de parcă am fi puişori sub cloşcă?!

— C-o fi aşa ori nu, acuma nu putem şti. Ce ştiu e că omul nostru se află la mare cumpănă. Despre tâlharul Botdecâine, îţi aminteşti? Ne-a vorbit hangiul ca despre o pacoste pe capul dacilor şi tare mă tem, ba sunt mai mult decât convins că le va face prinşilor de petrecanie la primul cot al drumului. Ştie şi el cât preţ poţi pune pe promisiunile unui procurator imperial în ultima vreme.

— Da, s-ar zice că ai dreptate. C-o avea sau nu gânduri bune adevăratul ori falsul vânător, nu ştim, dar sigur e că noi faţă de el avem o datorie şi că trebuie să ne plătim. Numai că de data asta, de-o izbuti, trebuie să ne

ştergem mai bine urmele. Când un vânător dac se însoţeşte cu un negustor grec, înseamnă că s-au întâlnit două minţi ascuţite, mişcătoare ca nisipurile şi schimbătoare ca apele, şi sigur pun ceva la cale.

Ştiu că în continuare s-au înţeles numai din priviri. Unul, cel cu faţa mai smeadă, s-a postat la fereastra ce deschidea zarea către poartă. Celălalt se furişă printr-un coridor îngust şi se chirci lângă stâlpul verandei. De acum nu se mai priviră, nu-şi mai făcură semne, dar sloboziră în aceeaşi fracţiune de clipită săgeţile cu pecetea pe vârfurile de fier. Până când lotrii să-şi revină din surpriză şi să încalece caii, căutând înspăimântaţi locul de unde se trăgea, erau rând pe rând culcaţi la pământ, ca seceraţi de vântul morţii. Chiar şi încercatul vânător care eram avu nevoie de timp ca să se scuture de buimăceala surprizei. Deodată mă fulgeră un gând, îl lovii cu greutatea ambilor pumni pe Iazigul ce mă avea în pază şi prinsei a urca, sărind câte patru, scările cerdacului, către primul cât. Când ajunsei în veranda de unde privirea mea prinsese cu câteva clipe mai înainte sclipirea unei săgeţi, deja din spatele hanului, unde era o poartă secretă, se auzeau tropote de cai. Am ridicat a neputinţă umerii. Iarăşi ajunsesem prea târziu. De data asta, prinzând învăţătură de minte, gemenii îşi adăpostiseră caii la îndemână, ba mai şi atârnară două funii pe care se sloboziseră până în spinările bidiviilor.

În noaptea aceea, sub pricoiţa din patul camerei de han a dormit în locul meu un sac cu paie. Eu am preferat să mă strecor în grajdul cailor şi să mă acopăr în iesle cu fân, sub botul lui Debar, ca să mai sporovăim şi să mai punem lumea la cale. Nemulţumit de mine şi de cum îmi mergeau trebile, cred că i-am zis:

— Debar, căluţ năzdrăvan, bătrânul tău stăpân s-a şubrezit în de-a toate le-a. Nu rânji, rogu-te, că ăsta-i adevărul! Uite, taie-mă, omoară-mă, nu-mi pot da seama de rostul ăstor gemeni şi nici cum de se nimereşte să calc mereu pe urmele lor. Parcă ar fi un făcut: când eu îi scap pe ei de la ştreang, când ei mă scapă pe mine din furci. Tu

ce zici?

Calul necheză uşor plictisit, scoase un fornăit de nemulţumire pe nări, vrând a zice: e ceasul dulce al somnului, stăpâne, şi nu-ţi mai bate capul cu lucruri pe care vremea va să le dezlege.

Aş fi vrut şi eu să nu mi-l mai bat, că prea fără de noimă se arătau toate. Noroc cu căldura grajdului, cu aroma tare a fânului de munte, cu ronţăitul ritmic, monoton al cailor şi cu alte binefaceri din astea care mă aruncară imediat în braţele somnului. Când mă trezii, în zori, mă aştepta altă surpriză. Sacul care dormise în locul meu avea câteva împunsături adânci de sabie, acolo unde ar fi trebuit să fie burta şi pieptul, iar de negustorul grec nici urmă. Mă gândii, mai mult ca să-mi alin necazul, că măcar atâta minte avusesem cât să mă aleg cu tohartul şi cu săculeţul cu denari, başca cei ascunşi în spatele hanului din Munţii Porolissumului şi cu înscrisul de nestingherită preumblare prin Imperiu, pe care, cum vă spusei, îl întărea chiar pecetea împăratului Antoninus Pius. Considerai că n-are rost să-mi mai bat capul ca să aflu de la hangiu, ori din alte semne, ce şi cum. Parcă era un făcut, o lucrare de vâlve puse pe joacă, ori de zâme pornite pe năvădit fire de întâmplări ghiduşe. Fără să vreau mă aflam mereu pe urmele celor doi tineri, şi, tot aşa, cineva se găsea pe urmele mele. Neplăcută poveste! îmi zisei. Şi cum îmi zisei, cum mă cutremurai de o presupunere. Alergai, cu spaima întipărită pe faţă, la grajduri, cotrobăii în tainiţele şeii şi era cât p-aci să-mi stea inima de bucurie constatând că semnul se găsea la locul lui. „Fiţi binecuvântaţi voi, Zei ocrotitori ai Daciei, şi tu, Zeu al Zeilor, Zalmoxis, pentru această bucurie! Debar, prietene, ce mai spaimă am tras!”

Mulţumind Zeilor, m-am strecurat ducând caii de căpestre şi ferindu-mă să fac vreun zgomot, cu gândul să devin repede nevăzut. De după stâlpul porţii, însă, mă întâmpină cu obraz şi vorbe de şugubăţ, hangiul:

— Aşa, aşa! Un pic de precauţie nu strică, prietene Viezure. Mai ales când uiţi să plăteşti, ori măcar să mulţumeşti pentru buna găzduire. Nu mai eşti acel de

demult, oricât te-ai strădui. Sacul eu l-am găurit, ca să-ţi dovedesc că ştiam unde te ascundeai. Pe negustorul grec tot eu l-am povăţuit să plece. Numai te-ar fi încurcat în rosturile tale şi te-ar fi băgat în bucluc. Pentru aur şi înscrisul de trecere te-ai plătit prea destul. De mic am învăţat că orice negustor grec e şi un spion al Romei. Mă mir că nu ştiai asta. Acum, dacă tot pleci, nu uita că la întâlnirea râului Iadu cu Apa Moţilor o să te întâmpine o strajă cu întrebarea: „La voi, prietene, au înflorit salcâmii?” Tu răspunde-i: „Salcâm înflorit aşa târziu am văzut numai în curtea hangiului Zebal”. Ţine minte că la locul de sfat al marilor tarabosti şi şefi de triburi se poate ajunge numai după înnoptat, aşa că nu trebuie să pleci cu zorul.

— Cine eşti tu, omule, şi de ce mă ispiteşti cu vorbe meşteşugite? L-am întrebat, iritat că sunt luat peste picior ca pe unul care mai păstrează caşul la gură. Vorbeşti în dodii! Drumul meu duce la Apulum, unde am o soră măritată cu un decurion viteaz, un veteran din războaiele cu Roma, Vinicius Aelius îl cheamă.

— Nu mă mir de orbirea domniei-tale, taraboste-vânător, căci au trecut peste treizeci de ani de când ne-am întâlnit pentru ultima oară la hanul lui Zebal Dacul, de la vărsarea Râului Mare în Apa Sargetiei. Împreună cu doi tineri gemeni şi o fată inimoasă urmăreai paşii trădătorului Bicilis, iar eu tocmai mă pregăteam să plec în Egipet cu o roabă etiopiană, la un templu vestit de unde, sterp fiind, te puteai întoarce cu urmaşi.

Pământul de s-ar fi crăpat la picioarele mele, hora Zâmelor de m-ar fi înconjurat nu aş fi fost năpădit de atâta uimire. Am strigat, mai bine zis, am urlat cât m-au ţinut bojocii:

— Pe toţi Zeii! Zebal, bătrânul Zebal, tatăl Zarei?! Dar e de necrezut. De mult trebuia să fii bunic, şi, iartă-mă, cenuşă într-o urnă aurită, cum se cuvine unui hangiu bogat. Asta şi credeam. Văd însă că templul acela egipţian a făcut minuni.

— Oho! Sunt străbunic, numai că despre nepoţii cei

de dincolo de limes, coconii Arciei şi ai lui Ortis, nu mai ştiu nimic de atâta amar de vreme. Când romanii au prins să mă prigonească din pricina lor, m-am mutat aici, în Munţii Agatyrşilor, departe de Sarmizegetusa, şi am deschis han cu nădejdea că odată şi odată nepoţii pribegiţi îmi vor deschide poarta.

Gânduri neduse până la capăt, presupuneri nedesluşite în lumina judecăţii, întrebări nerostite, dar încolţite din ceaţa îndoielilor, se limpeziră dintr-odată. Eram iarăşi, cu adevărat şi în totului tot, cel de demult, sprinten la minte ca şi la faptă, abia acum, la întâlnirea cu un alt martor al acelui trecut. L-am întrebat, fiind rândul meu să-l joc în buiestru:

— Spune-mi, unde sunt Iazigii deveniţi lotri pe care oaspeţii tăi i-au ucis aseară?

În ocolul oilor. Încă n-am avut răgazul să-i fac dispăruţi. Dar de ce întrebi?

— Le-ai cercetat rănile?

Recunosc că da. Nu pentru a le obloji, ci pentru că mi-a fost de mirare. Câte o săgeată cu vârful în cinci colţuri şi aproape toţi sunt loviţi în frunte.

— Şi asta nu-ţi spune nimic?

— O, Zei! Păi cum să nu-mi spună?! În cinci colţuri se termină Sceptrul lui Decebal, iar semnul ăsta era şi răzbunarea lui Ortis. Deci el.

El nu putea să fie. A căzut grav rănit într-o năvală, la Apa Răstoacelor, în drum spre Rurpeia. Însă mă pot jura pe Zei că un om ca el şi ca Arcia au avut copii. Eu am primit ştafeta lui şi a lui Dacis în vicusul Izvoarele, de pe Apa Uisio. Graba era mare şi, cu toate că-mi da ghes dorul, fiindcă nu-i mai văzusem de ani mulţi, supăraţi fiind pentru acea întâmplare din arenă, pe care domnia-ta o ştii, am luat-o înaintea lor, cale de două poşte, pentru că drumurile în acea parte de Dacie sunt nesigure, bântuite fiind când de lotri, când de grănicerii romani. E o poveste cam încurcată, de care nu vreau să-mi mai aduc aminte. E destul să ştii că pe Dacis l-am înmormântat în grabă, dând cele cuvenite sufletului şi trupului răposat, iar pe Ortis mai

mult mort decât viu l-am lăsat în grija tămăduitorului Cerneguras. Aşa, misia lor a trecut asupra mea. Numai cineva apropiat putea să-i cunoască secretul. Eram trei dintre aceştia: Dacis, Arcia şi eu. Dacis e mort, Arcia nu putea s-o facă, eu ştiu că nici atât, doar eram prinsul tâlharilor. Trebuie să-ţi spun, cinstite hangiu, că abia aseară, când întâlnirea cu Botdecâine şi sfârşitul acestui nemernic m-au întors pe calea amintirii în urmă cu ani, m-am gândit că Vezi, de aceea am alergat la locul de unde porniseră săgeţile ca purtat de vânt.

— Aibi milă, vânătorule! Ocrotiţi-mă Zei, că-mi pierd minţile! Deci tinerii aceia, gemenii pe care am încercat să-i feresc de ochii tâlharului.

— Nu te grăbi. Nu sunt sigur. Gândul acesta mi-a trecut prin minte. Am aflat că de la o vreme Arcia şi Ortis nu se prea înţelegeau. El era pentru pace, pentru liniştea Daciei romane, ea îl întărâta întruna, îndemnându-l la întoarcere şi la răscoală. Era convinsă, cum convins sunt şi eu că toţi dacii liberi, costobocii şi carpii l-ar fi urmat. El, însă, alesese calea tractatelor, pacea Romei, având două planuri: ori dacii mari, carpii şi costobocii să fie îngăduiţi între graniţele Imperiului, bucurându-se astfel de ocrotirea legiunilor, ori limesul să fie împins mult spre nord, la Apa Tisiei şi a Pyretului. Da, da, aşa cum îţi ziceam, sigur nu sunt, însă mi-a şoptit ceva Debar în vreme ce-şi ronţăia ovăzul.

— Taraboste Viezure, vin cu domnia-ta, îngăduie să vin, deşi misia mea e să rămân aici. Să fi fost ei, nepoţii, iar eu. Îngăduie-mi să vin, frate vânătorule!

Când am ajuns în poiana de taină de pe Apa Iadului, sfatul fruntaşilor şi înţelepţilor începuse. Nu era vreme pentru prea multe vorbe. Ţara se găsea la răscruce. Dar de câte ori nu fusese?! Prilej mai bun pentru a se ridica împotriva Romei decât schimbarea de împăraţi şi războaiele din Azia, cine ştie când avea să se mai arate. Hadrian pacificatorul murise, Imperiul era zguduit de rezmeriţe, tâlharii, înmulţiţi peste noapte, făceau drumurile către Oraşul Lumii greu practicabile. Iată cam

ce se putea înţelege din vorbele marilor taraboşti, preoţi şi conducători de triburi care vorbeau la acea mare întrunire. Toţi cereau cu stăruinţă desprinderea de Imperiu, alungarea colonilor şi veteranilor, retragerea legiunilor peste Donaris. După datină urma să se aleagă hotărârea cea bună, care trebuia să fie hotărârea majorităţii, punând în două coşuri de răchită aşezate pe câte un trunchi retezat, după voinţă, pietriceaua neagră şi pietricica albă: cea albă însemna tratatele şi pacea, cea neagră, războirea, răscularea. Fiecare participant la Marele Sfat a celor două mari reuniuni de triburi: Apuli şi Agatyrsi, înainte de a-şi exprima voinţa în numele alor săi, rostea un scurt imn de slavă Zeilor, implorându-i să le călăuzească hotărârea, apoi slobozea pietricica. Diconi, Marele Preot cristai de la Cetatea Craiovei, ales staroste al adunării, tocmai se pregătea să facă numărătoarea, când sări pe stânca din mijlocul adunării, pe care se oficiaseră libaţiuni şi jertfa către Zalmoxis, tânărul cel oacheş şi imediat îl urmă fratele cel geamăn. Primul ridică deasupra capului semn de recunoaştere, dovedind că vine şi vorbeşte în numele unor fruntaşi ai neamului şi îşi drese glasul. Deşi foarte crud, aproape un copilandru, aşteptă răbdător să se aştearnă deplina linişte, semn că era obişnuit să se adreseze mulţimii şi să se facă ascultat, apoi zise:

— Înţelepţi preoţi, mari taraboşti şi viteji conducători de neamuri şi triburi! Îngăduiţi domniile-voastre unui copilandru, ce vine în numele părintelui său, os coborâtor din Osul Sfânt al regelui Decebal, să vă spună câteva cuvinte. De n-or fi potrivite, iertaţi nepriceperea, care nu este a mea, ci a vârstei mele. Numele meu este Ortis, fratele meu geamăn, aici, lângă mine, se cheamă Dacis. Pe părintele meu tot Ortis îl cheamă, iar domniile-Voastre l-aţi cunoscut la vremi aspre ea nepot al tarabostelui Troes din Muntele Cogaionon. Fratele lui, recunoscut cândva de fruntaşii Daciei ca singur urmaş şi moştenitor al Marelui Rege, Dacis se chema. Toate astea, ca şi chipurile noastre, multora dintre dumneavoastră ar trebui să le spună multe. Oare chiar nu vă mai spun nimic? Să fi trecut peste daci

atât de nemiloasă vremea cu linţoliul uitării?! Să nu vă mai mişte defel vorbele şi semnele care amintesc despre fala şi măreţia neamului?!

Îmi făceam loc să răzbesc în faţă, neştiind ce urmăreşte fiul stăpânului şi prietenului meu, pe care îl bănuiam venit aici în numele ambiţioasei sale mame, Arcia, când un glas batjocoritor răzbi din ultimele rânduri:

— Dacă ne spun ceva cuvintele tale, zici? Ne spun, cum să nu ne spună. Iată ce ne zic ele: încă doi neprocopsiţi care se dau drept vlăstare din trunchiul Marelui Decebal.

— Aşa e, aşa e! Întăriră mai multe glasuri însoţite de râsete. Tânărul păru să nu ia seama, ci numai îl săgetă cu privirea oţeloasă pe acela ce-l întrerupsese. Continuă ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic, părelnic calm, dar stăpân pe sine ca un preot slujitor la altarul lui Zalmoxis. Şi numai după asta eram convins că îndrăzneţul cocon e leit tătânele său, Viteazul Ortis. Cu toate că avusesem intenţia să intervin în sprijinul lui, îl lăsai să spună ce avea de spus.

— Dacă numele şi amintirea părintelui nostru nu mai au ascultare în Dacia Strămoşilor mei, poate c-o avea mai multă trecere înţelepciunea lui. Dar iată ce vă zice prin gura fiului său Ortis, oşteanul pe care l-aţi ascultat şi l-aţi urmat cândva: „Înţelepţilor, desprinderea de Roma ar fi nebunie acum, la această nouă răscruce de vremi!” Noi venim de dincolo de limes şi am călătorit, din porunca părintelui nostru, departe, printre neamurile barbare de la nord şi soare-răsare, săptămâni şi luni, cu negoaţe, dar mai mult cu misie de cunoaştere şi cercetare. Dacă părintelui nostru nu-i este îngăduit să revină în ţara moşilor noştri, am venit noi, să vă spunem că popoarele fără bordei şi vatră, fără altare şi locuri anume pentru cenuşa morţilor, care îşi duc viaţa în căruţe şi pe spinările cailor, se vânzolesc, se calcă în picioare, roiesc precum albinele sălbatice şi toate râvnesc la Porţile Imperiului. Ori, se ştie că aici, la poarta cea mai înaintată, suntem noi. Răscoala ne-ar mai lipsi, ca să năvălească cu toţii, precum lupii cei hămesiţi: Iazigi, Marcomani, Roxolani, Veneţi,

Sarmaţi şi mulţi alţii care cred că în Împărăţia Romei curg râuri de miere şi lapte. Când haita de lupi dă năvală la stână, ciobanul înţelept nu-şi bate câinii, iar câinii nu se mai mănâncă-ntre ei. Aţi uitat, oare, pilda lui Comosicos, mare preot şi rege al Dacilor, dată supuşilor războinici atunci când Imperiul Romei era pârjolit de revolte şi războaie interne?!

— Nu-l ascultaţi, fraţilor! E un spion, sunt de bună seamă trimişii legiunilor. Să moară vânduţii! Să-i înecăm în Apa Iadului!

— Ba, mai bine să-i punem în ştreang! se auziră glasuri întărâtate.

Mai multe glasuri se uniră şi prinseră a cere:

— Dacă sunt din spiţa lui Decebal, să arate semnul, marele Semn!

— Vrem Semnul, arătaţi Semnul! Vuiră ameninţător sute de glasuri.

Ortis lăsă neputincios braţele pe lângă trup şi murmură:

— Credeţi-ne sau pedepsiţi-ne, dar nu îl avem! Cu câteva zile în urmă, chiar tata şi uncheşul Dacis au pornit la drum cu primejdie către domniile voastre. La apa Răstoacelor, în urma unei ticăloase vânzări, au fost atacaţi şi măcelăriţi de către o numeroasă ceată de oşteni de limes, deghizaţi în Iazigi Metanaşi. Dacis a murit, tata a fost găsit între viaţă şi moarte. Un vânător ce-i însoţea ca prieten şi călăuz, l-a dus la tămăduitorul Cerneguras din vicusul oierilor oseni. Crezându-se pe moarte, tata i-a încredinţat semnul şi misia cu care noi am venit. Ziper, câinele credincios al tatii, ne-a înştiinţat despre soarta stăpânului, noi am încălecat şi am ajuns la vreme ca să primim sfaturile şi poruncile sale cele de pe urmă. Ele privesc soarta neamului nostru, înţelepţilor. Vânătorul acela, care tătânelui nostru i se păruse cu totul alt om decât cel pe care îl cunoscuse cu mulţi ani în urmă, ar fi trebuit să treacă pe la muma noastră, dar nu a trecut şi nici în altă parte nu s-a arătat. O fi fost el om de bună credinţă, ori numai un vândut romanilor, asta n-o ştim.

— Vorbe, minciuni! Să moară, să moară! se auziră iarăşi glasurile întărâtate.

Câţiva tineri înarmaţi au sărit pe stâncă şi le-au pus ştreangurile la grumaz. Starostele Marelui Sfat vorbi scurt:

— S-ar putea să spună adevărul, cum tot aşa s-ar putea să mintă; să fie fiii strălucitului Ortis, dar şi iscoadele romanilor. Trădarea, vânzarea, înşelăciunea au făcut prea multe victime printre ai noştri. Nu ne este îngăduită crezarea.

Tinerii gemeni priveau neputincioşi. O necuprinsă tristeţe şi un dispreţ rar se întipărise pe feţele şi în privirile lor, nu teama, nu implorarea Bătrânul Zebal se zbătea în braţele mai multor războinici, încercând să răzbească în faţă, şi strigând ca o fiară:

— Oameni buni, înţelepţilor, aveţi răbdare, credeţi vorbelor lor! Sunt ei nepoţii mei, fiii Arciei, credeţi, rogu-vă, măcar glasului sângelui.

Nimeni nu-l lua în seamă.

Atunci sări pe stâncă, între cei doi tineri, pe care nimic nu părea că i-ar mai putea salva, un bătrân înalt şi deşirat precum un stejar, cu pletele albe vălurind în zefirul înserării. Glasul meu tună, încât te-ai fi putut aştepta să apară şi fulgerul:

— Domniile voastre, iată semnul, Marele Semn! Sceptrul lui Decebal.

Fraţi ai mei, ascultare! Eu, Viezure tarabostes, sunt vânătorul acela. Nu am înţeles toate vorbele unui muribund şi nici nu ştiam despre feciorii lui Ortis. M-am grăbit să-i împlinesc misia. Priviţi-le feţele, acum, când sunt luminate cu făclia. Se deosebesc, oare, cu ceva de cei care au fost fala neamului după moartea lui Decebal, Dacis şi Ortis, cărora cu toţii le-am jurat credinţă? Bătrâne Diconi, te-ai pripit, crede-mă, dar te înţeleg. Ia priveşte, este ori nu este acesta Marele Semn, Sceptrul slăvitului rege?

Starostele încuviinţă, aplecând uşor capul, a ispăşire. În mulţimea fruntaşilor se stârni un vuiet ca al mării

învolburate, apoi se aşternu o tăcere de templu. Pe faţa bătrânilor şiroiau lacrimile bucuriei, în vreme ce bătrânul hangiu nu pridідea să strige: „Nepoţii mei, dragii de ei! Leit Arcia, năzdrăvana!” Mulţi dintre cei de faţă au şters pe furiş lacrimile nemaisperatei întâlniri, privind cu neţărmurită smerenie Marele Semn.

— Ziceţi fraţilor noştri să lase drumul armelor. Voinţa lui Dacis şi Ortis e să rămânem alături de Roma! mai adăugă bătrânul cu glasul de tunet, înălţând Sceptrul.

— Nu cumva bătrânul acela, matale erai, moş Berian?

Păi cum nu? Fu de acord dânsul, pregătindu-se să-şi aprindă pipa.

Capitolul trei

— SE-NŢELEGE CA TINERII V-AU FOST RECUNOSCĂTORI. CRED şi eu! Cu ştreangul la gât. Îşi dădu cu părerea Teofana, în vreme ce Toader Berian se pregătea să-şi aprindă pipa.

— Care tineri? Se miră, surprins, bătrânul. A! Gemenii. Da’ de unde! Sau vor fi fost, numai că nu aveam de unde să ştiu.

— Te pomeneşti că iarăşi s-au făcut nevăzuţi! interveni şi Cosmin, spre exasperarea lui Bogdan, temător că, sâcâit mereu, bătrânul va întrerupe istorisirea pentru care câţi n-ar fi dat multul cu pământul s-o asculte.

— Întocmai! Confirmă bătrânul, pufăind din pipa de lut ars. Mă înflăcărasem, cred că le ţinusem celor adunaţi în poiană o cuvântare în toată regula, în care nu m-aş mira să aflu că am încurcat niscai amintiri şi din viaţa pe care începusem s-o uit, după sfatul Omului-şerpe. Când m-am întors să-i îmbrăţişez, ia-i de unde nu-s! Obişnuit de-acuma, mă aşteptam să aud şi tropotul alergării de cai, dar se vede că s-au furişat pe tăcutelea prin pădure. Acum chiar că nu puteam înţelege care era pricina. Destul că, oricât bine le-aş fi făcut, nu voiau în ruptul capului să dea ochi cu mine şi, mai ales, să schimbe vorbe.

Teofana mai încercă să intervină cu o întrebare ori o părere, numai că Bogdan o pişcă atât cât să ţină minte mai multă vreme. Curios li se părea că omul poreclit Şerpele

Roş nu putea povesti dacă nu privea intens flăcările. Bogdan sesiză aceasta şi avu grijă să înteţească focul. Bătrânul tuşi aşa, ca un fel de semn, de chemare a amintirilor, şi reîncepu cu un oftat:

— Vedeţi voi, ceva, cu mine, cu acea altă viaţă a mea, în care mă simţeam ca în hainele altuia, nu mi se părea în regulă. Totul se desfăşura ca însăilatul unei pânze care a mai fost ţesută ori, cum aţi zice voi, ca după un scenariu de film. Feliile mele de viaţă păreau alese de altcineva, fiindcă nu ştiu cum am părăsit adunarea înţelepţilor, nici la ce hotărâri au ajuns, nici cum ne-am trezit în curtea hanului cu porţile ferecate. Mă simţeam ca după un somn de amiază, la vreme de ploaie, cu cerul de tot întunecat, când, trezindu-te brusc, îţi trebuie timp până să-ţi dai seama dacă e dimineaţă ori seară, deşi te afli în crucea amiezii. Mai mulţi slujitori tineri ne-au ieşit înainte şi păreau tare înfricoşaţi. Încercau, fără a-şi da rând, să povestească ceva ce se întâmplase în lipsa noastră, însă nu înţelegeam nimic. Zebal se încruntă, iar atunci când se încrunta, omul cu faţa blajină devenea înfiorător, şi se adresă cu glas poruncitor unei slujitoare mai în vârstă, dar încă foc de frumoasă, semn că aceasta ţinea, în lipsa-i, locul stăpânului:

— Izidora Domo, ce s-a întâmplat, încă nu mai ştiţi de buna cuviinţă şi de respectul ce-mi datoraţi?!

— O, prea bunule stăpâne, Zeii să ne ocrotească pentru multele noastre greşeli, iată, ţi-oi spune, dar nu mi-i crede. Din ocoalele oilor s-a ridicat o stafie plină de sânge, a încălecat şargul acestui distins oaspe, cal pe care bătrânul Rahoza tocmai îl adăpa, poarta o lăsase neprocopsita de roabă marcomană deschisă în urma unor băieţi dalmaţi aflaţi în drum către Baia de Grissia, iar stafia s-a făcut nevăzută. Oare, bunule stăpân, să fi greşit noi cu ceva Zeilor, în lipsa domniei-tale?

Hangiul Zebal prinse a râde, îmi făcu semn cu ochiul, amintindu-mi de ce am lăsat prin ocoale în pripa plecării, ne îndreptarăm într-acolo, nu înainte ca hangiul să-şi trimită oamenii la treburi, zicându-le cu toată seriozitatea

că stafia aceea însângerată n-a fost alta decât vâlva lucrului, care dă târcoale şi-i năpăstuieşte pe cei leneşi. Mă pufni râsul, ca o răbufnire ceastălaltă viaţă, însă mi l-am stăpânit fără să vreau dând cu ochii de trupurile tâlharilor ucişi. Cel al lui Botdecâine, duşmanul meu de moarte lipsea. Deci el fusese stafia ce se făcuse nevăzută cu propriu-mi cal.

— Uite ce-i, vânătorule, îmi zise hangiul, văzându-mă de tot răvăşit: mai întâi ar trebui să te mustru pentru nesocotinţa de a lăsa trupul unui astfel de tâlhar şi duşman necercetat; a doua, credinţa mea este că în alcătuirea trupească a acestui Iazig sălăşluieşte un spirit al răului, căci numai aşa se înţelege cum învie mereu din morţi. Ziceai, pare-mi-se, că l-ai mai răpus o dată, la Peştera Zeilor sau în Muntele Retezat, nu-mi mai aduc bine aminte, că nu mai departe decât ieri să te trezeşti prinsul lui. De ţi-o mai cădea în mână, şi de bună seamă că o să-ţi cadă, fiindcă nu-i omul să uite şi să ierte, zic să-l răpui de-a binelea, străpungându-l cu o ţepuşe de lemn de alun, ca pe şerpe, şi îngropându-l cu faţa în jos, ca pe strigoi.

— Cinstite Zebal, i-am zis eu, străduindu-mă să nu zâmbesc ascultându-i sfaturile, mulţămesc domniei-tale pentru ceste înţelepte învăţături, însă eu cred altceva despre cele întâmplate. Nu cumva Ortis şi Dacis au răpit trupul tâlharului din cine ştie ce pricină şi cu cine ştie ce folos, iar slujitorii, având capetele doldora de stafii, au năzărit bazaconii?

— Ei, nici chiar aşa, cinstite taraboste al vânătorilor. Eu zic să crezi ce vezi şi să te păzeşti, chit că şi despre domnia-ta se zice c-ai avea mai multe vieţi.

Auzind asta am tresărit. Oare nu cumva. Nu, n-avea cum şi de unde şi, ca să nu-mi mai bat capul şi cu altele, am zâmbit a râde şi am schimbat vorba.

— Despre oameni bătrâni şi umblaţi prin felurite întâmplări, ca mine, se zic multe; numele sporeşte şi el zisele lumii. Domnia-ta ai dreptate, asta se vede, asta voi crede, ce-o fi vom afla de-om trăi, iar acum aminteşte-ţi, rogu-te, că eşti stăpânul ăstui îmbelşugat han şi

porunceşte de-ale gurii, că-mi chiorăie maţele de foame şi mi s-a uscat grumazul de năprasnică sete.

La ceasul acela din zi hanul nu avea muşterii, cu toate că era nu numai han, ci şi loc de afaceri, de conspiraţii şi întâlniri. Izidora Domo a întins masă bogată într-un separeu alăturat sălii de ospeţe şi trimise două sclave oacheşe cu cele de trebuinţă: o gustare din pastramă de căprioară, cârnaţi afumaţi în teci din scoarţă de salcie, brânză frământată, slăninuţă luată de la fumul podului şi păstrată doi ani în oale de pământ, lipii nedospite şi abia scoase de la cuptor, unde s-au fost pârguit pe foi de varză, ca să ademenească şi ochii, nu numai gura; a urmat, ca romani, prânzul propriu-zis, cu care l-ai fi ademenit pe împăratul aflat în drum cu grabă pentru o campanie în Azia: ciorbă din măruntaie de ied, fiartă în zer acrişor de oaie şi dreasă cu tarhon şi leuştean; tocană de mistreţ tânăr cu mirodenii de Siria şi multă verdeaţă, ca să nu ţi se aplece, caltaboşi mustind de grăsime, fierţi în moare de varză acră, nişte sărmăluţe în foi de podbal, cu afumătură şi smântână, lângă care aburea mămăliga alb-gălbuie de mei, doi claponi cu untura ca mierea de salcâm, umpluţi cu măruntaie şi verdeţuri, dintre care nu lipseau cimbrul, mărarul şi busuiocul, după moda grecească, înăbuşiţi în cuptorul de copt pâinea, rosturi prea plăcute unor burduhanuri de tot flămânde şi a toate ştiutoare, de lângă care n-au lipsit un cidru aromat din pere pădureţe, coarne şi cireşe, vinul uleios de Apulum şi miedul negru şi greu din afine şi strugureii ursului; era cât p-aci să mă întind pe pat, după obiceiul romanilor la ospeţe, moleşit foarte de atâta mestecătură şi înghiţitură, dacă n-ar fi apărut cele două roabe, care mi se păreau şi mai nurlii, aducând pe platouri late, din lemn de paltin, mizilicul: plăcinte cu brânză şi ouă, la cuptor, o alcătuire din aluat, miere, brânză dulce de vacă şi gălbenuşe de ou, de-i zice zămăchişă, fel prea ales prin partea locului, ce ţi se topea în gură, nu alta, măsline de Grecia, murate la butoiaşe mici ca nişte căuşe pentru băut apă, faguri de miere amirosind a toate florile plaiului şi câte şi mai câte.

Dedat în totului tot la obiceiurile Romei, hangiul folosea drept instrumente de adunat, ridicat şi împins, de la platouri la gură, degetele, când răşchirate, când adunate, pe care le spăla arare într-un vas de lemn cu apă în care s-au fost mursecat din vreme muguri de pin; eu m-am folosit o vreme de pumnal şi, cu stângăcie, de degete, apoi, de teamă ca nu cumva să mi-o ia înainte şi să rămân flămând, numai de degete, rar şi măsurat, ca să nu ostenesc. Laudele hangiului, pentru felul cum i-am preţuit bucatele, m-au ajutat să şi îmi priască. O altă slujitoare ne-a aşternut culcuş uşor sub umbrar de viţă sălbatică, şi cred că nu m-am lăsat mai prejos ca cinstita gazdă nici la sforăit. Am dormit puţin şi am visat frumos. Se făcea că ospăţul pe care abia îl sfârşisem fusese dat în cinstea mea de însuşi Procuratorul Imperial, mulţămit fiind el de serviciile şi foloasele pe care, în calitatea-mi de sol, le-am făcut. La un capăt şi la celălalt al mesei se găseau fiii lui Ortis, care mâncau în tăcere şi cu demnitatea unor prinţi ce şi erau. Pe la jumătatea ospăţului apăru Ortis în persoană, mirat că petrecem cu duşmanul, căruia îi arăta rănile, sângerânde încă, reproşându-i: „Este lucrarea haină a oamenilor tăi, procuratorule. Deghizaţi în Iazigi, ne-au atacat mişeleşte, în vreme ce mă îndreptam încoace cu gânduri de pace. Totuşi, romanule, după cum vezi, ţi-am trimis bună solie: pe fiii mei şi pe prietenul Viezure. Dacis, romanule, a murit, iată că eu trăiesc aşa cum chiar Dacia rănită şi ciuntită trăieşte”. Am vrut să-i adresez cuvânt, să-l întreb ceva în legătură cu misia încredinţată, să-i redau sceptrul, dar s-a prefăcut în flacără albastră, apoi în fum, iar în locul său apăru Botdecâine însângerat, arătând cu mâna către gemeni şi pregătindu-se să-i lovească. Atunci m-am trezit înspăimântat, leoarcă de sudoare. Hangiul se găsea lângă fântână unde un slujitor îl răcorea turnându-i ciutură după ciutură cu apă rece în cap în vreme ce el fornăia de plăcere ca un armăsar. Ca să scap de vedenii, de moleşeala vinului şi a mâncării, de gânduri rele, i-am urmat pildă. Imediat după asta eram alt om. Altul, dar încă niţel îngândurat. Mă căzneam să înţeleg semnele visului, pe

care, mai apoi, mi le-a întărit şi înţeleptul Zebal: Ortis trăia, dar nu se vindecase pe deplin, Botdecâine e în drumurile noastre, purtându-mi sâmbetele şi mie şi gemenilor în Procuratorul Imperial nu trebuie să am prea multă încredere, chiar de-o fi să mă aşeze la masa lui.

Credeam în vise. Mai cred şi acum. Unii oameni n-au vise închegate, cu cap, cu coadă, cu înţeles, ci frânturi de vise, pe care nu le pot lega într-o istorie, într-o povestire, semn că viaţa lor e săracă, supusă întâmplării, obişnuitului zilnic; alţii visează stropi de întâmplări trăite, un fel de zaţ al amintirilor, dar şi le amintesc, şi asta înseamnă că viaţa lor e cu ceva mai bogată decât a altora; sunt şi oameni ca mine, care visează bogat şi colorat, întâmplări şi fapte închegate, dar pe care nu le-au trăit în viaţa lor conştientă, ci în alta, care abia se întâmplă, ori s-a întâmplat cândva, iar acuma numai se repetă, ca o umbră şi o amintire a celeilalte. Acestea sunt vise cu tâlcuri şi nenumărate semne, ştiute de înţelepţi şi de cei dăruiţi cu ştiinţa viselor. Oamenii cu darul acesta, puţini, e drept, sunt şi cei mai fericiţi, dar şi cei mai nefericiţi muritori, ei sortiţi fiind cu o viaţă dublă. În familia noastră, prin spiţă bărbătească înspre stră-străbuni, suntem dăruiţi cu datul acesta. Deşi nu mai fusesem la Apulum de când devenise colonie romană şi sediu de legiune, deşi nu îl văzusem nicicând pe procuratorul imperial Vinicius Lizinius Procus, ci şi una şi alta mi se arătară în visul de acum, eu ştiam că voi cunoaşte colonia şi pe mai marii ei, ca şi când de o viaţă am fi fost împreună la ospeţe şi am stat de taclale la terme.

Pregătirile de călătorie au durat o bună bucată de vreme. Pe atunci nu se pornea la cale lungă oricum. Drumurile erau nesigure, cu excepţia celor imperiale pe care, din doi în doi kilometri, adică din miliariu în miliariu erau orânduite pichete cu străji care ţineau drumul în îngrijire şi locurile în straşnică supraveghere. Noi, pentru a ocoli nenumăratele controale, mai dese şi mai aspre ea oriunde aici, în munţii aurului, dar şi o nedorită întâlnire cu Botdecâine şi ortacii săi, n-aveam să mergem pe drumul imperial, ci pe acela al mocanilor, mai scurt, e drept, dar

cu atât mai greu şi mai primejdios. Izidora Domo s-a îngrijit de toate, în vreme ce noi, la umbra unui cireş doldora de floare, depănam amintiri de demult, mai închinând ulcelele dolofeie de pământ, pe care un fecioraş le tot umplea cu mied vechi, dulceag-amărui, din miere şi mai multe fructe de pădure, uşor însă şi potrivit să-ţi creeze bună dispoziţie şi sămânţă de vorbă la drum. Pe lângă cei doi cai de călărie ne mai însoţeau şi încă unsprezece cai de povară, mânaţi de un fost sclav de neam roxolan, căruia nemilosul stăpân de neam hispan îi tăiase din cine ştie ce pricină limba, şi pe care Zebal îl cumpărase cu aur curat la un târg de peste Donaris. Înarmat cu ghioagă de fier şi cu paloşul lung, germanic, având două tăişe, slujitorul, înalt de şase coţi şi lat în spete precum un zimbru, părea să ţină loc de zece, cum, de fapt, şi aveam să mă conving. Samarele cailor de povară erau grele încât încovoiau spinările bietelor animale, nişte cai ciolănoşi de rin, prăsiţi prin hergheliile din Panonia. Nu vrusei să par curios, meteahnă prea urâtă la oameni de anii mei, dar hangiul s-a simţit dator să-mi spună că, dacă tot face drumul acesta la târguri mari precum Apulum, Aquae şi Ulpia Traiana Sarmizegetusa, s-a gândit să-l facă şi cu un alt folos, ducând într-acolo butoiaşe cu miere, puţine cu pastramă, cidru de poame pădureţe, piei şi răşină, ca să se înapoieze cu cele trebuincioase unui han aşezat la răscruce de drumuri împărăteşti: vin, mirodenii, aşternuturi de in grâu şi mei, uleiuri de tot felul. Îmi trecu prin gând să-mi ascund denarii într-o tainiţă, dar m-am socotit că cine ştie când aveam să mă mai înapoiez prin aceste locuri, unde se aşezase atâta suflare de om prin vicusuri şi pagusuri care până mai ieri, alaltăieri nu existau, încât chiar avui impresia că mă aflu nu în Munţii Agatyrşilor, ci în Cogaiononul cetăţilor regeşti de dinaintea războaielor cu Roma. La o adică muntele părea un iugăr de pământ scormonit de o turmă de mistreţi, într-atâtea erau minele împărăteşti, cele particulare, gropniţele şi galeriile lotrilor şi ale localnicilor, păstrate în mare taină, amenajările de pe râuri şi pâraie unde se cerneau

nisipurile şi se zlătărea aurul cel curgător. Într-un astfel de ţinut era firesc să dai la tot pasul peste oşteni ai ale lor şi cohortelor de auxiliari însărcinaţi cu paza minelor, preparaţiilor şi drumurilor, cum tot atât de firesc era să-ţi iasă în cale când îţi era lumea mai dragă cete de lotri obişnuiţi să trăiască uşor după munca grea a altora. Uneori urmăririle erau cu folos, mai ales, atunci când erau chemaţi în ajutor oştenii legiunilor cartiruite în Dacia, de cele mai multe ori, însă, sfârşeau ca zdroaba acelui neprocopsit care caută acul în carul cu fân, fiindcă certăţii cu legea se pierdeau prin pustele şi pădurile nesfârşite din prelungirea munţilor către Panonii. Dacă tâlharii de drumuri ar fi fost o pacoste numai pentru oamenii şi bunurile Imperiului, mai treacă-meargă, numai că nelegiuiţii ceia atacau deseori pe cei neajutoraţi, pe mocanul care a colindat vara ţara în negoaţe sărace ca să-şi scoată familia din iarnă, ori pe băieşul care a râcâit pământul ori a cernut nisipul unui pârâu, muncă mai grea decât robia la galere, ca să agonisească o mână de grăunţe de aur. Gândind la toate astea, în vreme ce Zebal se despărţea de numeroşii săi servitori, cu care convieţuia ca într-o familie, mă cercetă o idee privitoare la stârpirea acestui rău păstrând-o ca pe o greutate de pus în balanţa negocierilor cu Procuratorul Imperial aflat pentru o vreme la Apulum.

Porneam la drum cu oarecare strângere de inimă, a cărei pricină nu mi-aş fi putut-o explica imediat. Ori că mă dedulcisem cu viaţa tihnită de la curţile acestui vechi prieten, ori presimţiri tulburi mă cumpăneau înaintea plecării la drum. L-am sfătuit pe hangiu să ia cu sine mai mulţi slujitori înarmaţi, dat fiind numărul mare de cai de povară cu încărcătură preţioasă, mai ales pentru cei obişnuiţi să trăiască din pradă, însă el s-a justificat cu două pricini: una, că luând cu sine mai mulţi oameni, nu va avea în seama cui să lase paza hanului; alta, că mulţi însoţitori înarmaţi mai lesne ar atrage atenţia lotrilor.

Ne-am pornit la drum atunci când astrul ceresc se găsea exact la jumătatea drumului dintre zenit şi asfinţit,

cu gândul să înnoptăm la Casa Drumeţilor, un fel de han-cârciumă de la Vadul Moţilor. M-a mişcat adânc duioşia scenei de despărţire dintre hangiu şi credincioasa Izidora Domo. Nicicând nu avusesem parte de asemenea despărţiri, pentru care, iată, acum, la bătrâneţe, îl invidiam şi îl fericeam pe Zebal. Poate veţi râde, poate nu, însă e bine să ştiţi că pe nicio treaptă a vârstelor omul nu are atâta nevoie de înţelegere şi de duioşie ca pe aceea din pragul urâtelor bătrâneţe, şi să mai ştiţi, dragii mei, că dragostea dintre oameni nu are vârste, vreme, cum ar fi, să zicem, vremea cireşelor, vremea fânului, vremea culesului, nu; ea ne însoţeşte pe toate treptele anilor, numai că se arată mai aprinsă ori mai molcomă, mai aprigă sau mai duioasă. Pe drum avea să mi se confirme că, în urmă cu ani, cu femeia aceasta pornise Zebal, hangiul de la întâlnirea Sargetiei cu Râul Mare, către vestita şi îndepărtata Alexandrie, la un vestit şi binecuvântat vraci, care să dezlege femeii şi bărbatului harul de a zămisli. Istoria acelei nemaipomenite călătorii peste ţări şi mări mi-a depănat-o hangiul, la rugămintea mea, cât a ţinut drumul până la prima Vila Rustica, un fel de conac-cetăţuie în care locuia cu familia sa un roman de omenie, la care Zebal s-a oprit după datină, să întrebe de sănătate şi de ce anume are trebuinţă să-i aducă de la Apulum.

Cei trei ascultători şi-au dat seama că moş Toader Berian pregăteşte o scurtă pauză ca să aprindă iarăşi pipa, din care pufăia de două, trei ori, apoi o lăsa uitării, vâslaş împătimit pe firul povestirii. Bogdan spori focul, iar Teofana, profitând de neatenţia acestuia, îl rugă pe bătrân, cu un glas parfumat şi unduitor căruia nu i te puteai împotrivi:

Cred, moş Toader, că e o poveste cum nu mi-a mai fost dat să ascult. Tare, zău, moşule, tare aş vrea s-o aud şi eu.

Bătrânul o învălui sub cetina genelor şi spicul sprâncenelor, căutând, pesemne, asemuiri, scormonind aduceri aminte ori numai ostoind părerea de rău de-a nu fi avut urmaşi. Abia acum, în jocul flăcărilor, îşi dădu seama

fata cât fusese, cât încă mai era de frumos. Sprâncenele adumbreau doi ochi albaştri de o neasemuită limpezime, obrazul, fără urmă de rid, era alb-maroniu şi aducea imediat în memorie chipul lui Moş Gerilă de pe cărţile poştale ilustrate realizate în exigenţele bunului gust, gura, frumos arcuită, părea făcută să cânte doar sau să spună înţelepciuni. Părul, numai părul alb ca prima zăpadă, uşor ondulat, destăinuia anii.

Rugămintea fetei îi făcu plăcere şi nu prididi să-i asculte îndemnul. O luă însă pe ocolite, justificând şi acuma, după atâţia ani, ba chiar sute de ani, gestul şi hotărârea hangiului.

A plecat la drum într-o primăvară timpurie. Până la Tomis a însoţit o caravană de neguţători greci, al căror drum pe ape ducea până la Rhodos, patria vinurilor celor bune şi uleioase, cu mare trecere la romani, de care nici hanurile şi tabernele din Dacia Felix nu duceau lipsă. Din Rhodos s-a îmbarcat într-o triremă pentru Egipet, aparţinând unei case de comerţ din Roma. Nu s-au îndepărtat bine de ţărmuri, când au fost atacaţi de piraţii apelor, care pe atunci colindau şi jefuiau mările, având cetăţui întărite pe ţărmurile stâncoase ale Africii. Corabia a fost scufundată, iar prinşii îndreptaţi către ţărmurile Aziei, unde urmau să fie vânduţi într-un vestit târg de sclavi al Siriei. S-a întâmplat ca pe corabia piraţilor să robească la galere şi câţiva traci, cu care înţeleptul hangiu s-a înţeles repede din priviri, dându-şi seama de ce neam sunt după cântecele lor. În timpul unei furtuni, pe o noapte întunecată, când erau aruncaţi dintr-o parte în alta ca în jocul cu mingi al romanilor, s-a apropiat de partea triremei unde erau îmbelciugaţi cei trei traci, cu un drug de fier a rupt belciugele, după care a pornit în căutarea Izidorei. Fata, însă, nu era de găsit. O parte din piraţi părăsiră corabia în bărcile lor lungi şi înalte. Cu ajutorul tracilor le-a făcut de petrecanie vătafilor peste trăgătorii la galere, i-a eliberat pe toţi condamnaţii şi apoi s-au făcut stăpâni pe corabie. Furtuna îi împinsese pe ţărmul fenician fără prea mari stricăciuni şi nu departe de un important port,

cunoscut pentru comerţul cu sclavi. Aici a reîntâlnit-o pe Izidora şi a răscumpărat-o pe o pungă cu grăunţe de aur şi partea ce-i revenise lui din vânzarea acelei corăbii. Drumul către îndepărtatul Egipet nu şi l-a mai putut continua în toată provincia Antiochia izbucnise ciuma, porturile şi porţile oraşelor s-au fost închis, drumurile erau păzite straşnic de ale şi cohorte auxiliare. Cât a ţinut vara aceea, Izidora s-a zbătut între viaţă şi moarte. Când vara se arăta pe sfârşite şi pungile fuseseră golite, hangiul Zebal s-a hotărât să recurgă la un medicament sacru şi pe cât de sacru, pe atât de periculos: baia cu aburi de zdreţe, după care suferindul ori murea ori se întrema văzând cu ochii. Numai că, medicamentul zeilor, la care dacii apelau rar şi cu nebiruită teamă, avea urmări care în balanţa sufletului bătrânului hangiu cântăreau cât dragostea de viaţă: femeia trecută prin aburii sacri pierdea harul sfânt al rodirii şi, cum ştiut ne este, Zebal nu-şi dorea nimic pe lume mai mult decât un urmaş. A întrebat din casă în casă expunându-se tuturor primejdiilor, s-a strecurat ca un fur dincolo de ziduri, a colindat împrejurimile, a făcut totul până ce într-o vale cu izvoare calde a găsit acea buruiană rară. În cruda tinereţe slujise preoţilor cristi de la Peştera Zeilor, unde printre alte multe învăţături deprinsese câte ceva şi din multele taine ale grecului Esculap şi dacului Vezina. Ştia, prin urmare, şi cum se culeg zdreţele, şi de către cine, şi la ce ceas anume, şi cum se prepară, dar, din pricina urmărilor nedorite, nu se putea încă hotărî să recurgă la magia lor. Zilele Izidorei erau numărate chinurile ei ar fi putut mişca şi nesimţitoarele pietre. I-a vorbit atunci despre miraculosul leac şi despre zădărnicia continuării călătoriei în Egipet la priceputul vraci, iară ea, cu lacrimi în ochi, singurii rămaşi la fel din ceea ce fusese neasemuita fată, se hotărî să-l folosească şi să se aleagă: ori, ori!

Într-un oraş de pe străine meleaguri, cu porţile ferecate şi străji veşnic treze, cu mormane de morţi şi convoaie de suferinzi, care se târau precum un uriaş vierme bubos, gemând şi urlând, căutând alinarea, nu-i era

uşor să înfăptuiască ce îşi pusese în gând. Unde, oare, unde să găsească fecioara neprihănită care să culeagă buruiana sacră pe rouă, la răsăritul soarelui, rostind formula magică şi punând câte un bănuţ, ca despăgubire, la rădăcina firelor culese? Iată, însă, că atunci când îşi luase orice nădejde, providenţa i-o aduse la uşa hanului în care se adăpostiseră cu zecile şi tot aşa se duseseră seceraţi de cumplita boală. Era o fătucă numai piele şi os, a cărei vârstă greu i-ai fi putut-o ghici, care prin cine ştie ce minune scăpase neatinsă de boală. Cu glas sfârşit cerşea o bucată de pâine pentru frăţiorii mai mici pe care îi adăpostise, ferindu-i de necruţătoarea boală, sub dărâmăturile unui templu ce, în închipuirea localnicilor, era bântuit de stafii. Părinţii fetei, rămaşi în casa cu mezanin şi etaj de bambus, de peste drum, îşi numărau, bieţii, zilele.

Pentru un blid de orez şi promisiunea că lecuirea Izidorei se va face în camera unde zăceau părinţii ei, fata se învoi să-şi pună în primejdie viaţa, trecând zidurile şi centurile de carantină, pentru a culege, după datina din Dacia Veche, un mănunchi de zdreţe. Culegând, pe rouă, buruiana de leac, rostea pentru fiecare fir în parte, în limba părinţilor ei, cuvinte de implorare, de mulţumire şi alinare: „lui, inioară, /Zdreaţă surioară, /Buruiană rară/Nu fi supărată/Că te duc la vatră/Abur să devii, /Leac slăvit să fii, /Şi s-alegi prin soarte/Viaţa de moarte. /Eu mi te-oi cinsti/Şi te-oi răsplăti/Cu bănuţi de aur/De la meşter faur, /Cu gândul curat, /Cu trupul curat/Prin rouă purtat/La crăpat de zori/Zdreţelor surori”. Vorbele fetei au fost bine primite, zdreţele nu s-au ofilit, semn că trăise până atunci în deplina curăţenie a trupului şi cugetului. Au făcut trei mănunchiuri, pentru cei trei bolnavi, şi le-au aruncat în cazanul cu apă clocotită. Aburul femeilor s-a înălţat drept în sus, semn că mai au viaţă, că se vor tămădui; al bărbatului s-a prelins pe sub uşă, aşa cum până în seară viaţa s-a dus de la el. La puţină vreme după aceea Izidora şi străina aceea s-au făcut bine şi s-au întremat ca ocrotite de zei, iară Zebal, hangiul, s-a hotărât să întoarcă drumul

spre casă. Dacă Zeii au dăruit-o pe Izidora cu încă o viaţă, printr-o minune în care nimenea nu ar fi crezut, îi luaseră, în schimb, darul de a mai zămisli viaţă şi, deci, drumul la vraciul acela din Egipet ar fi fost zadarnic. Femeia lecuită şi fecioara cea pură s-au hotărât să-l urmeze oriunde îl va fi purtat paşii. Cu toate că erau o grea povară pentru el, prin cele străinătăţi bântuite de ciumă, cu drumuri lungi date în vrerea cerşetorilor şi tâlharilor, pe Zebal nu l-a lăsat inima să le părăsească în voia sorţii, ştiind că întâmplările viitoare sunt în seama Zeilor. Cu trei măgăruşi de pripas, dintre cei mulţi rămaşi fără stăpâni, şi cu doi catâri care supravieţuiseră eu te miri ce în grajdurile hanului, Zebal dacul a răzbit până la Capadochia şi de aici la cel mai apropiat port, răbdând foamea şi setea, arşiţa cumplită, înfruntând, cu sufletul uşor şi cu gândul la meleagurile natale, în de toate din prisos dăruite de zei, primejdiile de tot felul. Un neguţător grec, care poposise cândva, cu mulţi ani în urmă, pentru negoţul cu miere şi blănuri, la hanul lui Zebal de pe Valea Sargetiei, i-a călătorit cu plată puţină până la Olbia. De aici, înfruntând alte primejdii, printre neamurile peucinilor şi sarmaţilor dedaţi prin fire la nestatornicie şi jaf, ţinând către stânga ţărmul Pontului Euxin şi în faţă Carpatul cu creştetul albit de prima nea, la sfârşit de toamnă au ajuns acolo de unde plecaseră într-o primăvară timpurie, înflorată şi parfumată ca mai toate primăverile de pe la noi. Hanul, pe care îl lăsase bogat ca un târg oriental şi tare ca o cetate grecească, era ruine, bălării şi cenuşe. Hadrian, ocrotitorul dacilor, statornicind fără de preget în voia marelui Traian, murise, şi până ce noul împărat, blândul şi cumpătatul Antoninus, să ia în mâini vrednice întinsul Imperiu, colonii şi administratorii corupţi s-au năpustit cu patima Bellonei şi cu încrâncenarea Furiilor asupra fruntaşilor daci, cu ura de multă vreme mocnită. Cum hangiul Zebal era cunoscut pentru cerbicia cu care se statornicise peste vremi în vechile datini, ca şi pentru averea sa, fu pedepsit cu jaful, focul şi pribegia. Iată că fusese atâta vreme pribeag ca să constate că era cu adevărat pribeag, la vatra casei sale, în

ţara părinţilor săi. Un om ca dânsul rămâne până la capătul zilelor stejarul verde, care nu se apleacă şi nu se frânge sub nicio furtună. Cu un catâr, trei măgăruşi şi două femei, pentru care el însemna mai mult decât împăratul pentru Cetatea Eternă, a trecut Marisul, a urcat, pe la Valişoara şi Ruda, Zarandul, a întâlnit la Baia Grisiei apa cu grăunţe de aur, a mai mers o vreme până ce a lăsat în stânga creştetul cărunt al Vulcanului şi, la o întretăiere de drumuri ale ţării cu drumul aurului, din te miri ce, a întemeiat han cu toporul în dreapta şi cântarul în stânga, cu inima veselă şi fruntea senină ca în dalba tinereţe. Izidora Domo e femeia care şi de data asta i-a pregătit cu duioşie merindea de drum, rămânând cu toate grijile hanului, pe fata fecioară, culegătoarea de zdreţe, au adoptat-o, nemaisimţind de acuma lipsa acelui vraci din Egipet. La Apulum, unde fata, pe nume Arcia Candida, îşi desăvârşea educaţia în casa unei matroane de bun nume, soaţa celui ales în fruntea colegiului aurarilor, urmau s-o întâlnească, aceasta fiind explicaţia la graba cu care bătrânul hangiu se pornise la drum. Întâlnirea avea să aibă loc în împrejurări nedorite şi mult mai curând decât ar fi putut el să bănuiască, dar, despre aceasta, la locul şi la timpul potrivit.

Să ne întoarcem, dară, la Hanul lui Zebal, pe care tocmai îl părăseam, lăsând în poartă pe Izidora Domo cu ochii plânşi, de parcă s-ar fi despărţit de vechiul ei tovarăş de viaţă pentru totdeauna. Dacă aş fi ştiut povestea pe care v-am depănat-o, scurtând-o cât mi-a fost îngăduit, desigur că aş fi privit-o cu mai multă atenţie. Destul să vă spun că şi dintr-o singură ochire îţi dădeai seama că a fost şi a rămas neasemuit de frumoasă, că măcar şi numai pentru atâta ar fi meritat să aibă urmaşi.

După ce a lăsat-o în poartă cu ochii plânşi, poruncind însărcinări slugilor ieşite să-şi petreacă stăpânul, am dat zor. Ţineam drept înainte drumul cel mare al aurarilor, din care aveam să ne abatem imediat după asfinţitul soarelui, cam la trei ceasuri bune de mers, ca să căutăm linişte şi odihnă între zidurile de la Vadul Moţilor, loc de popas pe

vechea cale a mocanilor având ca stăpân un localnic căruia Zebal, ca om cu stare şi falǎ prin împrejurimi, îi botezase şi cununase pe rând cei nouă copii, zburătăciţi care încotro de cum le-au crescut penele. Biet omul mai rămăsese cu fata mezină, o codană care abia aştepta flăcăul potrivit să le ceară sălaş de o noapte şi apoi s-o ducă în lume pentru o viaţă. Alegând drumul acesta, Zebal o făcuse cu chibzuinţă. Locurile de popas, puţine şi aproape necunoscute, ofereau linişte şi siguranţă, iar calea către Apulum se scurta cu mai bine de o zi bună de mers. Nu se putea să nu fie şi destule greutăţi: când era drum de negoaţe, când potecă îngustă de care mocăneşti, când urca pante abrupte, când cobora văi abia cercetate de soare; când şi când între şleahurile sale întâlneai câte un drumeţ grăbit sau câte o caravană de care pornite în sărace târguieli cu fructe, miere, doniţe şi oale, însă puteai fi sigur că de după stâncile golaşe şi dintre târşurile întunecoase te privesc lacomi şi hicleni ochii lotrilor, proveniţi din oşteni, sclavi şi băieşi certaţi cu legile ori cu stăpânii. Şi, totuşi! Faţă de drumul mare, zis al ţării sau al aurului, acesta era întotdeauna pe placul unor oameni de cinste şi curaj de felul bătrânului Zebal. Dacă pe Drumul Moţilor pândeau lotri, pe Drumul Ţării puzderia de oşteni ai cohortelor auxiliare însărcinate cu paza drumurilor se simţeau datori să te uşureze şi de o parte din marfă ori din mărunţişul pungii. Deşi Zebal, care nu era prin aceste ţinuturi un fitecine, era scutit de năravurile străjerilor de drumuri, prefera să-i ocolească. Firea lui aprinsă, simţul de dreptate, ura încă neostoită împotriva nepoftiţilor care se făcuseră stăpâni pe ţară, nu-i recomandau asemenea întâlniri, fiindcă rar se întâmpla să nu sară în sprijinul unui semen năpăstuit. Încumetându-se el pe drumuri nesigure şi atât de puţin umblate, se bizuia pe aceea că îl cunoşteau mai toţi cei certaţi cu liniştea, cum la rândul său bine îi ştia. Dacă se mai nimereau dintre aceia mai noi dedaţi cu lotria, era de ajuns să-i afle numele ca să se dea la o parte din cale, mulţumindu-se cu pâinea şi pastrama, başca fedeleşul cu mied, pe care anume pentru aceşti necăjiţi le

pregătea de acasă.

La Popasul Moţilor am fost întâmpinaţi ca nişte prieteni, cu bucuria omului trăitor în pustietăţi, dornic să ştie ce se mai petrece dincolo de palisada ogrăzilor sale şi să-şi mai însenineze fruntea cu o vorbă de duh. Dinspre Zebal prietenie era destulă, iar dinspre noi amândoi vorbe de duh atât cât să facă trebuinţă şi să prisosească la clăcile şi la şezătorile pentru tors cânepa şi scărmănat fuiorul unui pagus de gospodari aşezaţi. Cu toate că înainte de a ne urni la drum ospătasem cât să ne ajungă până la Apulum, nu ne-am dat în lături şi n-am mai pridìdit să lăudăm plăcinta cu carne de iepure, cârnaţii fierţi în zeamă de varză murată, fiertura de miel neînţărcat şi guşiţa din măruntaie cu verdeţuri, îndetoatelea stropite cu miedul acrişor de afine, vărsat dintr-un ulcior pântecos şi aburit, atunci scos din fântână. Bitus Bricenus, domnul prea cinstit al popasului, gospodar înstărit, stăpân peste mai multe iugăre de pădure, fâneaţă şi curătură, peste câteva ocoale de vite şi oi, ajuns cu anii pe cealaltă pantă a vieţii, dar încă nalt şi drept precum bradul, nu prea era în apele lui, cum s-ar zice, la vreme senină îi ploua şi-i ningea. Motivul îngrijorării sale aduse negură şi pe chipul hangiului Zebal. Salda, mezina lui Bricenus, trebuia să se înapoieze de la Ampelum, unde petrecuse câteva săptămâni la o verişoară a ei, proaspăt căsătorită cu un bogat proprietar de pământuri şi stăpân al unei vila rustica ce putea face concurenţă multora din cele presărate pe colinele Romei. Deşi primise vestea plecării prin stegarul unei alae de grăniceri care se înapoia din permisie, fata încă nu ajunsese acasă. Acelaşi stegar confirma că din caravana Colegiului Fabrilor de la Alburnus fără oşteni de pază, care din motive de el neînţelese luase drumul cel scurt şi nesigur care trece pe la Vicusul cu narcise, coteşte către Mogoş, pe sub Negrileasa, apoi se îndreaptă spre Vadul Moţilor şi Alburnus, mai făcea parte o fetişcană, nu mai puţin frumoasă, a cărei ţintă era tocmai hanul bătrânului Zebal. Odată cu înserarea, la câteva ceasuri după ce stegarul purtător de veşti bune plecase, au bătut

la poartă trei oameni cu îmbrăcămintea zdrenţuită şi însângerată, care nu s-au oprit decât pentru a-şi astâmpăra din grabă foamea şi setea, şi au pornit mai departe, către Alburnus, cu ştirea că acea caravană cu merinde, unelte de minerit şi arme pentru garnizoana oraşului, a fost atacată sub Vârful Negrileasa de o puternică bandă de tâlhari. Ei trei scăpaseră, mai reuşiseră şi alţii să se facă nevăzuţi, dar despre fetele acelea nu aveau ştire. Aceasta era pricina îngrijorării lui Bitus Bricenus şi a lui Zebal Hangiul, care avea presimţirea că cealaltă fată putea fi tocmai Arcia Candida, fiica lui cea adoptivă. Cum ştirile acestea neplăcute ne-au fost cunoscute la sfârşitul ospăţului, din care bine se vedea că gazda noastră era un om înţelept, iar calea până aicea a fost o nimica toată, Zebal hotărî să ne aşternem fără preget la drum, urmând ca, odată cu zorii, să atingem Valea Negrilesei şi Vicusul Mogoşenilor, unde, după spusele stegarului, fusese atacată şi jefuită caravana Colegiului Fabrilor de la Alburnus.

În pieptul bătrânului hangiu se deşteptase viforul celui ce fusese un cumplit oştean. După ce pe furiş a şters cu mâneca aspră a cămăşii o lacrimă de părinte, a ridicat ghioaga, a scrâşnit din dinţi cu zgomotul unui copac doborât de furtună şi s-a înălţat în deplină măreţie, împlântând pumnalul oriental în grinda casei. Ştiam că nimeni şi nimic nu-i va putea amâna plecarea. De vreo jumătate de ceas începuse a cerne o ploaie măruntă, mocănească, în vreme ce întunericul se făcea din ce în ce mai greu. Acestea, însă, nu erau motive de îngrijorare pentru doi munteni căliţi, care cunoşteau muntele cum îşi cunoşteau palmele, şi pentru doi părinţi loviţi în nădejdea şi bucuria bătrâneţelor. Drept să spun, eram alături de ei cu simţămintele, dar nu-mi prea venea la socoteală să iau drumul în tălpi pe o vreme ca aceea. Anii trecuseră şi peste mine, mulţi şi neiertători, căci nu puţine au fost nopţile în care acoperiş n-am avut decât cerul, aşternut fânul ori cetina, pernă şaua sau piatra întâlnită în cale. Aventura îmi clocotea tot mai arare în sânge, iară sângele

se înfierbânta cam greu de la o vreme, cum tot aşa de greu se lăsa stins. Ghes îmi dădea şi curiozitatea. Fata hangiului se numea Arcia Candida, ca şi aceea de demult, care uimise cu frumuseţea şi ascuţimea minţii pe însuşi Nerva Traianus la Sărbătoarea Colisaliilor din Ulpia Traiana, iar eu aş fi vrut să ştiu dacă cele ce se spuneau despre ea se vor adeveri ori nu. Un gând tăinuit mă făcea să nădăjduiesc că văzând un chip aidoma celui de demult voi reuşi să mă aşez mai temeinic în făgaşul acestei noi vieţi a mele, fiindcă trebuie să vă zic, dragii mei, că încă nu mă desprinsesem în totului-tot de cel ce fusesem mai pe urmă, adică de Toader Berian, care mă mai căuta arare cu câte o sclipire de amintire, cu câte un crâmpei de dor aburit sau cu câte o nălucire de spaimă. Da, da! De spaimă. Noi, ăştia, oamenii de acum, ne-am cam fost îndepărtat binişor de leagănul ce ne-a născut pe mine, pe tine, pe fitecine, natura adică, şi de aceea ne sperie liniştea ei, întunericul ei, tainele ei, vorba fiind mai ales de munte şi pădure, pe care eu o asemuiesc cu noaptea acelui început din care purcedem cu toţii. La slujitorii hangiului Zebal s-a mai adăugat gornicul peste pădurile gazdei noastre, un găligan de om zămislit de stejari parcă, tăcut şi întunecat precum pădurea. Se credea, cum aveam să aflu pe drum, că vinovaţi de venirea pe lume a acestui urieş, pe numele său Ceran, ar fi fost Fata Pădurii şi Vâlva Pietrelor. Că era aşa şi nu altfel nu te mai îndoiai după ce-i cercetai cât de cât chipul. Pe tâmplele ce mărgineau fruntea înaltă, de centaur, jucau două vene ca rădăcinile copacilor, sprâncenele arătau ca şi cucuruzii brazilor; un ochi, cel dăruit de Vâlva Pădurii, era verde, iar despre acesta se spunea că vede şi noaptea; celălalt, moştenitul de la Spiritul Pietrelor, era cenuşiu ca granitul şi se pare că sfredelea până în miezul pământului. Pieptul lat şi bombat, tencuit cu platoşe de muşchi, se desfăcea în părţi, către umerii grei, ca o poartă de cetate prinsă între doi stâlpi de ulm; picioarele nervoase, pe care jucau felii şi hălci de muşchi ca aceia de pe crupele armăsarilor de povară, erau strânse în iţari din piele de bou ca într-o armură menită să

le mai ostoiască neastâmpărul. Drept arme purta sub chimir, lipit de şoldul stâng, un topor din care un meşter fierar ar fi făcut cu plăcere şi în bune foloase cinci, iar din teaca scobită chiar în tureatca încălţărilor croite dintr-o întreagă piele de mistreţ, ieşea plăseaua de os a unui cuţit folosit pare-se, ca armă de străpungere, unealtă de săpat gropi şi secure de retezat tufişurile. Obrazul, părelnic liniştit şi mulţumit, ca apele adânci de la şes, deşi aspru, întunecat, era frumos din cale-afară, tocmai prin lipsa de armonie: un nas scurt, cu nări tremurânde, buze mari şi rumene care abia acopereau şiraguri de dinţi în stare să sfâşie pielea mistreţului, bărbie pătrată, cu gropiţă adâncă, sugerând tărie de caracter şi dârzenie. Pletele negre, unse cu seu de oaie, atârnau în şuviţe, ca nişte funii muiate în păcură, până la rădăcina grumazului. „Aşa o fi arătat Spartacus Tracul, spaima Imperiului”, mi-am zis, iar gândul acesta mi l-a făcut dintr-odată drag. I-am cântărit din ochi şi pe ceilalţi. Oameni unul şi unul, cu care m-aş fi încumetat până la capătul pământului: o adunătură, la prima vedere, ce-ar fi stârnit râsul ca să-l îngheţe imediat pe buzele îndrăzneţului, niciunul de tot tânăr, dar niciunul nevolnic sau să-i găseşti la îndemână egal, cu arme felurite, ce mai! Un mănunchi de cohortă dacică din acelea cu prea bun nume care făcea de mult faima Imperiului prin Siria şi Britania. Cu oameni ca ei nu pridideam să înfrunt o ceată de lotri panonici şi chiar o decurie de oşteni, la o adică. Însă una e să-ţi aperi pielea şi viaţa cu viaţă, când altă cale nu ai de ales, şi alta, cu totul alta să aperi şi să slujeşti vieţii cu înţelepciune, fiind vorba de nişte biete fiinţe lipsite de apărare, în cumpănă grea şi la bunul plac al unor tâlhari la care omenesc mai rămăsese doar darul vorbirii. Găsisem potrivit să opresc avântul năpăstuiţilor părinţi cu vorbe cumpănite: „Prieteni, rogu-mă la domniile-voastre să nu mi-o luaţi în nume de rău, însă aşa cum v-aţi pornit mi-e teamă că nu isprăviţi nimica. Eu zic să stăm oleacă şi să chibzuim întru folosul încercării noastre, nu lipsită de mari primejdii. Stegarul care a adus ştirea a poposit aicea, dacă bine am auzit eu, pe la ceasul

avecerniei. De la locul unde s-a petrecut jefuirea şi răpirea – între vicusul Mogosanilor şi Pârâul Negrilesei – cam cât drum măsurat în timp poate să fie?” „Două ceasuri, pentru călăreţul grăbit, cu cal odihnit şi cale cunoscută, cinci ceasuri bune de străbătut pentru un pedestru dedat cu muntele”, a chibzuit şi a dat răspuns gornicul Ceran. I-am mulţumit îndatorat, ca unuia pe care puneam preţ, simţind că pricepe ce vreau. Mi-am continuat firul gândurilor neţinând seama de nerăbdarea celor doi părinţi: „Să zicem că lovirea s-a petrecut la ceasul despre care vorbea oşteanul. De atunci s-au scurs trei şi încă trei. Deşi acum, la sfârşit de florar, înnoptează târziu, dacă n-ar burniţa din nori ca pâsla udă, la ceasul acesta am fi putut vedea înălţat Luceafărul deasupra capetelor noastre. Gândesc cum că nici cei lotri nu vor fi fiind nişte începători cu toţii ca să poposească la strunga stânei cu prada, ba chitesc că acum odihnesc sau benchetuiesc la un loc sigur, pe unde le-o fi ascunzişul, şi de bună seamă nu prea aproape de locul faptei. Urme pe întuneric am nevoie vom găsi şi, puţini câţi suntem, ca să ne despărţim, iarăşi nu ne vine la socoteală. Ceata, dacă bine am reţinut, numără mai bine de douăzeci de lotri, de unde gândul că pot fi nişte hoţi de strânsură, adunaţi şi plătiţi de cineva numai pentru o anume treabă ce lesne şi noi o putem bănui. Caravana nu ducea nici aur, nici grâne, nici sare, alte bunuri, aflate la mare preţ, ci unelte, numai unelte trebuitoare pentru meşteşugul aurului: vraniţe, ciocane, târnăcoape, lopeţi, pâslă pentru slătărit şi tot ce va mai fi făcând folos aurarilor, treabă la care eu nu mă pricep nici cât la nălbitul pânzelor. Pricep însă că avem de-a face cu tâlhari din aceia care practică aurăritul oprit de Imperiu, pe la vaduri îndepărtate şi în gropniţe tăinuite tocmai din vremurile când au fost venit romanii. Dacă fetele au fost răpite de către cei scoşi din lege numai fiindcă s-a nimerit să se însoţească la drum cu acea nevolnică şi slab păzită caravană a Colegiului aurarilor, dacă răpirea lor are drept temei răscumpărarea ori răzbunarea, bine ne-ar prinde să ştim. Ce putem şti e că pe o vreme ca asta au lăsat, vrând, nevrând, urme ca o

turmă de mistreţi prin ogorul gospodarului şi că, nefiind prea plăcut să aştepţi ziua în murătura cerului, şi-au căutat şi ei un adăpost, de unde în zori, pot fi luaţi ca nişte melci din oala cu apă clocotită”. Pe măsură ce vorbeam şi alcătuiam din bucăţi de păreri gânduri, judecăţi şi planuri, obrazul frumos al gornicului se deschidea ca cerul către senin. Cine ştie din ce pricină mă privea şi mă asculta cu adânc respect, aşa încât m-am oprit şi i-am poftit sfat şi vorbă: „De nu mă înşel, un gând bun îşi cere dezlegare prin vorbire, cinstite gornice?” „întocmai, taraboste, însă poate să mai aştepte dacă domnia-ta nu a terminat ce avea de zis. Sunt destule semne că după miezul nopţii cerul va să se însenine. Iar noi vom mai prinde cel puţin un ceas de lună plină. Zicea stegarul, ce nu părea oştean prost, din multele amănunte cu care ne-a învrednicit, cum că tâlharii călăresc cai de la şes ale căror urme chiar şi noaptea pot fi luate, oricât ai fi de nepriceput. Se întâmplă ca eu să cunosc toate cotloanele de prin acele locuri, de unde mă şi trag cu neamul, aşa cum le cunosc pe ale sufletului meu. Trei adăposturi pot da sălaş sigur, şi împotriva vremii şi a oamenilor stăpânirii: Grota Urşilor de sub coama Negrilesei, Peştera Ulcelelor din Pădurea Spiriduşilor, aflată tocmai în partea opusă şi cam la aceeaşi depărtare de locul faptei, şi stâna de pe Chicera Muierii, loc tare şi cuib de hoţi de când stăpânii au părăsit sălaşul pentru un blestem al casei. De s-au adăpostit în grotă ori în peşteră, atunci norocul nostru e un noroc bun, căci, liniştind cumva străjile cu tăcerea cea de pe urmă, îi chinuim şi-i scoatem ca pe bursuci, cu fumul; la stână de şi-au găsit adăpostul, puţini câţi suntem ne va fi greu să-i dovedim, căci cinci oameni sunt totuşi numai cinci, domnia-ta, vânătorule”. I-am spus că-i dau întru totul dreptate. Judeca limpede, ascuţit şi cu răbdarea acelora care de mulţi ani au singuratica şi primejdioasa îndeletnicire de gornic. Mă convinsese. Zebal şi prietenul său, hangiul, erau prea tulburaţi ca să le mai cer cu vreun folos părerea, deşi nimic poate, în afară de împrejurare şi renume, nu mă îndrituia să hotărăsc în locul lor. Cu toate că aici, în munte,

oamenii se socotesc vecini chiar dacă unul locuieşte în deal şi altul în vale, nădăjduiam să mai găsim câţiva oameni de bine, săritori la nevoie, cum, de fapt, s-a şi întâmplat. Am pornit la drum imediat după miezul nopţii când, după sorocirile gornicului, într-adevăr contenise ploaia şi se înseninase cerul. Am tăiat muntele de-a curmezişul, pe potecile călcate din ani în paşte de către îndepărtaţii vecini, ca să se întrebe arare de nevoi şi sănătate şi să-şi dea cu împrumut, până ce va să se coboare către târgurile de la şes: un drob de sare, câteva măsuri de grâu sau de mălai, grăsime pentru opaiţ, buruieni de leac sau altele ca acestea, fără de care viaţa mergea greu înainte. Cam la jumătatea drumului, pe care îl tot urcasem, ne-au întâmpinat hămăituri de câini harnici şi stăpânul casei cu zid de piatră şi palancă, o casă înconjurată de acareturi, răsărită pe neaşteptate din noapte, scăldată în razele lunii între două coame înguste de deal, pe malul unui pârâu năbădăios care cânta de mama focului într-un iaz de moară. Omul, sculat în puterea nopţii, a ridicat glas de poruncă şi îngrijorare, odată cu întrebarea chemându-şi slugile, despre care singur ştia de le are ori ba: „Cine eşti, mă, de umbli în puterea nopţii?! De-i fi lotru, rău ai nimerit-o într-acilea, om bun de-i fi, care ţi-i păsul?” Bitus Bricenus, obraz cunoscut şi ascultat prin partea locului, mai făcu vreo câţiva paşi către haita de câini îndrăciţi, şi se încredinţă cu tot numele: „Bitus Bricenus, omule, hangiul de la Vadul Moţilor. Iaca, vecine Axente, că mă lovi năpasta, pricină din care îţi tulbur liniştea şi somnul”. „Te cunosc şi te cred, hangiule”, zise omul cu glas neîncrezător. „De-i fi cu adevărat cel ce spui că eşti de bună seamă, şi nu cumva un tâlhar cu glas prefăcut, ia zi-mi sub care grindă a casei îmi ţin răbojul şi cum le cheamă pe cele cotarle care te latră!” „Grinda a doua de la intrare, vecine, iară cei câini de care ascultă haita răspund şi se ogoiesc la numele de Ursan, Lupa şi Negra”. „Dară pofteşte, casa mea e şi a ta, vecine Bricenus, şi te rog să ierţi cercetărilor mele. Ştii prea bine cum sunt vremurile şi oamenii pe aici, pe la noi”.

Am poposit numai cât să se gătească de drum gospodarul şi feciorul său cel mare, un flăcău tăcut, trecut de prima tinereţe, care şchiopăta vizibil, în urma unei încăierări cu ursul în prisaca din dosul casei, la vârsta la care încă nu fusese purtat prin lume la târgurile şi horele de pe Găina, Negrileasa, Vulcan şi Dealul Mare. Ni s-au alăturat în primejdioasa plănuire fără să pună vreo întrebare, trecând din mână în mână, ca pentru întâmpinare, o ploscă pântecoasă, tot aşa cum ar fi procedat Bricenus ori Zebal dacă omul acesta izolat în munte le-ar fi cerut lor ajutorul. Din vorbele lor am înţeles că până la locul de unde aveam să începem cercetările o altă casă nu mai era, aşadar grupul nostru nu număra decât şapte oameni, iar şapte, oricum, însemna ceva mai mult decât cinci. Bătrânul părea el, nu-i vorbă, cam petrecut cu anii, însă cel tânăr, cu toată meteahna căpătată într-o încleştare pe viaţă şi pe moarte, făcea cât doi, dacă nu cumva chiar mai mult, văzându-l înarmat cu o ghioagă la ridicatul căreia un oarecine s-ar fi opintit din greu, şi cu o dacă lucrată la un fierar localnic, din care ai fi putut face măcar două rafturi de car. Cum mai aveam cel puţin două ceasuri bune de drum, fiindcă cei ce ne însoţiseră cu atâta bunăvoinţă sau nu consideraseră potrivit să-şi mai încalece caii pentru atâta lucru, ori că nu-i prea aveau, mergeau pe jos voiniceşte, mai bun altceva neavând de făcut, m-am alăturat gornicului, care, de ce să nu recunosc, îmi câştigase încrederea şi chiar admiraţia, poate şi pentru aceea că amândoi ne-am trăit viaţa sub cerul liber, ca împreună să alcătuim un plan pentru cele trei situaţii în care aveam să ne întâlnim cu duşmanul: la grotă, la stână sau la peşteră. Locul cel mai tare şi mai cu primejdie era la stâna de pe Chicera Muierii, situat mult în afara potecilor şi drumurilor umblate, pricină întemeiată de a-l ruga pe gornic să mi-l înfăţişeze în toate amănuntele pe care le ştia. Am aflat imediat că ceea ce fusese cândva o stână de păcurari bogaţi era acum o îngrăditură din piatră de var întărită de vreme, atât în partea de sus cât şi în cea de jos a chicerei, peste care se prăvălea un pârâu,

alcătuind două cascade şi un lac de mărimea unor ocoale de oi. O potecă de picior urca printre stânci, pe deasupra primei cascade, trecea pârâul peste un pin prăvălit din munte, ca mai apoi să tot urce printr-o bătrână pădure de fagi. În partea de jos a chicerei aflai o alcătuire de grohotişuri şi stânci prăvălite, din pricina cărora se credea că în vremi depărtate pe aici ar fi băieşit urieşii în căutare de aur. Printre ele oamenii harnici, curăţind locul cu târnăcopul şi cangea, au croit drum îngust pentru turmă. Adăpostul propriu-zis era durat pentru vecie tot din piatră de var nestins, cimentat mai apoi de zăpezi şi de ploi, taman sub o urieşească stâncă, încovoiată către vale precum o copaie de frământat pâinea. „Trebuie să ai minte puţină ca, ştiindu-te urmărit, să te închizi de bunăvoie într-un loc ca acesta!” mi-am dat cu părerea mai mult ca să o aflu pe cea a ortacului meu. Însă acesta nu mi-a dat dreptate, dimpotrivă. A încercat să mă convingă că acolo mai lesne te poţi apăra, decât ai putea ataca, stâna în totului-totul fiind durată ca o cetate împrejurul căreia fiecare copac, groapă ori stâncă e o capcană. „Să afli domnia-ta, a mai adăugat tânărul, ca aici moşu-meu cu încă zece daci din oastea măritului Decebal au dat de furcă până târziu către iarnă unei centurii de oşteni ai trupelor de curăţire şi pacificare. Atunci romanii, săgetaţi, răriţi şi înfometaţi, i-au fost lăsat în pace. Mult mai târziu şi numai prin hainǎ vânzare au putut fi clintiţi de acolo”. Nu i-am răspuns. Nu cunoşteam locul şi nu-mi sta în fire să vorbesc cu trufie în necunoştinţă de cauză. Mi-am închipuit ceva asemănător turnurilor de apărare de pe Valea Sargetiei la venirea romanilor şi nu am mai cerut alte lămuriri. De bună seamă că Ceran, om al locurilor şi nu un fitecine, ştia prea bine ce spune. Doar atât că lotrii cu pricina s-ar fi putut adăposti şi în unul din cele două locuri tari bănuite de noi, ca şi în multe altele, necunoscute nouă, poate mai la îndemână pentru ei. Şi aici, ca şi în jocul copiilor de-a v-aţi ascuns, avantajat era cel ce se ascundea şi nu cel nevoit să caute. Deocamdată luai hotărârea să intru binişor în pielea celui dintâi şi, mai liniştit de-acuma, grăbii pasul

pentru a-i ajunge pe tovarăşii mei de drum, care aveau motive şi mai temeinice să se grăbească. Timpul curgea neiertător şi câte nu se mai puteau întâmpla unor fiinţe plăpânde şi lipsite de apărare, aflate în stăpânirea unora care nu mai aveau omenesc decât darul înăsprit al vorbirii!

Neliniştită dintr-o nebănuită pricină, Teofana îşi schimbă locul. Trăgea pe furiş cu ochiul când la Cosmin când la Bogdan, semn că punea ceva la cale şi se temea de reacţiile lor. Privi şiret cerul pe care clipeau, precum şperla din jarul răscolit, miriade de stele. Cercetă mai apoi pădurea, care se contura în apropiere ca o pată neagră, densă, unduitoare, şi păru că se înfiorează, strângând cu gest de jivină mică umerii abia rotunjiţi către împlinire, de frig sau de frică poate. Toader Berian observă gestul fetei de a se chinci în sine, părăsi istorisirea, cu părere de rău acum, ca şi când te-ai despărţi în pustiul nopţii de un plăcut tovarăş de drum, şi o întrebă cu neobişnuită căldură în glas:

— Te-o fi prins pe nesimţite frigul, Teofano. Ai putea lua zeghea mea, că eu şi aşa trăiesc dincolo de cald şi de frig. La ceasul acesta cade roua, hrana sufletelor rătăcitoare, zice-se.

— Nu, nu! Nu-i nevoie! se apără ea, vădit iritată că nu s-a putut stăpâni. Mă gândeam, iaca. Mă gândeam la pădure şi nu ştiu ce m-am înfiorat. Oare cum vor fi fost pădurile în timpurile de demult pe care le-ai trăit? Vezi matale, moş Berian, măcar şi pentru aceea că dumneata ştii, că le-ai văzut, cum ai văzut atâtea ce nu vor mai fi. Bouri adăpându-se în ape ca lacrima, ţara de codri, neamuri de oameni pierdute demult prin neamuri. Eu cred că ar trebui să fii tare fericit.

O vreme bătrânul nu-i răspunse. Tăcu îndelung fiind iarăşi departe, în alte locuri ori în alte vremi. Se înfioră şi el la un gând, tresărind, ori poate la o imagine sau la o palǎ de vânt. Răspunse pe neaşteptate, interogativ:

— Pădurile. Pădurile de demult zici? Ce şi cum erau? Îm! Ele erau totul, şi adăpost şi capcană, şi viaţa şi moartea. Dar ca să-ţi răspund ar trebui să ştiu ce ştii tu, ce

ştiţi voi despre pădure, despre ţara asta a noastră de-i zice România.

— Păi. Ştiu! Se grăbi, oarecum derutată, fata. Ştiu şi eu atâta cât am învăţat şi din puţinul cât am văzut până la anii mei.

— Ce ai văzut tu, fătucă, e coltuc de pădure din vechea noastră pădure. Pământul lucrat, adică arătura, pârloaga şi fâneaţa era puţin, însă ajungea tuturora. Într-un an semănai aici, la o gură de vale, în celălalt, dincolo, un rât de deal, nu prea departe de casă şi mai ales nu peste ape mari fiindcă podurile. Unde şi unde un brod sau un vad. Murăşul, Murăşul nostru spre o pildă, îl treceai pe brod la Germisara, cam pe unde face cot la Gelmarul de-acuma, apoi la Vadul Zânelor, de lângă Deva, puţin mai jos Piatra Uroiului. Numai la Apulum şi la Ocna de Murăş erau întinse poduri de vase. Dar pădurea! Înstăpânea. Cât vedeai cu ochii, cât băteai cu pasul. Mai mult la şesuri decât la munte. Zile de-a rândul de-o cercetai, nu-i găseai capăt. De-a stânga şi de-a dreapta drumurilor, ori încotro te-ai fi îndreptat, pădure şi iar pădure. Când se întemeia sat nou, prin roire sau schimbare de vatră, mai întâi şi mai întâi se făcea jarişte. Procuratorul Imperial, împuterniciţii lui, consilierii coloniilor sau ai municipiilor hotărniceau de la apa cutare la apa cutare, ori de la muntele cutare la valea cutare loc de vatră, de arătură, de cosit şi păşunat. Apoi se păstra cât era de păstrat pădure pentru multele nevoi, se tăia ce şi unde era de tăiat pentru cele trebuinţe ale obştei şi ale imperialilor, după care se punea foc. În urmă rămânea jariştea, jariştea fumegândă hăăăt şi săptămâni de-a rândul. Se aştepta un an, doi, trei, până după ce prin arderi repetate putrezeau butucii şi începea desţelenirea, semănatul, cositul sau păşunatul. Şi ce pământ! Gras ca untura, glie odihnită din veci; lanurile de grâu, de secară şi orz, de mei şi de cânepă cât trestia. Ăst an, ogor îngrădit cu leţe şi spini, ca să nu dea turmele de sălbătăciuni, în celălalt, pârloagă. Se mai odihnea glia o vreme şi, pe când s-o înghită iarăşi pădurea, ale cărei tufişuri înaintau ca nişte armate, iarăşi gospodarul ara şi

semăna ogorul, ogor cu nume împrumutat tot de la pădure: în Alunei, în Cărpiniş, în Făget, la Scoruşi, la Ghindari, la Arini. Ehei, pădurea! Trei sfert din ţară, asta pădure! Iar apele! Ce mai ape! Şi cum mai curgeau! Când mă gândesc, privind rătăcirile şi băltirile Murăşului de acum, îmi vine a crede că pe vremea aceea pământul o fi fost de bună seamă mai înclinat către Dunăre, matca apelor dintotdeauna.

— Îmi închipui, cu aşa păduri, ce mai de lupi! se entuziasmă deodată Cosmin. Şi câţi oameni sfâşiaţi, măiculiţăăă!

Bătrânul zâmbi zgârcit. Sentenţios. Aşa, cu poftă, ca mai toţi oamenii, nimenea nu l-a mai văzut râzând. Acum, dacă a zâmbit, mai puţin ca un mort vesel, era de ştiut că cineva urma să fie luat în derâdere. Asta era părerea lui Cosmin şi nu prea se înşela.

— Lupi zici? Erau şi lupi. Mulţi, desigur, căci multe erau şi turmele de bouri, de zimbri, de cerbi şi căprioare, de mistreţi şi cai sălbatici şi de tot ce s-a mai urcat pe pluta lui Noe la potop. Dar cu oamenii n-aveau ei treabă, decât atunci când omul îi tulbura fără să vrea la sorocul zămislirii. Pe om, lupul dintotdeauna şi l-a ştiut de stăpân. Poate şi pentru aceea că-i seamănă. Pe-atunci, băiete, ca şi acum, lupul mânca oi şi boi, nu mânca feciori ca voi. Animal mândru, răzbătător, singuratic, tare singur şi trist! Cei vechi credeau că din lup se trage şi neamul acesta, al nostru, şi sub semnul lupului stă el sub zodii. Care va să zică, neam de lup, supus de neam de lupoaică, înţelegeţi ce vreau să zic, cu câtă carte aţi învăţat şi voi, nu?

— Păi cum! se grăbi Bogdan. Aşa trebuie să fie, numai că ne cam abăturăm, iar pe noi povestea cealaltă, cu răpirea fetelor şi urmărirea lotrilor, ne interesează. Moş Berian, Teofana, ca fetele, cu ale ei. Nu vă mai abateţi din vad chiar de-a fi să întrebe cum se albeau pânzele, care era moda şi pe unde se plimbau seara domnişoarele dacilor, fiindcă altfel n-o mai termini niciodată.

Fata se făcu de parcă nici n-ar fi auzit, iar asta îi oţărî pe băieţi. Ar fi vrut s-o zândărească mai abitir, însă Toader

Berian, zis Şerpele Roş, trase cele două fumuri de cuviinţă din pipa de lut şi se reaşeză temeinic în matca povestirii, trecând peste această meandră ca şi când n-ar fi fost, şi hotărât că, iată, se afla iarăşi foarte departe.

— De când părăsiserăm hanul lui Bricenus şi până la primul şi singurul lui vecin, cei doi părinţi aproape că nu şoptiseră vreun cuvânt. Acum, după ce luna ieşise complet dintre nori, devenind un opaiţ de nădejde al drumeţilor, tăcerea se înstăpânise cu totul. Locurile erau cu primejdie, lucru pe care mi-l confirmase după cum se comporta iscusitul Ceran, şi, ca unul ce mai păstra toate simţurile şi învăţămintele unui vestit vânător, am trecut înaintea celorlalţi, având-l pe gornic lângă mine. De oriunde putea răsări o capcană, şuiera o suliţă sau o săgeată. Mergeam încet, cu pasul uşor şi cu multă prudenţă, şi pentru că nu cunoşteam locurile, dar şi pentru că de la o vreme ne cufundaserăm în pădure. La o scurtă haltă, cerută de bătrânul Alexis pentru a-şi potrivi tureaca încălţărilor, dar mai mult ca să-şi tragă răsuflarea, gornicul a făcut cunoscută părerea că duşmanii căutaţi de noi pot tot atât de bine să fie prin apropiere şi, deci, ne adresă tuturor rugămintea să călcăm mai cu grijă şi să fim atenţi la orice zgomot, fie el ţipăt de pasăre, susur de izvor ori prăvălire de piatră. Pădurea necuprinsă părea un mormânt al liniştii veşnice. Animale, păsări şi oameni de s-ar mai fi aflat în afară de noi în această pustietate, îmbrăţişaseră de bună seamă, odată cu răsăritul lunii, somnul cel mai adânc. După încă vreo câteva verste de mers furişat pe poteca abia ghicită, auzii susurul unei ape, susur care răzbătea uniform dinspre dreapta, ca ţârâitul unei colonii de greieri în preajma schimbării vremii. E pârâul Negrilesei, îmi şopti gornicul. Puţin mai în jos se află drumul şi locul de popas unde s-a făcut răpirea. Cei doi hangii păreau că se deşteaptă din letargie. Au încercat s-o ia grabnic din loc, însă i-am invitat la un scurt popas, şi cu gândul să ne ajungă din urmă fiul cel şchiop al gospodarului săritor, care se oferise să coboare caii pe un alt drum, mai ocolit, dar mai larg. Călare, poteca pe care noi scurtasem binişor

distanţa, nu putea fi străbătută. Parcă ne-am fost înţeles, fiindcă nici nu ne-am aşezat bine când am desluşit drept în faţă zgomot de copite târşite pe drum înclinat, de piatră. Era slujitorul lui Zebal cu caii de povară. Ca să nu dea de bănuit unor eventuale străji lăsate de tâlhari prin apropiere, l-am sfătuit să caute o poieniţă ascunsă mai în jos de locul unde s-a făcut jaful. Bietul om şi-a făcut înţeleasă prin semne dorinţa de a ne da o mână de ajutor, mână care în situaţia noastră nu prisosea, ci dimpotrivă, aşa că l-am sfătuit, fără a mai cere părerea hangiului, să priponească animalele şi să ni se alăture. Lăsându-i pe ceilalţi sub coroana întunecoasă a unui lemn de corn, m-am slobozit cu Ceran gornicul la răscrucea unde fusese lovită caravana. Deşi plouase, nu ne-a fost greu să refacem ceea ce se întâmplase. Lotrii însoţiseră caravana militară pe o potecă paralelă, părăsită din pricina şuvoaielor care o făcuseră impracticabilă. Probabil că tocmai de la poala muntelui, unde se resfiră pe văi vicusul Cărpiniş, lotrii au luat urma caravanei. Se vedea clar că nu se aşteptau să fie prea curând urmăriţi, fiindcă nu se străduiseră nici măcar cât de cât să-şi şteargă urmele, în afara urmelor celor câţiva oşteni care nu scăpaseră, ci, de bună seamă, dăduseră bir cu fugiţii, pe drumul ţării către Alburnum Maior, toţi ceilalţi se îndreptaseră către stâna de la Chicera Muierii. Către stână o apucaseră cel puţin trei grupuri de oameni, e drept că mai puţin numeroase. Cele mai multe urme se imprimaseră pe drumul cel vechi, oameni călări şi pe jos, purtând încălţări felurite. Că în fruntea lor se găsea un conducător se înţelegea din intenţia de a mai şterge din urme, bizuindu-se şi pe ploaie, printr-o grapă uşoară făcută dintr-un spine de porumbar. Puţin mai jos, pe o potecă folosită cândva de vechii oieri pentru a scurta drumul către cel al ţării, am găsit urmele unui grup mai puţin numeros. Din loc în loc terenul era bătătorit, semn că pe aici au fost duşi prinşii care s-au împotrivit. Din aceasta se putea trage concluzia că fetele se bizuiseră pe ajutorul cuiva, că nu erau singure. Spre nedumerirea noastră, am întâlnit urme şi către liziera

pădurii, urme care, aşa cum aveam să constatăm puţin mai târziu, se desprinseseră din cele de pe poteca părăsită, încolţind în noi îngrijorarea că prinşii, sau numai cele două fete şi însoţitorii, au urmat alt drum şi au căutat altă ascunzătoare. Ne-am înţeles din priviri să nu sporim grija celor doi taţi cu presupunerile noastre. Neclar pentru noi era unde anume duseseră ei caii, ştiind că nu pot fi urcate potecile către stână, numai dacă cumva vor fi avut aripi. I-am împărtăşit nedumerirea mea destoinicului Ceran care, după ce a stat puţin pe gânduri, a făcut o presupunere de a cărei chibzuinţă nu mă îndoiam şi anume că sub chiceră, unde mai multe pâraie formează Apa Negrilesei, se mai găseşte o stână, care ţine tot de cea căutată de noi, durată temeinic din trunchiuri de brad şi locuită arare de câteva familii de iliri care fac mangan pentru colegiile fabrilor de la Apulum şi Alburnum. Aici, credea Ceran, şi eu mă declarasem de acord cu presupunerea sa, au dus lotrii caii şi eventualii răniţi pe care îi vor fi având.

Cu destule îndoieli ne-am înapoiat la tovarăşii noştri care ne aşteptau cu mare îngrijorare. Odată cu noi se înapoia şi Lupul cel Şchiop care, negăsindu-şi starea, a urmărit semnele lăsate de tâlhari pe cele două poteci până când a desluşit zgomotul apelor ce se prăvăleau peste pietrele chicerei. Era şi el convins că numai o parte din ceată, cea mai numeroasă, se îndreptase către stâna de la cascadă, nebănuind, însă, ce s-a întâmplat cu ceilalţi. Ne mira faptul că cei urmăriţi nu lăsaseră nicio strajă, de unde chiteam că: ori erau prea siguri pe puterea lor şi pe taina locului, ori nici prin gând nu le trecuse că ar fi putut fi urmăriţi atât de curând. Cerul se limpezise ca un iezer de munte la un ceas după furtună. Întrucât terenul era tot mai accidentat, iar luna născocea cu pietrele şi copacii umbre şi năluci înşelătoare, i-am sfătuit pe însoţitorii mei că ar fi înţelept să prelungim popasul până la ivirea zorilor. Şi noi şi caii, pe care hotărâsem să-i ducem mai la îndemână, în amonte de Chicera Muierii, cai care numai datorită unei înzestrări nemaipomenite nu-şi rupseseră încă picioarele şi nu se prăvăliseră de pe buzele înşelătoare ale prăpăstiilor,

aveam nevoie de odihnă. La acest gând destul de chibzuit mi s-au asociat doar Ceran şi tânărul aparent nevolnic, pe care, neştiind cum îl cheamă, l-am poreclit Lupul cel Şchiop. Alexis, om care pătimise şi el prea destul de pe urma călcărilor făcute de tâlhari, se încerbise în hotărârea celorlalţi doi bătrâni de a ne continua fără zăbavă urmărirea. Dacă au văzut că nu îi urmăm, câine câineşte s-au înduplecat să stea locului, însă degeaba le-am mai căutat vorba. Erau cătrăniţi de parcă noi, ceilalţi, le-am făcut tot răul.

Somnul din zori e un fur înşelător pentru cea mai destoinică strajă. Amintiţi-vă că Făt-Frumos rămas strajă merelor de aur cade sub vraja lui. Niciun leac nu cunosc mai bun pentru îndepărtarea acestuia decât povestirea, istorisirea. Ştiind că pentru lucrarea noastră mai cu folos este odihna trupului când nu lipeşti geană de geană, i-am dat cep cum m-am priceput mai bine. Mai întâi l-am cercetat furiş pe Lupul cel Şchiop. O anume împietrire a trăsăturilor feţei şi lucirea de gheaţă străvezie a ochilor îl urâţeau într-un anume fel pe care nu ţi-l puteai explica. Altfel ar fi fost un om frumos cum erau mai toţi bărbaţii prăsiţi din moşi-strămoşi prin munţii aceştia. „Domnia-ta ai fost cândva un brad falnic şi un flăcău tare frumos, i-am zis, privindu-l cu neprefăcută prietenie. Ai fi şi azi, dacă nu te-ar roade pe dinlăuntru o crâncenă boală de suflet”. Nu mi-a răspuns. A oftat doar, însă mi-a fost de ajuns. Găsisem poteca, de acum trebuia să nu o pierd din nesăbuinţă. Ceran îmi făcuse semn să-l las într-ale lui, că tot degeaba. Eu mă îndârjisem să răscolesc acolo unde de cine ştie când nu mai răscolise nimeni. Tatăl flăcăului, însă, prinsese a mă urmări cu interes, făcându-mă să cred că încercarea de a tăia şi curăţa o rană veche îi este şi lui pe voie. Celui suferind e bine să-i aminteşti mereu că suferinţa lui nu-i singura şi nici cea mai mare de pe lume. Asta hotărâsem să fac eu acum, aşteptând împlinirea din întuneric a zorilor. „Tatăl meu, flăcăule, a fost un prea vestit vânător, gornic peste şapte munţi. Cam la anii tăi l-a năpăstuit un rău fără de leac. Din momentul acela pentru el viaţa n-a

mai fost viaţă, ci numai scârbă şi numai durere. De mai multe ori se hotărâse să pună singur capăt unor zile fără de noimă, dar s-a temut că păcătuieşte faţă de Zeii care l-au hărăzit cu această trecere prin lume. Iată, dar, pe scurt, povestea durerii lui. În muntele Surianul, pe Valea Frumoasei, o ursoaică bătrână se nărăvise la carne şi prinse a face pagubă printre vite şi oameni. El, celălalt Viezure tatăl meu, tocmai se afla prin acele locuri, pregătind o vânătoare pentru rege şi curtenii săi. Doi copii, un băiat şi o fată, fraţi, plecaţi de la stâna din vale după zmeură, au nimerit prin preajma bârlogului, o grotă afurisită unde dihania îşi avea şi puii. Fata a scăpat prin cine ştie ce minune, băiatul fusese târât de namila care în zori tocmai se îndopase dintr-un juncan, în grota aceea, nevătămat, păstrându-l, pesemne, pentru un alt prânz. S-a întâmplat ca fetiţa, alergând către sat, să-l întâlnească în drumul ei tocmai pe Viezure, vânătorul cel vestit şi netemător de fiarele pădurii. El n-a prididit să alerge într-acolo. De grija copilului uitase că o ursoaică dedată la carne, având şi pui, e mai periculoasă decât o turmă de mistreţi sau o haită de lupi. A ajuns în muntele acela la ceasul când namila înfuleca în zmeuriş din ceea ce mai rămăsese după ospăţul din zori. Vulturii, care niciodată nu se aşază pe pământ când vreun răpitor mai puternic se găseşte prin preajmă, de data aceasta, cine ştie din ce pricină, şi-au uitat obiceiul, înşelând cu totul vigilenţa împătimatului vânător. O lovitură năprasnică de labă a fost destulă ca să-l lase în nesimţire mai multă vreme. Între timp ursoaica îl târâse şi pe el în bârlog. Copilul se trezise din leşinul de spaimă, cât lipsise ursoaica, şi se căţărase pe o teşitură a grotei, unde nădăjduia că fiara nu va ajunge. Ce s-a întâmplat eu nu vă voi povesti cu amănuntul, însă domniile-voastre puteţi să vă închipuiţi. Când tata se trezise, fiara îşi făcea somnul tocmai la intrare, nu mai departe de trei paşi de locul unde zăcea fără simţire prada. Somnul dihaniei, însă, era doar somnul Cerberului. La cel mai uşor zgomot deschidea ochii şi cerceta cu luare aminte victima. Copilul întinsese între timp tatii cureaua cu care

se încingea peste mijloc şi îl îndemnase să se caţere lângă el. El, însă, era sleit de puteri. Efortul de a se căţăra i se părea prea mare. Între timp se strânse puţin câte puţin, ca un arc gata să sloboadă săgeata, şi când i se păru că ursoaica este furată de somnul cel mai adânc, ţâşni cu un salt către peretele înalt al grotei. Se înşelase. Fiara nu dormea. Cu un răget înfiorător se aruncă asupra lui. Vânătorul avusese totuşi vreme să prindă cureaua şi să se căţăre pe jumătate distanţa, dar nu îndeajuns. Namila sărise a doua oară şi odată cu mormăitul ei înciudat tata simţi cum i se desprinde carnea de pe piciorul cu care căuta un sprijin pe stâncă. Cu piciorul sfârtecat de la şold până la gleznă a mai avut totuşi puterea să se caţere până pe pragul unde se aciuase băiatul. Până să vină oamenii pierduse mult sânge, iar rana se infectase. Cu aceleaşi labe fiara sfâşiase şi carnea de pe hoitul din zmeuriş. Rana, oblojită de cea mai vestită doftoroaie de prin acele locuri, nu s-a mai închis niciodată. Ani de-a rândul a tot supurat, împrăştiind mirosul morţilor, care îl silea să se ţină departe de oameni. Rana de dinafară născuse alta, mai dureroasă, pe dinlăuntru, şi aceasta fără de leac. O pierduse pe fata care îi era dragă, pierduse tovărăşia semenilor, pierduse faima de neîntrecut vânător. Bolea, de câţiva ani bolea cu trupul şi cu sufletul la o şură a noastră din munte, atunci când au poposit în pagusul nostru de oieri câteva familii de carpi rătăcitori. Ei ţinteau să ajungă la vadul tuturor apelor, Danubiul, unde se zicea că pământul răsplăteşte cu două recolte pe omul harnic. Printre aceşti carpi care colindau lumea se găsea şi o bătrână meşteră în leacuri şi cunoscătoare de dureri omeneşti, care, cât era ziua de lungă, căuta răşini de copaci, rădăcini şi ierburi de leac. Pe atunci nu eram pe lume, însă mi-a fost dat să o cunosc şi eu, când am trecut Danubiul ca să-i lovim pe romani la Pontul Euxin, în cel de al doilea război cu Traian. Numărase de mult suta. Mintea îi rămăsese tânără. Un alt om într-atâta cunoscător de oameni nu am mai întâlnit în lunga mea viaţă. Te cerceta o dată, o singură dată, scurt, şi te pătrundea până în

tainiţele adâncate ale sufletului, unde tu însuţi nu ai cutezat să pătrunzi. Atunci te cutreiera un fior, te goleai de tine şi de gânduri, cădeai răpus de o povârnică osteneală. Dacă îţi mai şi punea mâna pe frunte, aveai încredinţarea că roiuri de furnici şi albine ţi-au ales-o drept sălaş sau cărare. Om mândru, tatăl meu nici acelei vâlve a sufletului şi vrăjitoare a celor trupeşti nu a vrut să se arate. La rugămintea moşului meu, Mavida, căci aşa o chema pe femeia aceea, l-a căutat pe suferind în pustietatea unde se pribegise, l-a săgetat cu privirea şi l-a certat cu toată asprimea. I-a cerut ca singur şi pe îndelete să-i depene firul urât al acelei întâmplări. L-a ascultat în tăcere şi a rămas o vreme adâncată în gânduri. Apoi i-a zis: „Leacurile mele, vânătorule, nu-ţi mai fac trebuinţă. Răul care te scurmă e înăuntru şi el îl aţâţă pe cel de dinafară. De vei face întocmai cum te-oi învăţa, bine va fi; de nu vei face, poartă-ţi ca şi până acum, cu trufia neplăcută zeilor, chinul şi veninul! Pune, începând de astăzi, pe rana cea urâtă, aceste frunze, călite la foc mic şi date cu unsoare de urs, ca să se ostoiască durerea şi să se închidă pentru o vreme. Împlineşte-ţi apoi voinţa şi ura ca să lecuieşti sufletul rănit. Ucide fiara ce ţi-a pricinuit tot răul. Pe ea, sau prăsila ei, care de bună seamă sălăşluieşte în grota aceea. Arde fire de păr de pe botul ei şi presară-le pe rana deschisă. Tolănit pe blana fiarei răpuse arată-te soarelui, cu piciorul beteag, cât e vara de lungă. Din când în când spală răul cu rouă adunată în cupa de frunză a Spinelui Mare. De va fi să fie după gândul meu, la anul, pe vremea aceasta, încarcă pe trei cai povară de piei, răşină, brânză şi miere, încalecă, treci muntele pe oricare drum spre Danubiu şi întreabă de mine ca să te plăteşti, după datină, de tot binele ce ţi-l fac acum. De nu voi fi la Turnu, îndreaptă-te spre Daphne şi, dacă nici aici nu-mi afli urma, voi fi de bună seamă la Vicus Carporum, pe Apa Naparis”. Tătânele meu a ascultat-o dar nu a învrednicit-o nici măcar cu un cuvânt. Era, totuşi, primul om pe care l-a îngăduit să-i vorbească de atâta vreme de când se pustiise pe coclauri.

Înstrăinat de tot şi de toate, împietrit în blestemul

durerii sale. Ba, să nu mint! Acelei femei i-a zâmbit cu neîncredere, ca unui copil care se apucă să depene bătrânilor basme.

Asta a fost primăvara pe la începutul lui prier. Când a dat în florar el nu a mai fost văzut în coliba din care îşi făcuse refugiul suferinţei. S-a fost înapoiat tocmai în celălalt an, prin luna lui răpciune, teafăr şi voinic precum fusese odată. Doar că piciorul drept îl aducea puţin dintr-o lăture, ceea ce nu l-a împiedicat să colinde până la adânci bătrâneţi munţii şi pădurile după vânat ales, să poarte la sărbători horele, de-ţi era mai mare dragul, şi să se însoare cu cea mai mândră fată din tribul dacilor saldenses.

Lupul cel Şchiop păru interesat cât de cât de spusele mele abia către sfârşitul istorisirii. Mă întrebă, cu glas de ură mocnită, ce ştiu eu despre rănile şi suferinţele sale. Şi de ce cât să mă strecor nepoftit în sufletul omului. I-am zâmbit cu înţelepciunea anilor. Am dospit răspunsul cu răbdare: „Ca să nu-i superi pe Zei, prietene. Din când în când şi sufletul trebuie să se arate la soare, ca şi rănile cele urâte. Răul nu se taie de la jumătate, ci de la rădăcină”. „Şi dacă pricina răului nu mai este? Ori, dacă, fiind încă, nu ştii unde să o cauţi?!” „Pe întinsul pământului nicio taină nu e fără dezlegare, flăcăule, în afară, poate, de aceea a venirii şi plecării noastre din viaţă. Am trăit mult, Zalmoxis fie slăvit, şi ştiu multe. Am suferit şi mai mult. Nimic, prietene, nu te face mai înţelept şi nu îţi înlesneşte înţelegerea către semeni ca suferinţa”, i-am zis, hotărât de acuma să mă las păgubaş. El a fost cel care a înnodat firul vorbei. „Domnia-ta, înţeleptule taraboste, oare nu cumva cauţi niscai sămânţă de vorbă, ca să nu adormim? Cum ai putea lecui ceea ce nu are leac? Da, se pare că am fost fecior frumos, fala neamului şi a pagusului nostru de sub Negrileasa, nu un lup singuratic şi şchiop, ca acuma. Sufletul meu era ca roua, întâmplările zilelor mele, ca stelele pe cerul senin, ograda, părea a unei vile rustice aparţinând unui colon de pe fertila vale a Marisului, nevasta, ciută şi izvor, lăstun şi privighetoare, lujer de salcie şi floare de colţ. Mânia zeilor, iscată din nimic sau

din pricini moştenite, s-a abătut într-o singură noapte asupra mea, taman în noaptea nunţii, având chipul şi năravul unei cete de tâlhari din neamul iazigilor rătăcitori, pe care azi îi afli la apa Tissiei, mâine la cea a Iziei ori a Pyretului. Eu m-am ales, după multe lovituri de lănci, cu beteşugul şi însemnarea pe veci, ei cu nevasta şi cu avutul meu. Asta a fost, domnia-ta, fiara despre care se zice că m-a răpus şi nicidecum urs ori altă sălbăticiune. De atunci, oleacă nevolnic cum par, nu pridideasc să mă alătur tuturor celor năpăstuiţi de furi, fie că-mi cer sau nu-mi cer ajutorul”.

N-aş fi bănuit că istorisirea mea îl va tulbura într-atâta. Am tăcut o vreme îngândurat şi îndurerat, chibzuind ce s-ar putea face şi pentru liniştea fraţilor mei din această parte de Dacie. Hotărât lucru! Pe imperiali îi interesează doar aurul, care de aici curge mereu către Roma, nu şi oamenii. O, dragii mei, dacă aţi şti, dacă aţi putea înţelege cât de puţin însemna omul în vremuri ca acelea! Şi cât de nesigură îi era viaţa! Azi erai şi mâine puteai să nu mai fi, fără ca măcar să ţi se simtă lipsa. M-am smuls din şuvoiul unor astfel de gânduri şi i-am vorbit mai mult într-o doară, neştiind ce cuvinte potrivite vor mai răzbate până la inima lui. „Toate semnele arată că suntem în urmărirea unor tâlhari de neam iazig şi marcoman. De unde putem să ştim că lotrii aceştia n-or fi tocmai cei ce ţi-au pricinuit cu câţiva ani în urmă răul fără de leac? Bătrânii zic că hoţul se mai întoarce la locul jafului, criminalul la cel al crimei, păcătosul la mila Zeilor. Ce-ţi spun nu e numai aşa. O vorbă de alinare”. A tresărit. A strâns ca în menghină plăseaua paloşului lucrat rudimentar în casă. „Domnia-ta, vânătorule, îţi faci mare păcat amăgindu-mă. Oare nu îmi este îndeajuns? Am ridicat eu altare de marmoră, am dat pieirii pe închinătorii la alţi zei, mi-am petrecut viaţa abţinându-mă de la toate cele lumeşti, precum preoţii cristi, încât Zeii străbunilor să se întoarcă iarăşi cu faţa cea bună către mine?!” „S-au petrecut minuni şi mai de necrezut, prietene. Doar v-am spus că neamurile sarmate, iazigii metanaşi şi cei panonici, ne-au lovit şi pe noi la Apa

Samusului, pricinuind pieirea celor mai buni dintre daci, lăstare din trunchiul măritului Decebal. De când s-a fost săvârşit Hadrian-împărat, câinii aceştia prădalnici taie şi jefuiesc nepedepsiţi, ca-n codru. Legiunile, în loc să-şi facă datoria la Limes împotriva duşmanilor dintotdeauna, veghează ca nu cumva dacii pribegiţi să se întoarcă la vetrele lor. Bieţi oamenii cată să se înarmeze şi să se strângă laolaltă în calea vrăjmaşului prădalnic, iară domnia-sa, Macrinus Flavius Sirus, legatus imperial, socoate asta nici mai mult nici mai puţin decât răzmeriţă. Dar. Mă luai cu vorba. Ce-am dorit să-ţi zic e că dacă iazigii au îndrăznit să ne lovească mişeleşte la Apa Samusului, între castrele de la Porolissum şi Rurpeia, de ce nu ar îndrăzni să se strecoare iarăşi până aici, atraşi de sclipirea aurului?!” Faţa i s-a luminat atât cât ţine clipirea unui fulger. „Domnia-ta a aruncat în sufletul meu sterp sământa nădejdii. O, Zei, numai de n-ar fi amăgire!” „Oracol eu nu sunt, prietene. Datoria ta e să crezi cu toată tăria că aceşti lotri pe care cătăm să-i stârpim sunt cei, sau fraţii celor ce ţi-au pricinuit îndurerare. Oricare drum către izbăvirea de suferinţă e un drum mai bun decât cel al resemnării”. „Şi eu cred la fel, fiule”, a întărit spusele mele bătrânul Alexis. După cum bine ştii, cât sunt de bătrân eu încă nu am pierdut nădejdea că ne vom răzbuna şi o vom smulge pe Drilgisa din mâinile lor. Ţi-am zis doar că bătrâna ta mamă o visează deseori, iară acesta nu poate fi decât semnul că trăieşte şi se gândeşte la noi”. L-am cercetat cu privirea pe tânărul Anort, căruia, neştiindu-i numele, îi dădusem o poreclă de care nu mai eram mulţumit. N-aş fi vrut să-i fiu potrivnic în încleştarea pe care o aştepta. De către fiinţa lui împietrită izvora o forţă urieşească, ce mă făcea să mă cutremur. Se vedea clar că de ani de zile nu mai trăise decât pentru clipa răzbunării.

Nu trecuse ceasul şi ziua se desprinse din noapte. Abia acum, privind în jur mi-a fost de mirare cum de am reuşit să rămânem întregi străbătând pe întuneric aşa neprielnice locuri. La câteva zvârlituri de băţ în faţa noastră locul pădurii îl luau târşurile de măceş, lemnul

câinelui, curpen şi porumbar, între care se înstăpâniseră dese ca şi părul porcului sălbatic tufele de muri şi strugurei, de urzici şi de iarba ursului. Simţurile ne-au ajutat să ne oprim la vreme şi să facem popas până la ceasul dintâi al zilei. Oricât de iscusiţi am fi fost, noaptea am fi căzut prinşii acestei vegetaţii întinsă aidoma plaselor unei vrăjitoare, sub care bănuiam că mişună toate lighioanele purtătoare de venin. Direcţia noastră de mers era orientată oblic între cele două versante, ai căror pereţi se prăbuşiseră brusc cândva, la începuturile lumii, lăsând larg şi fioros căscată, un fel de gură uriaşă de lup, care era Chicera Muierii, cerul gurii însemnând cele două cascade cu grota, maxilarele – stâncile ascuţite de calcare, limba – această revărsare haotică de grohotişuri pe care ne pregăteam s-o traversăm noi. Dacă nu mi s-ar fi povestit, cu greu aş fi putut crede că pe această neasemuită năstruşnicie a naturii, croită pe măsura unor fioroase închipuiri din basme, au trăit semeni de-ai mei, având una dintre cele mai paşnice îndeletniciri – oieritul. Tot aşa nu mă puteam dumiri de ce tocmai această văgăună fără ieşire, părând a fi drumul către tărâmul celălalt, a fost aleasă loc de odihnă şi ascunziş de către furii pe care îi urmăream. Probabil că numele rău al locului, împoporit de munteni cu strigoi, vâlve şi spiriduşi, a fost motivul, ori asta însemna că şi lotrii cunoşteau bine locurile sau că un localnic a făcut cârdăşie cu ei.

Gândind la lucruri din astea, cu scopul de a născoci un plan vrednic de mintea celui ce a fost cândva neîntrecutul cercetaş şi oştean Viezure, l-am lăsat pe vrednicul Ceran să meargă înainte. El înainta încet şi cu băgare de seamă, folosindu-se de un cârlig de lemn dintre acelea cu care se trage fânul din claie, ca să împingă, să tragă, să descâlcească şi să deschidă cărare prin buişagul orânduit parcă de o minte vrăjmaşă, cercetând stâncile şi mărăcinişurile, prundul şi culoarea apelor ce se prăvăleau haotic fără matcă, făcând terenul alunecos şi nesigur. Din când în când tânărul gornic se sfătuia cu Lupul cel Şchiop, care ieşise din obişnuita muţenie şi îşi da tot interesul să

se facă folositor. Deodată Ceran se opri descumpănit şi înălţă braţele ca semn de neputinţă. „S-a întâmplat ceva, prietene?” l-am întrebat în vreme ce mă străduiam să descâlcesc mâneca sumanului din cursa unor ghimpi de măceş. „Necazul e că nu s-a întâmplat, vânătorule! Îmi răspunse vădit dezorientat. Iată, suntem chiar pe limba chicerei şi nu am mai descoperit măcar o singură urmă, un semn cât de cât precum că cineva a mai călcat în ultimii zece ani pe aici. Gândesc că tâlharii, ale căror urme le căutăm, or fi şi ei dintre acei trecuţi prin ciur şi dârmon, nu nişte ageamii de răzvrătiţi care mai degrabă se descurcă în adâncurile întunecate ale băilor decât pe aici. Mă tem, domnia-ta, că le-am pierdut urmele în vreme ce ei, cine mai ştie pe unde se bucură nestingheriţi de pradă. În munţii aceştia sunt locuri, mărite taraboste, unde poţi trăi o viaţă fără să dai ochi cu vreun semen de-al tău”. „Că am rătăcit urmele ziceai? Zeii să ne ferească de aşa ceva!” îl apostrofă Zebal, hangiul. Ceran nu îi răspunse, ci mă privi, ridicând iarăşi din umeri şi aşteptându-mi sprijinul. Ceva nelămurit mă făcea să cred că suntem pe calea cea bună, deşi îndoielile flăcăului, pe isteţimea şi priceperea căruia pusesem preţ, mi se strecuraseră şi mie în suflet. Ast-timp Lupul cel Şchiop stăruia să tacă, continuându-şi cercetările mai către poala chicerei cu cerbicia şi neastâmpărul unui câine de vânătoare. Tocmai când descumpănirea era să mă ademenească şi pe mine, el se ridică brusc, trăsăturile împietrite i se deschiseră într-un zâmbet de satisfacţie şi ne făcu semn cu mâna să ne apropiem. La picioarele sale, poteca păstorească, sau una din multele poteci cucerite definitiv de vegetaţie, păstra clare urmele unor copite, călcate la rândul lor unde şi unde de încălţările felurite ale mai multor oameni. Pentru întâia oară el vorbi fără să fie îndemnat. „Au trecut înainte sau imediat după începerea ploii, de aceea tufişurile şi iarba au acoperit poteca. Domnia-ta, vânătorule, aveai multă dreptate când mă sfătuiai să nu pierd nădejdea. Încălţările acestea adeveresc că sunt oameni din neamul celor ce m-au călcat cu jaful şi răul. Nu numai încălţările, ci şi copitele cailor. Vă este ştiut

că Iazigii metanaşi călăresc îndeobşte cai cu copita rotundă şi încă o dată mai mare ca a unor cai obişnuiţi, care cresc sălbăticiţi prin văile dintre Tiarantos şi Dansatru. Aceşti cai niciodată nu se potcovesc, ei având copitele tari ca şi cremenea. Ştiu toate astea, domniile-voastre, fiindcă pe urmele lăsate de aceşti cai puternici şi rezistenţi la drum am alergat atunci, zile şi nopţi fără odihnă, cu rănile sângerânde, până ce i-au fost înghiţit timpul şi depărtările. Ani de-a rândul noapte de noapte, am visat urmele acestea şi n-aş fi crezut că le voi mai întâlni vreodată atât de aproape". Bietul om era transfigurat de o mare nădejde, încât eu mă cutremuram la gândul că s-ar putea să fie dezamăgit în plăsmuirile sale. Din o sută de sorţi puse în cumpănă în cazul dumisale nici măcar una întreagă nu-i putea fi cu noroc. Numai dacă o minune. Dar, acum important era că pentru întreprinderea noastră câştigasem un om de nădejde, un temerar care singur s-ar fi încumetat fără preget să-i înfrunte pe tâlhari. Pe de altă parte înflăcărarea lui ne molipsise şi pe noi, ori asta era tocmai starea de înflăcărare care prinse să mă îngrijoreze. Hotărâi că venise momentul să strâng frâul, să-mi dovedesc experienţa şi să-mi impun ascultarea fiindcă, la urma urmei, şi viaţa mea era pusă în joc şi când? Tocmai când mă găseam pe urmele gemenilor lui Ortis care, năbădăioşi ca tătânele lor, cine mai ştie ce năzbâtii puneau la cale. Adevărat era că nici pe bătrânul Zebal nu îl puteam lăsa de izbelişte, la o cumpănă ca aceea. Dacă nu o dată mi-au dat ascultare chiar nepoţii marelui rege, de ce n-ar face-o şi muntenii aceştia! Mi-am zis şi am schimbat frumuşel tonul. Fireşte că Lupul cel Şchiop trebuia lăudat pentru agerimea ochiului şi hotărârea ce îl anima. „Flăcăule, i-am zis, strângându-i cu prietenie mâna, puţini sunt cei care se pot lăuda cu o ispravă ca aceasta. Ţi-o spune cel mai priceput şi mai îndărătnic căutător de urme de pe cuprinsul Daciei Mari. Nu te-ai înşelat. Copitele unora dintre caii ce au trecut pe aici adeveresc cum că avem de-a face cu niscai metanaşi ori cu verii lor marcomani. Da, aşa e, animalele acestea niciodată nu au

simţit lipsa potcoavelor. O ştiu aşa cum o ştie şi Debar al meu, care nu e numai un sirep nepotcovit, ci şi unul vorbitor”. Laudele mele au căzut drept la inimă ca un balsam. În atât de scurtă vreme, flăcăul care pierduse gustul vieţii, devenise alt om. Dacă i-ai fi zis că la capătul pământului ar putea regăsi pe aceea ce-i fusese soţie o singură noapte, ar fi fost în stare să meargă până acolo, în pofida oricăror piedici ce i-ar fi stat în cale.

Ne-am înapoiat la locul de popas. Am adăpostit caii într-o grotă peste intrândul căreia se aplecau coroanele unor corni stufoşi. Ne-am reîntors cu grabă la poteca folosită de potrivnicii noştri. Bătrânii Zebal şi Bricenus, încrâncenatul Anort, păreau atraşi înainte de un duh al speranţelor. Când un hăţiş ce părea de netrecut, o stâncă aidoma unui tăiş de lance, un cuibar de ape înşelător sau un covor des de muşchi ascundea şiragul urmelor, ei se opreau înciudaţi şi cereau din priviri ajutorul. Experienţa mă învăţase unde şi cum să le caut încât le-aş fi descoperit cu ochii închişi dacă nu aş fi considerat că este înţelept să le potolesc cât de cât elanul şi să le trezesc vigilenţa. Le-am făcut semn hotărât să-mi dea ascultare. „Începând de acum, niciun pas, nicio vorbă, nicio faptă fără voia mea, domniile-voastre! Altfel mă simt nevoit să fac calea întoarsă. Oi fi numărând eu am destui, nimic de zis, dar încă mi-e dragă viaţa şi nu cred să-mi fi împlinit toate misiile pe această lume. Iată! Hălăduim ca nişte copilandri plecaţi după afine, încât am putea fi luaţi ca din oală. Noi suntem şapte, şi nu toţi oşteni de meserie! Ei, cam de trei, patru ori pe atâţia. Aici şi acum numai viclenia ne dă nouă sorţi de izbândă. După cum şi-au ascuns pe ultima parte a drumului urmele şi după felul în care au folosit terenul, după graba cu care s-au făcut nevăzuţi, am încredinţarea că lotrii aceştia sunt sub ascultarea unei căpetenii cu mintea şireată, care cunoaşte şi locurile, dar şi obiceiurile trândavilor oşteni romani. Am încredinţarea că tâlharii nu se aşteaptă să fie urmăriţi decât de către alaele şi decuriile trupelor auxiliare însărcinate cu paza drumurilor, şi ei ştiu, ca şi noi, că aici o formaţiune de cincizeci de oşteni nu

preţuieşte zece vânători daci”. „Îţi vom da în toate ascultare şi vom face întocmai precum zici, domnia-ta!” mă întâmpină cu tot respectul şi spre toată mirarea mea bătrânul Zebal. Ceran, flăcăul despre care de la început avuesem încredinţarea că l-am cucerit cu faima care însoţea numele meu, faimă despre care Zebal nu prididise să-i vorbească sporind-o cu închipuite întâmplări, îşi aţinti privirea sub o tufă de mălai dulce, unde se şi strecură imediat. Crezând că am fost descoperiţi şi că ne paşte vreo primejdie, ne-am pitulat şi noi cum am putut mai repede şi mai bine. Numai că omul nostru se ridică imediat ţinând între degete un obiect minuscul, care luci puternic în soare. „E agrafa Saldei! şopti el cu bucurie, de parcă însăşi fata i s-ar fi înfăţişat privirii. O ştiu bine pentru că chiar eu i-am cumpărat-o mai an de la Alburnus Maior”. „Acum de bună seamă nu mai încape îndoială că suntem pe urmele furilor şi că fetele noastre sunt prinsele lor. Zeii sunt cu noi, fraţilor!” se bucură Bitus Bricenus, care amuţise de atâtea ceasuri. „Da! Am întărit eu, ne găsim aproape de capătul drumului şi poate chiar sub privirea vrăjmaşului nostru. Cerane, m-ai încredinţat decuseară că ştii bine aceste locuri. După ştiinţa dumitale, în momentul acesta cam unde ne aflăm?” „Pe chiceră, domnia-ta. Chicera, înţeleptule taraboste, e o alcătuire din grohotişuri, la poala abruptă a unui munte, având forma labei piciorului, de unde i se şi trage numele. Aşa să-şi închipuie locul acesta domnia-ta. Noi venim dinspre stânga, dacă ne orientăm după cursul apei, şi am ajuns între degetul cel mic şi următorul. Mai sus, pe laba piciorului, de dinafară, în punctul cel mai înalt, a crescut o pădurice deasă de aluni şi arini, un fel de brâu pe care l-am putea asemui cu a doua curea de la sandaua romană; dincolo de ea începe lacul celor două cascade gemene, nu mai mare decât un ocol de stână aparţinând unui vicus înstărit; peste lac e fosta stână, ruină acum, deasupra căreia se înclină precum o copaie răsturnată cu gura în jos stâncă uriaşă ce împarte apele care se prăvale din înălţimi în două loloaie spumegânde. Ca să răzbim până acolo ar trebui să

ajungem pe o vale mică, între degetul mare şi vecinul său, pe unde şuvoiul principal şi-a săpat vadul, ori, ocolind mult, să căutăm vechea potecă ciobănească, pe care gândesc că au folosit-o şi tâlharii, potecă ce se întâlneşte cu aceasta aproape de păduricea pe care v-am descris-o. Socot, însă, că n-ar fi un plan prea înţelept, întrucât, temându-se să nu fie urmăriţi, vor fi ţinând-o şi ei sub pază”. „Prietenul şi vecinul nostru are dreptate, interveni neaşteptat Lupul cel Şchiop. Numai că el nu ştie că există şi o a treia cale, pe care eu am descoperit-o căutând urmele acelor furi de demult, care mi-au pricinuit răul. Vedeţi pinul acela singuratic din creştetul unei stânci albe în formă de pajură? Din vârful lui cuprinzi cu privirea ca-n palmă toată Chicera Muierii, iar pe sub el şerpuieşte o potecă de capre pe care cineva, cine ştie când, a săpat peste o sută de trepte în stâncă spongioasă, care se tot încolăceşte, precum o funie, şi conduce direct la vechea stână. Mă gândesc că, dacă nu cumva şi vremea o fi lucrat împotriva noastră, poteca ar mai putea fi folosită şi astăzi”. „Cât timp ne trebuie ca să răzbim până acolo?” l-am întrebat nerăbdător, prinzând din zbor o idee. „Aproape un ceas, domnia-ta”. „Unde ziceai că sfârşeşte scara aceea?” „Exact în latura din dreapta a stânei”. „Dar poteca amintită de domnia-ta gornice, cum sfârşeşte?” „Cam la mijlocul alunişului ce l-am asemuit cu o curea de sanda romană, lângă nişte”. „Cum nu se poate mai bine am exclamat, simţind că ideea pe care o pritoceam se rotunjise şi împlinise neaşteptat de repede. Da, da! Cum nu se putea mai bine, dar. Nu îndeajuns. Deci... două poteci aproape impracticabile, pe care cu siguranţă le cunosc şi ei. Apoi poteca săpată în perete de stâncă, de va mai fi. Mă gândesc şi mă tot gândesc pe unde Zmeii Tartarului scoteau păcurarii aceia turma la păscut! Că doar n-or fi purtat oaie cu oaie în spinare!” „Cu asta să nu îşi mai bată capul domnia-ta, mă linişti Ceran, căci tot păcurarii aceia, ori alţii înaintea lor, au aşternut potecă din trunchiuri de arini şi din lespezi de piatră tocmai pe acolo pe unde, după ce locurile s-au pustiit, apa şi-a săpat

vadul”. Am oftat din rărunchi, simţind cum se duce de râpă planul meu. „Hm! Ce păcat!” Păcat de ce, taraboste?” se grăbi să mă întrebe Anort, îngrijorat de descumpănirea mea. Am continuat să gândesc cu glas ridicat, sporindu-le îngrijorarea: „Păcat de zăbavă şi zdroabă. Ce oameni! Ce mai oameni puţini la minte mi-au fost şi păcurarii aceia! Ca să duci şi să aduci turma, înţeleg, dar ca să cobori până aici, venind din munte, şi să urci înapoi, asta nu poate pricepe mintea mea de vânător obişnuit să nu facă măcar un pas nechibzuit şi fără vreun folos. Chiar şi poteca din peretele stâncii înseamnă irosire de timp şi efort pentru cel care, coborând creasta de munte, năzuieşte să ajungă cât mai repede la stâna de sub cascadă”. „Aşa şi este! Îmi dădu dreptate Anort. Stăpânii acestor locuri au judecat la fel ca domnia-ta. Urmele unei scări alcătuită din trunchiuri de brad mai pot fi văzute şi acum rezemate de stâncă aplecată peste fosta stână”. „Vezi, flăcăule! Asta e! La asta mă gândeam şi nu-i dibuiam dichisul. Sigur că da. Numai că Ei, vezi, lipseşte scara. Să nu îţi închipui cumva că lotrii or să ne poftească să slobozim deasupra capetelor lor ditai scara de brazi, ba să ne mai dea şi o mână de ajutor!” „Dinspre partea asta nu te îngrija, înţelept taraboste! Se simţi el obligat să mă liniştească. Scară mai trainică decât una făcută din funii de curpen nici că se mai află. Iar hăţişurile astea afurisite cu ce altceva or fi împletite dacă nu cu ceea ce ne face trebuinţă nouă?” La asta mărturisesc că nu mă gândisem. I-am poftit, aşadar, să schimbăm vorba cu fapta. Bitus Bricenus, care înainte de a deveni hangiu se îndeletnicise cu împletitul coşurilor de nuiele şi făcutul ciuberelor, ne-a fost de mare folos. Cu numai trei cârlige de lemn prinse a răsuci o funie bună de tras buştenii, darmite de înjghebat o scară de vreo cincisprezece staturi de om. Între timp am rumegat şi am întors pe toate feţele planul meu, o adevărată nebunie pentru oricine, dar nu şi pentru noi. L-am înfăţişat pe îndelete, ca să mă fac bine înţeles şi nimic să nu rămână neprevăzut. M-am adresat lor cu toată gravitatea momentului: „Prieteni, mă simt obligat să vă mai amintesc încă o dată că noi suntem şapte,

iar cei pe care trebuie să-i înfruntăm şi să-i înfigem sunt de câteva ori pe atâţia. În vreme ce ei se apără la loc tare ca o cetate, noi vom fi ţinte pentru săgeţile şi lăncile lor”. Zebal, războinic vestit în tinereţe, care acum avea destule motive să înfrunte şi singur duşmanii, mă întrerupse cu tot năduful slobozit în vorbe: „Nu pricep la ce bun ne aminteşti mereu câţi suntem şi la ce ţi-o fi trebuind o scară când ştim potecile pe care să ajungem acolo! Timpul nu aşteaptă, domnia-ta, şi când mă gândesc câte se pot întâmpla acelor fiinţe neajutorate în tabăra tâlharilor mă cuprinde groaza. Mă tot mir cum de te lasă inima să tărăgănezi întrebând când de una, când de alta, în vreme ce noi ne perpelim ca pe jar?!” Suferinţa i se citea pe chip şi în vorbe. Oboseala lăsase urme şi ea. Îmi era milă de vechiul prieten, dar ce puteam face! Era mai întărâtat ca un zimbru închis între ziduri. „Eşti nedrept cu mine, prietene Zebal! I-am răspuns, străduindu-mă să fiu liniştit. Cum crezi că vom putea dovedi noi, o mână de oameni, atâţia ucigaşi înrăiţi, deprinşi cu mânuirea armelor şi hotărâţi să-şi vândă scump pielea?! Cu mintea, numai cu mintea, prietene! Iată de ce plănuiesc şi tot plănuiesc cum poate să fie mai bine. Ca să ştim ce avem de făcut, mai întâi trebuie să ştim cu cine avem de-a face, nu? Ştim noi oare cine şi câţi sunt, ce arme poartă, cum s-au întărit în locul acesta blestemat, ce gânduri au? Ştim sigur dacă aici şi nu în altă parte sunt ţinute fetele şi dacă nu cumva, atacând nechibzuit, chiar noi le primejduim viaţa? Nu ştim mai nimica, iar domnia-ta, ca un băietan aprins la minte, îmi dai şi-mi tot dai zor să ne aruncăm precum orbeţii în braţele lor. Ar fi trebuit să înveţi până la anii aceştia, zău aşa, că drumurile ocolite nu sunt întotdeauna şi cele mai lungi. Ei, care au mai multe motive, nu se grăbesc; de ce, mă rog, ne-am grăbi noi?! Ca să-ţi astâmpăr neastâmpărul, ţi-oi spune ce cred eu că este înţelept să facem încât să ne alegem cu izbânda şi nu cu paguba. Ceran, împreună cu slujitorul domniei-tale, vor acoperi poteca de la pinul singuratic, unde şi un singur om deprins cu mânuirea armelor ar putea dovedi o sută numai adăstând şi secerând

pe rând câte un cap de tâlhar; domniile-voastre, Zebal şi Bricenus, fiind pricepuţi mânuitori de arc şi de lance, va trebui să-i fulgeraţi din păduricea de lângă iezer, încât niciunul să nu răzbească pe chiceră în jos; noi, adică eu şi Anort, va să-i lovim de unde nici prin gând nu le trece şi anume de sus, de pe stâncă de deasupra căreia se prăvale apa. Ca să nu punem cumva în primejdie viaţa domniţelor, va să cutez ce prin minte nu vă trece şi de aceea am mare trebuinţă de scară. Mă voi slobozi ca o vâlvă a văzduhului în mijlocul lor. De nu mă vor simţi, bine va fi; altminteri va să joc un rol din acelea pe care comedianţii mascaţi le jucau la curtea măritului Decebal. Acolo, sus, vom avea trebuinţă şi de priceperea domniei-tale, bătrâne Alexis, pentru că în tinereţe ai fost băieş, dară te vei mai pricepe la prăvălirea bolovanilor. De va să nu avem sorţi de izbândă, ne vom strecura fiecare cum vom putea către locul unde am adăpostit caii. Zeii fie cu noi, fraţilor!”, le-am mai zis şi am pornit în rosturile mele.

Când am ajuns pe stâncă de unde se prăvăleau apele într-o sălbatică fierbere şi zgomot de furtună care calcă pădurile, se luminase de-a binelea, dar tabăra bandiţilor încă mai era cufundată în somnul dulce al dimineţii. O singură strajă moţăia pe promontoriul acoperit de covorul lichenilor de apă dintre stână şi lac. Din pricina asta planul de a mă slobozi cu funia de liane în mijlocul taberei se ducea pe pustii. Şedeam nehotărâţi toţi trei într-o teşitură a stâncii, uşoară aici, dar pronunţată în dreptul celor două căderi de apă, un fel de trambulină de pe care şuvoiul era zvârlit spre înălţimi, şi-mi sfredeleam mintea, când Anort îmi arătă straja, cu ochii către noi, vrăjită parcă de căderea înspumată şi de cântarea apelor, ca imediat să-mi arate arcul. Mi-a surâs ideea, însă distanţa mi se părea prea mare chiar şi pentru săgeata unui urieş. Mi-am amintit ce nebănuite forţe clocotesc în acest trup ce părea nevolnic şi i-am zâmbit, lui şi gândului ce-mi încolţise în minte. Gândul avea întâietate. Le-am făcut semn să mă urmeze şi m-au urmat cu nedumerire. Împreună am strâns bolovani mari şi rotunzi din vadul dinspre amonte al

Negrilesei şi am alcătuit pe buza semilunii ce acoperea aşa-zisa stână un fel de zid, ţinut să nu-şi înceapă înspăimântătoarea alunecare doar de un lanţ firav de liane. Abia după aceasta m-am hotărât să mă slobod în mijlocul bandei pe scara mea improvizată, riscând să fiu şi eu strivit de bolovani. La semnul meu, Anort a întins arcul într-atâta încât venele gâtului i se încordaseră precum cele ale unui taur înjugat. Când a slobozit-o s-a auzit numai un fâşâit precum târâşul unui guşter pe covorul uscat de frunze. Strigătul pe care îl aşteptam a murit pe buzele nenorocitului sorocit cu ultima strajă. S-a prăvălit, sub forţa loviturii, pe spate. Acum am slobozit scara pe scocul săpat în stâncă de o mai veche matcă a apelor şi am prins a coborî, având în inimă nu teamă, ci numai senzaţia aceea pe care ţi-o dă necunoscutul, un fel de mâncărime a viscerelor cauzată de graba şi lăcomia de a începe ceea ce ţi-ai propus să isprăveşti. Scara se dovedea trainică, iar coborâtul destul de uşor, întrucât mă puteam sprijini când cu mâinile, când cu picioarele de pereţii acelui burlan al apelor, pe care veacurile au săpat fel de fel de închipuiri din calcare. Prea uşor se înfăptuise tot ce plănuisem până acum şi, deci, nu se putea ca funia norocului să fie de tot fără noduri şi părţi mai slabe. Tocmai mă pregăteam să mă sprijin cu mâna pe un prag al stâncii, unde băteau mănunchi primele raze ale astrului zilei, când inima îmi zvâcni şi toată vlaga nu se scurse prin mădulare, într-o senzaţie de o clipă nesfârşită, vecină cu leşinul. O viperă cu corn, dintre acelea sortite să sfârşească de bătrâneţe, îşi juca înşelător capul şi guşa cu venin în dreptul obrazului meu. Ar fi trebuit să mai întârzii cât durează saltul din apă al unui păstrăv ca să sfârşească totul aici. Mi-am revenit tocmai la capătul acelei clipe şi am prins a imita sâsâitul acestor lighioane din perioada clocitului, un sunet bizar pe care nimic în natură nu îl poate face, şi pe care îl învăţasem de la străbunicul Berian, în faţa unei alte vipere cu corn, chiar pe Valea Rea, ca să nu mă mai sperii să pasc vitele pe acolo. Observam mirat că la momente hotărâtoare, de grea cumpănă, în ajutorul fiinţei mele

veneau experienţele din două vieţi, atât de îndepărtate şi de felurite însă. Vipera şi-a slăbit încordarea. De acum mă ştiam stăpân pe fiinţa ei. Ba chiar m-am gândit că acolo, jos, ar putea să-mi fie de trebuinţă. Am luat-o în mână, nu fără o senzaţie de greaţă la întâlnirea cu pielea umedă şi rece, şi am aşezat-o în buzunarul adânc al surtucului. Fusesem inspirat. Zeii buni mi-o scoseseră în cale, deşi fără acea inspiraţie de moment aş fi fost sorocit unei morţi cumplite, căci muşcătura la gât nu are leac ori amânare. Chiar la picioarele mele îşi făcea paza a doua strajă, pe care nu o putusem vedea de sus, şi care, iată, deja ridicase lancea pregătit s-o azvârle. Am făcut numai schimb, pentru el nefericit, de arme, fiindcă în vreme ce ocoleam lovitura, retrăgându-mă după intrândul jgheabului din stâncă, îi şi aruncam vipera în faţă. Pentru început nu şi-a dat seama despre ce ar putea fi vorba, iar peste o clipă împietrise cu cea mai urâtă înfăţişare de groază întipărită pe chip. Destul, însă, ca să-mi dea răgazul să ajung la el şi să-i scurtez chinurile cu o lovitură de pumnal. Întotdeauna după ce muşcă, viperele se fac nevăzute şi, credeţi-mă, eu de ea mai aveam trebuinţă. Dispăruse, ca să moară, cum i-o fi fost dat, de bătrâneţe, într-o crăpătură de stâncă. Am dispărut şi eu cu straja lipsită de noroc în spatele unui tufiş, unde am făcut schimb de îmbrăcăminte, lăsându-i armele, dar nu şi masca de războinic iazig, lucrată din aramă bătută la rece, şi închipuind capul unei cârtiţe, animal prea plăcut neamului său de nomazi şi principala sursă de hrană prin acele întinse stepe, în anii de secetă cumplită ori de vrăjmaşe prigoniri. Întâlnirea cu vipera mă convinsese că şi astăzi voi fi însoţit de noroc. Mi-am pus pe obraz masca şi m-am apropiat de locul unde fusese vechea stână. Era, de fapt, o grotă peste care se prăvăleau apele, unde puteai întoarce cu uşurinţă câteva care de luptă romane, un fel de semilună a unei arene de circ. Unde şi unde în peretele calcaros natura sau omul săpaseră intrânduri în forma unor chilii, unele mai mari, altele mai mici, în care, la ceasul acesta al dimineţii, banda de tâlhari îşi făcea liniştită somnul. La mijloc mai fumega încă cenuşa

unui mare rug care, pesemne, fusese aprins toată noaptea. Lângă el moţăia a treia strajă, care mi se adresă în dialectul iazigilor metanaşi panonici: „Atharan, dacă pe tine nu te doboară încă somnul, fii bun şi ţine ochii pe păsărelele căpeteniei, că, uite, adorm din picioare. Nu uita, însă, să mă trezeşti înaintea celorlalţi!” în aceeaşi limbă aspră, pe care o învăţasem bine în tinereţe, l-am îndemnat să se culce liniştit, încredinţându-l că aici nicio primejdie nu ne paşte. Glumind, l-am întrebat cum au dormit „păsărelele” şefului. A arătat cu mâna o nişă având la intrare o pătură şi mi-a răspuns cu o oarecare părere de rău: „Or şti ele, bietele, ce le aşteaptă, căci au plâns şi-au oftat cât a fost noaptea de lungă. Hei! Mare noroc să fii şef şi să-ţi cadă ţie întotdeauna bucata cea mai bună. Pe fata cea măslinie şi zveltă a hangiului Zebal şi-a sorocit-o Bourul Alb, şi-i plâng de milă sărmanei; cealaltă firava şi bălaia neajutorată ca puiul de ciută, i se cade lui Sapran, marcomanul, care este, oricum, cu mult mai chipeş” „Ce să-i faci! M-am prins în tonul său, aşa au hotărât Zeii, unora mierea, altora ceara, pentru unii miezul, pentru alţii coaja. Tare-mi mai dă inima ghes să le privesc şi eu o clipă măcar, acum, pe lumină. Numai că”. „Să nu ai grijă, ortace Dorm toţi ca scăldaţi în rouă. Fereşte-te numai să le sperii cu această înfăţişare de războinic. Chiar mă miram şi mă gândeam ce îţi veni să pui pe obraz masca tribului tău?!” „Nu e nimic de mirare. Întotdeauna când fac de strajă îmi pun semnele de războinic, fiindcă îmi poartă noroc”. Celălalt mai mormăi ceva, după care se întinse pe o blană de berbece într-un loc unde deja bătea soarele. Eu m-am strecurat uşor ca o pasăre, am dat la o parte pătura de la intrare şi le-am strigat pe nume, ca să le liniştesc: „Arcia Candida şi Salda Bricenus, sunt prietenul vostru. Ascultaţi şi faceţi întocmai ce vă zic eu. Curând va să se ivească aici zarva unui atac. Nu ieşiţi din adăpostul acesta până ce nu încetează a se prăvăli de sus bolovanii. Atunci furişaţi-vă între cele două şuvoaie unde, într-o nişă săpată în stâncă, găsiţi o scară. Sus vă aşteaptă oameni de nădejde”. „Cine eşti dumneata, zeu ori om?!” mă întrebă Arcia Candida,

nevenindu-i a crede de-i vis ori nu. Timp să-i răspund nu am avut, căci tâlharii prinseră a se întoarce de pe o parte pe alta, semn că în curând aveau să se trezească. Inima îmi dădea ghes să-i scurtez de capete măcar pe cei doi tâlhari peste tâlhari, însă nu ştiam unde odihnesc şi nici nu era înţelept să forţez zarul. Din cotlonul acesta trebuiau scoşi în vreun fel şi chitisem cum. Am mai zăbovit, dar, cât să târăsc la vedere, cam acolo unde aveau să se prăvălească pietrele, leşurile celor două străji nenorocoase, după care m-am căţărat zâmbitor la tovarăşii mei, ca şi când nu m-ar fi păscut nicio primejdie. Totul era pregătit. Sosise, în sfârşit, momentul. Am scos strigătul de luptă al dacilor Sargeţi, fiorosul chelălăit de lup care cheamă, însoţit de îndemnul: taie! Loveşte! Tâlharii, surprinşi, dezorientaţi, cocliţi de băutură şi somn, şi-au luat armele şi au ieşit pe tăpşanul dintre iezer şi cascade, unde zăceau leşurile tovarăşilor lor. La strigătele mele au răspuns din trei părţi Ceran, Zebal, Bitus, Lupul cel Şchiop şi Alexis. Ecoul a purtat însutit acest strigăt de luptă fioros, dintr-o stâncă în alta, amplificându-l. Părea că o mie de războinici străjuiesc din toate părţile Chicera Muierii. S-a auzit apoi strigătul de uimire şi spaimă al tâlharilor; un altul, de surpriză, când din văzduh s-a pornit cu vuiet de ceruri surpate pietrele lăsate de noi, care urneau în calea lor altele, într-o teribilă avalanşă, purtând spaima şi moartea. Bandiţii norocoşi, care au scăpat neterciuiţi de bolovani, şi-au cătat scăparea care încotro: parte pe poteca săpată în stâncă, unde prinse a-i secera vajnic Ceran şi slujitorul uriaş al hangiului, parte pe vechea strungă, unde îi întâmpinau cei doi bătrâni cu tăria şi nemila născute din ură; parte pe o potecă necunoscută nouă, pe aceştia socotindu-i cu părere de rău nişte norocoşi ocrotiţi de zei. Câţiva, dintre cei ce au ştiut să-şi păstreze cumpătul, s-au adăpostit sub stânca pe care ne găseam noi. Fetele ajunseseră sus cu bine. Abia când au dat ochii cu noi şi s-au încredinţat că nu le mai paşte deocamdată primejdia, au căzut sleite de puteri, albe ca varul. Le-am lăsat în grija bătrânului Alexis iar eu m-am pregătit pentru tractate. I-am îndemnat pe Bourul cel Alb

şi pe Sapran Marcomanul să se arate la vedere. Mi-au răspuns fără a îndrăzni să iasă din grotă. I-am ameninţat cu nimicirea în chinuri. Ei ne-au întrebat cine şi câţi suntem. I-am minţit zicând că suntem oşteni daci şi romani din trupele auxiliare însărcinate cu paza drumurilor. Tractatele cu romanii le veneau la socoteală, însă puneau condiţii: ne vor da tot ce au jefuit, vor slobozi şi alţi prinşi, pe deasupra câte o pungă de denari fiecărui oştean, dacă le garantăm cu ostateci dintre noi, cinci la număr, că se vor putea întoarce liberi la triburile lor. Nu m-am mulţumit cu atâta şi am ameninţat că vom începe atacul şi nu vom cruţa pe nimeni. Ca ultim argument au pus în preţ libertatea celor două fete. Le-a pierit o vreme piuitul când le-am spus şi s-au convins că păsările preţioase s-au făcut nevăzute. Au sporit oferta cu toţi lotrii proveniţi dintre răsculaţi şi dintre sclavii fugiţi din băile de aur. M-am învoit, convins că fără cei promişi vor rămâne destui de puţini. De sus vedeam totul ca în palmă şi numărasem şapte trupuri strivite de pietre, la care se adăugau cei fugiţi şi cei liniştiţi pentru totdeauna de mine şi de ortacii mei. Chiar dacă de toţi au fost mai mult de treizeci, la o socoteală sumară ar mai fi rămas cel mult zece. Ţineam neapărat să-i prind vii pe cei doi şefi de tâlhari, ca să sfârşească sub roată ori în spânzurătoare. Pentru asta aş fi fost în stare să mă dau şi ostatec, împreună cu Ceran şi cu Lupul cel Şchiop, convins că tot va să născocesc ceva ca să pun mâna pe ei. Eram hotărât să le comunic învoiala mea când bătrânul Alexis îmi sugeră o cale de tot lesnicioasă, fără tărăgănări şi primejdii: să-i îngropăm de vii, ori măcar să-i ameninţăm cu aceasta. Dovada că ne-au crezut a fost strigătul lor de groază. De jos prinse a se auzi larma unei încăierări. Am bănuit că unii acceptă înţelegerea, alţii nu. Se lăsă iarăşi liniştea, după care răzbi acelaşi glas de mai înainte, însă vădit schimbat: „Sunt Bourul cel Alb, vestita căpetenie a Iazigilor rătăcitori. Cine este căpetenia în cuvântul căreia ar trebui să mă încred?” „Tarabostele Viezure, căpetenie a dacilor sargeţi, de al cărui nume vei fi auzit”. Răzbi un murmur de surpriză. „Te ştiu, vânătorule,

şi cred în cuvântul tău. Niciodată nu l-ai călcat. Jură pe Zalmoxis, marele zeu al neamurilor dace, pe cer şi pe pământ, că ne vei cruţa viaţa!” Am stat în cumpănă. Lupul cel Şchiop mă privea rău, cu sufletul la gură de teamă că mă voi învoi şi îl voi cruţa pe marele său duşman. „Atât pot să jur, Bour Alb, că vă vom cruţa viaţa şi nimic mai mult. Îţi dai şi tu seama că e mai mult decât să mori îngropat de viu”. Lupul cel Şchiop nu avea de unde să-mi cunoască gândul. Uneori e mai bine să mori decât să trăieşti. „Ai încredere în bătrânul Viezure!” i-am zis, apoi le-am poruncit să urce unul câte unul poteca săpată în stâncă, la distanţă de cincizeci de paşi. La capătul ei m-am înfăţişat şi eu cât am putut de repede, de teamă ca nu cumva Ceran să le facă de petrecanie, iar eu să rămân cu povara unui greu jurământ. Aici, Ceran şi slujitorul cel mut deja îi înfăşuraseră bine în curmeie pe trei dintre tâlhari, un al patrulea, care încercase să fugă, zăcea cu trupul descăpăţânat de o cumplită lovitură de paloş aplicată de credinciosul lui Zebal, om însemnat de soartă, pentru care Arcia Candida era mai mult decât o soră. De toţi ieşeau la numărătoare unsprezece. I-am întrebat pe rând de ce neam sunt, ce hram poartă şi cum au apucat pe drumul fărădelegilor. Numărasem şi recunoscusem doi marcomani dintr-un trib de la izvoarele Dansatrului, trib amestecat cu iazigii rătăcitori, doi sclavi fugiţi mai demult din minele de la Monte Rossia, pe capul cărora se pusese preţ mare întrucât omorâseră şi jefuiseră pe şeful colegiului aurarilor, cu toată familia acestuia; unul era dalmat înstărit, proprietarul mai multor puţuri şi gropi aurifere din partea de mijloc a Crissiei, omul care pusese la cale jefuirea caravanei pentru a-şi însuşi unelte de băieşit, altul, sclav helvet fugit ca ucigaş de la o vilă rustica din jurul Apulumului, de mai multă vreme urmărit de oamenii legiunii a XIII-a Gemina ca fioros hoţ de drumuri; cinci doar erau iazigi, tâlhari de meserie, care îşi recunoscură, imediat ce mă văzură, şi vina atacului asupra noastră la Limesul nordic, atac pus la cale de Tiberius Maximus Priscus, comandantul de la Porolissum şi duşmanul de

moarte al dacilor liberi. Nu recunoşteam însă glasul iazigului ce răspundea la numele de Bourul Alb, cu care dusesem tratativele, şi am bănuit că fusesem tras pe sfoară, în locul acestuia prezentându-se căpetenie un sfrijit care, de teamă, tremura din toate mădularele. Cineva îl brobodise că în această calitate va să câştige mai curând iertarea romanilor, cunoscute fiind serviciile pe care le făceau oamenii de teapa căpeteniei de lotri. Între timp, chemaţi de noi, urcară la pinul singuratic Zebal, Bricenus, Alexis şi Anort, greşeală pentru care zadarnic ne căiam. Urmat de Anort, care aflase de la cei prinşi că Bourul Alb era tocmai omul ce-i pricinuise răul şi îi răpise nevasta, am coborât cu precauţie poteca de stâncă şi am cercetat aşa-zisa stână cotlon cu cotlon. Tâlharul se făcuse nevăzut probabil că chiar pe poteca pe care o mai şterseseră în toiul atacului şi alţii. Aceştia, însă, nu fuseseră însoţiţi de noroc, fiindcă din loc în loc zăceau fără suflare cu, de acum, binecunoscutul semn al răzbunării pe frunte: săgeata în cinci colţuri. Eram de-a dreptul răvăşit. Flăcăii mei se jucau de-a v-aţi ascunselea cu mine, arătându-se, e drept, când nu mă aşteptam şi când era necesar sprijinul lor ca şi acela al Zeilor. Dacă mi-am revenit din surpriză, prinsesem să mai nutresc o speranţă. Poate că dreptul destin hotărâse în locul nostru şi Bourul cel Alb îşi primise şi el meritata moarte. De aceea ne-am continuat urmărirea până când am ajuns la locul jafului. Într-adevăr, iazigul nu se bucurase prea mult de viclenia lui. L-am găsit legat de trunchiul unui copac, cu urechile tăiate şi băgate în gură sub formă de căluş. Deasupra capului era scrijelit un semn care ne înştiinţa că îi lăsaseră viaţa pentru a se răzbuna şi alţii, mai îndreptăţiţi decât ei. De-ar fi ştiut că iazigul era unul dintre cei ce au luat viaţa unchiului Dacis! Era mai bine aşa. Nefericitul ieşise de sub pavăza jurământului meu, călcându-şi cuvântul, şi, iată, mai era în viaţă ca să dea seama pentru răul făcut sărmanului Anort. Între timp au sosit şi ceilalţi. Judecata Bourului Alb s-a făcut, după datină, la locul faptei. Soarta celorlalţi era cunoscută. Unii, urmăriţi pentru fărădelegile lor fuseseră de mult

condamnaţi la moartea prin răstignire, dată tâlharilor şi sclavilor răzvrătiţi; alţii, mai puţin împovăraţi de păcate, aveau să ispăşească în întunericul veşnic al ocnelor de sare sau la galere, pe vasele de transport care urcau şi coborau Marisul. Căpeteniei marcomane i s-a lăsat, după înţelegere, viaţa şi libertatea, însă i s-au scos ochii care au poftit şi i s-a tăiat mâna cu care a înfăptuit multele nelegiuiri. Rănile i le-am oblojit însumi, ca să nu se oblintească şi, deci, să nu îmi calc juruinţa. Bourul cel Alb a stat mai multe ceasuri în faţa judecăţii, dându-ne a înţelege cu îndărătnicie şi trufaşă tărie de cuget că vorbim cu copacii şi nu cu el. Soarta marcomanului l-a înmuiat de-a binelea şi i-a descleştat limba. Astfel am aflat că Drilgisa, soaţa nefericitului Anort, după ce a supravieţuit batjocurii în cortul iazigilor, numai prin mila zeilor, şi adusese pe lume pruncul tatălui legiuit, a fost vândută ca sclavă, împreună cu copilul ei, unui meşter tăbăcar din Apulum. „O, Zei, urla întruna Anort, ca unul ce şi-a pierdut minţile, Zei blestemaţi, ea era atât de aproape!” După ce Iazigul a destăinuit toate fărădelegile sale, aducând mărturii despre cârdăşia cu unele căpetenii de oaste şi funcţionari corupţi ai Imperiului, de care mărturie în întreprinderea mea pe lângă lega tuşul imperial aveam mare trebuinţă, l-am lăsat în grija lui Anort, care, sub jurământ, îmi făgăduise că, deşi nu merită, îi va lăsa viaţa. „O viaţă ca o cumplită povară până la capăt!” mai adăugă el cu o ură ce m-a înfiorat. Exista o lege neabrogată de piosul împărat Antoninus, prin care cel năpăstuit de un tâlhar scos în afara legii primeşte drept de viaţă şi moarte asupra lui dacă singur îl prinde, îl dovedeşte cu doi martori, şi plăteşte cohortelor auxiliare însărcinate cu ordinea şi paza un preţ de răscumpărare ca pentru oricare sclav. Atunci m-am convins cât de cumplită poate să fie ura ce cocleşte ani la rând precum veninul în guşă de viperă. Însumi, deşi văzusem grozăvii de nedescris la războiul nostru cu Roma, m-am scârbit şi m-am cutremurat. Mai întâi i-a tăiat dreapta, acolo, în casa de unde furul îi răpise în noaptea sacră a nunţii nevasta, şi i-a introdus-o într-un vas cu

răşină clocotită, ca să se usuce şi să se vindece ca un ciot urât la vedere; în cealaltă încăpere noi ne sorbeam ulcica de mied când i-a retezat-o la butuc şi pe stânga; spre seară a urmat ochiul drept; celălalt l-a pierdut odată cu licărul primelor stele pe care Iazigul nu avea să le mai vadă vreodată. Eram scârbit peste măsură în cea dintâi fiinţă a mea, de om civilizat şi obişnuit cu altfel de atrocităţi, a? A-zise morale care, puse într-o dreaptă balanţă, nu ar fi cântărit în ochii acelor oameni mai puţin. Când, dimineaţa, am pornit pe Drumul Aurului către Ampelum şi Apulum, iazigul era ţintuit la oblâncul şeii lui Anort cu un lanţ gros bătut în nituri pe grumaz şi târât ca o arătare a arţarului. Bietul, ne cerşea moartea din care până atuncea îşi făcuse tovarăşă de petrecere şi viaţă. Aveam inima amară şi din pricina celor petrecute, dar şi fiindcă se abătuseră asupra mea presimţiri tulburi. Pentru prima dată în noaptea aceea mă visasem acasă, la căpătâiul bunicului Todor, care răposase întru Domnul Dumnezeul Creştinilor. Amintirile din viaţa în care mă aflam adăstau ca o spumă străvezie la margine de suflet. Mai apoi, în coşmarul meu, trecusem mereu puntea dintr-o viaţă în alta şi chiar anevoiosul drum prin Peştera Zeilor.

Capitolul patru.

BĂTRÂNUL TOADER BERIAN, PORECLIT ŞERPELE ROŞ, OFTĂ CA la capătul unui anevoios urcuş. Urcuşul era numai efortul de a se smulge din mrejele unei istorisiri pe care nu o depăna, ci o trăia cu întreaga lui fiinţă, şi pe care ascultătorii o receptară din unghiuri şi cu motivaţii diferite. Teofana, deşi băieţoasă din fire, se arătase mai puţin interesată de acea palpitantă şi sângeroasă ciocnire dintre două grupuri de forţă diferită. Nici măcar pedepsirea tâlharilor după legile nescrise ale pământului nu o mişcase cine ştie cât. Nu era de mirare. Bunăoară, chiar la şcoală se arăta o fiinţă scurmată de curiozităţi aparte decât ale colegilor săi, surprinzându-l de multe ori şi pe profesor cu întrebări neaşteptate care, spre nenorocul ei, unora li se păreau nişte mascate obrăznicii. Acum, ei bine, o interesară nu întâmplările dramatice prin

care treceau eroii, cât motivele care au favorizat dezordinea dintr-o ţară ce se numea Dacia Felix şi felul în care se organizau cetele de tâlhari. Dacă urmaşul lui Hadrian era un împărat pios, zicea ea, de ce nu îngăduia dacilor pribegiţi să se înapoieze la vetrele lor, mai cu seamă la vremuri de cumpănă, când Imperiul era ameninţat în Provinciile Dunărene de către neamurile sarmatice şi germanice? Unirea dacilor şi colonilor din Dacia Romană cu fraţii lor de peste limes: carpii, costobocii şi Dacii Mari ar fi reprezentat o forţă de temut aici, la fruntariile de miazănoapte şi de răsărit ale Imperiului, ba chiar şi împingerea limesului până la graniţele naturale dintre apele Tissiei, Dansatrului şi ale Pyretului de nord. Multe alte lucruri de cârmuire şi organizare erau neclare pentru ea: de ce, spre pildă, fetele trebuiau să călătorească, primejduindu-şi viaţa, pe drumuri nesigure, când la fel de bine puteau şedea frumuşel acasă, neavând nici şcoli de urmat, nici slujbe de făcut; apoi, ce fel de legi erau acelea care îngăduiau omului să îl robească pe semenul său, ba chiar să-i hotărască fără nicio judecată viaţa şi moartea, iară el, Toader Berian, care cunoscuse şi o lume mai dreaptă şi mai bună, de ce n-a cătat să le oblească cât de cât; o mai frământa dacă pe Apa Marisului navigau cu adevărat vase de transport şi cum se explică faptul că aceeaşi apă e numai meandre prunduri şi smârcuri acum.

În schimb, cei doi băieţi, Bogdan şi Cosmin, se lăsaseră cu totul furaţi de întâmplările prin care trecuseră ortacii lui Viezure ca şi cele pe care aveau să le mai trăiască în călătoria lor către Ampelum şi Apulum, pe vestitul Drum al Aurului. Pe ei îi mai interesau caii, armele, tacticile şi strategiile de luptă, ascunzişurile hoţilor şi câte altele de acest fel.

La toate deodată Toader Berian nu putea răspunde. Multe nici nu aveau răspuns lămuritor, fiindcă atunci, în cealaltă viaţă, în care ajunsese întâmplător, nici nu îşi pusese asemenea întrebări, totul părându-i-se drept şi normal din moment ce, părăsit de o a doua memorie, o altă

lume mai bună ca aceea nici că mai cunoscuse. O vreme tăcu. Tăcu mai mult decât o făcuse până acum, căutând şi răgazul să-şi aprindă pipa şi să-şi rânduiască cât de cât gândurile. Băieţii prinseră a se îngrijora cu bănuiala că istorisirea ar putea să se încheie aici, deci nici la jumătatea drumului ei măcar, iar de asta nu putea fi vinovată decât Teofana care, orice s-ar spune, nu-i decât o fată şi pune întrebări de toată mirarea. La rândul ei îşi găsise vinovaţii, considerându-i pe băieţi nişte uşuratici preocupaţi numai de capcane, urmăriri şi bătăi.

Era ceasul târziu al nopţii, fiindcă se simţea cum se aspreşte aerul şi cum cade roua, căreia bătrânul îi zicea Hrana Zeilor. De mirare cât de repede trecătoare se arăta noaptea aceea, care, mai ştii? Poate că nici nu ajungea cât să fie dusă povestea până la capăt.

Cel cu poreclă de mirare îşi mângâie negul mişcător de pe vârful nasului, aşa cum ai răsuci o antenă în căutarea unor lungimi de undă, scutură apoi cu bătăi uşoare în podul palmei scrumul din pipa de lut şi imediat le împrăştie temerile, pregătindu-se să istorisească. Ba, mai mult, lega firele în aşa fel încât să-i mulţumească pe toţi trei.

— Aş putea să vă fac voia, începu bătrânul, judecând cât de cât lucrurile şi cu gândirea mea de atunci, dar şi cu cea de astăzi. O să vă fie de mirare dacă vă zic că unele dintre faptele şi purtările noastre de acum, demne de laudă, pe atuncea erau nepotrivite şi judecate cu asprime. Bunăoară, răzbunarea lui Anort, judecată cu mintea şi experienţa mea de acum, îmi pare, ca şi vouă, o monstruozitate vecină cu a fiarelor sălbatice, la care s-ar fi cuvenit să mă împotrivesc; atunci, însă, mi s-a părut firesc ca un tâlhar mai crud decât o fiară să primească răsplată pentru faptă, ba încă mi s-a părut puţin, gândind că era nu numai un tâlhar fioros, fără nimic omenesc şi sfânt, ci şi un iazig, deci duşmanul de moarte al neamului meu încă din acele bezne de vremi când soarta ni l-a aşezat vecin viclean, hrăpăreţ şi necredincios în toate. Nu uitasem, mai cu seamă de sprijinul pe care aceşti mercenari l-au dat

romanilor ca să îngenuncheze de-a pururi neamul meu cel vestit între neamurile lumii. Între noi şi ei dospea, precum miasmele în smârcuri, veninul unor duşmănii fără de leac. Aş minţi afirmând că tot răul venea numai de la neamul lor la acel timp de răscruce. Cetele care îşi făcuseră din omor şi jaf fel de viaţă la acel limes nordic şi răsăritean, tulburând nu de puţine ori şi părţile dinspre soare-apune, erau alcătuite din tot felul de oameni, o scursură a răului care se adunase, se revărsase şi, pe la noi, îşi făcuse vad: sclavi fugiţi de la stăpâni fiindcă nu le mai putuseră îndura lăcomia şi cruzimea, lângă ocnaşii scăpaţi din băile de aur, de aramă şi de sare, condamnaţii la galere sau la necontenita învârtire a roţilor de la mori, fântâni şi îmblăcie, sclavii înfometaţi şi biciuiţi de la marile cariere şi cărămidării ale Legiunii XIII Gemina şi XIV Macedonica, la lucrările de drumuri, castre, apeducte şi forturi, feluriţi alţi condamnaţi aduşi în acest infern pământesc, care pentru ei era Imperiul Roman, din Iudeea, Siria, Hispania, Galia, Britania, Bitinia, Armenia sau Germania, aşa cum cei de pe la noi aveau să ispăşească din diferite pricini pe la alte fruntarii de lume. Cei mai mulţi, însă, erau iazigi şi marcomani, oameni nestatornici şi lacomi, nedeprinşi cu munca şi legile, în special dintre seminţia cea mai rea, a triburilor metanaşe, adică rătăcitoare, cu mult mai sălbatici şi mai cruzi decât fraţii lor locuitori între Dansatru şi Thanaios, sau dincolo de Carpaţii Nordici. Acele blestemate cete nu duceau lipsă de paţânachi, poleaci, volgari, veneţi ori sarmaţi, de alte felurite seminţii fără căpătâi, aflate mereu în căutare de pradă, roind în jurul Daciei Felix precum viespii şi trântorii în jurul stupilor doldora de miere. Îşi făceau de cap lovind fără milă pagusuri, vicusuri, vile rustice şi pichete de limes, când în partea panonică, când în cea scitică, încât nu mai ştiai unde să-i întâmpini şi să opreşti prăpădul, trecând graniţele prin punctele cele mai slabe sau pe la vaduri anume lăsate fără pază de către comandanţii corupţi, momiţi cu aur şi cu bunuri provenite din jaf. Se întâmpla ca în calea lor să împingă şi grupuri de carpo-daci ori

costoboci care profitau de dezordine ca să se poată aşeza prin locuri pustiite sau greu accesibile, dar alături de fraţii lor, şi, oricum, sub ocrotirea legiunilor. Împotriva acestora erau porniţi legatul imperial, procuratorii şi comandanţii de legiuni, colonii cei lacomi care vedeau cum populaţia despuiată creşte şi se întăreşte mereu. Împotriva lor aţâţa înverşunatul duşman al dacilor liberi, printre care îi ştia şi pe credincioşii lui Decebal, comandantul castrului de la Porolissum, Tiberius Maximus Priscus, fiul decurionului ce se mândrise cu ruşinea de a-i fi dus lui Traianus Nerva, la Ranistorum, capul marelui rege Decebal. El nu putea să uite şi jurase să nu ierte crunta răzbunare ce căzuse pe însuşi capul tatălui său, ispăşind astfel neiertatul păcat al regicidului. Răzbunarea aceea făcuse vâlvă în Imperiu şi mai ales la Roma, alinând ca un balsam sufletele dacilor înseta ţi de zeiască dreptate, şi merită să fie cunoscută. Ulpius Nerva Traian, împărat înţelept şi drept, deşi scârbit de fapta decurionului Tiberius Maximus care îi aducea într-o traistă însângerată capul regelui dac, pe care în sinea sa îl admirase şi preţuise ca pe un erou al epopeelor vechi, îl răsplătise pe făptaş ridicându-l în grad şi mutându-l în Macedonia, tocmai cu scopul de a-l feri de răzbunarea dacilor. Doi ani şi mai bine i-au căutat urmele prin imperiu, travestiţi în meşteri olari, Ortis şi Dacis, nepoţii gemeni ai Marelui Rege. Când i-au dat de urmă, l-au răpit chiar din mijlocul familiei şi l-au făcut să cunoască chinurile cumplite a mai multor feluri de a muri. Sulpiciul a durat cât durează drumul străbătut cu piciorul de la Atena la Roma. Aici l-au descăpăţânat chiar cu sabia ce retezase grumazul regelui dac, iar capul călăului s-a fost rostogolit şi el de pe treptele Gemonei. Tiberius Maximus, fiul, oştean şi el în Legiunea de cavalerie a comandantului Lusius Quietus, a cerut să se reîntoarcă în Dacia pentru a împlini la rândul său răzbunarea. Trecuseră anii, acuşi, acuşi urma să devină veteran, iar el nu reuşise să pună mâna pe acele vlăstare de regi, trăitori printre dacii liberi, care încă mai ţineau întreaga seminţie dacică în cultul marelui rege şi în nădejdea reînvierii Daciei Mari. Deşi i se

oferiseră ridicări în rang şi slujbe onorifice chiar la Roma, Tiberius Maximus Priscus se încăpăţâna să rămână comandant peste cel mai nordic castru, coclind veninul răzbunării şi pricinuind rău nu numai Daciei, ci şi Imperiului.

De la un timp cetele de lotri prădalnici, profitând de nestatornicia vremurilor, cum se întâmplă la orice schimbare de împăraţi, se obrăzniciseră într-atâta încât îşi înjghebaseră sălaşuri prin păduri neumblate, prin văi de munţi necercetate, prin râpe şi peşteri care aparţinuseră până atunci numai fiarelor sălbatice şi de unde ieşeau pe neaşteptate ca din nişte răsuflători ale Tartarului. Ce îi atrăgea îndeosebi era aurul scos din munţii de la miazănoapte şi de la soare-apune, apoi caravanele neguţătorilor ce se îndreptau pe drumuri de uscat şi de ape, numite drumuri ale ţării, către cele imperiale care, străbătând Dacia, Panonia, Moesia sau Iliria, toate duceau la Oraşul Lumii. Aceasta era marfă aleasă, dobândită cu preţ de sânge şi numai rareori. Obişnuit, puneau foc aşezărilor omeneşti izolate, încărcau prinşii şi bucatele pe cai ori în care, mânau din urmă ciopoarele de oi, cirezile de vite şi hergheliile de cai, ca să se facă nevăzuţi până la alt moment prielnic şi la altă trudnică agoniseală. În ultima vreme îndrăzneala lor crescuse până într-atâta încât atacau pichete de limes, garnizoanele plecate în misiune sau chiar canabele unor colonii şi municipii, cum s-a şi întâmplat la Alburnum Maior, Potaisa, Napoca şi Micia, luând nu numai bunuri, ci şi robi şi roabe pe care primeau denari buni la târgurile de la Era ctum, Tyras, Noviodunum sau Vindoboca. Obişnuit, cetele nu erau alcătuite din mai mult de douăzeci de tâlhari, ca să se poată strecura mai uşor printre patrulele de limes şi pe lângă pichetele de drumuri, fiecare ceată având o căpetenie ce se impunea prin viclenie, cruzime şi forţă. În vederea unor lovituri cu primejdie cetele se uneau, cum s-a întâmplat şi în cazul celei pe care am spulberat-o noi; adesea loveau şi se prădau între ele, cele mai tari jefuindu-le şi alăturându-şi-le pe cele mai slabe. De aici încolţise în mintea lui Ortis

ideea cum ar putea fi stârpite până la ultimul om cetele de tâlhari din Dacia şi de dincolo de limes, idee cu care aveam să întăresc plănuitele tractate cu legatul imperial Macrinus Flavius Sirus. Nu care cumva să credeţi că acest rău a prins să bântuie odată cu domnia împăratului Antoninus Pius. Îndeletnicirea aceasta era în firea neamurilor rătăcitoare şi prădalnice, care mişunau în jurul Imperiului Romei precum şobolanii în jurul hambarelor cu grâu. E drept că cetele de lotri se înmulţiseră aidoma ciupercilor după ploaie şi din pricină că Hadrianus, murind, lăsase frânele în mâna unuia mai puţin energic, înclinat către filosofare şi visare, încât porecla pius se potrivea ca petecul la sac. Erau cu adevărat zile grele, de veghere şi înspăimântare, când pagusurile, vicusurile, vilele rustice, călătorii porniţi la drum, meseriaşii şi târgoveţii implorau cu rugi şi jertfe autorităţile şi zeii să pună capăt acestui rău. Profitând de această dezordine şi mai cu seamă de refuzul dacilor de peste limes de a mai ţine cu preţul liniştii lor liniştea colonilor şi administraţiei din Dacia strămoşilor, care nu le era îngăduită, prinseră a se deda la plăcutul nărav al tâlhăriei triburi întregi de neamuri sarmatice şi germanice, numărând uneori sute de luptători, cutezând să se înfrunte chiar şi cu unităţile de elită ale armatei imperiale. Unde mai pui că ei, tâlharii, cunoscând că cei prinşi vor sfârşi agăţaţi în copaci, ţintuiţi în cuie ori înmormântaţi în ocne, se băteau ca turbaţii, rărind zi de zi rândurile legiunilor cartiruite în Dacia Traiană, în special pe cele ale Legiunii XIII Gemina, care de la o vreme ducea tot greul. Trebuie să ştiţi că satele pe atuncea erau aşezate tare departe unele de altele, drumurile, în afara celor imperiale, erau proaste şi rare, încât nu te puteai bizui pe sprijinul vecinilor dacă se întâmpla să te lovească răii. Ca niciodată până atunci armele avură preţ şi căutare. Aratul, semănatul şi culesul, nunta şi înmormântarea, somnul şi veghea, toate se făceau cu arma alături; copiii se jucau deprinzând mânuirea armelor, bătrânii mureau oşteni şi prea rar de moarte bună, în vatra casei sau în patul suferinţelor, femeile

prindeau fuiorul pe lance şi împleteau firul pe ghioagă. Ţara Daciei era o ţară de oşteni dintre aceia de care se temeau autorităţile imperiale sau provinciale pornite pe jaf şi îmbogăţire, obligate să îndoape mereu Roma cea nesătulă.

Teofana prinse a se foi, aşteptând prilej ca bătrânul să-şi mai tragă sufletul, iar ea să-şi facă voia cu o întrebare care de la început îi dăduse ghes, dar din pricina băieţilor se jenase să i-o pună. Toader Berian, cucerit bine de interesul fetişcanei pentru lucruri mai aparte, pe care băieţii nici nu le luau în seamă, o observă, se opri şi o îndemnă cu un „hai?!”, spre supărarea lui Cosmin şi Bogdan care, prin semne de ei ştiute, o avertizară că se cam întrece cu gluma şi pune la prea grea încercare răbdarea lor. Fata nu se sinchisi câtuşi de puţin, ba, dimpotrivă, se mai şi alintă de parcă l-ar fi rugat pe propriul bunic:

— Moş Toader, fii bun şi răspunde-mi la o întrebare pe care de la început aş fi vrut să ţi-o pun, dar m-am sfiit de teama să nu o socoţi nepotrivită. Iată, matale zici mereu că le-ai vorbit unora şi altora, că urma să porţi tratative cu împuternicitul Romei, că acolo, la stâna lui Gerneguras, le-ai ticluit romanilor o poveste. Mă gândesc de unde vei fi fos învăţat dumneata limba romanilor, latina adică, dacă imediat după căderea Daciei te-ai pribegit în munţii de la miazănoapte?

Şerpele Roş părea vădit pus într-o mare încurcătură. Tuşi sec de mai multe ori, îşi manevră negul-antenă, îşi mai făcu de lucru cu pipa, căutând şi legănând cuvintele:

— Adică. Ghi, ghi, cum adică în ce limbă?! Ce întrebare mai e şi asta, fato! auzi. În ce limbă! Chiar că nu m-am gândit că şi asta ar putea să vă frământe. Păi, uite, zău că nu îmi aduc aminte să fi vorbit cu ei altă limbă decât limba ce se vorbea în provincia Dacia, limba romanilor, mai stâlcită, e drept, da’ ce! Parcă acei coloni veniţi de pretutindeni o vorbeau mai frumos?! Vei fi gândit, poate, că limesul era ca şi graniţele de astăzi? Nicidecum. La început le-am vorbit limba imperialilor mai de voie, mai

de nevoie. La scurtă vreme mulţi dintre ai noştri prinseră a se făloşi cu limba, numele şi obiceiurile romanilor. Crede-mă, fată dragă, că la astea defel nu m-am gândit până acuma şi îmi vine cam peste mână să ţi le lămuresc ţie. Atunci aveam alte griji, trăiam lacom ca un prunc, cu ochii largi deschişi către lucrările şi petrecerile lumii, aveam o misie, nu? Şi erau vremuri cu primejdie, iar în mine, un simplu taraboste şi vânător, fraţii de dincolo îşi puseseră nădejdea. Mai erau şi neastâmpăraţii de gemeni, despre care nu ştiam ce plănuiesc, de ce mi se feresc din drum când tot îmi ies în cale, încotro şi cu ce gânduri se îndreaptă. Nu prea credeam în spusele de la adunarea fruntaşilor, cum că Ortis însuşi i-a trimis încoace, dimpotrivă, bănuiam aici iţele Arciei, pregătită să ţese cine ştie ce îndrăzneţe planuri. Cu aceste gânduri şi cu grija drumului pe care îl aveam de făcut m-am trezit a doua zi în casele vrednicului Alexis dogarul. Aici, la munte, deşi era primăvară, vremuia cu fluşturi ca în zilele babelor. Miedul aspru, îndoit cu miere şi ţinut în răcoarea prispei, mă mai întremase cât de cât, alungând gândurile cernite şi limpezind o inimă bătrână, dar bucuroasă de viaţă.

Am dat poruncă de plecare odată cu răsăritul soarelui, însă a trebuit să o amân încă vreun ceas, răgaz în care slujitorul lui Zebal să poată potcovi caii de povară. Întârzierea aceasta ne-a fost cu noroc, fiindcă tocmai la capătul ei pică prietenul nostru Ceran, cu calul în spumă, aducând veşti ce aveau să ne schimbe toate planurile. Aşa se explica, dar, inima grea cu care mă sculasem, visele neplăcute care îmi tulburaseră somnul. Chiar mă cuprinsese un fel de nelinişte, de teamă, gândind că darul de a simţi, de a prevedea întâmplări din viitor nu e numai o părere. Necazul era că dacă tot fusesem dăruit cu un har ca acesta, prevestirile mi se înfăţişau destul de ceţoase, de tulburi, alcătuindu-se mai ales din vise şi din semne pe care nu prea ştiam a le dezlega. La hanul de la Vadul Moţilor poposise de cu seară o ştafetă a legatului imperial către consiliul municipal municipalităţii din Alburnus Maior, purtătoare de veşti mai mult decât importante şi

secrete. Bitus Bricenus câştigase repede încrederea sutaşului, oferind fără zgârcenie cel mai vechi vin, cea mai gustoasă pastramă şi cea mai isteaţă sclavă; în schimb romanul îşi dezlegase de tot baierele gurii. Astea fiind spuse, în vreme ce îşi trăgea răsuflarea, Ceran trecu la depănarea ştirilor ce aveau să mă îngrijoreze, dar să mă şi scârbească din pricina beteşugurilor firii omeneşti. Drept recunoştinţă că îi salvasem viaţa, primejduind-o pe a mea, Evrimus Elenus, neguţătorul cel nemernic, mă acuzase, aruncându-se cu faţa la pământ şi smulgându-şi părul la intrarea în termele rezervate fruntaşilor provinciei, de jefuire şi rănire, trecându-i cu vederea pe adevăraţii vinovaţi, care lucraseră poate chiar în cârdăşie cu unii dintre aceştia. La asta chiar că nu m-am aşteptat. Spumegam de furie şi m-am jurat cu faţa la soare că am să i-o plătesc nemernicului, aducându-l iarăşi, cu mâna mea, în starea în care îl găsisem atunci. Parcă era făcut, parcă Zeii mă pedepsiseră ca întotdeauna binele să mi se răsplătească în moneda răului. Asta nu era tot, cum imediat aveam să aflu. Iazigul Botdecâine, duşmanul meu de moarte, dacă scăpă cu viaţă, tot din vina mea, nu prididi să omoare trei cai de călărie pentru a-l înştiinţa la Porolissum pe Tiberius Maximus Priscus cum că vicleanul vânător Viezure, pe capul căruia se pusese suma de o mie de denari, împreună cu fiii lui Ortis, potrivnicul imperiului însuşi, hălăduiesc prin Dacia ca prin ţara nimănui, înarmează oameni, aţâţă sclavi şi veterani, strâng cete, organizează tabere şi pregătesc nestingheriţi alungarea romanilor şi reînvierea Daciei Mari. Pentru Tiberius Maximus Priscus iată că se ivise mult aşteptatul prilej al răzbunării. Cum primi ştirea, cum se prezentă la Apulum, unde procuratorul imperial îşi stabilise vremelnic reşedinţa, pentru a fi mai aproape de evenimente, şi ceru să fie numit în fruntea unor trupe regulate, promiţând că va stârpi din rădăcină răul până ce nu va să se întindă şi să cuprindă toată provincia nord-dunăreană. Procuratorul cunoştea ce ghimpe otrăvit ţine comandantul de la Porolissum la inimă şi tocmai de aceea îl preferă altora mai

destoinici. Maximus se grăbi să îşi aşeze tabăra la intrândul în munte al văii pe care tot din motive strategice o preferaseră şi dacii de peste limes, ca punct de rezistenţă până la purtarea tratativelor. În acelaşi timp, comandantul militar de la Alburnus Maior se coborâse pe drumuri ocolite în fruntea unor trupe de strânsură pentru a închide partea de sus a văii. Cam aşa se prezentau lucrurile cu ai noştri şi nici situaţia mea nu era prea roză. În drumul meu mă lăsasem abătut de prea multe întâmplări care nu prea aveau legătură cu misiunea ce mi-o încredinţase Ortis, întârziasem neîngăduit de mult şi între timp evenimentele cărora ar fi trebuit să le dau alt curs se precipitaseră şi mi-o luaseră înainte. Îmi făceam reproşuri şi eram cât se poate de îngrijorat. Iată-mă urmărit de duşmani ce mi-ar fi scurtat viaţa fără judecată, cu toate drumurile către Apulum închise, fără putinţa de a mai lua legătura cu Macrinus Flavius Sirus, în înţelepciunea căruia îmi pusesem toată nădejdea, fără o ştire despre cei doi gemeni neascultători, care când mă încurcau, când mă scoteau de la ananghie. Hotărât! La drumul către Apulum nu puteam renunţa. L-am fi putut străbate cu mai multă siguranţă, era de părere Ceran, pe o vale paralelă cu cea ocupată de taberele vrăjmaşe, dându-mă apoi drept slujitorul hangiului Zebal. Flăcăul acesta, căruia îi dădea inima ghes să stea mereu în preajma Saldei, acum nu se codea să mă însoţească şi să-mi fie într-ajutor aşa cum îi fusesem şi eu. L-am întrebat ce ştia oşteanul tras de limbă despre tabăra dacilor liberi. Ştia şi povestise destule. Aceştia, câteva mii la număr, cu nevestele, copiii, bătrânii şi tot avutul lor se întăriseră lângă pagusul Bucium Poieni, mai în sus de Cheile Apei Narciselor, unde aşteptau deocamdată liniştiţi tratativele şi pe cei meniţi să le poarte, gemenii regelui Ortis. Fuseseră prădaţi şi alungaţi din locurile pustii de pe văile Apelor Surori, Secaselor şi Frumoasei, vechi vetre ale părinţilor pribegiţi cândva. Pricina din care se întăriseră tocmai aici, în coasta cetăţilor Craiova şi Apulum el nu o cunoştea. Eu, însă, eram convins că locul acela avea o legătură cu

grabnica preumblare a gemenilor şi tot aşa îmi explicam refuzul lor de a mi se înfăţişa. Tineri năbădăioşi cum îi ştiam, ar fi preferat de bună seamă calea armelor în locul tractatelor. Dacă aşa stăteau lucrurile, fapt de care nici nu mă mai prea îndoiam, drumul gemenilor cobora direct către Valea Narciselor, şi, hotărât lucru, al meu tot pe acolo trebuia să curgă, indiferent de câte stavile ar fi stat în cale.

Întrucât acestea nu mai erau timpuri de negoaţe, pe Zebal l-am sfătuit să se înapoieze la han cu cei unsprezece cai, care purtau în spinări o adevărată avere. Nici nu a zăbovit să audă. „Cum, tocmai acum, când şi tu, prietene Viezure, te găseşti la cumpănă grea!” se revoltă el cu atâta sinceritate încât îmi muie inima. „Dimpotrivă, marfa mea le va face mare trebuinţă fraţilor noştri pribegiţi şi năpăstuiţi, care vor fi ducând, sărmanii, lipsă de toate, mai ales de pastramă, miere şi mied. Unde mai pui caii, care nici că mai au preţ, la nişte oameni nevoiţi să se bată pentru viaţa lor”! Se justifică el, până când mă potrivii dorinţei de a mă însoţi. Pe Anort îl îndemnasem să coboare pe Drumul Aurului, ca să o caute mai curând la Apulum pe Drilgisa. Se împotrivi cu cerbicia hangiului, hotărât şi el să-mi fie alături. Ştiindu-l cât de vrednic este şi ce prăpăd face spada lui într-o înfruntare cu duşmanul, m-am bucurat şi am mai alungat o parte din gândurile rele. Hotărârea odată luată am lăsat Drumul Aurului, cel pavat cu lespezi şi prevăzut cu pichete de pază din miliariu în miliariu, alegând o potecă ce fusese în vechime tocmai calea cea mai umblată de negoaţe între triburile Apuli şi Agatyrse.

Eram cinci. Numai cinci. Hotărâţi să răzbatem cu orice preţ până la capătul drumului nostru. Ne cunoşteam bine de acuma. Fiecare ştia cât de vrednic e celălalt. Trecurăm şaua muntelui Prigoana, lăsarăm la stânga Megrileasa şi, după socoteala lui Ceran, urma să atingem curând pârâul Alunul, principalul afluent al Apei Narciselor, unde, dacă nu intervenea nimic neprevăzut, odată cu înserarea urma să facem popas. Bănuiam că cei doi gemeni au luat acelaşi drum, erau destule temeiuri să

bănuim acest lucru şi nutream chiar nădejdea că având cât de cât noroc îi vom ajunge din urmă. Călărisem fără popas toată ziua, încât ajunserăm înainte de asfinţit la şurile de vară ale celor de la Alunu, unde, în afara unui copilandru speriat şi a unui bătrân surd, nu întâlnirăm pe nimeni. Lăsasem destule urme, încăpăţânându-ne să-i cărăm după noi pe tâlharii prinşi, gândind să ne descotorosim de ei predându-i romanilor la primul prilej. Deocamdată erau pentru noi o povară destul de neplăcută, mai cu seamă Bourul Alb, legat la oblâncul şeii lui Anort, la care nu puteam privi fără o senzaţie de scârbă amestecată cu milă. Mă gândeam chiar că, prin cine ştie ce întâmplare, ar putea să ne fie folositori. Întâmplarea aceea se ivi imediat după ce descălecarăm ca să ne pregătim pe lumină cina şi odihna. Ceran, care coborâse la vale după apă, se întorcea alergând şi schiţând semn să ne facem nevăzuţi. Caii fuseseră priponiţi în spatele şurii şi tot acolo Zebal şi Anort imobilizaseră prinşii, lăsându-i în seama lui Rigozi, slujitorul cel mut. „Ce e?” l-am întrebat, în vreme ce ne pitulam după gardul de spini. „O patrulă romană, cred”. „Câţi sunt, i-ai numărat?” „Sunt încă departe, şi nu mi-am putut da seama. Cam în jur de zece, cincisprezece. Călări”. „Din ce legiune?” „Nu i-am putut recunoaşte. Călăresc cai de-ai noştri şi poartă suliţe”. „Trupe auxiliare, deci, mi-am dat cu părerea. Cam unde i-ai văzut?” „La întretăierea celor două poteci. Cam într-un sfert de oră pot ajunge aici, dacă vin pe urmele noastre, aşa cum se pare”. „Bine. Ai ochi buni şi ştii să te foloseşti de ei. Îi voi întâmpina numai eu. Nu e prudent să le cădem toţi în mână aşa, pe nepusă masă. Voi căutaţi ascunzişuri aşa încât, la nevoie, să-i ţinem sub bătaia arcurilor din trei părţi. Dacă ne-au luat urma, altceva nu mai avem de făcut, decât poate s-o luăm la sănătoasa, lipsindu-ne de caii de povară şi de prinşi”. „Asta ştii bine că nu se poate, domnia-ta, şuieră Anort. Mai bine îi înfrunt de unul singur”. După ce l-am ţintuit mustrător cu privirea, mi-a dat ascultare. Eu mi-am potrivit armele la îndemână, apoi i-am făcut semn lui Rigozi să aducă prinşii la vedere. Marcomanul, care m-ar fi putut da

de gol, nu mai era, iar Bourul Alb nu mai prezenta nicio primejdie. Planul meu era nu numai îndrăzneţ, ci chiar riscant. Jucam aproape totul dintr-o aruncare de zar. Când au ajuns lângă noi, după un galop prelungit, mă prefăceam că verific legăturile prinşilor, semn că aş fi gata de drum. Erau doisprezece oşteni iliri din trupele auxiliare ce făceau serviciile la drumuri, un fel de miliţii călări. După accent, cel care îi comanda era roman din Panonia, produsul mai multor generaţii de veterani împământeniţi. Primul semn că mă însoţea şi norocul. Urau şi ei, cei din Panonia de Jos, pe iazigii şi marcomanii dedaţi jafurilor şi puţini erau cei care să nu aibă pe cineva de răzbunat. Mă îndreptai liniştit din şale şi îmi pusei cu nepăsare mâinile în şolduri. Cel cu gradul de decurion mă întrebă cercetându-i cu privirea pe prinşi: „Ce faci aici şi de unde vii?” Am ales numele bun al unui dac de loc de pe la izvoarele Samusului Rece, vânător ce se bucura de multă preţuire şi printre daci şi printre romani, pentru că renunţase la fiarele pădurii de când lotrii i-au prăpădit pe toţi ai săi şi îi vâna pe tâlhari aşa cum şoimul vânează porumbeii. „Sunt Aureliu Daizus, de felul meu vânător, iar de unde vin ştii domnia-ta prea bine fiindcă, dacă nu mă înşel, îmi ţii urmele tocmai de acolo”. Tresăriră, semn că numele acesta le spunea ceva şi că nu se aşteptaseră să îl întâlnească tocmai aici. „Numele ar fi el singur o garanţie, dacă vremurile n-ar fi aşa de tulburi, iar oamenii schimbători. Un om ca dumneata de bună seamă că trebuie să aibă la el înscrisuri pentru toate drumurile Daciei. Asta ne-ar scuti de vorbe şi de alergătură, poate”. I-am arătat înscrisul preţios al netrebnicului negustor care, în loc de nume, zicea că purtătorul acestui înscris se bucură. Oşteanul l-a cercetat cu destulă neîncredere şi mi l-a înapoiat codindu-se. „Ai cui sunt prinşii aceştia şi ce ai de gând cu ei?” „Sunt ai mei şi ai prietenilor mei, cinstite oştean. Tâlhari iazigi şi marcomani, ucigaşi fugiţi de la ocnă şi sclavi fugiţi de la stăpân. I-am dovedit la locul ce se cheamă Chicera Muierii, după ce jefuiseră o caravană a Colegiului Aurarilor de la Alburnus Maior şi au răpit oameni dintre ai noştri. Vreo

nouăsprezece au rămas să putrezească fără morminte prin cele coclauri, pe aceştia am hotărât să-i predăm autorităţilor sau legiunii, să fie judecaţi şi pedepsiţi după faptele lor. Rău îmi pare că acolo, la Chiceră, zace şi trupul unui hiclean vânător de peste limes, Viezure pe numele său, dacă cumva numele acesta vă spune ceva”. Decurionul păru atins de veste ca de fulger. „Asta înseamnă că vulpea pe care o căutam noi a vânat-o domnia ta. Eşti un norocos, prietene. Poate ştii ce preţ s-a pus pe capul acelui răzvrătit şi uneltitor!” „Nu ştiu şi nu mă interezează, oşteanule. Preţul să îl ia cel care va să-l dezgroape de sub muntele de pietre ce l-am prăvălit peste ei ca să-i scot din bârlog. Aceia nu au crezut în ameninţarea mea; el şi încă vreo câţiva au preferat mormântul acela. Fă, domnia-ta, calea întoarsă şi te poţi convinge!” I-a cercetat pe prinşi de adevărul celor spuse de mine. Ei, neştiind cine e Viezure şi temându-se mai mult de oşteni decât de noi, care ne mai puteam răzgândi, au spus aceleaşi lucruri ca şi mine, adică ceea ce de fapt s-a întâmplat. Decurionul era mulţumit. A întocmit un fel de raport pe o tăbliţă cerată şi m-a pus să semnez. Au semnat şi ceilalţi tovarăşi ai mei când considerasem că se pot arăta la vedere. M-a întrebat ce planuri am acum cu prinşii. „Păi, serviciu mai mare nu-mi puteţi face decât uşurându-ne pe noi de aşa povară. Prietenii mei sunt porniţi în grabnice negoaţe, eu îi însoţesc fiindcă drumurile mişună de lotri şi de răzvrătiţi. Răsplata să vi se cuvină vouă, oştenilor, că vă câştigaţi cu greu pâinea, numai două rugăminţi am avea şi noi. Din pricini anume, la tâlharul acesta nu putem renunţa. El tot nu mai are preţ; lăsaţi-l prietenului nostru, pe care l-a năpăstuit amarnic, vânzându-i ca sclavă nevasta. Drumul nostru duce la Aoulum. Abia aici am aflat că la Cheile Frumoasei au aşezat tabără răzvrătiţii de peste limes, care vor fi aflat de la cei scăpaţi cu viaţă despre ce am isprăvit noi la Chicera Muierii. Singurul drum ce ne mai rămâne e ocupat de oştenii imperiului, care de bună seamă ne vor primi ca pe nişte lotri şi, până să se lămurească despre noi, s-ar putea

să fie prea târziu. Cred, viteazule, că Aureliu Daizus cel plăcut romanilor nu îţi cere prea mult”. S-au învoit mai uşor şi cu mai multă plăcere decât bănuiam. Răsplata în denari pentru lotrii prinşi şi stârpiţi era frumuşică, unde mai puneai faima pe care şi-o câştigau cu o astfel de ispravă printre ai lor! Bourul Alb era un tâlhar cunoscut, care făcuse destule rele în provincie, şi a cărui pedepsire publică nu ar fi fost lipsită de ecou. De numele lui se legau câteva lovituri îndrăzneţe, care la timpul lor semănaseră spaimă şi oroare: el pusese la cale cu doi ani în urmă jefuirea templului preoţilor cristi, prădase vila de la ţară a prefectului Sarmizegetusei Ulpia Traiana, transformând în torţe vii cei trei copii şi pe bunicul lor, fostul consul la Roma, tot el jefuise convoiul cu daruri trimise la Roma pentru ungerea noului împărat. De la o faptă sângeroasă la alta şi mai sângeroasă, preţul acestui pirat al caravanelor crescuse. Decurionul ar fi dat orice să-l poată duce la Sarmizegetusa ori măcar la Apulum legat cu funia la oblâncul şeii sale. Anort nici că voia să audă. Am încercat să-i explic cât de greu ne va fi să-l tot purtăm după noi, aşa nevolnic cum era, la aceste vremuri neprielnice, când nici propria piele nu ne-o puteam apăra. M-a privit aproape cu ură. „Dar dacă tâlharul acesta poate fi preţul şi chezăşia eliberării Drilgisei din sclavie?” l-am întrebat. În privirea lui tristă a mijit înţelegerea şi speranţa. „Cine poate să garanteze pentru înţelegerea aceasta, domnia-ta?” m-a întrebat el, ispitit de ofertă. „Eu, dacă ajungem la înţelegere! S-a oferit imediat decurionul. Tatăl meu nu e altul decât Valerius Crassus, patronul breslelor din Apulum şi membru important în Consiliul de administraţie al provinciei Dacia Apulensis”. După ce l-am sfătuit încă o dată să scape de o povară care numai îi acreşte sufletul, zicând că eu nicio clipă nu aş sta pe gânduri să închei un târg avantajos ca acela, Anort se învoi şi primi imediat în schimbul sclavului său o tăbliţă cerată care consfinţea târgul făcut.

Ne-am înţeles să înnoptăm împreună la şurile buciumenilor şi să împărţim bucuroşi cina. De câteva ori,

în timpul ei, prietenii îmi pronunţară aproape pe jumătate numele condamnat, trăgând-o, după ce îşi dădeau seama, pe vânătorule, în loc de Viezure. Am explicat decurionului că din oamenii ce mă însoţeau, sau, mai bine zis, pe care îi însoţeam, îmi făcusem prieteni doar cu o zi în urmă şi de aceea nu ştiu cum să mi se adreseze. Noaptea era liniştită, înaltă şi senină, focul vesel, cina plăcută.

Zebal, ca orice hangiu sau negustor care nu poate trăi liniştit cu hoţii alături, scăpat de povară, deveni darnic şi împărţi cu prisosinţă pastrama stropită cu mied. Limbile se dezlegară, orice urmă de neîncredere dispăru încât, atunci când ne hotărâsem să încercăm moalele fânului cu greutatea trupurilor ostenite, păream prieteni de când lumea. Ne înţeleserăm să facem de strajă cu schimbul, nu atât din pricina prizonierilor noştri, cât a altor tâlhari ce ne-ar fi putut lovi. Nerăbdarea îmi furnica de pe acuma prin sânge. Mi se oferea cel mai lesnicios prilej să cunosc şi să spionez tabăra de strânsură a romanilor, cum o numise decurionul. De acolo speram să găsesc şi mijlocul de a lua legătura cu acel Legatus Auguşti Praetore, adică delegatul împăratului ca propretor pentru cele două Dacii, austerul şi severul roman Macrinus Flavius Sirus. Semnul puterii, despre care ştia că este păstrat de urmaşii lui Decebal la dacii din septentrion, era mijlocul de a răzbate până la el, numai că un semn ca acela nu putea fi arătat oricui. Ceea ce plănuiam acum trebuia să cunoască şi tovarăşii mei, căci împreună ne primejduiam, întru aceeaşi idee, vieţile. De când îmi izbutiseră aşa de bine planurile la Chicera Muierii, crescusem nemăsurat în ochii lor şi tot ce gândeam, pentru ei era bine gândit, cum se adeveri şi acum. În toiul pregătirilor pentru culcare şi în vreme ce Zebal, vicleanul, îi mai omenea pe romani cu câte o ulcică de mied, îi promisei unui prins de-al nostru, fost sclav la galere, că îi vom da libertatea cu condiţia ca la momentul hotărât de mine să se facă nevăzut. N-a înţeles sărmanul cum de ne apucase mărinimia şi aproape că se prăbuşi sub povara celor aflate. Asta făcui imediat după miezul nopţii, când îmi veni şi mie rândul la pază. I-am deşteptat pe toţi,

strigând de parcă ne-ar fi atacat tâlharii, şi am alergat până la liziera pădurii întunecoase unde se făcuse nevăzut cel dezlegat de mine. Aici am ales un copac cu coaja aspră şi mi-am zdrelit binişor faţa şi fruntea, ca şi când aş fi fost lovit cu un mai de moară, cu care proprietarii rezemau portiţa şurii. M-am înapoiat între oşteni şi oamenii noştri cu faţa toată sânge, dând neputincios din umeri. „Mi-a scăpat, năpârca. O fi fost dintre aceia la care nu am mai apucat să le controlez aseară legăturile, strălucite decurion. Iată cu ce m-am ales din pricina domniilor-voastre. Frumos n-am fost de când mă ştiu, măcar urât cu adevărat să fiu de-aci nainte”. Stratagema, deşi cam bătătoare la ochi, îmi izbutise şi încă o dată mă convinsei că decurionul era niţel credul. Bătrânul Zebal m-a oblojit după propriile-mi sfaturi, încât nici măcar spiritul meu nu ar mai fi putut să afirme că bătrânul cu capul în feşe e vicleanul taraboste Viezure, omul cel mai temut, cel mai urât şi cel mai iubit în această provincie a Imperiului.

Zorile ne-au găsit pregătiţi pentru drum. Încrederea în steaua mea norocoasă şi voia bună mă cam părăsiră. Indiferent de necazurile pe care le-aş fi avut, în zilele însorite de primăvară, când întreaga fire era un roi al vieţii şi bucuriei, le ziceam „ducă-se pe pustii!” şi se duceau, lăsându-mi înseninarea. În dimineaţa zilei aceleia, deşi era Ziua Soarelui, adică duminica, sufletul meu era iarăşi împovărat. Pricină era visul în care apărură iarăşi gemenii, al căror rost prin Dacia Apulensis încă nu îl puteam înţelege. Se făcea că eu, înzestrat fiind de zei cu puteri olimpiene clădeam jur-împrejurul ţinuturilor locuite de neamul meu un zid uriaş pe care doar păsările cerului îl puteau trece. În urma mea, însă, veneau gemenii Arciei, nişte urieşi şi ei, şi dărâmau tot ce trudnic înălţasem eu. Mai apoi, din zidul acela nu mai rămăsese decât o poartă, din acelea pe care le cioplesc vestiţii meşteri de la Uisio şi Iza, de care ei, gemenii, atârnau în funii.

După ce am trecut o culme uşoară de munte, presărată ici colo cu conace şi stâne de vară, ne-am slobozit, fără popas de prânzişor, în Valea Fenesului, la

ceasul acela adevărată împărăţie a florilor de tei, pe care anotimpul îi grăbise cu cel puţin o jumătate de lună. Către seară, după ce mai lăsarăm în urmă un afluent al Ampelului, poposirăm la apa numită Crican, aproape de Cheile Narciselor, în tabăra pretorului de la Porolissum, Tiberius Maximus Priscus. Acesta, auzind despre ispràvile noastre, văzând cu ochii săi tâlharii în funii şi aflând despre răpunerea acelui guşter ce se numea Viezure, nu îşi încăpea în piele de bucurie, drept care ne întâmpină şi ne ospătă ca pe o delegaţie a Senatului de la Roma. De felul său era un om ce se aprindea repede, mai ales atunci când gusta vârtos mied întremător şi lesne ademenitor, cum era cel din burdufele hangiului Zebal. Aşa că abia, abia îmi stăpânii râsul atunci când chemă un rapsode al oştii, căruia îi porunci să-mi afle şi să-mi slăvească faptele. De i-aş fi depănat cele adevărate, ştiu că mi-aş fi pierdut capul şi nici cântăreţul nu ar fi scăpat mai uşor.

Prins de evenimente, aproape uitasem grijile. Era, cum spuneam, Ziua Soarelui, menită odihnei şi înveselirii. Numai că pârdalnicele de griji nu vrură să uite şi ele de mine. Se înfăţişară chiar în cortul ospăţului, sub chipul unui comandant de cohortă venit cu o veste ce nu îngăduia amânare.

Capitolul cinci.

ÎN SATUL RĂSFIRAT PE VALE CÂNTAU PENTRU A DOUA OARĂ cocoşii. Bătrânul tresări ca la un semn venit de pe altă lume. Grăunţele de nisip din clepsidra nopţii se scurgeau grăbit către zi. Cercetă o vreme straiele întunericului, scutură cu acelaşi gest pipa şi apoi o aprinse, puse în mişcare negul de pe nas şi păru atent numai la ţipătul unei păsări de noapte. Constată, mai mult pentru sine. „Piţimpărătuşul. Pasărea omului. Mâine ies la drum şi la cărare şerpii. Două zile mai aparte au ei în an, când ies într-un noroc la întâlnirea cu omul. Asta e a doua”. Momeala ademenitoare, dar cei trei păstrau tăcerea. Teofanei tare îi mai dădea ghes inima să lămurească povestea asta cu ieşirea şerpilor la drum, însă îşi propusese să sfideze, prin tăcere, tăcerea băieţilor,

gândind că pentru chestia cu cele două zile şi cu piţimpărătuşul va mai fi vreme. De acum şi ea se prinsese la cursele şi momelile Şerpelui Roş. Bunăoară, adinioarea întrerupsese istorisirea, lăsând uşa curiozităţii deschisă numai atât cât să te perpeleşti de nerăbdare, strecurând, nu fără un dichis anume, vorbele”. Grijile nu vrură să uite ele de mine”. Nu cumva.

Toader Berian îi cercetă pe rând, ca şi când ar fi dorit să se convingă dacă merită să-şi mai răcească gura ori ba. Ei, Teofanei, îi zâmbi cu înţeles, semn că iarăşi i-a descifrat gândurile.

— Aşadar, grijile şi necazurile se ţineau scai de mine. Le uitam eu, mă căutau ele, mă părăseau ele, le găseam eu. Pretorul de la Porolissum, Tiberius Maximus, căruia îi cântam în strună şi îi zâmbeam ca unei codane, deşi tare aş fi avut poftă să-l strâng de grumaz, făcu semn oşteanului să spună ce era de spus, fiindcă el avea toată încrederea în noi. Noi, la ospăţul acela, eram eu şi hangiul Zebal, acesta din urmă o prea plăcută tovărăşie la petrecerile mari. Mă mai mir şi astăzi cum nu am scăpat cupa din mână de surpriză, iar Zebal cum de nu s-a înecat cu gluma pe care tocmai o spunea privitor la firea iazigului, dacului şi romanului. Cohorta pe care o comanda, şi care număra aproape efectivul complet, lucru rar pentru trupele staţionate în Dacia, pusese mâna, într-o ambuscadă pe valea de sus a Fenesului, pe două păsări rare, adică, dacă nu cumva se înşela, şi era sigur de asta, pe odraslele acelui răzvrătit din septentrion ce se cheamă Ortis Decibalu şi se socoate vlăstar regesc. Tiberius Maximus bău cupa lacom, până la fund, şi îşi lovi palmele cu încântare de parcă l-ar fi prins pe Zeus de picior. Eu avui senzaţia că am fost străpuns în inimă cu o ţepuşă, în vreme ce Zebal căscă ochii ca un cerb lovit cu securea între coame, însă îi acoperi cu oala de mied care greşi direcţia şi îl făcu să îşi piardă graiul o bună bucată de vreme. Tot acel crainic al Furiilor şi al Belonei îl vestea pe Maximus că a doua zi avea să sosească în tabără strălucitul Legatus Auguşti pro praetore, Macrinus Flavius,

pentru a hotărî la faţa locului dacă se cuvine să încline sorţii către război sau către înţelegere cu dacii costoboci, septentrionali şi carpi pe care, gândea domnia-sa, numai nepriceperea şi asprimea unor slujbaşi îngâmfaţi îi adunase în tabără de luptă. Iată că îmi era dat să mai aud şi cuvinte bune după un puhoi de veşti rele, trimise mie de un geniu neprielnic. Am mai întârziat cât să ascult dispoziţia lui Tiberius Maximus ca prinşii să fie legaţi de doi pomi în mijlocul taberei de corturi şi păziţi cu străşnicie. „De sunt cu adevărat fiii acelui lup viclean ce se cheamă Ortis, ar putea să se facă nevăzuţi şi prin gaură de şarpe. Grijiţi să nu plătiţi cu capul, tu şi toţi oamenii cohortei tale, comandante! îi ameninţă el cu maxilarele încordate de o mare tensiune nervoasă şi cu ochii împânziţi de sânge. Mâine, cel mai târziu, voi împlini jurământul şi răzbunarea pentru care am trăit în toate zilele de la moartea ruşinoasă a părintelui meu încoace!”, mai şopti el numai pentru sine, dar cu atâta ură încât m-am cutremurat, gemenii fură legaţi în curele de doi paltini singuratici, parcă anume pentru o treabă ca aceasta crescuţi acolo, drept în mijlocul taberei de corturi şi a umbrarelor pe care din te miri ce le ridicaseră oştenii. O mulţime dintre cei fără treabă căscau gura şi se minunau ca de nişte arătări de pe alte tărâmuri. Aşezaţi faţă în faţă, la câţiva paşi depărtare, Dacis şi Ortis păreau a nu se sinchisi de interesul pe care îl stârneau romanilor, fără să ştie că mulţi dintre aceştia mai aveau vie amintirea chipurilor şi faptelor celor rămaşi ca nişte eroi în beznele anilor şi ale memoriei. Mă apropiai şi eu, atât cât îmi permitea condiţia de străin care nu trebuia să caşte ochii cu prea vădită curiozitate. Mi s-a părut că unul dintre ei, cel oacheş, tresare şi mă urmăreşte cu privirea. Mi se păruse, pentru că, iată-i nepăsători şi neclintiţi ca şi când ar fi fost cioplişi în lemn ori în piatră. Straja era formată de doi oşteni sprijiniţi în suliţe, fiecare aşezat în faţa câte unuia dintre gemeni. Nici măcar în leagăn nu îi văzusem pe fiii lui Ortis şi ai Arciei. Acum le cercetam cu răbdare şi cu un fel de dor al trecutului şi timpurilor bune, chipurile,

pe care nu se citea nici teama, nici îngrijorarea, nici supărarea, nici nimic. Erau leiţi celor din tinereţile mele, Dacis şi Ortis, ultimul cu ceva, ceva mai oacheş. Luaseră totul, absolut totul de la cei pe care îi repetau, nemurindu-i şi astfel, în afara ochilor care, suflaţi cu grăunţe de aur, erau ai Arciei. În apropiere, oştenii din aceeaşi cohortă, care, de fapt, îi capturase, jucau zaruri şi pălăvrăgeau despre câte toate, dar mai ales despre apropiata confruntare cu dacii de peste limes, cărora în ultimele zile li se alăturaseră şi cei din provincie, nemulţumiţi de lăcomia colonilor, veniţi ca nişte păsări de pradă să facă neapărat avere, şi a magistraţilor însărcinaţi cu dările, care le luau bieţilor oameni şi cenuşa din vatră. Din vorbele lor se înţelegea că privesc cu simpatie pe cei nedreptăţiţi, ba unul, aproape veteran după înfăţişare, chiar prevăzuse că din pricina celor mari ar putea să se întoarcă vremurile tracului Spartacus. „Am uitat, zise unul cu o figură de dac de la Danubiu, cât bine ne-au făcut cei trăitori peste limes, care până mai ieri au stat neclintiţi ca un ţărm de piatră în care au izbit toate valurile”. „Chiar aşa! Întări înciudat tovarăşul de zaruri, privind cu simpatie la cei doi prinşi. Nu mai departe decât tatăl şi unchiul acestor flăcăi au ţinut, cu dacă şi cu vorba înţeleaptă, liniştea, peste patruzeci de ani la răsărit şi septentrion, ca acum fiii lor să fie legaţi ca nişte hoţi de drumul mare!” „îi căinaţi degeaba, se zborşi un lungan cu faţa ca un uger înţărcat, da, da, degeaba, fiindcă şi-au căutat-o cu lumânarea. Cine, mă rog, i-a pus să treacă fără învoire limesul, să bată drumurile şi să semene zâzanie în loc să mai stea sub poalele mumei lor? Eu unul ştiu că nu!” „Păi şi ţie, roxolanule, îţi plac dacii ca buboiul pe nas. Pesemne ţi-or fi scărmănat prea des fraţii prinşi cu furtişaguri!”, se grăbi să-l pună la punct un bărbat între două vârste, care ştia să şi piardă la zaruri dar să şi stârnească hazul. Roxolanul, atins la loc slab, nu se lăsă. De unul ca tine, tracule, nu m-aş mira să aflu că i-ai făcut scăpaţi”. „Mie băiete, să nu-mi umbli eu d-astea, că te crestez să te cunoască maică-ta şi pe aia lume! Ai fi în stare, hai, ca la o

adică să dai şi o vină ca asta pe mine. Mă tot mir ce geniu rău l-o fi sfătuit pe comandantul nostru să primească în cohortă un guşter ca tine. De rău ce eşti aş putea să jur că nu numai ochii ţi-s verzi, ci şi maţele. Ptiu, scârbă!” şi scuipă la picioarele lui, sporind hazul. La rândul meu îl privii pe cel cu uger vineţiu în loc de obraz, ca să-l ţin minte. Aş mai fi rămas, fiindcă începuse să-mi placă, numai că timpul alerga, iar mie încă nu îmi venise nicio idee mai de doamne-ajută. Le-am făcut semn lui Zebal, Ceran şi Anort să mă urmeze. Ne-am aşezat chiar pe prundişul apei gălăgioase, care ne acoperea vorbele, ne-am prefăcut că jucăm un joc de-al nostru, cu pietricele, ca să treacă timpul, şi ne-am sfătuit ce puteam face. Anort era de părere să provocăm zarvă în toiul nopţii, ca şi când ar fi fost atacată tabăra şi, în învălmăşeala ce se va isca, să-i eliberăm pe gemeni. Îmi surâdea, numai că eram prea puţini pentru un plan ca acela. Zebal mă ispitea cu ideea să punem zeamă de somnoroasă, din aceea cu care linişteai caii când trebuiau tăiaţi de zâmbre, şi să adormim străjile. Ştiau ce păzesc, ce pedeapsă i-ar fi aşteptat şi nu s-ar fi atins atâtica de miedul nostru. Păcat de mied, zisei, întru dezamăgirea hangiului. „Să ne strecurăm în tabăra alor noştri şi împreună cu ei să eliberăm prinşii!”, propuse Ceran care, din păcate, nu mânuia mintea cum mânuia armele. „Asta chiar că nu se poate, i-am zis, îndulcind oarecât glasul. S-ar vărsa mult sânge, tratativele chiar că nu ar mai fi posibile”. „Să aşteptăm sosirea lui Macrinus Flavius Sirus şi, cu dacă la gât, să-l silim să-i elibereze!” sugeră, încântat de idee, Zebal. „Da, e o soluţie, prietene, dar ultima şi nici prea sigură. Cine garantează că după ce îi sloboade din funii nu-i urmăreşte şi îi spânzură dimpreună cu noi? Mă gândeam la altceva”. Au tresărit, aşteptându-se la o idee pe măsura faimei ce mi-o câştigasem cândva, şi deja se bucurau ca de un deznodământ fericit. Marile bucurii sunt scurte. „Iată, mă gândeam că poate un zeu prielnic va face la noapte ce nu putem face noi. Oricum, să ne căutăm culcuş pe aproape, ca să-l ajutăm de va fi nevoie. Hangiule, câţi denari de

argint ai? Două pungi, zici? Hm! Puţin, dar destul să jucăm şi noi zaruri cu cei rânduiţi pentru paza prinşilor. Nu-i frumos să-ţi părăseşti de tot prietenii la cumpene ca acestea!" Cunoşteam patima oştenilor pentru jocurile de noroc şi mai ales pentru jocurile cu zaruri şi arşice. Deşi jocul de zaruri era interzis oficial, nu de puţine ori îl practicau mascat ori făţiş chiar şi gradele superioare, începând cu centurionii şi ajungând până la paraeposiţi şi la legaţi auguşti. În apropierea copacilor de care fuseseră legaţi gemenii creşteau câteva tufişuri de merişor. Lângă unul dintre acestea câţiva oşteni omorau timpul, cu aşa-zisul joc al soldaţilor mercenari, un joc cu tăbliţă în pătrate şi cu piese colorate, având diferite valori, pe care le mişcau înainte şi înapoi, pe anumite direcţii, după cum cădea zarul, urmărind să ajungă mai repede la celălalt capăt, să facă prinşi ori să-l blocheze la colţuri. Jocul închipuia un fel de război. Stârnea interesul, dar nu şi patima, de aceea îmi închipuiam că soldaţii rânduiţi pentru pază l-ar schimba repede cu jocuri de arşice sau de zaruri de li s-ar fi dat prilejul şi le-ar fi oferit momeala cu chipul unui ageamiu ca mine, lipsit de abilitate, dar doldora de sesterţi şi denari. Am ales ca din întâmplare una din tufele ce împânzeau locul, nu prea aproape încât să dăm de bănuit, dar nici prea departe ca să nu atragem atenţia, am întins binişor pătura cu care mă acopeream noaptea şi am pus la vedere şi îndemână două purcoaie de sesterţi. Miza am stabilit-o cu voce tare, încât romanul cu gradul de sutaş, sub porunca căruia se aflau ceilalţi zece, ciuli imediat urechile. Eram un jucător dibaci şi norocos. Zebal nu era cu nimic mai prejos. În tinereţe, la hanul de la Subcetate, am petrecut multe seri împreună jucând pe sume mici până la ceasul hotărât să ieşim în calea vântului. Nu trebuia să-mi destăinuiesc gândurile. Pricepuse cam ce urmăresc şi se antrenă în joc cu atâta patimă încât oferea plăcerea unui adevărat spectacol. Se căina, blestema, descânta zarul, afurisea paharul cu care arunca, ameninţa cifrele care nu voiau să se arate, făcea un tărăboi încât atrase până şi atenţia gemenilor, care,

recunoscându-l, îl onorară cu o privire încărcată de dispreţ. Realizasem de trei ori la rând câte un senio, adică cifra şase la toate trei zarurile, înjumătăţindu-i grămăjoara de arginţi puşi la vedere. După un ceas jucam cu atâta patimă încât detaşamentul de pază, în frunte cu căpetenia, se aşeză lângă pătura noastră, prinşi într-atâta încât se putea crede că fiecare a mizat şi fiecare îşi aşteaptă norocul. Jocul devenea palpitant. La dreapta mea se strânseseră trei pungi rotofeie de sesterţi. Zebal, sărăcit, cu o privire care ar fi putut să mă ardă ori să mă sfâşie, puse pe pătură zece denari strălucitori, deodată cu un torent de înjurături şi blesteme. Parcă eram înţeleşi. Norocul se îndepărtă, ca speriat, de la mine. Deşi era lună şi senin, întunericul nu-mi mai îngăduia să urmăresc zarurile. Cele trei grămezi ademenitoare trecuseră pe nesimţite în cealaltă parte. Zebal jubila, nemaiprididing să aducă laude Zeilor şi să-şi fericească Parcele, într-un spectacol de pantomimă demn de cel mai cunoscut mim la Roma. L-am acuzat că trişează. El s-a jurat, ameninţând că, după încă o jignire ca aceea, îmi scoate maţele. Am refuzat să mai joc, dând vina pe lumina puţină şi pe ghinion. Zebal mă făcu laş, oferindu-mi un sfert din grămada de arginţi, cu condiţia să continui şi să-mi pun calul drept miză. Nu şi nu, fiindcă vrăjile lui îmi speriaseră norocul! Apoi, lumina, lumina aceea! Gradatul se oferi să facă lumină, cu condiţia ca Zebal, pe care îl urmărise şi care juca mai mult decât prost, să se joace, la aceeaşi miză, cu el. Un soldat aduse, la poruncă, cele două torţe care luminau locul unde fuseseră legaţi gemenii şi jocul reîncepu cu patimă. Norocul îmi surâdea. Totul părea să iasă după planurile mele. Zebal devenise parcă alt jucător Făcea mai puţină gălăgie şi câştiga miză după miză. Peste un ceas îngâmfatul sutaş pierdea solda, calul cu harnaşamentul, un pumnal de Siria, paharul de aruncat zaruri, făcut din argint şi bătut cu pietre rare. Asfinţise luna. Se înstăpâni întunericul. Venise momentul ca Zebal să piardă. Soldaţii suferiseră alături de gradatul lor, iar acum se bucurau pentru norocul întors pe neaşteptate. Zebal tuna şi fulgera,

încropind din cuvinte un mesaj pentru gemeni, dintr-un fel de joc pe care noi îl scornisem în tinereţe. Dacă Ortis l-a transmis cumva fiilor săi, aveam noroc. Presărat din sudalme, blesteme, ziceri şi invocaţii, cuvintele se rostuiau în înţeles, repetându-se de câteva ori, alcătuind mesajul: „Zebal şi Viezure sunt norocul vostru; dezlegaţi, staţi aşa, până ce el se întoarce printre noi; când dau de trei ori senio, vă faceţi nevăzuţi”. Trebuia să acţionez repede şi exact. Cea mai mică greşeală ne-ar fi primejduit la toţi viaţa. A doua zi am fi atârnat şi noi în ştreang alături de gemeni, poate chiar într-o cracă a pomilor de care sunt legaţi ei acuma. Planul mi se părea atât de bun încât în înfăptuirea lui puneam şi oarecare trufie. De mic deprinsesem arta furişării, încât puteam surprinde prepeliţa în cuib şi iepurele în culcuşul său. A fost primul lucru învăţat temeinic de la tatăl meu şi puteam să-i fiu, chiar şi numai pentru atâta, recunoscător. Furaţi cu toţii de joc, soldaţii nu sesizară defel dispariţia mea. E drept că şi Zebal se întrecea pe sine, oferind un spectacol demn de marii actori greci. În vremea aceasta eu mă târam pe burtă către copacii unde fuseseră legaţi gemenii, atingând pământul numai cu degetele de la mâini şi cu vârfurile moi ale tolobotilor. Nu îmi pierdusem deprinderea, căci, iată, nicio frunză nu foşnea, niciun vreasc nu mă da de gol, numai că nu ştiam cât o să mă ţină puterile, un târâş ca acela nefiind la îndemâna unui flăcău tânăr, darmite la a unuia de anii mei. Dam iarba la o parte, înlăturam uscăturile, căutam şerpeşte întunecimea tufişurilor. Înaintam ca un melc şi îmi luasem chiar nădejdea că voi mai ajunge la acel capăt de drum. Gemenii erau legaţi la mică distanţă unul de celălalt. Privind dinspre locul unde se juca zaruri, copacii se găseau spre dreapta, iar lumina făcliilor ajungea puţină până aici. În preajma lor se mai găsea un singur străjer; celălalt, atras de joc, îşi părăsise pas cu pas locul. Cel rămas privea când către locul de unde se auzea un prea frumos spectacol de cuvinte, lămuritoare pentru cursul jocului, când la prizonieri. Ajunsei chiar în spatele copacului de care fusese legat geamănul mai

măsliniu, dar nu puteam acţiona. Păru că Zebal îmi cunoaşte încurcătura, fiindcă îşi blestemă împuţitul de noroc şi aruncă în joc o miză atât de mare încât împietri exclamaţiile celorlalţi pe buze: „Zece monede de aur! strigă el, contra armelor şi insignelor tale, romanule!” Paznicul uită de orice prudenţă şi făcu vreo zece paşi către locul acela, nevenindu-i a crede cele auzite, destul însă ca eu să mă ridic precum o pisică sălbatică să tai legăturile. Inima îmi bătea mai, mai să spargă coşul pieptului. Dacă cei doi ar fi încercat să fugă, cum ar fi şi fost normal, eu eram pierdut fără nicio nădejde. Avusei noroc. Jocul de cuvinte fusese bine înţeles, fiindcă gemenii, deşi liberi, nu se clintiră. Am mai avut timp să mă fac iarăşi una cu pământul în întunericul sporit de pâlpâitul intermitent şi din ce în ce mai palid al celor două torţe. Cu aceeaşi grijă mă furişai lângă pătura mea, pe care norocul se plimba când la un capăt, când la altul. Prinse iarăşi a câştiga hangiul şi, ca să-mi fac simţită prezenţa, îi oferii romanului paharul meu de aruncat, asigurându-l că mie mi-a adus întotdeauna noroc. Darul i se păru ademenitor, căci îl acceptă imediat şi tot imediat prinse a câştiga din nou. Abia când îl uşură pe Zebal de două pungi şi pe mine de una, tocmai la ceasul când urmau să fie schimbate străjile, descoperiră cu uimire că prinşii se făcură nevăzuţi de parcă înşişi Zeii i-au înălţat la cer. S-a dat alarma, s-au făcut cercetări. Noi eram în afară de orice bănuială. Cu toţii ne-am petrecut timpul lângă ei fără să ne depărtăm o clipă măcar. Ne-am învelit în pături şi am adormit ca scăldaţi, chiar pe locul acela. Tabăra fierbea din două pricini: dispariţia prinşilor şi apropierea suitei lui Macrinus Flavius Sirus, legatus imperial pentru toată Dacia, însoţit de Marcius Statius Priscus, comandantul Legiunii XIII Gemina, şi de alţi înalţi magistraţi ai provinciei. Aveam sufletul uşor şi inima veselă, deşi greul pentru mine abia acum începea. Pe gemenii lui Ortis îi ştiam liberi, iar asta îmi era de ajuns ca să zic: viaţa e întotdeauna frumoasă şi oricum trebuie trăită, şi să-i cer lui Zebal plosca plină cu mied.

Capitolul şase.

TOVARĂŞII MEI DE DRUM CĂZURĂ IMEDIAT ÎN BRAŢELE SOM –nului. Erau doborâţi de oboseală şi de emoţii. Aceasta era a patra noapte în care, chiar dacă au mai lipit geană de geană, simţurile lor au fost mereu treze. Pe mine deloc nu mă căutase somnul şi m-am cutremurat la gândul că nu va să mă mai caute vreodată. Aşa a şi fost. Plăcerea lui eu nu am mai simţit-o, nici în viaţa aceea, nici în aceasta. Voi, desigur, vă miraţi cum de se poate trăi aşa. Uite că se poate. Ba chiar am aflat că şi prin alte ţări mai sunt oameni, care dintr-o pricină ce nimeni nu o ştie, nu cunosc plăcerile ascunse ale furului de viaţă, somnul. Somnul, credeţi-mă, nu e un dar al cerului, ci un blestem al iadului, care numai ne încetule şi ne scurtează mult prea trecătoarea viaţă. Dar ce fac eu atunci când ar trebui să dorm? Trăiesc, dragii mei abia atunci trăiesc cu adevărat, gândind la toate câte au fost, cunoscând tainica faţă a lumii furată de somn, citind şi închipuind lumi şi vieţi ce niciodată nu au să fie. Atunci, în noaptea aceea, mi-am dat seama, cu spaimă, cum ziceam, că eu am pierdut una din plăcerile lumii. Privind tovarăşii mei prăbuşiţi cu nevolnicie în somn, m-a cuprins mila şi dispreţul faţă de fragilitatea acestei făpturi a noastre. Păreau neajutoraţi neputincioşi, firavi ca nişte prunci nedesprinşi de la sânul mamei. Era ceasul al treilea, după numărătoarea romanilor, când în apropierea noastră, pe un gurgui rămas în urma unui puhoi de ape, o grupă de auxiliari cu lopeţi şi târnăcoape îşi găsiseră de lucru. M-am târât mai aproape, le-am ascultat vorbele şi m-am dumirit imediat. Pregăteau locul unde urma să se înalţe cortul lui Macrinus Flavius Sirus. Ostaşii trebăluiră cam o jumătate de ceas, după care, cel ce părea că îi comandă le spuse că ajunge şi că pot merge să îşi completeze somnul. A trebuit să-i pişc, să-i înghiontesc şi să-i zgâlţâi zdravăn pe ai mei, risipind şi din bunătatea de mied, ca să-i pot trezi. Găsisem mijlocul de a ajunge neîmpiedicat la legatul imperial, ca să stăm de vorbă între patru ochi. Ne lipseau lopeţile şi târnăcoapele, dar nici paloşele tovarăşilor mei, făcute din fier bun în

atelierele de la Monte Rossia nu erau de dispreţuit. Movila destinată cortului era alcătuită din lespezi de piatră desprinse de pe stânci, din bolovani de râu şi din grohotişuri peste care anii şi vegetaţia aşternuseră un covoraş de nisip şi de licheni numai bun pentru odihna trupului ostenit. Cam în timpul cât ai fierbe un ceai din muguri de pin, noi săparăm o groapă în care să poată sta ghemuit un deşirat ca mine destulă vreme. Deasupra am potrivit buşteni, peste buşteni lespezi uşoare şi peste ele, glii cu iarbă. Era tocmai ceasul când începea să cadă roua, care, la rândul ei avea să îndrepte iarba şi să şteargă urmele lucrării noastre. Pentru că nu ştiam cum se va isprăvi o încercare temerară ca aceasta, i-am sfătuit pe ortacii mei să-şi facă de acuma somnul aproape de ieşirea din tabăra romanilor, către partea de sus a Văii Cerbului, la locul unde ea se vărsa în Apa Fenesului. Liniştit dinspre partea lor, am prins a aştepta importantul oaspete, care îmi era cunoscut de când luptasem în arena de la Sarmizegetusa Ulpia Traiana şi însuşi împăratul m-a încununat cu lauri şi m-a învrednicit cu laude. Pe tânărul oştean Macrinus Flavius îl însoţisem apoi de câteva ori la vânătoare de bouri şi urşi în Muntele Retezat, fiind de aceeaşi fire şi vârstă, şi m-am numit prietenul său până când din pâri şi uneltiri s-a dezlănţuit prigoana împotriva tuturor celor care slujiseră cu armele şi credinţa regelui Decebal. Mă îndoiam că mă va recunoaşte şi că vorbele mele, pe care tocmai le alcătuiam meşteşugit într-un cuvânt al bunei înţelegeri, vor mai răzbate până la inima lui. Oricum, ce pusesem la cale era mai mult decât o nebunie. Viaţa mea atârna de un fir de aţă. De unde puteam şti că generalul lui Antoninus Pius va rămâne singur, că oştenii de gardă nu vor sluji chiar înăuntrul cortului, că nu va avea timp să cheme gărzile şi, odată cu ele, pe acel fioros carnifex3 care de cu seară fusese văzut pregătindu-şi uneltele de călău pentru Ortis şi Dacis! Nu mă temeam de moarte. Mi se părea firesc să vină odată şi odată. Gustasem câte ceva din învăţăturile stoicilor greci în casa profesorului de latină din Orăştie, dar şi la

templele preoţilor cristi, şi nu credeam în cealaltă viaţă, promisă cândva de Zalmoxis, dacilor ce se bucură de o moarte demnă. Îmi făcusem un ideal al meu despre sufletul călător dornic de reîntrupare, visând să fiu o albină, o acvilă de înălţimi, cerb semeţ ori cocoş de munte. Mă temeam de un singur fel de moarte, care venea din mâna călăului, pe care romanii îl numeau frumos: rerum capitalium vindex. Cu aceste gânduri şi altele gemene cu ele, timpul curgea repede. Am ştiut când s-a făcut ziuă după forfota din tabără. M-am gândit nu la mine, ci la ceea ce vor fi simţit în clipele acelea Zebal, Ceran şi Anort. Înaltul oaspete a fost întâmpinat cu onoruri ostăşeşti, cu sunete de trâmbiţe şi lovituri de alămuri. A urmat înfricoşata bătaie de scuturi, într-un ritm diavolesc, care de atâta vreme înfricoşa Apusul şi Răsăritul, Africa de la miazăzi şi Barbaria de la miazănoapte. Apoi forfota se mută chiar în jurul meu, sandalele oştenilor călcau gliile de deasupra mea. Deodată totul se linişti, ceea ce însemna că au terminat cu instalarea cortului. Mai bine de un ceas, în locul unde adăstam s-a încetăţenit liniştea. Auzeam pierdut, îndepărtat cântecul apei, care putea fi al unui izvor subteran. Mă scurma setea şi, iată, la asta nu mă gândisem. Emoţiile prin care trecusem în timpul nopţii, cele de acuma, lespezile înfierbântate de soare mă făceau să sufăr acum de o sete cumplită. Cândva, la anii tinereţii, în munţii Greciei, cu Ortis şi Dacis în căutarea călăului de rege, Tiberius Maximus, mai cunoscusem o stare ca aceea. Cântecul acela de ape reci şi curate ca lacrima, care era al Fenesului ori al unui pârâu subteran, avea să mă scoată din minţi dacă aşteptarea se prelungea. Aşa se mai scurse un ceas. Eram complet sleit de puteri. Oricum, planul meu nebunesc nu mai era de înfăptuit. Şi cântecul acela monoton, egal, fără sfârşit al apei! Al apei care curgea rece şi limpede la câţiva paşi! „Viezure, ţi-ai pierdut minţile, am prins a mă certa, scârbit de atâta slăbiciune. Nu te mai gândi la apă şi o să te slăbească setea! Un duh al răului te ispiteşte. Nu te lăsa încetult. O să bei, pe urmă, o să te aşezi pe burtă la malul apei şi o să bei pe săturate.

Acesta nu e cântec de ape, ci numai ademenire!” Parcă setea nu mă mai scurma cu atâta îndârjire. Aşa au mai trecut două ceasuri. Lespezile de deasupra prinseseră a arde. Eram leoarcă de sudoare. Începuse a se auzi mai ispititor cântecul acela de ape. Simţeam că de va mai dura îmi voi pierde minţile. Am uitat de orice precauţie şi am prins a săpa sub mine cu pumnalul de Siria, pe care până atunci mă ferisem să îl ating măcar de lemn. Pietrele şi nisipul tot mai umed se adunau morman peste picioarele mele. Cântecul ademenitor părea aşa de aproape! O lespede, alta şi alta. Tot mai umede. Tot mai reci. Ori mi se părea numai?! Iată, riscam să mă îngrop cu mâinile mele, îmi săpam însumi mormântul. Mă mir cum de nu am răcnit ca leul înşfăcându-şi prada. Apă! Cu adevărat apă şi nu un miraj, o iluzie. Într-adevăr, pe sub mine curgea un pârâu subteran şi cântecul lui mă înnebunise şi mă ademenise. Am băut cu nesaţiu şi cred că mai sorbeam din palmele făcute căuş când aşternutul de deasupra mea a fost călcat de paşi grei. Am riscat şi am dat piatra din colţ la o parte. Macrinus Flavius Sirus tocmai cerea slujitorilor să îl lase singur. Ticluisem bine locul pentru ascunzişul meu, tocmai într-un colţ dinspre uşă al cortului din aba, pânză de in îmbibată în ulei, şi din purpură. Nu îmi era îngăduit să mai pierd măcar o clipă. Oricând generalul se putea hotărî să plece sau să-i cheme pe unii dintre sfetnicii ce îl însoţeau. Îmi recâştigasem, o dată ce mi-am potolit setea, calmul care nu mă părăsise niciodată în clipele grele. Cu răbdarea cârtiţei ce se pregăteşte să iasă din muşuroi, am dat lemnele şi pietrele la o parte. Locţiitorul împăratului pentru Provincia Dacia se odihnea pe un pat uşor, împletit din răchite. Armele şi le atârnase de o centură prinsă de stâlpii de susţinere. Medita. Închidea ochii câteva clipe, îi deschidea iarăşi, ducea des mâna la frunte. Îl ştiam înţelept şi cu măsură în toate. Lipsit de rele patimi, cu excepţia vânătorii, de care în tinereţe eu îl îmbolnăvisem, doritor să clintesc cât de cât un echilibru sufletesc pe care nu îl puteam suferi la un roman. Iată că tocmai de ce nu îmi plăcuse mă bucuram acum. Avea obiceiul de a medita

cu glas tare, punând întrebări la care singur îşi răspundea. Nu renunţase la el. Între timp eu îmi dezvelisem obrazul. Nu intenţionam să îi apar ca o stafie a vânătorului Viezure, sfetnic şi prieten de tinereţe. Am mai adăstat în ascunzişul meu ca să-l aud ce spune. Da, era tot cel de demult. Numai dacă nu s-a strecurat şi în sufletul lui veninul zavistiilor şi răzbunărilor. „O, Zei, oare cu ce am greşit eu, Macrinus Flavius Sirus, de mă puneţi la aşa grea încercare?! Ofiţerii sunt însetaţi de sânge, magistraţii lacomi de bunurile altora, tribunii militari şi-au pierdut şi ei cumpătul. Cine, cine oare mă va sfătui de bine?” Atunci am răsărit din pământ, iară el, deşi cuget tare, a rămas înlemnit. „Eu, vânătorul Viezure, prietenul din tinereţe, aduc sfatul cel înţelept!” i-am şoptit, şuierând cuvintele şi făcând semnul tăcerii. Îşi revenise din surpriză mai repede decât socotisem. A privit armele, dar nu s-a ridicat să le ia de la locul lor. Ar fi fost lipsit de prudenţă, fiindcă eu ţineam deja dacă lângă grumazul său. „Nu mă mir că mi te arăţi răsărind din pământ. Tocmai aflasem că zaci fără suflare la locul ce se cheamă Chicera Muierii. M-a întristat sfârşitul tău”. Am încercat să-i răspund, dar mi-a luat-o înainte, zâmbind. „Pe mine mă miră mai mult naivitatea supuşilor mei. Oare nu ştiau ei cu cine au de-a face, nu cunoşteau poveştile pe care muierile le deapănă pruncilor despre vânătorul cel cu mai multe vieţi? Da, da, iscusită ascunzătoare! Asta îmi aminteşte de tinereţe şi de anii când împreună vânam cerbul, capra neagră şi cocoşul de munte. Să lăsăm însă amintirile. Dintr-un moment în altul urmează să se adune la sfat oamenii mei. Eu, într-adevăr, de un sfat ca al tău aveam nevoie, ceea ce nu înseamnă că eşti iertat. De unde şi cu ce gânduri vii, cine sunt prinşii pe care, după câte îmi dau seama, tu i-ai făcut scăpaţi astă-noapte şi ce uneltiţi?” „Prea multe întrebări, luminatule, şi prea cu neîncredere puse. Cunoşti semnul acesta? Da, ai dreptate! E sceptrul lui Decebal, păstrat de urmaşii săi, regi ai dacilor ce nu au primit stăpânirea voastră. În numele lor vorbesc şi iată, mă jur pe Zalmoxis, pe apă, pe cer şi pe pământ, că gânduri de înţelegere şi pace m-au

adus la voi. Ştiţi prea bine că altfel eu, proscrisul, dacul pe capul căruia aţi pus preţ de mirare, nu puteam răzbi până] a ocrotirea ta. Opreşte vărsarea de sânge, înţeleptule, pune capăt urilor şi neascultării la acest ceas de cumpănă, pentru noi şi voi deopotrivă. Barbaria cea fără fund revarsă în puhoaie răul asupra noastră, noi cătăm linişte şi apărare la voi, voi cată să apăraţi aici Imperiul ameninţat de neamuri sângeroase şi lacome. Îngăduie dacilor mari, carpilor şi dacilor costoboci, ca şi celor ce şi-au părăsit aici vetrele, să se aşeze nestingheriţi, primind ce li se cuvine din mila voastră, iar eu cu aceşti urmaşi ai regilor, pe care i-am slobozit din funii astă-noapte, aducem garanţia înţelegerii şi păcii". „Te-ai schimbat, prietene, îmi zise, iar eu tresării la auzul plăcutului cuvânt. Cu ani în urmă vorbeai puţin. E drept că vorbele tale aveau preţ. Recunosc semnul şi te cred, cum cred că după ziua aceasta va fi noapte. Dar ceilalţi te vor crede? Nu e oare prea târziu?! De ce au trecut limesul nepoftiţi şi de ce au ridicat arma, dacă nu au râvnit decât la apărare şi adăpost?! În urma lor au lăsat deschis vadul. Oştile sarmatice şi marcomane, cărora li s-au alăturat şi carpii trăitori între Hierasus şi Dansatru, au pătruns deja în Dacia Romană pe la Limesul din septentrion. Cu voi, strânşi în tabere lângă Apulum, Potaissa şi Germisara, cum şi cu cine voi îndrepta răul?!" „Cei ce l-au făcut va să-l şi îndrepte, mărite generale. Acceptă păsurile noastre, care nu vă costă nimic decât renunţare la un vechi şi la mândria deşartă, ca toţi cei despre care zici că s-au ridicat cu armele să le îndrepte împotriva duşmanilor noştri dintotdeauna. Eu, împreună cu odraslele regelui Ortis, mă voi pune în fruntea unei oştiri menită de mâine să slujească Dacia". Am vorbit cu patimă. Cu lacrimi în ochii pe care nimenea nu i-a văzut încă lăcrimând. Părea mişcat, încredinţat de adevărul spuselor mele. Se mai îndoia totuşi. „O minte ca a ta, vânătorule, poate iscodi ce nici Zeii nu pot pătrunde. Şi dacă, în fruntea acelei oşti tari, uniţi cu duşmanii, te vei întoarce împotriva noastră?!" „Dar cuvântul pe care nu l-am călcat nicicând?! Dar juruinţele grele ce le-am rostit

aici?!” „De unde pot să ştiu că în toţi anii care au trecut, grei pentru tine, uşori pentru mine, nu te-ai schimbat? Nu cunosc izvor de ură mai tare şi mai nesecat decât cel ce se porneşte din împilare de neam”. „E drept, dar are şi leac, domnia-ta. Înţelepciunea, hotărârea de a exista peste vremuri ca neam. Chezăşie pentru bună-credinţa noastră va fi unul dintre cei doi fii ai regelui Ortis, pe care chiar mâine îl voi aduce aici ca ostatec. Cer şi eu o garanţie a înţelegerilor: îndepărtează, chiar astăzi, din Dacia pe semănătorul de ură împotriva neamului meu, Tiberius Maximus Priscus. El, generale îi întărită pe coloni, el îi aţâţă în fiecare ceas al vieţii sale pe veterani el provoacă încălcările şi încăierările sângeroase de la limes, el te îndeamnă acum să verşi sângele fraţilor mei strânşi de nevoie în lagăre la Apa Narciselor, la Potaissa şi la Germisara. De ţi-oi spune pricina, multe se vor limpezi în gândurile voastre şi mă veţi crede. Tatăl acestui oştean a tăiat capul regelui Decebal, ca să se rostogolească pe treptele de la templul Gemonei; Ortis şi Dacis au înfăptuit răzbunarea, retezând capul vinovatului. Tiberius Maximus Priscus, în neostoita sa ură, ar tăia capul tuturor dacilor de peste limes, care i-au adăpostit pe cei prigoniţi”.

Macrinus Flavius Sirus a bătut din palme. S-a înfăţişat slujitorul căruia îi era adresată chemarea. A făcut ochi cât cepele de mirare. Guvernatorul a poruncit vin. A mai bătut o dată. Cu tăbliţele cerate şi beţişoarele pregătite de scris s-a arătat un magistrat dintre tribunii militari. A dat poruncă pentru sfat de oştire fără participarea comandantului castrului şi garnizoanei de la Porolissum, ceea ce era tot una cu dizgraţierea oficială. A mai chemat un sfetnic, căruia i-a poruncit să fiu însoţit cu suită şi însemnele tratativelor în tabăra dacilor prigoniţi. Până la avecerne urma să mă înapoiez însoţit măcar de unul dintre cei doi urmaşi ai regilor daci. Nu mi-a fost uşor să duc la capăt această neaşteptată misiune. Greu şi numai cu sprijinul gemenilor am potolit neîncrederea. Înainte de a pleca am rânduit căpetenii şi am poruncit să fie pregătiţi pentru drum. Tot atunci am slobozit solii grabnice la

celelalte castre şi la Arcia, peste limes. Timpul nu mai îngăduia să cumpănim cu răbdare ce şi cum. Mă încredeam în onoarea de militar a celui care de ani mulţi îl reprezenta pe împăratul Romei în Dacia. Amândoi ştiam că ceea ce hotărâm pentru asigurarea liniştii în Dacia era pe placul piosului împărat Antoninus. Tot aşa ştiam că mulţi vor fi colonii şi ofiţerii ce vor cârti. Acestora li se opuneau cei mulţi, dornici să trăiască într-o ţară pacificată, negustorii şi meseriaşii, reprezentanţii colegiilor, magistraţii de tot felul. Trebuia acţionat fără răgaz. Fierul cald aştepta pe nicovală. În tabăra romanilor am ajuns imediat după primul ceas al amiezii. Numai cu Ortis. Dacis, cu un pâlc tare de călăreţi dintre fruntaşii triburilor, se oprise într-o văioagă, mai în sus, pe Apa Cerbului. Chiar toţi în gura lupului nu puteam intra. Parcele ne erau favorabile. Tribunii legiunii şi ai cohortelor nu îl iubeau pe Tiberius Maximus Priscus, comandantul de la Porolissum. Nici printre magistraţi nu prea avea prieteni, din pricina aroganţei şi lăcomiei. Venise momentul ca el, un intrigant fără pereche, să cadă victimă intrigilor. La înapoierea noastră în tabără era hotărâtă trimiterea sa ca simplu decurion al unei cohorte auxiliare de pe lângă Legiunea V Macedonica. Condiţiile pe care ni le puneau romanii mă îngrijorau. Dacă ar fi fost după Ortis şi alţi câţiva tineri, căpetenii războinice de peste limes, nu numai că nu ar fi trebuit să le acceptăm, ci să trimitem ştafete la ai noştri, care aşteptau doar un semn, şi să punem mâna pe arme. Mă încredeam în cuvântul lui Macrinus Flavius Sirus, convins fiind că nici lor nu le era la îndemână altă soluţie. Cu războinicii sarmaţi la graniţe şi cu dacii răsculaţi înăuntrul lor, nu prea le era la îndemână obişnuita soluţie romană: forţa, mai cu seamă acum, când şi legiunea a XIII-a Gemina şi a V-a Macedonica erau cu efectivele descompletate, cu solda cam de multişor neplătită şi total nepregătite pentru un astfel de război. Până la urmă, grăbiţi fiind de evenimente, şi unii şi alţii ne-am văzut siliţi să facem concesii: noi am dat câte un ostatec din fiecare familie mare aflată în cele trei tabere şi pe toţi cei ce se

aflau în fruntea sfaturilor bătrânilor; ei ne-au deschis arsenalele de la Apulum şi Ampelum, fiindcă războinicii noştri erau slab înarmaţi, aşa încât puteam echipa o cohortă auxiliară şi două alae cu toate cele necesare întreţinerii oştenilor noştri într-o astfel de campanie. Ne-au făgăduit pământurile din obişnuita rezervă a veteranilor, pe care să se aşeze ulterior dacii liberi, aceasta, deocamdată, rămânând o promisiune. Plecam către unghiul de limes dintre răsăritul şi septentrionul Daciei cu destulă îndoială şi teamă. Ştiam care va fi reacţia colonilor, în special a celor veniţi sub Traian şi Hadrian, care au tot împărţit între ei, făcându-şi înzecite părţi din pământuri de arătură, păşune, pădure şi izlazuri. Revenirea dacilor prigoniţi, chiar dacă nu la vechile vetre, împreună cu alţii din neamul lor, ar fi sporit într-un mod nedorit numărul băştinaşilor, şi aşa prea mândri şi bătăioşi. Faţă cu acest argument, rostit de primul tribunus militum, mi-am stăpânit satisfacţia sub masca nevinovăţiei şi am mai făcut o concesie, care pe Ortis l-a surprins mai întâi, iar mai apoi a înţeles: mă obligam, iată, să-i organizez pe tinerii de peste limes, îngăduiţi în Dacia Romană într-o alae şi o cohortă de oşteni auxiliari ai Imperiului, cu condiţia că vor fi cartiruiţi în această provincie şi vor avea comandanţii lor. Mă gândisem, desigur, la Ortis şi Dacis, iar geamănul şi-a dat seama imediat unde bat şi ce anume urmăresc.

Tratativele s-au prelungit până seara târziu. Deşi dinspre muntele Detunata cerul se întuneca văzând cu ochii, pregătind o straşnică furtună, nu am pridedit să trimit ştafete cu poruncă de adunare pe o luncă de lângă Potaissa. Noi eram prea osteniţi ca să mai putem pleca în acea zi la Ampelum şi, de aici, la Apulum. Zebal a întins un cort trainic chiar pe locul unde fuseseră ţintuiţi cu o noapte înainte gemenii. Era, zicea el glumind, taman cortul cu care străbătuse o parte de lume în căutarea unui vraci egipţian, cumpărat mai pe nimica de la un sarazin din Cezareea. Cu toate laudele, abia ne încăpea, căci în afara celor care fuseserăm părtaşi nevinovaţi la înfocata partidă

de zaruri, urma să dormim laolaltă şi să isprăvim de acum înainte multe dimpreună cu încă patru ortaci destoinici: Ortis, Maros Cotiso, Dus Bituva şi Mucatru Zoltes, oşteni vestiţi şi comandanţi ascultaţi de seminţiile de peste munţi.

Furtuna s-a dezlănţuit târziu şi cu furie. Eu unul am auzit toate gemetele şi tunetele ei. Ceilalţi căzuseră într-un somn adânc şi fără vise.

Capitolul şapte.

RĂSĂRISE ŞI SE ÎNĂLŢASE BINIŞOR PE BOLTĂ SOARELE CÂND ne-au trezit sunetele de trâmbiţe şi răpăitul tobelor. Macrinus Flavius Sirus, legatus imperial pentru Dacia, cu întreaga sa suită, se pregătea de drum. Un emisar al său, cu ochii cârpiţi de somn, mă înştiinţa că generalul dorea să-mi vorbească. Mi-am limpezit ochii cu doi pumni de apă din pârâul ce se revărsa acum tumultuos şi mâlos peste maluri şi am grăbit către cortul împodobit cu aquíle şi insigne. Mă abătea gândul că locţiitorul împăratului ar fi putut să-şi schimbe peste noapte planurile, în urma intrigilor unor sfetnici vânduţi sau de rea credinţă. Din atitudinea lui Macrinus Flavius nimic nu se schimbase. Acelaşi obraz senin, aceeaşi privire deschisă şi lipsită de ascunzişuri, acelaşi glas ca o garanţie a cinstei şi sincerităţii. Se grăbea să ajungă la altarele de la Craiova unde, în aceeaşi zi, se celebrau jocuri şi sacrificii pentru încercarea noastră şi pentru sănătatea împăratului, ţinut la pat de mai multă vreme din pricina unor friguri. Mă sfătuia să fiu prudent, măcar atâta vreme Cât Tiberius Maximus Priscuş se găseşte pe aproape, întrucât acesta nu se sfiise să îşi jure răzbunarea chiar în prezenţa sa. M-aş fi putut alătura suitei sale, însă cunoştea intenţia mea de a merge direct la Apulum, iar de aici, şi cât mai repede, la locul de întâlnire cu ai mei. N-ar fi dorit, zicea el, să ni se întâmple cine ştie ce, tocmai acum când lucrurile se pregăteau să intre pe un făgaş normal şi dorit atât aici, cât şi la Roma. Un pâlc de oşteni însoţitori, zicea el, poate să-mi dea, numai că o însoţire de felul acesta semăna mai mult a escortă, ceea ce, desigur, nu ne convenea. Lucru cel mai

bun era prudenţa. I-am mulţumit pentru prietenie, încredere şi sfaturi. L-am asigurat încă o dată de buna noastră credinţă şi de foloasele pe care şi provincia Dacia şi Imperiul le va trage din înţelegerile noastre. Ne-am despărţit având senzaţia că ne strângem mâinile pentru ultima oară. Număram fiecare destui ani şi culesesem din roadele lor destule învăţăminte ca să ne putem da seama că în vremi ca acelea la preţ era cuvântul azi, fiindcă mâine putea să nu mai fie.

Întotdeauna când m-am sculat cu sufletul revărsat de bucurie mi s-a întâmplat să am parte de neplăceri, aidoma norilor ce apar dintr-odată, ca să întunece cerul, în zilele nefiresc de senine. În dimineaţa aceea şi sufletul meu şi cerul se revărsau de atâta frumuseţe şi alint. Eu isprăvisem ceea ce nu mai nădăjduiam, cerul se limpezise ca lumina ochilor după furtuna ale cărei urme se vedeau pretutindeni. Am ales nu drumul cel mai scurt, ci pe acela mai sigur. Purtam cu noi înscrisuri de ocrotire împărătească, eram, cum zicea acel înţelept legatus al lui Antoninus Pius, persoană grata, beneficiind de toate înlesnirile de călătorie pe drumurile imperiale, la hanuri, canabe şi garnizoane. Ca să ajungem la Apulum şi să isprăvim cu bine promisiunea noastră către Anort, aveam de ales între două drumuri: unul, neamenajat şi fără pichete de pază, pe Valea Cerbului, la Ampelum, iar de aici la Apulum; celălalt, mai lung, dar mai sigur, pe Valea Alburnelului, trecând prin Bucium vicus, Bucium Izbita, Bucium Poieni şi Cheile Narciselor, prevăzut cu trei hanuri şi aproape douăzeci de pichete permanente la milliarii. Înţelepciunea mă îndemna să-l aleg pe acesta, graba tovarăşilor mei hotăra pentru întâiul. Mi se părea o prea necugetată cutezanţă din partea lui Tiberius Maximus Priscus să pună la cale planuri mârşave, acum şi nu prea departe de tabăra celui ce l-a trimis anume cu slujbe ostăşeşti tocmai la Danubiu. Eram opt, cu slujitorul hangiului nouă; Tiberius Maximus plecase încă de la mijitul zorilor însoţit numai de doi dintre oştenii săi. Mă gândeam că chiar dacă ar fi vrut să pună ceva la cale nu ar

fi avut nici timpul necesar pregătirilor şi nici oamenii la îndemână. De Dacis ne-am despărţit cu părere de rău. Pentru prima oară cei doi gemeni se îmbrăţişau abia împiedicând lacrimile. În lucrarea noastră ne-ar fi fost şi el de mare folos. Îl lăsam însă cu inima uşoară în preajma unui om de bună credinţă, împreună cu alţi tineri fruntaşi ai neamurilor noastre de peste limes, convins că şi de aici se va şti face folositor alor săi.

Când am dat pinteni cailor soarele se înălţase de două suliţe pe cer. Intenţionat am pornit din tabără cu destulă zarvă, pe o potecă ce da în drumul de pe Valea Alburnelului. În prima poieniţă am stat la sfat cu Ceran şi am făcut calea-ntoarsă, ocolind pe la apus tabăra romanilor. La ceasul amiezii ne potoleam foamea în Valea Fenesului cu bunătăţile ascunse prin desagii lui Zebal. Aleserăm un loc deschis, de unde puteam cerceta până departe împrejurimile golaşe, scurte văi şi coame line de dealuri, împădurite cândva, dar acum folosite pentru păşunat. Pace şi linişte ca pe un alt tărâm. Doar trei vulturi roteau către ceruri, exact deasupra capetelor noastre, iar în clinul unei văi păştea un ciopor de unsprezece zimbri. Mi-a dat de gândit totuşi faptul că, în vremea când noi coboram poteca ce şerpuia pe versantul nordic, aceiaşi vulturi hoitari făceau cercuri exacte cam la trei, patru stadii mai în jos, tot deasupra văii, şi numai la venirea noastră şi-au schimbat pe nesimţite locul. Le ştiam obiceiurile şi le-am destăinuit însoţitorilor mei părerea că s-ar putea să nu fim singurii călători pe valea aceea puţin umblată. Un bocănit de cerb, menit să alarmeze ciutele, mi-a întărit convingerea. Am făcut semn slujitorului mut să ducă repede caii la adăpostul unei insuliţe de arini, iar noi ne-am continuat prânzul mai sub buza malului. Ortis, fără să scoată vreo vorbă, mă cerceta cu interes, ca pe o arătanie din altă lume. Bănuiam de ce o face. Arcia le vorbise, de bună seamă, gemenilor, despre toate cele bune şi rele ale preavestitului vânător şi vraci Viezure, deci şi despre darul de a cunoaşte semnele şi de a presimţi primejdia. Îngrijorarea se transmite cu uşurinţă de la unul

la altul; ea oboseşte simţurile şi vlăguieşte omul, de aceea am încercat să le abat atenţia, vorbind despre ce aveam de isprăvit la Apulum şi despre marile încercări ce ne aşteaptă după aceea. Ortis mi-a zâmbit dintr-o parte, părând a zice: am priceput intenţiile domniei-tale şi nu îţi mai da degeaba osteneala. Nu numai zâmbetul şugubăţ, ci şi glasul era al tătânelui. La auzul lui chiar am tresărit ca de o veche aducere aminte, fiind încredinţat că mi se adresează Ortis cel de demult: „Domnia-ta să nu creadă cumva că părintele nostru ne-a pregătit să slujim la altarele zeilor. I-ai fost dascăl bun şi tot ce a deprins de la acest înţelept, ce încă te afli, ştim şi noi. Mai în jos, pe vale, la depărtare de trei, patru stadii, a fost răpus un cerb, un viţeluş de zimbru ori o căprioară. Nici lupul, nici râsul, nici ursul, nici vreun alt animal dedat la carne nu a făcut-o. Dacă ar fi fost aşa, vulturii s-ar fi aşezat pe stânci ori în copacii din apropiere, aşteptându-şi partea. Acolo au vânat oamenii, cărora până şi păsările cerului le ştiu frica”. „Aşa gândesc şi eu, dar nu se cuvine să ne facem deocamdată griji, până ce nu ştim de-i vorba despre prieteni ori neprieteni. Oricum, acesta e ceasul la care nici cei mai înrăiţi tâlhari nu dau buzna la drumul mare. Acum e important să ne odihnim şi să ne refacem forţele. Din drumurile noastre nu vor lipsi încercările”.

Aşezaţi umăr lângă umăr, Anort şi Ceran mestecau rar, în deplină tăcere, îndestulându-se cu cumpătarea specifică omului de la munte. Erau firi apropiate şi se legaseră sufleteşte, fără vorbe şi dovezi de afecţiune, datorită încercărilor din ultimele zile. Până acum trăiseră ca vecini, dacă vecin poate fi numit omul ce locuieşte peste două văi şi-un munte, fără să se ştie, să se caute, să se cunoască cât de cât. Fiind cam de aceiaşi ani, se întâmpla să iubească amândoi fără nădejdea împlinirii: Anort pierduse soţia, Ceran nu cuteza să ceară bătrânului Zebal ceea ce acesta avea mai scump decât lumina ochilor, pe Arcia Candida, cu care îl dăruise nu o femeie oarecare, ci înşişi Zeii. Iată, mi-am zis, încă o treabă gingaşă, pe care tot eu trebuie să o urnesc şi să o duc la bun sfârşit. Soţ

pentru o fată ca Arcia, la un han aflat în calea lotrilor, altul decât stejarul de om ce se potrivea numelui Ceran, nici că se putea mai nimerit. Auzisem că sunt taţi care nu pot înţelege că într-o bună zi trebuie să se despartă de fiicele lor, la fel cum sunt şi mame care îşi urăsc până la moarte nurorile pe motivul că le-ar fi răpit fiii. Cum nu m-au învrednicit Zeii cu bucuria cea mai deplină, copiii, îmi este de ajuns să mă împac şi să cred în ce se zice, gândind la soţiile prietenilor mei din tinereţe, Arcia şi Orolea, pe care, deşi le iubeam ca un frate, nu le puteam şti ale altora, le-aş fi dorit toată viaţa nemăritate, statornicind în cel dintâi cuib al lor.

Mestecam şi eu mai mult în silă, preumblând privirea peste mica noastră trupă, ce părea mai curând o tabără de negustori oprită pentru mas. Ortis, copleşit, se vede, de toate cele spuse despre mine şi ruşinat de neînţelegerea pe care, fără să vrea, o pricinuise Arcia, mama lui, părea destul de stingherit. Zebal purta, probabil, grija casei, ceea ce era firesc la aşa vremi nestatornice, fiindcă tăcea îngândurat, lucru care i se întâmpla destul de rar. Cele trei căpetenii ale dacilor liberi tăceau pur şi simplu, mestecând cu nădejde şi cu pofta unor lupi tineri, care învăţaseră că răgazul pentru îndestularea trupului trebuie folosit, căci nu se ştie când îl mai poţi avea. Slujitorul cel mut, neobişnuit să stea la masă cu stăpânii, părea că abia acum învaţă să mănânce. Le cercetam chipurile şi nu descopeream pe niciunul teama ori îngrijorarea. Vulturii pluteau acum în cercuri din ce în ce mai joase, presimţind că în curând va să plecăm, lăsând în urma noastră resturi de mâncare. Deşi aş fi avut poftă să mă întind oleacă, atât cât să pot fura o clipă de odihnă, m-am ridicat primul. Slujitorul mai adăpă o dată caii, cu toate că aceştia păscuseră pe lângă apă, în vreme ce Zebal, ajutat de Ceran, le cerceta chingile şi poverile. Ortis strânse cu minuţie resturile şi le acoperi cu lespezi de piatră. Se vedea cu uşurinţă că toţi îşi dădeau seama de primejdiile ce ne puteau paşte. Vulturii roteau acum către miazăzi, acolo unde povârnişurile se strângeau închipuind un fel de

burduf. Ne-am slobozit la vale, cu liniştea unor încercaţi vânători, ţinând malul stâng al apei pe sub streaşina de pădure ce cobora de pe clinul de munte într-o urzeală felurită de culori. Ortis trecu de câteva ori apa prin vaduri, până ce descoperi ceea ce cu stăruinţă căuta. Îmi făcu semn să mă apropii. Trei urme proaspete apăreau în locurile unde terenul era moale, pe prundişuri ori pe covorul catifelat al ierbii. Le-am stabilit direcţia şi nu mi-a fost greu să descopăr panglica întunecată a unei poteci de plai care se pierdea în pădure. Deci, stăpânii urmelor veneau cam din aceeaşi direcţie din care veneam şi noi. Călăreau şi ei cai mocăneşti nepotcoviţi, cu copita lată. Puteau fi lotri, cum tot atât de bine puteau fi vânători ori ţărani munteni care, la fel ca noi, scurtau drumul către Ampelum. Ortis tuşi prevenitor, ca pentru a-şi cere iertare, şi mă contrazise. Vânătorii ori negustorii nu ar fi avut niciun interes să-şi ascundă urmele, ori era vădit pentru oricine că oamenii care coborâseră valea înaintea noastră depuseseră chiar eforturi şi pricepere în treaba aceasta. I-am dat dreptate bucuros şi l-am rugat să-şi sporească atenţia. Valea era foarte îngustă, apa năvalnică şi zgomotoasă, încât în orice moment ne puteam trezi cu o duzină de săgeţi între umeri. Am trecut în faţă şi ne-am înşiruit câte unul la o depărtare de zece – douăzeci de paşi, Ceran fiind cel care încheia coloana. În pădure, în pădurea de munte mai cu seamă, cel mai destoinic oştean nu valorează cât un vânător de duzină atunci când este vorba să urmărească un duşman ori să fie urmărit. În loc să se lărgească, aşa cum ar fi fost firesc, valea se strâmta mereu, iar poteca trecea atât de des apa dintr-o parte în alta de parcă ar fi fost o fiinţă vie în căutarea celui mai lesnicios drum către şesuri. După cum se ondulau coamele împădurite, ne-am dat seama că ea avea să se îndrepte dintr-odată către miazăzi. Trecând de o mare cotitură a văii, de unde locul pădurii de fag îl lua cea de goruni şi carpeni am dat de un luminiş cam cât ograda împrejmuită a unui colon înstărit o fostă jarişte cu trei laturi egale sprijinite de pădure şi cu a patra buclată către râu. Poiana,

făcută anume de mâna omului, fusese cândva locuită, căci încă se mai vedeau pietrele care au sprijinit stâlpii unei case cu pridvor şi rămăşiţele asaltate de bălării. Sus, în colţul din dreapta, sub un adăpost rudimentar de bârne nefăţuite şi acoperiş de scoarţă, fostul stăpân, ori un prisecar nomad, amenajase o stupină din buşteni şi coşniţe împletite, date cu lut, ştubeie cât se poate de primitive aşezate pe trunchiurile unor copaci doborâţi din pădurea bătrână care străjuia în apropiere. Erau vreo cincizeci de stupi, la urdinişurile cărora albinele făceau ciorchini, prevestind apropiatul sezon al roirii. În spatele stupinei am descoperit şi coliba prisecarului. Dacă nu am fi găsit în ea câteva unelte trebuitoare stupăritului, am fi putut crede că prisaca a rămas de multă vreme a nimănui. Niciun alt semn care să adeverească prezenţa omului aici, de mai multă vreme. Ca un bun cunoscător, Zebal nu şi-a înfrânat curiozitatea de a cerceta stupii, mulţumindu-se să vorbească doar cu propria persoană, singura avizată, e drept. „Buni stupi! Familii vechi şi tari, ce nu se tem de viespi ori de albinele jefuitoare, nici de şoareci, nici de fluturele cap de mort. Păcat că peste câteva zile ăştia doi, din margine, alt soi şi alt rost, va să înceapă bătaia încât să se aleagă praful! Hâm… Ar trebui mutaţi, constată el, de data aceasta ca să aud şi eu, şi ca un om de omenie va să fac acest pustiu de bine”. Mă pregăteam să-i răspund că numai de îngrijirea stupilor nu ne arde nouă, însă mi-o luă înainte un om păros, îmbrăcat în piei de sălbăticiuni părând a fi răsărit dintr-un cuptor de făcut manganul. Ieşise din scorbura unui copac, exact în spatele nostru, fără cuvânt de bineţe ori de întâmpinare, zicând: „Ai dreptate, omule. Sunt doi stupi răi, pe care bucuros i-aş îneca în vale dacă nu mi-ar şti gândurile şi nu m-ar întâmpina gata, gata să se repeadă. Păcatele mele m-au pus să-i culeg mai an din scorburile pădurii Păroasa. Ştiam eu bine ce năravuri au albinele sălbăticite în pădurea aceea, unde roiesc cu sutele şi cu miile, locul fiind din vechime sub vrajă şi blestem, dar mi-am încercat norocul. Acum, că te văd priceput şi mai umblat ca mine, eu zic aşa:

de i-i putea urni, ai dumitale să fie!” în vreme ce Zebal sta pe gânduri nehotărât, l-am întrebat pe cel cu chip de fârtate pustiit în codri: „Am putea şti care îţi este numele, din ce neam te tragi şi cum trăieşti?” „Sunt Dapix prisecarul, din neamul cel mare al Dapixilor, de vei fi auzit prin vreme de el, căci acum e împrăştiat cât îi lumea şi ţara. Bunicul meu, Dapix Reburus, a avut în grijă prisecile regelui Decebal de pe Valea Marisului, a Germisarei şi Ampelului, a Sargeţiei, Apei Frumoase şi Apelor Surori, atâtea, omule, încât mierea şi ceara lor era tată către târgurile din Panonia, Moesia şi Iliria cu o sută de plute cârmite pe Maris, Tisia şi Donaris; iară eu, cum bine vezi domnia-ta, trăiesc aşa cum au trăit toţi ai mei, lăsându-i şi pe alţii să trăiască. Albinele sunt muştele cele plăcute Zeilor şi ele aparţin tuturor. Zeii mi-au dat harul să le găsesc cu uşurinţă, să le adun în familii şi în bune ştubeie şi să fac prisăci la locuri potrivite, în calea şi îndestularea oamenilor. Bunăoară, la vremea roitului, colind pădurile după semne din bătrâni ştiute, le strâng din scorburi şi de pe crăci, le pun în coşniţe frecate zdravăn cu frunză de izmă creaţă, caut ori croiesc eu poiană potrivită pentru prisacă. Ici una, colo alta. Când va să vină culesul, de s-o nimeri să fiu primul, culeg, de nu, înseamnă că s-a dedulcit altul mai harnic decât mine şi nu-mi pare rău. De n-o fi omul cinstit şi înfometat, o fi ursul, tâlharul ori un biet pribeag prin codri, dar rău nici că-mi pare. Din asta trăiesc, de aici culeg bucurii şi aşa îmi petrec cu folos anii”. Se vedea bine că vieţuia în singurătate şi că arare se ivea norocul să mai schimbe o vorbă cu un semen de-al său. I-am lăudat faptele şi strămoşul, de al cărui bun renume cine nu auzise în Dacia Regilor? Vorbele mele l-au uns la inimă şi i-au căzut pe plac mai dulci decât mierea. „Măcar de ar fi toţi cei ce se abat pe la prisăcile mele ca domniile-voastre, şi-a deschis el inima ca să aline păsul. Chiar astăzi, în zori, s-au abătut pe-acilea niscai tâlhari din cei prăsiţi ca iarba rea în ultima vreme. Ţi-e mai mare scârba, zău aşa, atunci când vezi pe oşteanul împăratului întovărăşit întru rău cu tâlharul de drumul mare!” L-am

rugat să se facă mai lesne înţeles, căci noi înşine am pătimit din pricina unor astfel de oameni, şi de bună seamă că vorbele domniei-sale ne vor fi de folos. „La asta m-am gândit şi eu, prieteni, când am văzut caii de povară, şi cu gând bun am abătut într-acilea vorba. Câţi au fost, nu pot să ştiu, fiindcă mă pitulasem în scorbură, dacă chitii cu cine am de-a face. Mulţi au fost, de bună seamă. Pe oşteni i-am osebit după vorbe, pe tâlhari după planuri. Cinci stupi mi-au prăpădit cufundându-i în apă, când le-ar fi fost de ajuns unul sau doi. Cei mai harnici şi mai blânzi. Cinci, domniile voastre! Încă nu se alesese bine ziua de noapte când au picat, au jefuit şi-au plecat, dar nici prea departe nu pot să fie, fiindcă erau în aşteptarea altora, pentru care pregăteau capcană. Iată că eu vă sfătuiesc de bine să faceţi calea-ntoarsă ori să părăsiţi valea, trecând dincolo muntele pe o potecă numai de mine umblată, mai anevoioasă, e drept, dar sigură”. „Cum ne va fi norocul, om bun, i-am zis, mai păstrând o fărâmă de neîncredere faţă de el. Noi cată să mergem în drumul nostru. Poate că oaspeţii cei nepoftiţi au fost cu toţii oşteni din taberele Legiunii Gemina, aflaţi şi ei pe drum mai scurt către Ampelum. Dacă îi vom întâlni şi va să se arate cu gânduri rele, vom şti şi noi să ne apărăm pielea”. „Stupii cei răi tot îi vom lua, că nouă ne fac trebuinţă, pentru niscaiva leacuri, şi îi vom plăti, prisecarule”, interveni hangiul Zebal, spre mirarea noastră, desfăcând baierele pungii. Stuparul cel cu înfăţişare de sălbatic prinse a râde, făcând gestul refuzului. „De-i putea şi ţi-or fi de folos ia-i, şi fii sănătos domnia-ta! Numai că te-aş sfătui să te apropii cu grijă! mai încercat-au şi alţii care”. Zebal îi întoarse numai zâmbetul, după care începu pregătirile. Apucă uşor, cu două degete, nasul, strânse gura ca un fel de pungă într-o parte, lăsând un orificiu cât o nară şi prinse a scoate nişte sunete ca şi când miriade de bărzăuni şi fluturi de stup au inundat poiana. Albinele au prins a se vânzoli precum fulgii în viscol şi mai apoi au dat buluc la intrarea în ştubeie, cu excepţia celor războinice, rânduite strajă la urdiniş. Ăst-timp slujitorul hangiului desfăşură rogojina pe care

obişnuia să se culce stăpânul, o trase repede pe sub cele două coşniţe ridicate de Zebal, le înveli, împărţindu-le sub formă de desagă şi le săltă pe spinarea unui armăsar puternic, înşeuat anume pentru o aşa povarnă de om. S-a petrecut totul atât de repede şi în atâta mirare, încât nu m-am putut opune. În definitiv era destul de bătrân ca să ştie singur ce face, iar calul era fără îndoială al său, dară putea să-l împovăreze şi cu pietroaie. Mai târziu aveam să recunosc că prietenul meu nu colindase fără folos lumea şi nu de neisprăvit ce-ar fi fost se încumetase să ajungă taman la vracii din Ţara Egipetului. Se vede treaba că numai simplitatea purtărilor şi marea sa modestie mă determinaseră să nu îl preţuiesc la dreapta măsură. Curios! Odată cu stupii cei răi, agonisiţi pe nici mulţam, îi revenise ca prin farmec vechea bună dispoziţie. Nu, de departe nu mai era taciturnul Zebal, ci mai degrabă un hâtru sadea.

Nu ne-am depărtat binişor de prisacă, ţinând înainte firul apei, când am descoperit alte urme. Am sărit din spinarea murgului şi am început a le cerceta, comunicând părerile, după mai vechiul obicei, căluţului Debar: „Prietene, iată nişte urme care nu îmi plac defel!” „În schimb îmi plac mie”, auzii glasul lui Zebal, care se apropiase pe nesimţite, făcându-mă să cred că armăsarul meu vorbeşte cu glasul hangiului. „Cred şi eu, i-am răspuns iritat. După toate câte faci nu mă miră să aflu că ai avea oarece bucurie dacă tâlharii te-ar scuti să-ţi mai porţi marfa până la Apulum. Ascultă, amice, când întâlneşti cam aceleaşi urme şi de o parte şi de cealaltă a apei sau a drumului, când cai potcoviţi merg alăturea de cei ce nu au simţit vreodată mirosul copitei arse, când cei care călătoresc înaintea ta ştiu că tu îi urmezi şi ei caută cu tot dinadinsul să îşi ascundă urmele, ba chiar să se arate grăbiţi de parcă ar fi urmăriţi, când toate astea şi altele sunt bătătoare la ochi chiar şi pentru un hangiu, atunci mie unuia mi se pare lucru necurat şi, cu licoare de beladonă să mă îndopi, nu pot găsi motive de bucurie. Presimt că ni se întinde o cursă şi încă una a naibii de bine

ticluită". „Hai, că prea le iei pe toate în negru, zău aşa! În definitiv cine ar putea să ne întindă tocmai aici o cursă, aşa, de speriat, cum zici domnia-ta?!" „Cine? Dar pe ce lume trăieşti, omule! Ar fi ei prea destui. Bourul Alb, înviat de sub mormanul de pietre, Botdecâine care ştii prea bine că chiar în ograda domniei-tale s-a prefăcut în spiriduş, Tiberius Maximus Priscus, ba chiar şi acel legat imperial pentru Dacia, care ne-a prevenit atât de îndatoritor încât mi-a fost de mirare; camarazii decurionului trimis la Danubiu, colonii şi". „Încetează, omule că mă apucă groaza! Nici chiar aşa! auzi! Toată provincia Dacia împotriva noastră. Drept cine te crezi?! Hai să zicem că nu te înşeli. De-o fi aşa, unde socoţi că ni se poate întinde o cursă?" „Oriunde în locurile acestea împădurite şi strâmte. Poate ar fi fost mai bine de ne potriveam sfaturilor prisecarului. Mai anevoie, dar tot la Apulum am fi ajuns. Mă cunoşti prea bine. Crede-mă, bătrâne, am presimţirea că stăpânii acestor urme pe noi ne aşteaptă, nu se cade să-i dezamăgim. De nu îi vom întâlni noi aici, ne vor întâlni ei în altă parte. Ca să scapi de răul ce te urmăreşte, înfruntă-l, nu îl ocoli!"

Am răzbit într-un loc larg, unde pădurea mai cedase o dată locul păşunii alpine. Ştiam că aici nu ne putea paşte nicio primejdie. Pentru noi era important să nu ne prindă noaptea înainte de a răzbi la drumul mare. Goneam la galop, grupaţi, lăsând binişor în urmă slujitorul hangiului cu cei unsprezece cai de povară. Mi-am dat seama că tot în galop străbătuseră această porţiune de teren şi cei care mergeau înaintea noastră. Urmele lor, aşternute acum pe trei şiruri, erau bine întipărite în pământul reavăn. Curând am încetinit cavalcada, la rugămintea hangiului, ca să ne ajungă din urmă omul său, care înainta fără să cruţe caii. Nu trecuse jumătatea de oră când la orizont se înfăţişă iarăşi pădurea, a cărei lizieră o şi atinserăm la prima mare cotitură a apei. Era o pădure bătrână, de stejari atât de rari încât printre ei ar fi putut galopa chiar şi o legiune romană. Aici, cele trei urme se despărţeau: una ţinea drumul drept înainte, pe firul apei, celelalte două o luau

oblic, ca şi spiţele gemene ale unei roţi. Îmi era clar ca bună ziua că nu s-au despărţit decât ca să se întâlnească iarăşi, în urma unei manevre ce se dorea bine ticluită. Aşadar, locul capcanei nu era prea departe, ba chiar îl puteam deduce amintindu-mi de atâtea altele pe care le-am ocolit ori le-am făcut să devină capcană în capcană. Icul de păşune pe care înaintam se îngusta mereu, cucerit de pădurea devenită mai tânără şi mai deasă. Am făcut semn alor mei să se oprească. I-am îndemnat să se apropie. Ne-am prefăcut că ne aşezăm roată, cu caii alături, pentru o scurtă odihnă, şi le-am destăinuit planurile mele cam aşa: „Prieteni, după felul cum se orânduiesc şi se înclină aceste povârnişuri, cred că urmează să trecem printr-un loc îngust sau chiar prin nişte chei de munte. Dacă cineva ne-a pus cu adevărat gând rău, atunci loc mai potrivit ca să îl şi înfăptuiască nici că se poate. De acum înainte nu vom mai putea răzbate decât în şir câte unul. În felul acesta un arcaş bun, cu numai nouă săgeţi, ar putea să ne cureţe pe toţi. Duşmanul acesta, oricine ar fi el, are o părere prea proastă despre noi, sau e convins că nu i-am priceput vicleşugurile. Eu zic să-i fie de bine! Spune, rogu-te, Ortis, după urmele lăsate, cam câţi ar putea să fie? Peste douăzeci? Cam mulţi! Ori, destui încât măcar câţiva dintre noi să-şi lase la albit oasele pe această pustie vale. Încalte de acum ştim cum urmează să fim întâmpinaţi: unii, cei mai numeroşi, va să ne aştepte la ieşirea din chei, alţii vor rămâne în urmă ca să ne închidă drumul; câţiva, pitulaţi printre copaci, de o parte şi de cealaltă a văii, va să ne ia în ţinta arcurilor ca pe nişte puişori golaşi. Ştiind acum că vom fi atacaţi, mai înţelept ar fi să atacăm noi. Un galop straşnic, aplecaţi pe grumajii cailor, năvală peste cei ce se încumetă să ne întâmpine, ţipete până în tăriile cerului de: taie, ucide, loveşte. Naiba ştie ce altceva am mai putea face! Înapoi e prea târziu să ne mai întoarcem. Doar. Dacă domniile-voastre nu aveţi cumva vreo idee mai acătării”. „Dacă se cumpără, zic asta fiindcă de la o vreme domnia-ta numai vinzi, o idee bunişoară aş avea eu, zise Zebal, zâmbind mucalit, numai

că nu ştiu de nu veţi râde de mine. Într-un loc mai ferit, poate că chiar între tufele acelea, descărcăm poverile de pe cai, le punem la toţi iască aprinsă sub cozi şi îi slobozim la vale. La aşa ceva tâlharii, ori oştenii, ori neprietenii, ori zmeii, ori mai ştiu eu cum s-or fi numind ei, nu se aşteaptă. Până să se limpezească din ceţurile mirării, apărem şi noi cu: taie, ucide, loveşte, apoi, hâm, apoi". „Până la hâm ideea dumitale nu e rea. Nu e rea chiar deloc, dacă judecăm că ea nu vine de la un războinic şi nici măcar de la un vânător". „Păi. Păi, tocmai la hâm e surpriza, numai că domnia-ta nu prea ai răbdare să isprăvească omul ce are pe limbă. Eu, chiar de nu sunt războinic şi nici măcar vânător, ca domnia-ta, va să rămân la urmă, încât să le tai drumul şi nădejdea". Cât mă consideram de isteţ, să mă fi tăiat şi nu pricepeam ce anume pune la cale. Aş fi vrut să-i răspund că ne pierdem vremea cu lucruri de şagă, iar înserarea grăbeşte fără contenire, când Ortis mi-o luă înainte. Auzindu-i glasul regesc, mereu aveam impresia că e tătânele său, încât fără să vreau îi acordam respectul şi întâietatea. „Eu unul bănuiesc la ce anume se gândeşte uncheşul Zebal. Planul dumisale nu e deloc rău. Dar, cu o condiţie: să trecem de cei ce ne pot lovi din pădure. De bună seamă că lor nici prin gând nu le dă că vor fi atacaţi. Noi suntem patru dintre cei tineri care ne putem căţăra pe stânci ca să ne strecurăm în spatele lor pe nesimţite: Dadas, Bituva, Zoltes şi cu mine. Nu clipi, domnia-ta, vânătorule Viezure, a neîncredere. Om fi noi cruzi de ani, dar agăţaţi de poalele mumelor noastre nu am crescut. Prietenii mei, deşi Câteşitrei adună abia cincizeci de ani, sunt căpetenii războinice în triburile lor şi au trecut prin toate treptele Confreriei Tinerilor Lupi. Săgeţile noastre niciodată nu şi-au greşit ţinta. După ce vom isprăvi cu tâlharii ce ne pândesc din laturi, ne va fi uşor să înfăptuim planul domniilor-voastre". Vorbise cu înţelepciune. Avea multă dreptate. Noi nu cunoşteam defel terenul şi puteam merge ca orbeţii la moarte sigură. I-am sfătuit să încerce, dar în cea mai deplină tăcere, ca nu cumva să stricăm totul. Mă scurma dorinţa să aflu cât mai curând cine sunt

cei ce ne urmăresc cu atâta cerbicie. Era este putinţă ca Botdecâine să se întremeze aşa curând; faptă zeiască ar fi fost ca Bourul Alb să apară teafăr şi însoţit de tâlharii răpuşi la Chicera Muierii; cât despre Tiberius Maximus, care încă avea toate motivele să ne dea morţii, nu credeam că ar fi dăruit şi cu curajul să calce poruncile celui ce era locţiitorul împăratului pentru Dacia, socotit, după toate dovezile, om de bună-credinţă şi prieten al păcii. Atunci, cine?! Şi de ce?! Până la întoarcerea celor patru feciori am căutat o înfundătură de râpă unde am descărcat poverile cailor. Zebal a strâns toate rezervele noastre de iască. Pentru toţi caii, adică şi pentru cei de călărie, nu ajungea. Din încurcătură ne-a scos Ceran, care a ochit o scorbură de plop alb, al cărui putregai ardea, e drept că mai încet decât iasca, dar ardea. Aproape că nici nu am băgat de seamă când şi cum s-au făcut nevăzuţi, strecurându-se şerpeşte, Ortis, Dadas, Bituva şi Zoltes. Acum timpul trecea mai greu. Aşteptam într-o încordare cumplită. Nici măcar nu ne priveam. Se auzeau numai bătăile inimii. Când încordarea noastră ameninţa să devină îngrijorare, liniştea văzduhului fu spintecată de ţipătul uliului păsărar. Era semnalul stabilit de Ortis pentru atac. De cealaltă parte a văii îi răspunse imediat perechea. Pe toţi Zeii! Băiatul acesta era leit tătânele său. Singur eu mi-am dat seama că om, nu pasăre, a ţipat. Apoi iarăşi liniştea aceea nefirească, de sfârşit de lume parcă. După nicio jumătate de ceas au răsărit lângă noi ca din pământ. „Cu oşteni ca aceştia Dacia se află în mâini bune", mi-am zis. Ortis a dat seama de cele ce au fost isprăvit şi văzut. „Erau opt, patru şi patru, tupilaţi pe după tufişuri şi stânci, chiar la marginea drumului. Acolo şi aşa au şi rămas. Mi-am dat seama că locul e tare şi chibzuit ales pentru o împresurare. Muntele coboară în stânci de calcare până aproape de apă şi închipuie un fel de cârlig la ale cărui capete pândesc ceilalţi. Cai nu se văd. Probabil că pasc mai în jos, la ieşirea din înfundătura aceasta. Ideea lui moş Zebal mi se pare bună, măcar în parte. Eu unul m-aş încumeta să înfăptuiesc viclenia ticluită de domnia-sa, aruncând stupii

cei răi după ce am trecut de prima ambuscadă”. „Buuun! Şi pe urmă? L-am contrat eu, temător de viaţa lui. Pe urmă rămâi tu victimă. Ori crezi cumva că albinele înfuriate vor alege prietenii de neprieteni?” „Dar nici nu e de lipsă, fraţilor, să arunce oarecine coşniţele cu albinele astea îndrăcite de ţi-e mai mare groaza! se stropşi la noi hangiul. Un cal, da, un cal va fi sacrificat, dar la o ananghie ca a noastră ce mai contează! Am pierdut eu hanuri şi averi ca acele, nu un cal, e drept, bun, dar un cal, nu?! Cum voi nu vă pricepeţi atâtica la albine, veţi ocoli frumuşel locul acesta periculos şi aşteptaţi caii hăăăt, colea, pe vale, dacă nu va să le plesnească splinele de atâta alergat. Eu rămân aici să isprăvesc ce însumi am pus la cale. Cu acest credincios al meu vom da pe rând drumul cailor, după ce le-am pus foc sub coadă. Cu câteva căpestre puse cap la cap legăm stupii de chingile celui mai puternic şi mai nărăvaş. Vă închipuiţi ce o să iasă din astea două coşniţe târâte şi lovite de pietre! Între timp noi doi vom şi îl cufundaţi în apă, cu două doniţe pe capete, ca nu cumva să le ispitim şi să facă roi prin chicile noastre. Ascultaţi, domniile-voastre, ce vă zic fiindcă nu e de şagă. Grăbiţi cât şi cum puteţi ca să ajungeţi măcar două stadii depărtare de aici, faceţi ce fac şi eu, căci paza bună trece primejdia rea, şi nu vă arătaţi într-acilea până după asfinţitul soarelui ceasul la care albinele se vor astâmpăra. De tâlharii ce vor avea norocul să scape o să avem mai pe urmă grijă. Bine ar fi ca măcar unul să rămână în viaţă, încât să aibă cine istorisi păţania”.

Planul bătrânului Zebal mi se părea o născocire din cale-afară de năstruşnică şi, ca să fiu sincer, nu îmi puneam prea multă nădejde în el. Dar nu aveam altul mai bun şi mi se părea destul că am găsit, totuşi, un mijloc de a ocoli cursa care ni se întinsese. Am urcat pieptiş o vale cu muri, târşuri şi grohotişuri, pe unde chiar şi mistreţii ar fi răzbit cu greu. În jurul nostru, pe calcarele încălzite, colcăiau vipere, şerpi negri şi veninoşi, guşteri verzi cu guşile umflate şi alte spurcate lighioane târâtoare, încât numai văzându-le te apuca greaţa. Norocul nostru se

numea Anort şi Ceran, care îmbrăcaseră nădragi din piele de viţel, bine strânşi pe pulpă, şi încălţări groase din ceafă de zimbru, elastice, dar mai rezistente ca bronzul. Ei mergeau în capătul şirului, alături, deschizând pentru noi ceilalţi drumul. Urcam aproape pieptiş. Simţeam că de mai durează mult va să ne dăm sufletul. Pierdusem mai multă vreme decât ne închipuisem noi că ne-ar trebui ca să ajungem jos, în vale, şi să putem opri caii. Am făcut un ocol larg, până aproape de creastă, apoi am prins a coborî pe o vale împădurită cu mesteceni şi plopi, fără a ne îngădui măcar un scurt răgaz pentru odihnă. Abia atinserăm din nou Valea Fenesului şi tocmai isprăvisem de închis drumul îngust cu câţiva copaci aduşi de viitură, când liniştea muntelui fu sfâşiată de ropote, nechezuri şi fornăituri de cai înspăimântaţi. Înţeleptul Zebal se dovedise iarăşi inspirat, căci îl slobozise mai întâi pe Debar. Altfel, aşa înspăimântaţi cum erau, nimenea nu le-ar mai fi putut sta în cale. L-am strigat din vreme şi a avut răgazul să se oprească, înainte de a se zdrobi de trunchiurile ce barau drumul. Ceilalţi, urmându-i exemplul, ori presimţind o altă primejdie, s-au oprit şi ei. Nu se potoli bine cavalcada nebună când tăriile cerului se cutremurară de ţipete omeneşti. Am făcut piele de găină. Un fior rece mi se prelinse pe şira spinării. Îmi închipuiam ce se petrecea acolo. Bănuiala îmi fu confirmată mai târziu. Duşmanii noştri, socotind că după trecerea cailor o să urmăm şi noi, au dat buzna, încercuind, de fapt, coşniţele târâte şi hurducate pe drumul bolovănos. Mai avusesem cândva prilejul să mă conving că nimic pe lume nu poate fi mai periculos decât un stup de albine întărâtate. Victime fuseseră câţiva copii care la vremea roitului, din joacă, au răscolit cu beţele un roi. Până în două ceasuri au sfârşit în chinuri de nedescris, umflaţi şi sufocaţi de atâtea înţepături. Despre Zebal şi slujitorul său nu ştiam nimic şi eram îngrijorat. Avuseseră ori ba răgazul să-şi caute adăpost cum au plănuit, reuşi-vor ori nu să reziste atâtea ceasuri în apa rece ca gheaţa? Timpul curgea vâscos anevoios. Soarele scăpătase încet, încet dincolo de munte.

Convinşi că de acuma nu ne mai paşte niciun pericol, am aprins foc şi am început să ne pregătim cina: cinci păstrăvi cât suveicile de ţesut cânepa, prinşi cu mâna de Ceran sub o buză de mai, fiindcă proviziile noastre se găseau dincolo de cheile văii, cu toate poverile cailor. Între timp se liniştiseră şi caii, dar încă nu ne puteam apropia de ei. Până şi Debar mă privea nu ştiu cum, cu nişte ochi trişti şi mustrători, ca pe un presupus vinovat de spaima şi durerea pricinuite. Păcat că nu puteam să-i spun că acela a fost preţul cu care a salvat viaţa stăpânului său. Nu îmi găseam stare cu gândul la Zebal. Când soarele a asfinţit de-a binelea am oftat ca uşurat de o mare povară. Am reuşit să legăm iarăşi şir caii de povară, am încălecat cu destulă teamă şi am urcat la trap uşor valea ademenită de umbrele nopţii. În drumul nostru i-am găsit presăraţi pe aceia ce încercaseră să scape cu fuga. Unii îşi dăduseră ultima suflare, alţii se mai chinuiau încă. Pe Zebal l-am găsit teafăr şi surâzător la malul apei, la căpătâiul unui oştean în care cu greu l-am putut recunoaşte pe Tiberius Maximus Priscus, omul care ne prigonise cu veninul urii sale coclite. Îşi salvase faţa şi grumazul aruncându-se pe burtă, însă ceafa, pe care s-au fost aşezat, după părerea lui Zebal, cei puţin un ciorchine de albine, era umflată şi roşie ca a unui taur bolnav de dalac. Ne-a recunoscut. În privirile lui nu mai era ura, ci numai teama de moarte şi o sfâşietoare implorare. În apropiere, slujitorul hangiului îngrijea pe un altul, care avusese norocul să mai trăiască până la ceasul acela. Semnul întipărit adânc pe fruntea suferindului m-a îndemnat să-i cercetez de aproape chipul. Un fior rece mă străbătu până în călcâie. Îl recunoscusem. Mă recunoscuse şi el, fiindcă mă privi cu o ură menită să mă prefacă în scrum, încercând cu eforturi zadarnice să se ridice. Era vechiul şi neiertătorul meu duşman, Botdecâine. Acum ştiam cu cine se însoţise Tiberius Maximus pentru a-şi împlini, după juruinţă, răzbunarea. „Şarpele înveninat de-ţi iese în cale, striveşte-i capul”, aşa suna o poruncă din tabla de legi a neamului meu. Iată că şarpele acesta îmi ieşise în drum pentru a treia oară,

râvnindu-mi viaţa. Nu, nu îmi era îngăduit să îl mai iert. Am apucat dacă încovoiată, hotărât să-i scurtez chinurile. Zebal m-a oprit. „La ceasul la care asfinţe sfântul astru nu se cade să mânjeşti fierul cu sânge de om nemernic. Şi aşa până la miezul nopţii o să-şi dea ultima suflare. Lasă-l să simtă cât de bun şi de preţios este aerul, cât de înaltă e noaptea, cât de curate stelele, cât de tainică pădurea, cât de bune sunt toate cele pe care nu le-a meritat şi nici nu va să le mai aibă". „El, oşteanul, va trăi?" întrebă Ortis, arătând către locul unde zăcea Tiberius Maximus Priscus. „Dacă are inima tare şi dacă noi îi mai îngăduim să trăiască, va mai număra zile. A avut mai mult noroc decât ceilalţi", îi răspunse, ca un cunoscător, Zebal. „Norocul acela să îl aibă şi din partea noastră, ca să înceteze răzbunarea. Dar, pentru ultima dată!" „O, Zei, câtă demnitate, câtă nobleţe, ce suflet! Iată omm născut să fie rege! Un pribeag printre ai săi. Îngăduitor cu prigonitorul. Leit Ortis cel de demult!" mi-am zis şi i-am aprobat hotărârea.

Cu Maximus Priscus aşezat pe o targă de nuiele, pe o târsă improvizată cu îndemânare de Anort, trasă de un cal de povară, ne-am continuat drumul, după ce am îngropat sub morman de pietre şi glii trupurile celor morţi. Imediat după lăsarea întunericului a răsărit luna. Ştiam că până după miezul nopţii avea să fie plină. La locuri neumbrite se vedea aproape ca ziua. Copacii şi tufişurile închipuiau umbre de pe alte tărâmuri. Dacă nimic neprevăzut nu avea să se mai întâmple, şi dacă tot călăream fără popas, odată cu zorii aveam să intrăm pe porţile coloniei Ampelum, ca să căutăm han bun şi meritata odihnă în braţele somnului.

Într-adevăr, se împurpura cerul la orizont când noi băteam în toaca de la poarta de miazănoapte a cetăţii, cu ochii cârpiţi de nesomn, înmânând străjilor, toropite şi ele, înscrisurile noastre de liberă trecere şi îndatorată ocrotire.

Capitolul opt.

MIJEAU ŞI AICI, LA GURA VĂII RELE, ZORILE. ÎNCETUL CU încetul întreaga fire prindea viaţă. O privighetoare, aceeaşi care îşi arătase măiestria de cu

seara, îşi potrivea trilul, mai aproape, tot mai aproape. Sturzul îi răspundea ursuz de peste vale; în alunişul întunecat, de alături, cintezoii porniseră zarva grăbiţi nevoie mare; un gângurit pe cel mai larg registru de tonuri răzbătea din direcţia de unde susura neostenit izvorul; deodată, zgomot de crengi rupte şi tropot de animal speriat; o clipă, numai o clipă, linişte; apoi, ca la o tainică poruncă, sute de glasuri, ciripituri, gânguiri, triluiri, zumzumuri, zgomote prevestind o lume care acum se năştea pentru întâia dată, un univers de sunete în văzduh, în pădure, în iarbă. Soarele, taler de foc rotit de o nevăzută mână, ca în desenele copiilor. Bătrânul, altul, parcă, acum, mai înseninat, mai întinerit, mai reavăn la făptură şi glas. „E şi normal, decretă Teofana. Dacă nu doarme niciodată!” Ei i se lipeau ochii de somn, dar nu lăsa să se vadă. Făcuse prima noapte albă. Trecea palma furişată peste iarba umedă de rouă şi îşi împrospăta ochii şi faţa. Băieţii, ori că se ţineau bine, ori că recurseseră şi ei la acelaşi vicleşug. Până să fie ziua zi, când vacile trebuiau neapărat mulse, dacă mai erau două ceasuri. La îngrijorarea celor de acasă deocamdată nu se gândeau. Ştiau însă că prilejul acesta nu li se va mai ivi. Toader Berian era bătrân, chiar foarte bătrân, la anii lui oamenii se duc aşa, una două, şi chiar de nu, când şi cum îl vor mai îndupleca să continue istorisirea? Hai să zicem că şi asta s-ar fi rezolvat, numai că povestirea aceea nu ar mai fi fost cea de acum. Citise Bogdan undeva că timpul şi cadrul povestirii contează mai mult decât se crede, că şi ea, povestirea, are o viaţă a ei din care nu o poţi scoate, ori dacă reuşeşti totuşi, atunci nu mai e ce trebuia să fie. Să zicem şi ca toate astea nu ar fi avut importanţă. Să zicem! Nici că aveau, dacă se gândeau bine la ceea ce de la început le destăinuise bătrânul şi anume că, era pentru întâia oară când el îşi amintea tot, tot, ca şi când ar fi trăit iarăşi întâmplările acelea, şi anii aceia, şi viaţa aceea. Dacă nici mâine seară, nici poimâine, şi niciodată Toader Berian nu îşi va mai aminti?! Dumnezeule mare, cât aveau de pierdut! mai bine să nu se gândească la eventualitatea aceasta. Bunăoară,

Teofana ar fi vrut să ştie, nu din lecturi, ci de la un om care a trăit aievea, cum erau hanurile şi termele în Dacia Romană, fiindcă tare îi mai plăceau ei hotelurile de lux şi băile cu căzi şi pardosele de gresie, şi să mai ştie, dacă moş Berian va fi ştiind, cam ce făceau pe atunci fetele aflate la anii ei, cum şi pe ce scriau oamenii, ce., dar, în fine, de faţă cu băieţii, şi aşa puşi pe ironii, chiar atâta curiozitate nu se recomanda să arate.

În Ampelum, oraşul prin care trecea marele drum al aurului, în care îşi aveau garnizoana şi canabele o ăla şi două cohorte de auxiliari, erau mai multe localuri care ofereau popas peste noapte; unele primeau numai călători şi se numeau cauponae, hospitium sau deversorium, altele primeau, cu hrană şi adăpost, atât călătorii cât şi vitele, în special caii, catârii greceşti şi dalmaţieni, rareori boii mocăneşti cu coarnele lungi şi mersul uşor, iar acestea se chemau slabula. Cum denumirile erau prea pretenţioase pentru lipsa de confort ce le caracteriza, eu le ziceam simplu: hanuri şi hanuri cu grajd. Erau în provincia Dacia şi localuri în care nu pregetai să petreci mai multe zile, însă puţine şi numai în localităţile mai apropiate ca grad de civilizaţie de cele ce înfloreau în provincia Italia sau chiar de Iliria, adică în centre mai căutate pentru importanta lor economică sau balneară, care ofereau localuri de jocuri, cură şi distracţii, precum Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Aquae, Germisara, Mehadia, Salinae, Drobeta sau Apulum. Cele mai multe, însă, ofereau călătorului ostenit un adăpost, un culcuş şi o ciozvârtă de berbec ori de vită, friptă pe jarul ce se stingea rareori, sau fiartă la ceaun. Ele erau aşezate pe căi de comunicaţie intensă, străbătute de tot felul de călători, căi care legau între ele localităţile mai importante sau chiar provinciile. La populaţia de atunci, mie mi se păreau multe şi mai toate rentabile. Existau, e drept, călători care, aşa cum făcusem şi noi, continuau călătoria şi pe timpul nopţii; cei mai mulţi o întrerupeau, de teama atacurilor banditeşti, chiar dacă erau grăbiţi.

La Ampelum existau trei hanuri unde călătorul avea

asigurate şi adăpostul şi hrana la un preţ foarte redus. Unul era ţinut de către un libert, care se îmbogăţise nimerind peste o vână de aur în cariera unde săpa ca sclav; altul aparţinea unui dac, crescător de vite, căsătorit cu fiica unui important membru din consiliul coloniei, sicilian de neam; Cel de al treilea era proprietatea şefului Colegiului aurarilor, care locuia la Apulum şi îl administra printr-un sclav al său, întreprinzător şi priceput. Cam la jumătatea drumului dintre Ampelum şi Apulum oferea găzduire garantată un han vestit pentru vinurile şi serviciile sale, aparţinând unui latifundiar de neam ilir, loc de refugiu pentru petrecăreţii din cele două oraşe învecinate. Numele lui era „La trei poloboace”, unitatea de măsură cu care se bea aici vestitul vin de Sard, dintr-un soi de vie adusă tocmai din Sardinia. Hanul la care ne hotărâsem noi să poposim, la sfatul străjilor porţii de miazănoapte, încântate să facă servicii unor persoane ce călătoreau cu înscrisuri având pecete împărătească, se numea „La două turturele”, aluzie la fetele hangiului, care nu aveau pereche prin împrejurimi de frumoase ce erau. Ilirul venise de curând în provincia Dacia, cu gândul să facă avere, şi, la prima întâlnire cu hanul său, erai convins că va face. Clădirea, pe două nivele, după modelul vilelor rustice de pe Valea Padului, unul din piatră spongioasă, celălalt din lemn prins de flacără, acareturile şi curtea – având fântână, potcovărie şi rotărie – erau înconjurate de un zid înalt din piatră de râu, pe culmea căruia era prinsă de jur-împrejur o zgardă cu capete de lance, peste care, zmeu să fi fost, nu puteai trece. Pe poarta înaltă, durată trainic din lobde de stejar, prinse în cuie de aramă, era prinsă o tablă de ceramică roşie în care un maistru olar priceput modelase două fete nurlii, desprinse parcă din alaiul lui Dionisos grecul, având pe creştete ghirlande de struguri, iar pe umeri poloboace dolofane de vin. Sub placă, o inscripţie de tablă de aramă invita călătorul să intre, promiţând serviciu ireproşabil, confort „după obiceiul de la Roma”, sub protecţia Zeului Apolo. Chiar proprietarii, adică ilirul şi cele două fete, ne-au ieşit în

cale, cu laude, zâmbete şi vestitul vin din podgoriile Craiovei, încât preoţi cristi să fi fost şi tot nu am fi rezistat ispitei. Locul unde hangiul îşi înălţase clădirea şi acareturile era bine ales, nu departe de poarta dinspre Alburnum Maior şi chiar lângă arena de jocuri. De obicei hanurile aveau câteva camere, de mărimi diferite, slab luminate; fiecare cameră avea fie o uşă care se încuia cu un zăvor de lemn, fie o simplă perdea de pânză sau de rogojină, încât oricine te putea vizita. Într-o astfel de cameră existau obişnuit trei lucruri: un pat de bârne cu picioarele înfipte în pardoseală, un opaiţ şi o matella, adică vasul de noapte. Salteaua era umplută cu paie, cu frunze de trestie şi rareori cu pene; de pernă, nici vorbă, iar cu ce să te acoperi, asta te privea. Puţine erau hanurile în care să nu mişune, în amestec, paraziţii de toate soiurile şi neamurile, uitaţi la plecare de feluriţi călători. La acestea se adăugau inconveniente pricinuite de ambianţa hanurilor: necontenitul du-te-vino al călătorilor la orice oră din zi şi din noapte, scârţâitul roţilor, mirosurile de la grajduri şi bucătării, fumul şi miasmele mâncărurilor pe care mulţi plători şi le pregăteau în camere. Dacă mai aveai şi nenorocul să nimereşti la un local unde hangiul era hoţ sau tăinuitor de hoţi, care nu prididеau să te jefuiască ori să te ucidă, dacă nu cumva la unul transformat peste noapte în lupanar ori în casă de jocuri de noroc, atunci celelalte neajunsuri ţi se păreau floare la ureche. Sălile de mese, la hanurile care ofereau şi aceste servicii, erau austere: o încăpere mai mare, în prelungirea bucătăriei, cu tejghea pentru băuturi, cuptor şi cazan pentru apă caldă ce se turna în vinuri, laviţe şi, uneori, paturi pe care călătorii respectabili mâncau culcaţi, ca în tricliniul caselor romane. Obişnuit se servea pâine, vin şi o mâncare de carne friptă ori fiartă. Hanul „La două turturele”, cel mai scump din împrejurimi, nu semăna în nicio privinţă cu cele descrise mai sus. Avea optsprezece camere, şapte la parter şi unsprezece la etaj, ultimele fiind ţinute numai pentru călătorii de vază: ofiţeri, negustori cu stare, magistraţi, căpetenii băştinaşe, coloni, conducători

de colegii, judecători şi alţii de soiul acesta. Jos erau încartiruiţi cei cu înfăţişarea şi punga mai sărăcăcioase, însă la preţ dublu faţă de alte localuri. Hanul ilirului avea două săli în care se servea masa şi o sală rezervată numai pentru băuturi şi jocuri; avea, de asemenea, propriile terme, cu nimic mai prejos decât cele de la Apulum, Germisara ori Sarmizegetuza Ulpia Traiana. Zilnic, uneori chiar şi în toiul nopţii, se serveau mâncăruri de tot felul şi pe gustul tuturor neamurilor ce se abăteau pe aici: maţe la frigare, măruntaie la cuptor, hălci de carne de vită ori de vânat fripte la jar, plăcinte umplute, mâncăruri de legume, ouă, brânză, caltaboşi, cârnaţi şi sângereţi, varză şi salată în grăsime şi mai tot ce poftea inima şi îngăduia punga.

De mirare că în dimineaţa aceea „La două turturele" nu prea avea clientelă. Pe paturile orânduite ca nişte laviţe pe lângă pereţi se ospătau câţiva oşteni, grade inferioare, şi doi magistraţi, mândri de însemnele breslei lor, brodate ţipător pe tunicile albastre. Ne-am ospătat cu mâncăruri calde, stropite cu vin acrişor şi neîndoit cu apă. Bunele servicii erau făcute de cele două surori oacheşe, râzăreţe şi cu adevărat frumoase: faţa smeadă, ochi migdalaţi, gene prelungi, gura cu buzele pline şi măiestrit croite. Dacă ceva anume, un fel de moleşeală a mişcărilor ca al lanului de trestie mişcat de zefir, nu ar fi atras atenţia spre cea care răspundea la numele de Cornelia, în sensul că arăta cât de cât mai matură, le-ai fi putut crede gemene. Era lesne de văzut că la sporirea averii hangiului ele contribuiseră substanţial, intuind chiar şi după cum te mişcai, comandai şi mâncai, ce şi cât ai în pungă. „Să nu le judeci greşit, mă povăţui, ca un bun cunoscător, Zebal. Dacă peste câţiva ani se vor întoarce în ţara lor bogate, nimenea n-o să le întrebe cum au agonisit aurul, dimpotrivă, vor fi partide râvnite de cele mai bune familii. Adevărul este că se pricep să ţină un han ca la Ostia, Roma, Vindoboca sau Cezarea". În vreme ce noi schimbam aceste vorbe, ochii codanei, pe nume Flavia, cătau la Ortis, iar acesta nu îi rămânea cu nimic dator. Era frumos Ortis din cale-afară, ce-i drept e drept, dar în ochii turturelei

cântărea mai mult încredinţarea că el e feciorul meu, adică a personajului important, cu înscrisuri împărăteşti şi cu pungă de senator. Interesul ce i-l purta fata avea să ne fie chiar în ziua aceea de mare folos.

Pentru odihnă, îndatoritorul hangiu ne-a pus la dispoziţie trei camere la etaj, având uşi ce se închideau cu zăvoare de bronz şi ferestre cu sticlă persiană. Prima am ocupat-o eu cu Zebal, a doua, Ortis şi cele trei tinere căpetenii, în a treia, aflată la capătul coridorului, şi-au întins trupurile ostenite Ceran şi Anort. M-am întins pe patul tare, convins că una, două voi cădea, nu în somn, ci în uitare, dar nu aveam noroc nici de atât. Tensiunea ultimelor zile încă îmi ţinea nervii încordaţi şi simţurile treze. Liniştea hanului, în plină zi, era nefirească, copleşitoare. Era ceva asemănător cu liniştea văzduhului înainte de furtună. La un moment dat, tocmai când eram pe cale să mă liniştesc, mi s-a părut că aud zgomot înfundat, de copite înfăşurate în papură, şi ţipătul nefiresc al unei păsări de pradă.

Am sărit de-a dreptul în picioare. Se întâmplase ceva ori numai organismul meu, deprins să răspundă semnelor de primejdie, mă punea în gardă?! Când mă pregăteam să mă întind iarăşi, o pietricică izbi geamul. M-am apropiat tiptil şi l-am dat la o parte. Lumina mă izbi cu putere. Am închis ochii ca să-i obişnuiesc cu ea încetul cu încetul. M-am aplecat şi am prins a cerceta locul dintre perete şi zid. Din spatele unei tufe de soc înflorit, Flavia, turtureaua cea mică, îmi făcea semne, după o ştiinţă a semnelor pe care eu nu o deprinsesem. Am înţeles, mai mult din îngrijorarea vădită pe faţa ei, că ne paşte o primejdie. Mai târziu aveam să înţeleg că semnele fetei erau destul de clare, chiar şi pentru un nepriceput, şi că numai convingerea cu care mă culcasem, şi anume aceea că într-un han cu bun nume, cu uşi de stejar şi belciuge de bronz, nu va să ni se poată întâmpla nimic, mă făcuse să le dezleg rostul cu întârziere. Dastul că fata mă alertase, că voise să mă pună în gardă despre un anumit pericol. În vreme ce încercam să mă dumiresc, un miros greu, înţepător, de jivină târâtoare ori

de muşuroi răscolit prinse a se prelinge pe sub uşă. O senzaţie de spaimă făcu să mă simt câteva momente golit de vlagă, după care îmi revenii, cu simţurile încordate ca un animal încolţit. Asociind mirosul cu jivina de la care emana, mi-am închipuit că nu poate fi una, ci zeci. Broboane de transpiraţie rece îmi răsăriră pe faţă, pe grumaz, pe şira spinării. Pe Zebal, singurul care putea înfrunta un pericol ca acela ce ne pândea pe toţi, l-am trezit numai după ce i-am aruncat în obraz cofa cu apă. Mirosul l-a lovit şi pe el ca o măciucă. Se scutură ca după un coşmar, înşfăcă pătura şi cu paşi uşori se apropie de uşă. Aici, se lăţi la podea şi prinse a fluiera, imitând fluierul de trestie, o melodie lină, molcomă, moleşitoare, scăpărând când şi când în tonalităţi a căror stridenţă te izbea dureros în timpane. Îmi făcu semn să apuc eu pătura şi continuă să scoată sunetele ca un ghiers venit de pe altă lume. Pe gaura cât un fund de căciulă, scobită în partea de jos uşii, pentru scurgerea apei cu care se spăla duşumeaua, îşi făcură apariţia târându-se insesizabil de încet, cu capetele uşor rotate, ca ale gâştelor sălbatice, mai multe vipere negre, dintre acelea a căror muşcătură nu avea leac, soi blestemat despre care nu ştiu să mai trăiască astăzi. Pe măsură ce ele înaintau sincronizându-şi unduirile ca într-un dans al spiriduşilor, de parcă toate ar fi fost cioplite în piatră şi mişcate de o nevăzută mână, Zebal se trăgea către fereastră.

Zebal îmi făcu la timp semn, iar eu mă prăbuşii cu pătura şi cu toată greutatea peste încolăcirea aceea greţoasă. Hangiul mă împinse la o parte, se ridică ţâşnind ca un arc slobozit şi prinse a călca în picioare pătura pe locurile unde viperele încercau să se strecoare. Am prins şi eu a sălta cu picioarele, ca apucat de nebunie. Când sub pătură nu mai rămăsese decât o masă de zgârciuri, piele, sânge şi gelatină, ne-am aşezat pe paturi toropiţi de o covârşitoare oboseală. „Ocrotească-te Zeii, fetiţă, am şoptit, căci fără tine acum eram cu toţii ţepeni. Ceilalţi?” l-am întrebat pe Zebal, şoptind cuvintele. „În afară de primejdie. Niciuna dintre lighioanele acestea nu rezistă

ispitei când aude melodia încolăcirii. Vezi bine, prietene, cu ceva tot m-am ales din lunga-mi pribegie prin cele străinătăţi ale Aziei. Acum, nu-i vorbă, au fost destui şi din aceia ce s-au călătorit printre neamurile lumii bogaţi cu punga, ca să se întoarcă săraci şi cu duhul. Eu, harul acesta, de a da zvon şi de a glăsui pe limba tuturor vieţuitoarelor pământului, de la muma mea l-am moştenit. De unde vorba că acolo unde Zeii nu pun nimica, nice voia omului nu poate să adauge”.

Liniştea mă părăsise iarăşi pentru multă vreme. Duşmani nevăzuţi şi nebănuiţi ne aţineau mereu drumurile ca şi când am fi avut de ispăşit un blestem. Răzbunarea pusă la cale de data aceasta fusese cumplită şi nu putea fi născocită decât de mintea unui înţelept ori a unui nebun. Fiindcă eu nu mă încumetam, din pricină de scârbă, acum, şi nu de teamă, l-am rugat pe Zebal să ridice pătura. Şi în mintea mea încolţise un plan diabolic. Convins că la ceasul acesta noi toţi ne odihnim veşnic întru Zalmoxis, duşmanul nostru nu poate să fie departe. Dimpotrivă, aveam încredinţarea că petrece, sărbătorind izbânda, chiar în hanul ilirului. Nici pe proprietar nu îl credeam străin de cele puse la cale şi îi rezervasem şi lui o felie de răzbunare în planurile mele. Sub pătură se mai chinuiau să se târască trei şerpi negri, cu guşile doldura de venin, destul cât să răpună zeci şi zeci de oameni. La rugămintea mea, Zebal i-a vârât în traista de piele, în care îşi purta bucata de humă pentru spălat, buruienile pentru baie şi câteva ustensile de bărbier. Nu îi destăinuisem ce aveam de gând. Coclind în venin răzbunarea, nu la mine şi la al meu sfârşit bicisnic mă gândeam, ci la Ortis, care abia începuse să bătătorească drumul vieţii. Am deschis iarăşi geamul. Îngrijorată, mezina hangiului se găsea tot în tufa de soc. Prin semne i-am făcut cunoscut că totul e bine şi i-am cerut să-mi aducă cheile de la uşile ortacilor mei. Nu se recomanda să fac gălăgie încercând, poate zadarnic, să-i trezesc din somnul lor adânc. Mă înşelasem. La prima înşurubare a cheii în mecanismul zăvorului au fost în picioare, cu mâinile pe arme. Am coborât în sala de mese

cu paşii uşori ai unor duhuri. Nimeni nu se aştepta să mai fim în viaţă Duşmanii noştri benchetuiau. Hangiul şi fata cea mare, Cornelia, se aflau înfăşuraţi în frânghii lângă stâlpul de susţinere al tavanului. Tocmai când ne apropiam noi, banditul ce părea a fi şeful celorlalţi îl întreba pentru ultima dată despre locul în care şi-a ascuns agoniseala. Erau puţini, o ceată de cinci oameni îngrozitori la înfăţişare, scoşi, probabil din adâncul ocnelor de sare, după chipurile alburiu-gălbejite şi glasurile hârşâite, ca ale corbilor. Cu toate că anii şi viaţa bicisnică îi schimonosiseră faţa, pe cel din capătul mesei îl recunoşteam. Era un fost colon, ajuns tâlhar de drumul mare, la numele căruia, Crestatul, lumea se îngrozea. N-aş fi crezut că după atâţia ani de când nu se mai ştia nimic despre el va să-mi iasă tocmai mie în cale. Pe când se găsea în floarea vârstei şi în spăimoşenia faptelor, vărsând pâraie de sânge nevinovat, eu i-am dibuit bârlogul, l-am prins şi l-am dat pe mâna legiunii a XIII-a Gemina, ca să ispăşească la galere ori în ocnă. Puţine lucruri m-ar fi putut mira la anii aceştia cât întâlnirea cu tâlharul care îmi jurase o cruntă răzbunare. Totuşi, cel mai mirat de reîntâlnirea noastră era el. De asta eram sigur, fiindcă nu schiţase niciun gest din care să trag concluzia că ar fi vrut să se apere. Adevărul s-ar fi putut să fie altul. Erau atât de petrecuţi cu băutura încât nici nu realizau că noi suntem cei sortiţi morţii, nici nu se puteau ridica de pe scaune cu uşurinţă. Numai atunci când am început să-i vorbesc a prins şi el a se trezi, vădit înspăimântat. „Urâtă moarte ne-ai sorocit, Crestatule. Zeii veghează însă şi nu îngăduie să pui la cale a doua mârşăvie împotriva aceluiaşi om. Văd, după frica mare ce te cuprinde, că mă recunoşti şi îţi mai aminteşti. Cu treizeci de ani în urmă i-ai omorât pe toţi cei din casa soţiei mele: bătrâni, copii, femei, pentru câţiva galbeni ascunşi sub vatră; acum ai râvnit chiar la viaţa mea şi n-am să te mai iert. Vei muri aşa cum ne-aţi sorocit nouă. Prietene Zebal, pregăteşte şerpii!” Armele lor erau agăţate în panoplia de lângă uşă. A căzut în genunchi. Ceilalţi, mai mult bezmeticiţi de mied, au făcut la fel.

„Iertare! Iertare, vânătorule, şi n-am să mai fac vreun rău vreodată!" „Cuvântul tău, jigodie, este ecoul urletului de lup turbat şi aş păcătui faţă de Zei şi de oameni lăsându-te în viaţă. Cine te-a pus pe urmele mele şi de ce?! Vorbeşte ca să îţi prelungeşti cu câteva clipe viaţa!" Nu mă aşteptam să-i smulg mărturia prea uşor. Ştia, deci, în ce chinuri se moare muşcat de şerpele negru, fiindcă nu a prididit să mărturisească. „Nu pe capul tău s-a pus preţul, ci pe al tinerilor însoţitori, căpeteniile de peste limes. Olimpius Bassus, şeful Colegiului colonilor de la Porolissum, Napoca şi Potaissa ne-a slobozit din ocnele de la Salinae, ne-a pus în mână coşul cu Şarpele de Dudău şi ne-a condiţionat libertatea, însoţită cu câte o pungă de bani de aur dacă îi dăm morţii pe fruntaşii Dacilor Mari veniţi în provincie să semene zavistie. Aşa ni s-a spus şi acesta e preţul faptei noastre. Iertare, vânătorule!" Oricât aş fi fost de îngăduitor şi chiar zeii de mi-ar fi cerut-o, nu îi puteam ierta. Numai la auzul relelor făcute de oameni ca acesta te-ai fi cutremurat de scârbă. L-am întrebat pe hangiu dacă are o încăpere ce poate fi închisă pe dinafară. A spus că da şi s-a oferit chiar el să ne-o arate. Slujitorul cel mut i-a dezbrăcat de veşminte. Aşa, goi, fără niciun mijloc de apărare, i-am băgat înăuntru, apoi Zebal a deşertat traista cu şerpii răniţi. „Acum, că sunteţi voi între voi, Zeii să hotărască!" le-am zis şi am pus zăvorul. Nu ne-am îndepărtat bine când dinspre încăperea aceea au răzbit ţipete cu adevărat ca din gură de şarpe. Zeii, cu ajutorul nostru, fireşte, au hotărât. Bicisnicii aceia, care omorau omul cu inima uşoară, nu au catadicsit ori nu au ştiut să se apere. Scăpasem pământul de nişte stârpituri ale sale şi aveam totuşi inima grea. Am mulţumit cum m-am priceput mai bine Flaviei, mezina hangiului, care ne salvase vieţile. Deşi era lacomă ca toţi ai săi după sclipirea aurului, nu a vrut să-l primească. A primit însă cu dragă inimă vorbele plăcut meşteşugite ale chipeşului Ortis. Hangiul s-a mulţumit cu o parte din pungile tâlharilor, promiţând că în viitor va să fie mai vigilent şi va să astupe găurile de sub uşile camerelor rezervate pentru oaspeţi ca noi. Numele

acelui Olimpius Bassus hotărâsem să îl ţin bine minte, cum ar fi trebuit notate toate cele pe care le purtau duşmanii Dacilor Mari, ai Costobocilor, Carpilor şi dacilor pribegiţi peste limes. Lăcomia, teama bietei făpturi omeneşti care strânge şi tot strânge şi nu duce cu sine nimic, iar aici nu lasă decât un pumn de oase! Aţâţarea oarbă a unui neam împotriva altuia, care pare a se naşte odată cu noi, sămânţa răului suprem, încolţită în anume exemplare făcute după chipul nostru şi revărsată în patima de sânge, astea toate şi altele care coboară printre patrupede şi târâtoare, creaţia Zeilor, după modelul chipurilor lor, de unde ne vin şi cât ne vor mai însoţi în mersul nostru prin lume?! Da, eram amărât şi abătut iarăşi. În ultima vreme nicio bucurie nu mi se îngăduia deplină. Deşi uitasem cu desăvârşire de cealaltă existenţă a mea, aveam totuşi senzaţia vagă că port cu mine şi păcatele altuia, povara a doua vieţi, ca două şuvoaie împotriva cărora înotam ca să răzbesc, unde?!

Peste noapte am făcut de strajă cu rândul. Hangiul, bucuros că scăpase atât de ieftin, ba se mai şi alesese cu nesperată agoniseală, s-a întrecut pe sine, făcând însuşi de strajă la porţile hanului. În noaptea aceea, prima dintr-un şir despre care nu voiam să-mi amintesc, am avut parte de linişte. Ne-am sculat devreme şi ne-am pregătit de drum. Înainte de a pleca ne-am convins, mai mult la rugămintea ilirului, că în camera închisă ermetic oameni şi şerpi se omorâseră într-o încleştare a groazei. Un singur tâlhar avusese norocul să supravieţuiască, însă acesta nu mai prezenta pentru semenii săi niciun pericol. Îşi pierduse minţile. De bucurie, de groază? Nu puteam şti.

La al şaselea ceas al zilei poposeam la vestitul han de la Sard. Cu toată faima ospitalităţii sale am preferat să nu îi călcăm pragul. Ne lecuisem de pomul lăudat. Am cerut hangiului merinde proaspete, mied, câteva făclii şi am mas peste noapte în jurul unui foc străjuit cu rândul până în zori. În afara adierii vântului dinspre munte şi de susurul apei pe malul căreia am întins corturi uşoare, nimic nu ne-a tulburat liniştea unei nopţi luminoase, cu cer înstelat.

Capitolul nouă.

ZIUA ERA SENINĂ ŞI CERUL ÎNALT. NICIO PĂRERE DE NOR NU umbrea beteala lui sinilie. Cu toate că nu intrasem încă în vară, se anunţa de la ceasul dimineţii vipia amiezii. Bătea întărâtată musca şi pişcă îndrăcită strechea, încât abia, abia mai reuşeam să potolim caii. Era semn neîndoielnic că ziua va să sfârşească în ploaie torenţială şi furtună. Dumnezeule, ce mai ploi se dezlănţuiau în vremea aceea! Ca din senin se năşteau şi se vălătuceau norii, se revărsa cerul în fuioare despletite, se umflau şi se revărsau peste maluri apele şi tot aşa cerul îşi arăta faţa zâmbitoare şi bună. Văzduhul era tot un zumzet de albine şi o smălţuire multicoloră de fluturi. Şesul pe care călăream la trap uşor se desfăşura ca un nesfârşit covor ţesut numai şi numai din floare. Cât cuprindeai cu ochii, jur-împrejur, pace, singurătate şi linişte. Mai apoi peisajul prinse a ieşi din desăvârşita sa frumuseţe şi monotonie. Păşunea se schimba cu pădurea, aceasta cu arătura ori cu pârloaga; unde şi unde jarişti fumegânde încă din primele zile ale primăverii. Peste trei ani, în locul lor vor văluri aidoma Mării Pontice lanuri de grâu, lanuri de mei, felurite semănături. Cu toate astea, chiar şi în preajma Apulumului, ogoarele nelucrate şi nestăpânite cu înscrisuri împărăteşti erau destule. Iată că nici măcar aici, la adăpostul puternicei legiuni Gemina, pământul nu putea fi motiv de ură şi prigoană. La asemenea lucruri îmi era gândul când am întâlnit primele convoaie de oameni, care încărcate şi turme de vite ce zoreau către oraş cu graba celor ce se feresc din calea năvălirilor barbare. De la primul om întrebat am aflat pricina: se zvonise că neamurile de la Limesul Nordic au frânt rezistenţa firavă a ale lor şi cohortelor şi acum se revarsă puhoi către inima provinciei, aducând jaful şi pieirea. Nu eram înclinat să le dau crezare. Înclinam să cred că pricina neliniştii era tocmai nechibzuita mişcare de trupe, pricinuită de aşezarea Costobocilor şi a Dacilor Mari în interiorul provinciei. Oricum, pentru noi timpul se precipita, poate că nu mai aveam nici răgazul să-i strângem într-o singură

tabără pe aceia dintre luptătorii noştri cu care năzuiam să-i zdrobim pe Iazigii şi Marcomanii năvălitori înainte de a se revărsa în Dacia. Îngrijorarea mi-am făcut-o cunoscută şi celorlalţi. Căpeteniile erau de aceeaşi părere cu mine. Nu trebuia să-i grăbesc la drum. Era de ajuns să ne ţinem pe urmele lui Anort, care nu mai avea pic de astâmpăr. Era firesc şi nici măcar nu m-aş fi putut închipui în situaţia lui. După atâţia ani, în care nici nu mai nădăjduise, avea să-şi vadă femeia şi copilul. De pe faţa lui şi din muţenia în care căzuse încă de cu seara se putea vedea că îl încearcă mai ades neîncrederea decât speranţa. O bună bucată de drum am galopat fără să cruţăm caii, care prinseseră a da semne de moleşeală după atâta odihnă. Cu cât ne apropiam de oraş, cu atât creştea numărul celor care nu prididEau să se vadă cât mai curând ascunşi după zidurile sale: coloni, negustori, meseriaşi de tot felul, toţi oameni cu stare, care aveau ce încărca şi ascunde din calea cetelor prădalnice. Mă îndoiam că neamurile de peste limes s-ar fi încumetat să pătrundă atât de adânc în inima provinciei, şi chiar dacă, mi se părea de mirare să fi putut răzbate aşa de repede până aici, ştiut fiind că nicio localitate mai răsărită nu era lipsită de apărare. Ortis avea şi el aceeaşi părere. Ba, mai mult, credea că înadins cineva tulbură liniştea oamenilor cu asemenea zvonuri, urmărind să sporească zâzania între locuitorii provinciei şi dacii rămaşi ori pribegiţi în afara ei. Se pare că tocmai aşa stăteau lucrurile, care, odată bine intrate pe acest făgaş, în niciun chip nu mai puteau fi oprite, în afară de intervenţia Senatului cu legiunile din Panonia, Moesia şi Iliria chiar. Ceea ce ar fi însemnat mai mult decât prigoana băştinaşilor, care sub Traian şi Hadrianus se întemeiaseră bine în drepturi. Pustiirea însemna proprietăţi bine întemeiate, după modelul roman, delniţe, arături, păduri şi ape rămase la bunul plac al celor veniţi să se îmbogăţească în Dacia. Zebal, care cunoştea toate zvonurile ce se vânturau prin hanurile provinciei, avea părerea că ceea ce se petrecea acum era o lucrătură hicleană iscodită de mintea lui Vinicius Lizinius Procus, şeful partidei colonilor

hispani şi italici, dornic să mai vândă o dată pe aur curat pământurile şi apele pe care cândva, ca împuternicit al senatului cu această sursă de venituri, le vânduse tatăl său, devenit peste noapte, din patrician scăpătat, unul dintre cei mai bogaţi oameni din Roma. Oricum ar fi stat lucrurile şi oricare ar fi fost temeiul mişcării de oameni, noi aveam interesul să ne grăbim, să isprăvim cât mai curând cu putinţă ce aveam de isprăvit la Apulum şi să pornim împotriva duşmanilor reali ai Romei şi ai provinciei Dacia la acele zile de cumpănă. Cineva, poate chiar în Cetatea Eternă, încerca să profite de lipsa de pricepere sau numai de hotărâre a noului împărat şi să întroneze o altfel de ordine decât cea instaurată de înţeleptul Ulpius Traianus Nerva, apoi consolidată de întreprinzătorul Hadrianus. Măreţia misiei care, prin jocul sorţilor, îmi revenea tocmai mie, îmi făcea mintea limpede, braţul puternic, inima tânără. Cândva, cu mulţi ani în urmă, aş fi semănat chiar eu sămânţa neascultării şi a răzvrătirii, ca să aduc în făgaş rosturile cele vechi ale Daciei. Acum, după ce însumi cunoscusem cât de cât viaţa romană, convins că mai curând puteam întoarce cursul Marisului către izvoare decât pe cel al fraţilor mei către un nou fel de a trăi, într-o pace statornică şi garantată cu tăria legiunilor, mă ruşinam de gândurile mele din acei primi ani ai pribegiei. De tăria de acuma a provinciei Dacia, de prisosul ei de bunuri, de arme, de pricepere în meşteşuguri şi de atâtea altele profitam şi noi, cei de peste limes, un hotar aproape inexistent pentru Costoboci Carpo-daci şi Dacii Mari mai bine de treizeci şi cinci de ani. Bunele înţelegeri se făceau peste capetele celor mari, care le ştiau pe ale lor, pe când noi, aici, la marginile barbariei, le ştiam pe ale noastre. Atacau iazigii, ori marcomanii, ori roxolanii, ori alte seminţii nestatornice şi prădalnice un vicus, o vale ori un ţinut stăpânit de dacii de peste limes, săreau întrajutoralele, cohortele ori pichetele de pază din castrele şi burgurile hotarnice; era atacat prin surprindere un pichet de miliarium, ori un alt punct întărit, nici noi nu pregetam să-i lovim pe năvălitori din spate. Dacă s-a ajuns

la această cumpănă, undeva şi noi eram vinovaţi, deci cu atât mai mult datori să nu zăbovim în faţa pericolului comun.

Drumul devenise atât de aglomerat încât ne era peste poate să mai înaintăm altfel decât în ritmul carelor de povară. M-am sfătuit cu Ortis şi am hotărât să ne despărţim în două cete, ca să răzbim cum vom şti şi putea mai curând şi să isprăvim şi unii şi alţii treburile la Apulum. Oricum, drumurile noastre tot trebuiau să se despartă, pentru că între timp aflasem de la un consilier informat că fruntaşii provinciei, împreună cu Macrinus Flavius Sirus se găseau în oraşul cel nou, înălţat de curând nu departe de apa Marisului şi în imediata apropiere a canabelor Legiunii a XIII-a Gemina; sediile breslelor, în schimb, preferaseră oraşul cel vechi, de sub Piscul Craiovei şi, deci, acolo trebuia căutată Drilgisa. Eu şi Ortis, însoţiţi de cele trei căpetenii, urma să ne îndreptăm spre oraşul de jos, Zebal, însoţit de Ceran şi Anort, către vechiul oraş. Anort credea că dinadins îl las de izbelişte şi nu se sfii să-mi amintească faptul că prietenul la nevoie se cunoaşte. Niciodată nu coborâse din muntele său, iar pentru el tot ce se întâmpla acuma şi mai ales ceea ce avea să se întâmple avea loc într-o altă lume. Poate că şi de aceea tăcuse de când ieşisem din munte, iar la hanul ilirului se manifestase pur şi simplu ca un animal mândru şi feroce pus în cuşcă. Îl înţelegeam, vai, cât îl înţelegeam! Aşa fusesem şi eu cândva, la lujer de tinereţe, când, însoţit de nepoţii regelui Decebal, Dacis şi Ortis, de zvăpăiata şi bărbătoasa Arcia, am intrat în oraşul lui Ulpius Traianus, noua capitală a Daciei, şi mai ales în marea arenă de jocuri. Timpurile acelea rămăseseră aşa de departe în urmă de parcă nici n-ar fi fost decât fum de visare şi mioznă de plăsmuire. De atunci colindasem lumea, călcasem cu opincile străbunilor pardoseala de lespezi şi mozaicuri a Cetăţii Eterne, drumurile ce duc la cetăţile sacre ale elinilor, cuprinsesem cu privirile flămânde şi lacome de necunoscut şi frumos apele Pontului sau ale Bosphorului, stepele nesfârşite ale Colchidei. Avea, bietul

om, atâta încredere în mine, încât se arătase dispus să îşi amâne căutările până ce vom isprăvi noi ce aveam de isprăvit, ca să îl putem însoţi. Zebal, înţelegând cât de preţios era pentru noi timpul, mi-a venit într-ajutor, lăudându-se, obicei care nu îi era în fire, cu relaţiile pe care le avea printre conducătorii breslelor, ba chiar promiţându-i că se va lipsi de toate mărfurile aduse pentru negoţ ca să răscumpere cu preţul lor nevasta şi copilul căzuţi în sclavie. Am hotărât ca, indiferent de tot ce se poate întâmpla, să ne întâlnim a doua zi la taberna canabelor legiunii, în oraşul de jos, nu mai târziu de ceasul al treilea din zi. Dacă noi, ori ei, nu ne vom fi terminat treburile până atunci, urma să vedem împreună ce aveam de făcut. Înainte de a ne despărţi l-am luat deoparte pe bătrânul Zebal şi l-am sfătuit să se poarte cu prudenţă şi înţelepciune. Celorlalţi le-am poruncit să-i dea în toate ascultare. Ştiam din proprie experienţă la ce te poate îndemna dorul şi iubirea. Pentru orice eventualitate i-am sfătuit să se ducă mai întâi la casa unui cumnat de-al meu, Cornelius Babus pe nume, proprietarul unui atelier de cărămidărie pentru pavarea edificiilor, la care lucrau peste cincizeci de sclavi, unii de neam dac, proveniţi din rândul datornicilor, motiv pentru care nici de voie, nici de nevoie eu nu îi călcam pragul casei. Altfel era un om săritor, dispus să facă mici servicii rudelor după mumă, nădăjduind ca astfel să şi le apropie. Sora mea vitregă, Meda, suferea din această pricină, şi nu scăpa niciun prilej să-i ajute pe cei din neamul nostru, ba cu o măsură de grâu, ba cu pânză pentru haine, la sărbători, şi chiar cu bani când se găseau la ananghie şi, călcându-şi pe mândrie, i se rugau de una şi de alta. Noi am părăsit drumul pavat, pe care convoaiele se târau sub zăpuşeală ca o râmă uriaşă, preferând şleahul cel vechi, care mai avea şi avantajul că scurta mult distanţa. Toate semnele, încă de dimineaţă, prevesteau furtună, şi aveam motive întemeiate să ajungem în oraş înainte ca baierele cerului să se rupă şi puhoaiele să se reverse. Fără caii de povară am străbătut drumul până la poarta de nord într-un galop

întins, încât, atunci când am descălecat pentru a prezenta străjilor înscrisul de liberă trecere, Debar devenise alb de spumă. Nu trecusem bine pe sub poarta înaltă, zidită din piatră de tuf, când un fulger brăzdă bolta pe care norii se înghesuiau ca nişte turme de bivoli asiatici, cerul se revărsă, fără stropi, ci aşa, cum ai turna eu găleata, şi puhoaiele prinseră a-şi căuta făgaşe. La rândul nostru ne-am căutat adăpost într-o tabernă amenajată într-o veche magazie de cereale, adăpostind caii sub şopronul unei potcovării de peste drum, cu calfe harnice, mereu în aşteptare de muşterii, care, fără să ne afle voia, ni-i şi luară în primire. Abia golirăm ulcelele pântecoase, pline cu mied uleios şi rece, ca de la gheaţă, când se potoli vremea, îngăduindu-ne să mergem în treburile noastre. Oraşul cel nou, răsărit nu prea de multă vreme în jurul canabelor Legiunii a XIII-a Gemina, pe un platou larg cât una din cele şapte coline ale Romei, arăta cam răzleţit şi anapoda. Ici o vilă rustica, ridicată de vreun colon cu întreaga avere în valea mănoasă a Marisului, ce se lărgea aici mai mult decât puteai să cuprinzi cu privirea, colo o vilă urbana, acoperită cu ţiglă colorată şi făţuită în plăci de ceramică ori de gresie, între ele o baracă nenorocită ori un atelier-şopron în curs de organizare; unde şi unde prăvălii, stabilimente, case de jocuri, bordeie pe jumătate ieşite din pământ, casele de bârne ale localnicilor băştinaşi mai înstăriţi, hat în hat cu acelea din piatră de tuf ori din cărămidă ale negustorilor de tot felul. O singură uliţă, care străbătea oraşul-cetate de la est la vest, locuită de ofiţerii şi administratorii legiunii, de fruntaşii municipalităţii civile era mai acătării. Aici lipseau locurile virane, pe care vânzătorii ambulanţi încropeau comerţuri de tot felul, şi se simţea intervenţia unui ochi şi a unei gândiri de arhitect. Clădirile, marea majoritate cu două sau chiar trei caturi, se înălţau pe fundaţii trainice de cărămidă cimentată şi piatră. Strada, largă de şase staturi de om, era pavată cu dale de gresie şi de cărămidă pe strat trainic de nisip şi pietriş. Un apeduct nou-nouţ aducea în casele cochete o apă cristalină şi rece de la o depărtare de câteva stadii.

Unde şi unde se observau gurile reţelei de canalizare şi alte semne ale unei avansate trepte de civilizaţie romană. Alături de uliţa aceasta, numită, pompos deocamdată, Via Antonina, se năşteau altele, croite în paralel, două, şi în forma spiţelor unei roţi, celelalte. Acesta era semnul clar că vechiul oraş, născut din vicusul dacic al apulenşilor, şi-a trăit traiul şi şi-a mâncat mălaiul. Doar două, însă suficiente, au fost motivele care i-au hotărât soarta: canabele legiunii şi negoţul cu plutele, mai mult decât intens, care se practica pe Apa Marisului. La capătul străzii, în semicercul unui parc, croit cu destulă fantezie chiar în perimetrul unei păduri, se înălţa clădirea consiliului municipal, căreia localnicii îi ziceau, impropriu după părerea mea, forum. Înaintând către ea, lăsai la dreapta un şir de clădiri cu un singur cat, dar cu coridoare largi şi luminoase, imitând prispele dacice, înconjurate da zid de piatră, pe poarta căruia atârna, ţipător colorată, o firmă cum în Dacia nu mai întâlnisem alta până atunci. Pe firmă era desenat un copilaş ţinând o tăbliţă cerată pe genunchi şi un cetăţean cu bărbuţă îndreptându-i cu grijă şi importanţă beţişorul de scrijelit. Era o şcoală de stat, întreţinută de municipalitate, unde se învăţa scrisul, cititul, elocinţa, comerţul şi meseriile, matematicile şi astronomia. După ce am descifrat conţinutul imensei table de ceramică atârnată de frontispiciul clădirii, sub care se deschidea şi poarta, mi-a trebuit timp să-i pot urni din loc pe Ortis, Dadas, Bituva şi Zoltes, uimiţi şi curioşi de parcă s-ar fi găsit chiar în faţa calului de lemn cu care aheii au pătruns în cetatea Troei. Înclinaţi să vadă doar feţele umbrite a tot ceea ce era roman, i-au compătimit pe sărmanii copii, care în loc să se joace, să înveţe meşteşugul armelor şi să vâneze, erau obligaţi la suplicii ca acelea. M-a bufnit râsul şi mi-a trebuit talent oratoric, nu glumă, ca să îi fac a înţelege binefacerile unor asemenea instituţii în această provincie de la marginea Imperiului.

Îmbrăcămintea noastră, destul de uzată şi de ponosită, caii prăfuiţi, ţinuta războinică a însoţitorilor mei, în special, au atras repede atenţia gărzilor călări care

supravegheau buna ordine a oraşului, drept care de câteva ori a trebuit să scot înscrisurile şi să le înmânez unor oşteni având misiuni de pază şi aprovizionare. Unul dintre aceştia, pe numele său Sarula Dacul, a manifestat mai multă bunăvoinţă şi, în loc să ne tot întrebe despre rosturile noastre, ne-a prezentat unui oştean-funcţionar, căruia i se spunea immunes legionis, scrib din birourile Legiunii a XIII-a Gemina, detaşat pe lângă sediul provizoriu al Legatusului Imperial pentru Dacia, buna noastră cunoştinţă Macrinus Flavius Sirus. Urmându-l, pe un coridor lung şi răcoros, acesta ne-a condus în biroul unui centurion, pe care l-am găsit moţăind din pricină de vin ori de oboseală. Acesta ne-a primit niţel cam acru, cum probabil fusese şi vinul, însă cum eu ştiam până la ce grad merge corupţia m-am gândit că nici comandantul peste o sută nu poate fi imun la strălucirea aurului. A fost de ajuns să-i audă, ca un bun cunoscător, zornăitul plăcut, ca să schimbe încruntarea cu cel mai plăcut zâmbet şi mormăiturile cu relaţii şi sfaturi mai mult decât amicale. Aşa am aflat că însărcinatul împăratului pentru provincia Dacia se află la termele municipale, însoţit de M. Statius Priscus, Legaţi Auguşti legionis, adică delegatul împăratului pentru legiune, de M. Sedatius Severianus, guvernatorul Daciei Superior, de Aurelius Redux, praefectus, vicecomandant de legiune, de alte grade superioare, de magistraţi şi de fruntaşii coloniei. La terme se ajungea pe o alee presărată cu pietriş colorat, care cobora câteva terase cu scări din marmoră, terase pe care fuseseră amenajate terenuri pentru jocuri şi antrenament. Acest al doilea platou, de întinderea a cel puţin două arene, mai cuprindea o amenajare, rudimentară încă, pentru cursele de care şi cai, câteva prăvălii şi stabilimente cu cele necesare pentru jocuri şi terme, ce se împrumutau pe sume destul de convenabile, şi un fel de han al ofiţerilor, destul de arătos pe dinafară ca să nu te îndoieşti de ambianţa dinăuntru. De la îndatoritorul centurion, care nu se sfia să ceară plată pentru sfaturi în plus, aflasem că Macrinus Flavius Sirus avea plăcerea să

petreacă la terme toate ceasurile după-amiezii, mai degustând un vinişor vechi, mai înfulecând câte o ciozvârtă de cerb tânăr şi încercându-şi norocul la zaruri, cu unul dintre aceia ce se încumetau să se prindă, ştiut fiind norocul care rareori îl părăsea şi măiestria cu care arunca.

Cunoşteam obiceiurile de la Roma, care mai abitir erau cultivate în Provincii. Cunoşteam şi lăcomia acestor slujbaşi ai împăratului ori ai senatului, grăbiţi să agonisească, fiindcă nu se ştia când va să le apună steaua norocului şi să vină dizgraţierea. Mai ştiam că îngropasem lângă hanul de la limesul de Miazănoapte o avere pe care în zece vieţi nu aş fi putut-o toca, chiar ofiţer roman de-aş fi fost; aveam chiar la mine bine ascunşi prin şerpar şi toharturi, bani buni, de aur, mai tăioşi decât cea mai tăioasă spadă, mai cu bătaie decât orice catapultă sau săgeată, mai eficienţi decât un berbec de bătut zidurile. Pe acelaşi centurion care mi se lipise de pungă ca lipitoarea de varice, l-am întrebat despre cel mai bun negustor de vinuri şi despre cel mai priceput bucătar. Informaţia m-a costat mai puţin decât efortul de a le căuta singur după miros ori după numărul celor adormiţi prin faţa tabernelor. Şi fără bunele sale servicii m-aş fi descurcat de minune, fiindcă paşii ne-au dus drept în faţa unui conac, dintre cele vechi, ridicate înainte de stabilirea Legiunii aici, transformat acum în ospătărie. Numele grecului oferea singur chezăşia că altceva mai bun nu aş fi găsit nici la Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Firma de la intrare oferea servicii ca la Roma, servicii pentru care garanta proprietarul Caius Sabinus Elenul, cu vânat proaspăt şi vin de Chios, vechi de cincizeci de ani, din care băuseră însuşi Nerva Traianus şi urmaşul acestuia, Hadrianus. Pentru mine era îndeajuns numele negustorului, ca să nu mă mai îndoiesc de marfă. Nu mi-a trebuit mult ca să-mi amintesc când şi unde îl mai întâlnisem. Dacă nu era acel Caius Sabinus Elenul, eu nu ajungeam sclavul lanistului Aulus Maecus şi nu luptam în arena de la Ulpia Traiana, ca să mă acopăr de glorie şi să câştig bunăvoinţa împăratului în furtunoasa vară a anului o sută şapte. Oare mai trăieşte

bătrânul negustor? De bună seamă că nu. În cazul acesta fiul i-a luat locul, care trebuie să fie mai tânăr decât mine şi nu are de unde să mă ştie. Cred că am rămas aşa, tăcut şi călătorit în amintire, o bună bucată de vreme. Chipuri dragi, venite parcă dintr-o altă lume, ca într-un joc de-a întoarcerea în timp, mi se perindau prin faţa ochilor împăienjeniţi de pâclele amintirii: moş Troes, Dacis, Orolea, Arcia, Ortis, Helena Evrimos, iubirea mea cea dintâi şi cea de pe urmă... Eram vădit tulburat. Ortis mi-a citit sufletul şi m-a întrebat, mai mult cu intenţia de a mă smulge din şuvoiul amintirilor: „Mă înşel ori domnia-ta, vânătorule, cunoşti firma şi omul pe care îl reprezintă? Te sfieşti să intrăm, ori numai mi se pare?” „Cunosc şi firma şi omul, de nu cumva cel la care mă refer e oale şi ulcele. Arcia, buna ta mumă, ţi-a fi povestit cândva despre întâmplările noastre la Ulpia Traiana, în acel an de după război, când împăratul a zăbovit în Dacia. În ospătăria acestui negustor l-a aşteptat ea pe tatăl tău, Ortis, şi tot aici am fost prins eu atunci când Aulus Maecus m-a râvnit să-i fiu gladiator. Că negustorul o fi acelaşi ori altul, acum nu mai are nicio importanţă; important este că vinul de Chios nu are pereche, iar bucătăria grecului, nici atât”.

Avusesem dreptate. Bătrânul nu mai trăia de mulţi ani. Fiul îi luase locul. Chiar el trecuse pe cealaltă pantă a vieţii. Când i-am destăinuit că l-am cunoscut pe tatăl său şi vestita ospătărie de la Ulpia Traiana s-a bucurat şi a făcut totul ca să ne fie pe voie. Da, a recunoscut zâmbind, vinul de Sard ori de Ighiu poate fi vândut fără teamă ca vin de Chios, după ce trece prin cei zece ani de învechire, însă pentru noi mai erau destule amfore colbuite prin adâncate beciuri, cu vinul cel veritabil, a cărui vârstă se îndreaptă către sută. Îl păstrează pentru ziua cea mare, râvnita vizită a unui împărat, pentru ca şi el, la fel ca şi tătânele său, să se poată lăuda că l-a ospătat pe Cezarul Romei. Nu se cade să refuze tocmai un om rar ca mine, care cu atâţia ani în urmă a gustat vinul negustorului Caius Sabinus. Datorită purtărilor fiului am uitat de ranchiuna ce i-o purtam bătrânului. Am cerut să fie puse pe jar potolit şi date cu

rare mirodenii părţile cele mai fragede din câţiva cerbi atârnaţi de grinzile gheţăriei; am mai poftit o amforă pântecoasă cu vinul de Chios şi câţiva sclavi pentru bunele servicii. De la frizeria de peste drum am închiriat tot ce ne făcea trebuinţă pentru petrecerea unor clipe plăcute la terme, în societatea notabilităţilor provinciei: un sclav care să ne asiste în timpul băii, căruia i se zicea balneator, unul care să ne facă masajul, punctor, altul însărcinat cu depilarea, zis alipilus, şi încă unul care să ne păzească bunurile şi veşmintele; se adăugau: o sclavă care să ne aducă cele necesare pentru baie – flacoane cu untdelemn, esenţe, prosoape – şi încă două pentru servitul vinului şi a mâncărilor reci, încărcate de Caius Sabinus cel tânăr pe un fel de platou ca o lectică. De la o altă prăvălie, perete în perete cu termele imperiale, am cumpărat fără a ne târgui câtuşi de puţin, îmbrăcăminte pe măsura rangului la care ne prezentam şi albituri de schimb. Îmi era bine cunoscut că niciunde nu poţi pune cu mai mare uşurinţă pe roate o afacere dificilă ca la terme, mai cu seamă atunci când aveai cu ce îmbunătăţi obişnuitul program. În fruntea alaiului nostru, un ucenic de zaraf, despre care aflasem încă din tabără că servea cauza dacilor prigoniţi, neamurile lui numărându-se printre aceştia, ducea cuvenitele daruri: patru colanuri de argint, pescuite din sacii negustorului Evrimos, tot atâtea pungi cu grăunţe de aur, la care, pentru împuternicitul împăratului adăugasem o pungă doldora cu monezi având proaspăt încrustate însemnele provinciei Dacia şi chipul augustului Antoninus Pius. În spatele acestuia, alţi doi sclavi purtau pentru cei Patru Mari, cum li se mai zicea, câte o togă de purpură şi câte o blană după rang: de sobol, de nurcă, de nevăstuică şi de vulpe. După ei, urmam noi şi ceilalţi, orânduiţi într-un cortegiu de ambasadă asiatică. Anunţaţi din vreme, prin mijlocirea unui administrator împuternicit al termelor proprietate imperială, sensibil şi el din cale-afară la strălucirea aurului, am fost întâmpinaţi în sala rezervată oficialităţilor şi protocoalelor, care se oficiau destul de rar. Acum, nu cumva să se creadă că toţi cetăţenii urbei

mergeau la terme însoţiţi ca noi. Cei săraci se mulţumeau să îşi poată plăti intrarea. Pentru a nu risca să le fure cineva veşmintele, căci existau hoţi specializaţi pentru băile publice, le lăsau în grija băieşului, plătind şi pentru aceasta o mică sumă de bani, cum şi pentru celelalte servicii recurgeau la personalul specializat al băilor. Orice baie publică respectabilă se alcătuia din trei încăperi: una cu apă rece, de obicei de dimensiuni mai mici şi având deasupra o cupolă deschisă; o încăpere de trecere, cu bănci de marmoră şi cu apă la temperatura călduţă; o a treia eu apă caldă, cu bazine şi căzi şi chiar cu piscine pentru înot. Acestor trei încăperi li se adăugau anexele: o cameră de aburi prevăzută la extremitatea cupolei cu un disc mobil pentru reglarea temperaturii, încăperi pentru exerciţii de gimnastică, pentru ungerea corpului cu diferite alifii, localuri cu alimente şi chiar o sală pentru ospeţe, ca aceea în care fuserăm întâmpinaţi noi. Numai bazinele de înot erau comune pentru bărbaţi şi femei. În ce mă priveşte mai fusesem de câteva ori la baie cu obraze alese, dar nu la rangul celor ce ne întâmpinau acum cu atâta suspectă bunăvoinţă. De aceea nu prea ştiam procedura şi, ca întotdeauna când mi se întâmpla aşa, m-am lăsat în voia întâmplării ori a inspiraţiei. Gazdele noastre ne-au întâmpinat, întrerupându-şi baia, într-un fel de cămăşi albe de in lungi până mai sus de genunchi. Simţind încurcătura în care mă găseam, Macrinus Flavius Sirus mi-a venit discret în ajutor, poruncind acelui funcţionar îndatoritor să ne însoţească în anexele pregătitoare. Pregătirile au durat mai mult decât ar fi fost necesar ca să mi se pună răbdarea la încercare, dar, ca nişte obraze alese ce ne aflam, am suferit cu zâmbetul pe buze, precum preoţii templelor puşi la post prelungit. Am făcut cuvenitele exerciţii de gimnastică, am intrat în camera de aburi unde ne-am perpelit ca nişte claponi puşi la fiert, iarăşi exerciţii de gimnastică, făcute după comanda şi exemplul unui fost gladiator; am trecut cam repejor prin apa rece, spre uimirea celor prezenţi am străbătut de câteva ori bazinul mare înotând mai dihai decât peştii, ne-am lăsat masaţi,

dreşi şi unşi de miroseam ca nişte faguri proaspeţi, am îmbrăcat cămeşoaiele aspre, le-am încins cu nişte curmeie şi iată-ne de unde am plecat, uşori ca fulgii, cu inimile voioase şi cu foame de lupi. Mesuţele joase, din lemn de paltin, acoperite cu pânză de cânepă, de pe lângă laviţele-pat, erau aşternute cu bucatele aduse de noi, la care, pentru a nu se lăsa mai prejos, buna gazdă adăugase – altele: plăcinte umplute cu verdeţuri şi carne, pânişoare de mei tăvălite în tocană de măruntaie, potârnichi crocante, îndelung fierte în ulei de măsline, şi altele care nu îmi mai vin în minte. Vinul, plătit la preţul lui înzecit, deja îl degustaseră, căci de ce şi de unde acea nouă sclipire a ochilor, buni şi migdalaţi că ai femeilor?! După ce am gustat, cu înghiţituri mici, dar până la fund, ulcelele cu vin uleios, o ambră a Zeilor, dacă nu mai mult, ne-am aşezat să ospătăm temeinic. Îmi era cunoscut că treburile politiceşti nu se cădeau discutate cu stomacul gol şi cu sufletul lipsit de bucurie. Eram nouă; bucatele, cât pentru o trupă înfometată după ce a urcat şi a coborât un munte, a trecut o mlaştină şi a străbătut un deşert. Lupii mei mâncau lupeşte, însă cu atâta grijă pentru bunele purtări încât ei păreau veniţi din Cetatea Eternă şi adevăraţii romani, nu coborâtorii din Ţinutul Codrului, de la Iza şi Uissio. Eu ciuguleam cu măsură, gustam cu întreită cumpătare înşelătorul vin de Chios şi puneam în rosturi cuvintele pentru tractatele ce le aveam de purtat. Am văzut la locţiitorul împăratului pentru Dacia aceeaşi ascunsă precauţie, cu deosebirea că ulcica opacă îl ispitea mai des decât pe mine. Cunoşteam din tinereţe efectul acestei miraculoase băuturi. Mai întâi limpezea gândurile, încet, încet exalta sufletul şi îmboldea inima, aducea pe nesimţite uitarea acelor gânduri ce nu ţineau de conul bucuriilor, năştea lin, lin, bunătatea şi dragostea de semeni; veneau apoi generozitatea neînfrânată, dăruirea şi simţul sacrificiului pentru bine şi frumos. Cu toată povara anilor îmi păstram mintea limpede, judecata ascuţită, gândul curat. Mă rugam Zeilor părinţilor mei să se treacă peste obiceiul spectacolului cu mimi şi sclave, care dansează şi

cântă, mângâie şi aţâţă, trezesc şi adorm, fac tot ce eu nu doream să se întâmple. Privindu-i pe tinerii ce mă însoţeau, dar al căror rang de mari căpetenii îi aşezau alături de toţi cei de faţă, faptele şi nu anii cântărind precumpănitor în balanţele acelor vremi, l-am rugat pe legatusul imperial să nu îi ispitească acum cu astfel de distracţii, care tulbură mintea şi sucesc judecata. În schimb, i-am propus şapte partide de zaruri, fiindcă, ziceam eu, şi bătrâneţele au plăceri, numite de unii vicii, iar pentru mine jocul cu zaruri era singura dintre cele mari care mi-au mai rămas. Tot atunci am făcut semn să intre purtători de daruri. Un spectacol demn de admirat. Pe care cei patru răspunzători de destinele provinciei l-au gustat chiar peste aşteptările mele, cu pupilele dilatate de plăcere ca şi când ar fi băut beladonă. La invitaţia mea, care nu eram prostul să-i lase să îşi revină, au golit cupele până la fund. I-am poftit să se aşeze, ca unul mai vârstnic ce eram, şi am început astfel: „Domniile-voastre, înţelepţi cetăţeni ai Romei şi alese obraze împărăteşti! Cine suntem şi ce rosturi purtăm cunoaşteţi, şi am pierde vreme prea plăcută şi de mare preţ arătând cu vorbe şi dovezi rangurile şi meritele noastre. Cunoaşteţi prea bine ai cui trimişi suntem şi ce năzuim să împlinim împreună. Au trecut mai bine de treizeci de ani de când în această parte de lume s-a statornicit viaţa romană şi pacea romană. Este nedrept ca de aceste binefaceri să nu aibă parte şi fraţii noştri lăsaţi, din considerente strategice, dincolo de limesul provinciei. De-ar fi să se ridice zid până la cer şi pe lângă zidul acesta să curgă jur-împrejur o Dunăre, fraţii de fraţi tot nu vor putea fi despărţiţi. Domniile-voastre, iscusiţi militari şi înţelepţi magistraţi, ştiţi că în provincia Dacia este îndestul loc pentru noi toţi. De ce daţi ascultare unora dintre aceia puşi pe căpătuială, care ăst an cultivă ici un ogor, în alt an colo altul, uitând de unde a început şi neştiind unde are să ajungă. Fraţii mei, dacii pribegiţi de pe aceste locuri la vremi grele, Costobocii şi Dacii Mari, trăitori harnici şi cumpătaţi prin văile cele pietroase şi prin munţii cei friguroşi din septentrion, privesc cu uimire la

înflorirea ţării acesteia şi râvnesc la noul fel de viaţă; zi şi noapte veghează cu arma în mână liniştea bordeiului, viaţa alor lor şi bruma de avuţie. Când le este lumea mai dragă, neamurile cele prădalnice ale sarmaţilor se abat ca stolurile de lăcuste, taie, jefuiesc şi risipesc.

Fraţii mei sunt luptători cum puţini alţii mai întâlneşti ca ei, dar, de la o vreme, sângele lor curge şi tot curge, la aceste fruntarii de Imperiu, vitejii se răresc şi se tot răresc, iar domniile-voastre, în loc să le preţuiţi şi să le răsplătiţi jertfa zilnică de sudoare şi sânge, îi loviţi şi din astă frăţească parte, organizând armate şi expediţii împotriva lor. Uitat-aţi oare că sângele de frate apă nu se face?! O provincie mărginaşă ca aceasta, tare pe dinlăuntru, va fi temută în afară. E de mirare că domniile-voastre şi un împărat înţelept cum este cel cu care v-au răsplătit Zeii, nu cunoaşteţi şi nu înţelegeţi foloasele ce decurg din statornicirea unora dintre fraţii noştri aici. Neamurile prădalnice, fără vetre şi adăposturi, se strâng la fruntarii de ţară ca viespile hoaţe la urdinişul stupilor buni, valurile lor, tot mai numeroase, se sparg de piepturile fraţilor noştri lăsaţi fără ocrotire, ca valurile mării de ţărmuri, înaintând când ici, când colo. Jocul acesta îl asemuiesc cu cel al bilei trimise spre popic: dacă unul cade, doboară cu sine doi, trei sau mai mulţi. Deocamdată nu toţi ai noştri voiesc strămutarea, ci numai aceia de tot expuşi, trăitori la locuri descoperite, dincolo de Tissia şi Uissio, între Pyretus şi Dansatru, ameninţaţi zi şi noapte cu năvala şi jaful. Cât preţuiesc ei în luptă, cu arme bune şi pentru o cauză bună, de veţi voi, veţi vedea curând. Aflu că Iazigii metanaşi şi marcomanii, cărora li s-au alăturat şi alte triburi prădalnice, au pătruns adânc în trupul provinciei, ard şi pradă fără opreligşte, în vreme ce detaşamentele Legiunii ţin Limesul către Ţinutul Codrului şi al Biharei, de teama Dacilor Mari şi a dacilor pribegiţi. Iar noi, generale, stăm de vorbă în loc să lovim barbarii acum, când nici nu se aşteaptă. Iată, mă jur pe numele lui Zalmoxis, pe Cer şi Pământ, că am venit cu gânduri curate, că dorim viaţa şi pacea romană, că vom sluji provincia

Dacia şi Imperiul ca nişte buni cetăţeni ce vom fi, că nicio tulburare nu va să se işte din pricina noastră, obligându-ne ca noi înşine să-i dăruim morţii ruşinoase pe cei dovediţi cu neascultarea. Aşa să-mi ajute Marele Zeu!” Sedatius Severianus a ridicat cupa, a înghiţit ceremonios şi a vorbit puţin, vădit tulburat: „Despre acest venerabil taraboste am auzit multe, şi bune şi rele. Nimenea, însă, nu a îndrăznit să afirme că şi-ar fi călcat vreodată juruinţele. Trăiesc când la Rurpeia, când la Porolissum, când la Potaissa. Sunt zece ani de când străjuiesc la Limesul de Miazănoapte şi spre Caratul de la soare-răsare. Aşa stau lucrurile acolo, în Septentrionul zilnic tulburat, cum le-a înfăţişat domnia-sa”. Statius Priscus, rudă îndepărtată a comandantului de castru Tiberius Maximus, mai păstra destule rezerve. Din vorbele sale puţine am înţeles că nu era un oştean pripit şi nici nu purta vreun gând rău, dintr-o pricină anume, pentru noi, cei care vieţuiam dincolo. În schimb, Aurelius Redux părea câştigat pe deplin la cauza noastră. Macrinus Flavius Sirus devenise oarecum misterios şi tare mă temeam că o va porni pe panta amânărilor şi a tractatelor. Ridică cupa, făcu semn sclavului să-i toarne, ne îndemnă şi pe noi şi propuse zâmbind să o golim până la fund, aşa cum se cade atunci când ai isprăvit un lucru bun ori ai încheiat o afacere cu folos. Păru nemulţumit că tinerele căpetenii s-au înclinat doar, muindu-şi buzele în licoarea înşelătoare. „Nu suntem obişnuiţi, domnia-ta, i-a explicat Ortis. Vinul pe care îl pritocim noi printre răcoroase văi de dealuri şi munţi, e mai acrişor şi mai puţin încetultor decât acesta. Ar fi şi necuviinţă şi nesocotinţă să bem mai mult decât putem purta. Nu ne-o lua în nume de rău. Aşa cum v-am deprins limba şi unele bune obiceiuri, cu timpul s-ar putea să ne obişnuim şi cu vinul greu şi dulce adus din ţările elinilor”. Macrinus l-a înţeles şi i-a strâns cu prietenie umărul. „Tinere prieten, vorbirea dumitale nu ţi-ar trăda locul de baştină nici în casele bune ale Romei, iar purtările sunt de departe ale unui prinţ. Şi iată, ca unui prinţ necunoscut şi ca unui prieten al Romei i se adresează Augustul Antoninus Pius, ocrotească-l Zeii, tatălui domniei-

tale, în această epistolă, primită chiar astăzi. Cum despre tatăl dumitale nu se ştie dacă mai trăieşte ori nu şi cum vii în numele şi cu însemnul regilor daci, socotesc că ea ţi se adresează domniei-tale. Împăratul vede liniştirea tulburărilor de aici aşa cum gândeşte înţeleptul taraboste Viezure, se bizuie pe prietenia şi bună-credinţa voastră şi dă iertarea lui şi a Senatului pentru toţi cei urmăriţi şi pribegiţi după războaiele cu Dacia. Ba chiar mă îndeamnă cu poruncă şi trupă tare să vă fim în ajutor. Cineva, şi ştiu că eu nu am fost acela, i-a înfăţişat Cezarului cu amănunt şi chibzuinţă tot ce se petrece aici”. Chipul mereu întristat al tânărului Ortis s-a luminat dintr-odată. Ochii mari, străjuiţi de gene feciorești s-au umplut de lacrimi. A şoptit cu intensitatea unui ţipăt de bucurie: „Înseamnă că tatăl meu trăieşte şi solia sa, străbătând în grabă Panonia şi Iliria, a ajuns la Roma. Zeii fie binecuvântaţi!” De data asta am cerut eu îngăduinţa să ni se umple cupele. Uitând de prudenţă, chiar şi tinerele căpetenii le-au dat peste cap. După ce s-a hotărât că vom porni împreună spre Potaissa şi Rurpeia chiar a doua zi, s-a încins cu adevărat ospăţul. Între noi, viclean mai rămăsese doar vinul de Chios. Altfel de ce ar fi dormit cu toţii ca nişte scăldaţi, fiindcă scăldaţi şi eram, chiar la termele municipiului Apulum!

*

A doua zi, la ora stabilită, ne întâlneam cu prietenii noştri în taberna „Leul şi acvila” de lângă canabele Legiunii. Ne aşteptau pe laviţele de piatră, picotind de somn, deşi ceasul zilei era destul de înaintat. Se vedea cu uşurinţă că şi ei au scurtat noaptea din cine ştie ce motiv. Aveam să mă conving repede că prietenul meu Zebal îmbătrânise, dar nu îşi schimbase firea. Oricând era în stare s-o facă de oaie, apoi să dea din umeri cu nevinovăţie ca un băietan. Am simţit asta după mutra spăsită şi glasul de mieluşel la întâlnirea cu unchiul lup. „Să nu îmi spui, bătrâne, că v-aţi purtat cum ne-a fost înţelesul şi că nu aţi făcut nicio boroboaţă! Arătaţi de parcă v-ar fi mursecat un lapidarius, pentru depline mărturisiri, cu câteva mănunchiuri de nuiele. Hai, spune-mi ce aţi isprăvit,

fiindcă de-acum în două ceasuri noi ne aşternem la drum. Ortis, stăpânul nostru de peste limes, e bine, slavă lui Zalmoxis, şi prin soliile sale a câştigat bunăvoinţa şi chiar sprijinul împăratului Antoninus Pius. În întreprinderea noastră vom fi sprijiniţi de Macrinus Flavius în persoană, cu trei ale şi două cohorte. Tânărul Dadas s-a pornit la drum înaintea zorilor, ca să ne iese în întâmpinare între Potaissa şi Rurpeia cu Dacii Mari, de va ajunge la vreme, ori să cadă în spatele sarmaţilor, tăindu-le retragerea. Avem ştiri că peste cinci mii dintre ai noştri s-au strâns în tabere şi aşteaptă numai porunca. Care va să zică, noi am isprăvit destule. Voi?!" „Într-un fel şi noi ne-am putea lăuda, numai că nerăbdarea lui Anort şi necugetarea mea au cam încurcat trebile. Ca să nu mă cerţi pe nedrept, nimerit ar fi să-ţi istorisesc totul pe îndelete. Cum nu-i vreme de asta, scurtez şi eu cât se poate. Cum să vă zic? Am isprăvit şi n-am isprăvit. Cu acel dragon de fierar numit Titus Lizinius geaba ne-am fi târguit, fluturându-i pe sub nas pungile noastre. E putred de bogat şi, pe deasupra prinsese drag de frumoasa lui sclavă, soaţa prietenului ista al nostru. În atelierul său lucrează vreo treizeci de zdrahoni, care joacă baroasele cum joc eu şiragul acesta şi sunt trup şi suflet credincioşi stăpânului. Aşa stând lucrurile, mi-am chinuit foarte mintea şi am pus altceva la cale. Am ademenit o sclavă, de fel tot de prin Munţii cu Aur, robită pentru datoriile tatălui ei, care i-a strecurat Drilgisei vorba că o aşteptăm la Templul tuturor Zeilor. Acolo, după cum ştii, bărbaţii aduc jertfe şi se roagă de-a valma cu femeile. Dar cerberul de fierar a presimţit, naiba ştie cum, că se pune ceva la cale, şi a dat-o în grija unei baborniţe cu mutră de vrăjitoare, care leac n-ar fi scăpat-o din ochi. Ce era să facem? Mă ştii iscoditor. Ce-mi trecu prin minte? Dacă tot arată ca o vrăjitoare, de ce nu aş încerca eu să o demasc ca atare. Niciuna, nici două, am cătat o broască râioasă, un şobolan mort, de care oraşul de sus nu duce lipsă, şi o mătură de nuiele. Pe când babornița îşi oficia jertfa către un zeu asiat cu nume de tot pocit, i-am aşezat scârboşeniile în coşul de nuiele şi tot eu am

atras atenţia preoţilor, oare stăteau la taifas într-o încăpere de purificare, despre intenţiile vrăjitoarei. Una, două s-a încălzit lumea, preoţii au scos-o pe sus din templu, iar mulţimea a alungat-o cu pietre. Bucuros de reuşită, am simţit cum mi se aprinde mintea şi m-am lăsat în voia ei. Am şterpelit o călimară cu cerneală vineţie, profitând de lipsa preoţilor oficianţi, însărcinaţi cu înregistrarea darurilor în obiecte şi bani, şi cu pana scribului am pictat obrazul frumos şi grumazul de lebădă al muierii lui Anort, amintindu-mi bine cum arătau cei atinşi de ciumă când cu trecerea mea de pomină prin Siria şi Antiochia. Am sfătuit-o să se pună pe strigat, cum că vrăjitoarea a procopsit-o cu acea urâtă şi temută boală, şi cât ai zice peşte s-a golit nu numai templul, ci şi strada. Din nefericire au venit gărzile şi au închis-o pe biata fată într-o hrubă părăsită, care la vremuri de molime ţine loc de leprozerie. Pază straşnică, frate-meu, de nici măcar pasărea nu se poate apropia. Cum s-ar zice, ne-o făcurăm cu mâinile şi cu gurile noastre. Noroc de copil, iată-l ici, adormit pe laviţă, o mândreţe de băiat, pe care l-am răscumpărat cu preţul a doi sclavi de la acelaşi Titus Lizinius, bucuros într-un fel să o despartă pe mamă de fiu, în nădejdea că aşa va răspunde insistenţelor sale. De i-ar fi trecut prin minte ce pocinog îi făcurăm cu puţin timp mai înainte, nici Zeus nu ne-ar fi scăpat din mâinile lui. Iată cum ne dădurăm în petic, din prisos de minte, prietene Viezure. Acum, spune şi tu, ce mai putem face?!” Zebal, copilul acesta de şaptezeci de ani, îmi devenise drag, tot mai drag. M-am pornit pe râs şi dă-i şi dă-i, ca un apucat. Auzi, ce-i trecu pişicherului prin minte, s-o picteze pe tânăra femeie ca pe o prepeliţă sadea! „Halal prieten! Prinse a se lamenta bătrânul hangiu. Îl scap din mâinile tâlharului Botdecâine, îl feresc de furia albinelor, îl iubesc ca pe un frate şi îl ascult ca pe un bun împărat, iară el răsplăteşte cu râsul necazurile mele! îi superi pe Zei, frate al meu”, mă ameninţă el. Mi-am stăpânit cu greu râsul. Am încropit o figură de senator pregătit să-şi rostească elocinţa. „Care va să zică tu faci pocinogul şi eu să adun

cioburile! Treacă de la mine. Te iubesc prea mult, iar acestui vrednic dac îi sunt prea îndatorat ca să pot sta cu mâinile în sân. Aşteptaţi-mă aici”, am zis şi tot atât de repede am încălecat. La puţină vreme mă înapoiam cu frumoasa femeie, spălată şi primenită ca o mireasă, însă cu rumenu-i obraz acoperit cu o broboadă. I-am lăsat cu gura căscată. În vreme ce soţii atâta vreme năpăstuiţi de soartă se îmbrăţişau, Zebal nu mai prididea cu întrebările şi mirările. Cum lui îi şedea aşa de bine starea de mirare, l-am lăsat fără răspuns. La ce bun să afle cât de uşor mi-a venit să-i istorisesc lui Aurelius Redux, care era şi comandantul garnizoanei municipale, tărăşenia noastră şi să obţin aprobarea expresă de a o scoate din oraş? Aşa, explicând totul, prestigiul meu ar fi scăzut în ochii bunului hangiu, mândru din cale-afară că are prieten ca mine.

Ne-am pregătit de drum. Am împrospătat merindea noastră şi ne-am îngrijit de grăunţele cailor. Ortis plecase de cu dimineaţa în tabăra de pe Valea Cerbului, ca împreună cu Dacis să se pună în fruntea luptătorilor aflaţi în tabăra de aici. M-a surprins hotărârea lui Anort de a ne însoţi în expediţia noastră. „După tot binele pe care ni l-ai făcut, eu nu te pot părăsi, domnia-ta. Drilgisa va să se întoarcă acasă cu preabunul Zebal. Ce mai contează o lună, ori un anotimp de despărţire, când soarta ne-a ţinut departe unul de altul cinci ani! Fă-mi plăcerea aceasta, înţeleptule!” Se ruga cu atâta stăruinţă, încât nu m-am putut împotrivi. Mă şi bucuram, de ce să nu recunosc?! Era un om şi un luptător de toată nădejdea. Lui Ceran nici atât nu puteam să-i răspund cu un. Mai ales că în el mă vedeam pe mine, tânărul de demult. Zebal, că-i albă, că-i neagră, c-o fi, c-o păţi, el nimic nu vrea să audă, ci una-două merge la război. A fost destul să-i amintesc de primejdiile ce le pot paşte între timp pe Arcia Candida şi Izidora Domo, ca s-o lase mai moale.

Despărţirea noastră a fost aproape jalnică. El lăcrima fără sfială, mie mi se frângea sec inima. Ajunsesem amândoi la capătul anilor şi cine ştie dacă ne era dat să ne mai întâlnim vreodată! Câteva leghe de drum, până la

cotul cel mare al Marisului de lângă vicusul Telias, le-am făcut împreună. Am rămas o vreme pe loc şi l-am petrecut cu privirea. Un nod mi se pusese în gât. Mi-ar fi făcut bine să pot plânge. Tovarăşii mei şi-au dat seama de impasul prin care treceam şi m-au lăsat singur. Am slobozit, pentru întâia dată, în viaţa aceea, izvorul lacrimilor. Şi mi-a făcut bine. Mă simţeam uşurat şi întinerit. În locul podului de lemn, pe care mă aşteptau prietenii mei, mi s-a părut că zăresc actualul pod de fier, de care se apropia vijelios un tren. Mă pregătisem să ţip, să-i atenţionez de pericol, însă vedenia se şi făcuse nevăzută. Dintr-odată mă năpădi o năduşeală rece. Mă scuturai ca de friguri. Mă simţeam ca ieşit dintr-o boală grea, ca după o întoarcere de pe drumul morţii. Am chiuit, ca în tinereţe, ca să-mi alung spaima şi ne-am aşternut la drum. Un drum al cărui capăt nu bănuiam unde va să sfârşească.

Capitolul zece.

LA ÎNTÂLNIREA MARISULUI CU APELE SURORI, DE ACUMA unite, într-un singur vad, ne aşteptau, gata de drum, Dacis şi Ortis, cu detaşamentele alcătuite în tabăra de pe Pârâul Cerbului. Nu am făcut popas decât doar atât cât să îl îmbrăţişez pe Dacis şi să cercetăm împreună alcătuirea trupei. Oameni unul şi unul, vânjoşi şi căliţi, dedaţi cu greul şi deprinşi cu mânuirea armelor de tot felul, după cum bine se vedea: săbii scurte şi încovoiate, completate cu arcurile din rădăcină de corni, suliţe, lănci, ghioage, securi de luptă, platoşe şi scuturi, multe dintre ele de provenienţă romană. Nu departe de Potaissa, la locul unde Arieşul se întâlneşte cu Valea Florilor, formând o luncă înconjurată de dealuri ca un amfiteatru, am întâlnit tabăra cea mare. Căpeteniile, a căror ierarhie se stabilise până la venirea noastră, ne-au întâmpinat cu osebită bucurie, îndemnând cetele de oşteni călări ori pedeştri să lovească scuturile îndrăcit, după obiceiul romanilor, şi grăbindu-se să ne dea onorul. Pe unii îi cunoşteam, pe alţii ba. Dintre cei vârstnici, însemnaţi cu rănile şi cu anii, mulţi mă însoţiseră la vânătoare ori în bătălii pe viaţă şi pe moarte cu neamurile prădalnice, ca să ne apărăm liniştea

bordeielor. Niciunul dintre ei, însă, nu număra anii mei. Iată că venise vremea ca o generaţie să lase locul alteia, poate mai vrednică ori mai puţin vrednică. Să fi trecut oare timpul când în fiecare zi te puteai acoperi de glorie, vărsând fără zăbavă sângele pentru ai tăi, pentru glia strămoşilor şi altarele Zeilor? De bună seamă că nu, iar că era aşa şi nu altfel se putea vedea pe feţele tuturor. Dintre mai vechii tovarăşi de arme i-am recunoscut pe Maros, conducătorul dacilor de pe Uissio, pe Dus Ursanu, mai marele peste cei ce îşi pasc turmele pe văile răcoroase ale Muntelui Pietros, pe Duras, ridicat de mulţi ani în fruntea falnicilor luptători de la Apa Issiei, pe Gerula, Dates şi Rigozi, căpetenii de faimă ale Dacilor Mari şi ai Ossenilor dinspre vărsarea Samusului în Tisia. Erau şi mulţi tineri, ridicaţi în fruntea neamurilor în ultimii ani, care, vezi bine, s-au bucurat mai cu seamă de sosirea gemenilor, numele meu neavând a le spune mai nimic de când au trecut de vârsta poveştilor.

Aflasem că între timp ei nu au stat degeaba, dedându-se jocurilor şi lenei. Zi de zi au făcut exerciţii, au înscenat urmăriri şi atacuri, au trimis iscoade şi au ţinut sub straşnică supraveghere cetele mai mici sau mai mari ale prădalnicilor, trecute dincoace de limes, în partea de sus a Samusului. De aceea cu toţii erau de părere că ar trebui să ne grăbim şi să-l lovim pe duşman acum, când ne ştie departe, şi când luptătorii săi s-au împrăştiat care încotro după pradă. I-am invitat la înţelepciune şi răbdare, fiindcă mai aveam şi altele de isprăvit. Ştirea despre înţelegerile noastre cu fruntaşii provinciei Dacia a fost primită de unii cu entuziasm, de alţii cu neîncredere. Erula, un fel de oracol de înţelepciune, iubit, preţuit şi ascultat de toţi, deşi la trup era un pitic nevolnic, m-a şi întrebat cu acel glas fără asemuire de melodios pe care i-l dăruiseră Zeii în compensaţie, dacă nu cumva prietenia romanului va ţine numai atât cât au nevoie de noi, ca apoi să înceapă iarăşi nedreptăţile şi prigoana. „Mă ştii de mult, Erula, de aceea mă miră să te aud punând la îndoială vorbele şi faptele mele. Macrinus Flavius Sirus nu e dintre

aceia care seara au un cuvânt, iar dimineaţa altul. Chiar de-ar fi aşa, îndrăzni-va cineva să treacă peste porunca împăratului cel nou, Antoninus Pius, care ne trimite prin această scrisoare prietenia şi ocrotirea sa augustală? E timpul, prietene, să lăsăm la o parte dihoniile de tot felul şi mai ales ura cea veche. Vremurile s-au schimbat, semnele ce se arată dinspre miazănoapte şi răsărit vorbesc despre nestatornicie şi vânzolire de neamuri care, astăzi îşi pasc turmele dincolo de Thanai, iar mâine pot să calce ierburile păşunilor noastre. Mâine, prietene, va să fie o zi mare. Însuşi Macrinus Flavius, locţiitorul împăratului pentru Provincia Dacia, ni se va alătura în fruntea unor ale şi cohorte ale Legiunii a XIII-a Gemina". Ştirea, pe care dinadins o păstrasem la urmă, a produs un prelung murmur de mirare. După pilda celor trei căpetenii tinere, care ne-au însoţit, iar acum s-au pus iarăşi în fruntea cetelor ce le-au fost încredinţate de către fruntaşii lor, au izbucnit urale şi bătăi ritmice în scuturi. Ştiam că de acum erau cu toţii câştigaţi cauzei pentru care eu şi fiii lui Ortis ne-am primejduit viaţa. Că puteam să ne ocupăm numai de cele ostăşeşti.

Fără nicio reţinere am fost ales căpetenie peste toate cetele strânse în tabără, ca şi peste cele ce urmau să ni se alăture pe drum. A doua zi dimineaţa am alcătuit după neamuri şi arme, după numărul călărilor şi pedeştrilor, trei detaşamente puternice, numărând fiecare aproape două mii de oameni şi le-am dat căpetenii de care s-au bucurat: Ortis, Dacis şi Duras, secundaţi de oşteni bătrâni şi înţelepţi, căliţi în focul nenumăratelor bătălii. Am mai alcătuit două ale de urmărire şi împresurare, pe cai indigeni în stare să alerge fără contenire o jumătate de zi. I-am lăsat să îşi aleagă singuri căpeteniile şi nu m-am mirat auzindu-i scandând numele tinerilor Zoltes şi Bituva, deja oşteni cu faimă, care se remarcaseră la jocurile şi în expediţiile confreriei Tinerilor Lupi. Pe tânărul Dadas şi l-ar fi disputat odată cu ceilalţi dacă nu l-aş fi trimis în misiune dincolo de limes. De înţelepciunea lui Erula aveam nevoie şi l-am păstrat pe lângă mine. Ştiam că va fi o

surpriză plăcută pentru Macrinus Flavius Sirus, un rafinat trăitor în tainele bibliotecilor de la Roma şi mare degustător al vorbelor de duh.

Cu două ceasuri înaintea amiezii, în ritmul tobelor şi în sunetul surlelor, şi-au făcut apariţia romanii. Legatusul Imperial călărea în fruntea trupei, flancat de generalii Statius Priscus şi Aurelius Redux. După ei se urmau cele trei cohorte, cu efectivele completate, având în frunte ofiţerii numiţi: aquílifer, imaginifer, signifer, vexillarius, şi armorum custos, care purtau însemnele legiunii, imaginea împăratului, insignele sacre şi vexilla legiunii; în aceeaşi alcătuire veneau cele două are pe cai de Siria, nervoşi şi jucăuşi, cu armele îndelung lustruite şi cu ţinuta falnică. După cum de cu seara ne fusese înţelegerea, mândrii noştri luptători i-au întâmpinat pe făloşii oşteni ai Romei cu pâine şi vin. Fără a ne îngădui odihna, am strâns la sfat toate căpeteniile. Macrinus Flavius Sirus, sub ordinele căruia ne-am pus, dintr-o anume strategie, iar el a refuzat, din înţelepciune, a vorbit simplu şi pe placul tuturor. Nu a uitat să amintească faptul că ziua aceea era o zi mare pentru toţi dacii şi romanii din această parte de imperiu, ce avea să însemne primul pas paşnic către revenirea la Dacia Mare, gând drag cezarului Antoninus Pius ca şi urmaşilor acelui mare rege ce s-a numit Decebalus. Am aplaudat şi cu greu mi-am putut stăpâni izvorul lacrimilor, care din cine ştie ce pricină tot încerca să susure de la o vreme. I-am înfăţişat planurile noastre, mişcările inamicului, urmărite prin iscoade, părţile tari şi părţile slabe ale unui vrăjmaş pe care îl ştiam prea bine. Guvernatorul întregii Dacii a cerut mai întâi părerea generalilor săi. Ei gândeau că ar fi potrivit şi destul să-i lovim pe vrăjmaşi cu toate forţele deodată, să-i împrăştiem şi să-i aruncăm dincolo de limes. Macrinus Flavius nu le-a răspuns, ci numai o umbră de îngândurare i-a şters obrazul. „Aş vrea să ştiu ce gândeşti domnia-ta, ce gândesc celelalte căpetenii”, m-a îndemnat el. Mi-am potrivit îndelung vorbele. Pe fiecare aş fi vrut-o pentru lungă ţinere de minte. „Auguste obraze şi fraţi ai mei, de la primul

război în Dacia al marelui cezar, Ulpius Nerva Traianus, gândesc şi trăiesc numai şi numai ca un oştean. Tot de atunci visez şi iar visez la ziua când va să-mi desprind de la şold dacă, va să pun în cui arcul şi să mă odihnesc şi eu în plăcuta pace a Romei. Simt că se apropie ceasul acela, că chiar noi acuma îl pregătim. V-aş ruga, însă chiar dacă timpul ne grăbeşte, să mă ascultaţi câteva clipe. Lupul care pradă la stână şi este alungat după ce a luat mielul, se mai întoarce; şarpele ieşit la drum, de nu îi striveşti capul, iarăşi va să iasă; vulpea învăţată la coteţul găinilor, de nu îi pui laţul, nu-şi uită învăţul. A venit timpul ca toate jivinele astea, ce ne dau târcoale, ne pradă şi ne ucid, ne răpesc liniştea şi plăcerea vieţii să fie nimicite şi risipite până hăt, la fruntarii de lume. Avem ştire că acei ce râvnesc la sânge şi pradă nu au trecut cu toţii limesul de răsărit şi de miazănoapte. Drumurile care conduc încoace sunt pline de ei. O zi, două să mai avem răbdare. Apoi să lovim când ici, când colo cetele răzleţite şi să-i facem să se strângă toţi la un loc, iar locul acela de noi, nu de ei să fie ales. Am trimis ştire fraţilor noştri din munţi şi de dincolo de munţi să închidă văile; tot într-acolo se îndreaptă căpetenia Dadas în fruntea unor pâlcuri ale Dacilor Mari, ca să le taie retragerea. Când totul va fi pregătit, înaintăm prin învăluire şi strângem mereu cercul, până ce-i vom avea ca într-un sac sub Vârful Muncelul, lângă Vicusul Cer Mare, unde apa Aluniş se varsă în Samus. De la Napoca să ia domnia-ta detaşamentele cu baliste şi catapulte, cu focuri greceşti şi aruncătoare de suliţe, căci fiarele strâmtorate se bat pe viaţă şi pe moarte, iară noi va trebui să cruţăm vieţile luptătorilor noştri. Cu îngăduinţa domniilor voastre, ambuscada aceea va să le-o pregătim noi; alele şi cohortele legiunii nimerit ar fi să închidă valea de jos a Samusului. Acestea ar fi plănuirile noastre, pe care le vom mai ajusta după caz. De izbândim, ar fi păcat să ne oprim aci. Înţelepciunea ne îndeamnă să trecem munţii, să-i lovim şi să-i pustiim până la distanţă de zece zile de mers călare pe cal odihnit, aşa cum obişnuia să facă în vremi mai vechi bătrânul rege Burebista, care se zice că din aceleaşi

motive cu ale noastre, pe Boii şi Taurişcii cei prădalnici i-a spulberat de pe faţa pământului”. „Îndrăzneţe, dar şi înţelepte planuri ne-a înfăţişat domnia-ta, s-a minunat, vădit impresionat, legatusul imperial. Le accept din toată inima şi fie ca Zeii să înlesnească izbândirea lor”. După-amiaza aceea am rezervat-o jertfelor, obişnuite înaintea oricărei campanii. Le-am oficiat în comun, fapt care a spulberat orice urmă de neîncredere şi bănuială în rândul luptătorilor şi a căpeteniilor. Noi am jertfit zeilor noştri un viţel de bour şi două junei albe; romanii au pus pe altarul de jertfe un taur alb şi doi ţapi negri. Augurii lor au citit în măruntaie izbândă sub bunele auspicii ale Belonei şi Zeului Marte; Erula a văzut în dreapta înălţare a fumului şi în înseninarea cerului bunăvoinţa lui Zalmoxis. La sfatul acestui înţelept am mai jertfit un tăuraş pe altarul Zeilor Romei, iar Macrinus Flavius Sirus ne-a urmat pilda, jertfind cel mai frumos taur din turma pentru hrana trupei. Petrecerea cu cântece şi vin, la focuri înalte, a încheiat ziua aceea şi şederea în tabără. Aveam să ne urnim odată cu zorii, pe drumul imperial până la Napoca, de aici grosul trupei urma să ţină către izvoare neabătut cursul Samusului, pâlcurile de călări destinate încercuirii desprinzându-se pe parcurs, aşa după cum se plănuise. La vicusul numit Nimigea, unde Samusul Mare se întâlneşte cu Apa Cerbilor, ne-am despărţit şi noi. Eu, cu pâlcurile din subordine aveam să trec limesul şi să înaintez la distanţă de zece milliarii, paralel cu Samusul Mare; Zoltes, cam la aceeaşi distanţă străbătea dealurile şi munţii pe malul stâng; Bituva avea de făcut un ocol şi mai mare, ca să cadă în spatele inamicului, către izvoarele râului. Romanii urcau fără grabă pe drumul de limes, fără măsuri de precauţie, ca să-i înşele pe inamici şi să-i convingă de faptul că ei singuri va să-i înfrunte.

A doua zi, cu toată zăpuşeala, am înaintat spornic. Din pricina unui munte prăpăstios schimbarăm şi direcţia de mers, cotind mult spre dreapta, ca să întâlnim albia unui pârâu nărăvaş, izvoarele căruia fiind în apropierea locului unde se strângeau în tabără Iazigii şi Marcomanii.

Valea pârâului se lărgea şi de acum erau tot mai dese urmele trecerii prădalnicilor peste aceste pământuri. Câmpuri nelucrate, lanuri năpădite de buruiană, cătune părăsite. Aproape se înserase atunci când ajunserăm la marginea unui vicus păstoresc părăsit. Era aşezat sub o chiceră de deal, la confluenţa râuleţului nărăvaş cu un pârâiaş leneş ce îşi croia drumul dinspre miazănoapte printre dealuri lutoase, cenuşiu-gălbui, care curgeau şi ele către vale lăsând în urmă râpe şi falii adânci. Satul era pustiit aşa cum numai focul şi ciuma îşi pot lăsa urmele trecerii: câini de pripas, sălbăticiţi, care urlau fioros la apropierea noastră, a fiară, a strigoi şi a mort; bordeie săpate în coasta lutoasă, cu un cât de bârne deasupra, intrate parcă în panică, pornite la drum şi înlemnite locului de spaimă. Pe unele mai atârna încă acoperişul de papură sau şindrilă, altele intraseră cu totul în circuitul naturii: zăvorâte pe dinafară, se prăbuşiseră pe dinăuntru sub persistenţa ploilor şi dinţii rozătoarelor. Câteva, cu pereţii de paiantă şi acoperişul din brazde, se încăpăţânau să înfrunte de-a-n picioarele moartea, mândre, dârze, aşa cum vor fi fost şi stăpânii lor, fruntaşii aşezării aceleia dintre muncele. Până şi copacii de la porţi, pomii din grădină, ulmii sacri din piaţa satului păreau intraţi în paragină, se uscau, agonizau de dor de oameni şi de teama pustietăţii. Pe fostele uliţe, înguste şi întortocheate, amenajate în pantă, năpădiseră mărăcinii, rugii de mure, troscotul, iedera, nalba şi alte asemenea plante, care par a migra ca să se aşeze în orice loc părăsit. Unele îşi înfipseseră rădăcinile tari sub praguri, altele se căţăraseră pe acoperişuri, prin crăpăturile paiantei frământată cu lut şi bălegar; cele mai multe se lăfăiau şi se lăbărţau prin bătături, stăpâne pentru cine ştie câtă vreme. Linişte, dar nu liniştea aceea molcomă, vegetală, de loc al morţilor, ci una agresivă, terifiantă, care face omul să ocolească şi pasărea să zboare înfricoşată mai departe. Ici-colo, printre ierburi, oase de om şi de animale, de-a valma albite de vânturi şi ploi, întărind convingerea că ne aflam pe un tărâm al umbrelor. Am fost nevoiţi să ridicăm popasul şi să

căutăm loc de odihnă pentru noapte mai departe. Până să asfintă soarele mai rămâneau vreo trei ceasuri bune. Odată îndepărtaţi de sat, peisajul avea altă înfăţişare. În afara aşezăilor şi ogoarelor părăsite la guri de văi, totul era plin de viaţă şi de mişcare: pădurile tremurau frunză reavănă şi aşterneau umbră groasă, florile se orânduiau în covoare de un colorit viu, albinele nu se sinchiseau de nestatornicia vremurilor şi agoniseau de zor. Curând furăm nevoiţi să părăsim drumul din vale, drum pe care se înmulţiseră semnele trecerii cetelor de năvălitori. Când soarele scăpăta către asfinţit era mai, mai să dăm buzna peste o tabără formată din vreo sută de care cu coviltir şi tot cam atâtea corturi cenuşii, zdrenţuite, cârpite, flendurite de prea multă folosinţă, de vânturi şi ploi. Într-un zăvoi, la malul apei, femeile spălau rufe, semn că nechemaţii veniseră ca la pomană, cu căţel, cu purcel. Ceran se strecură printre tufişurile de arini până în apropierea lor şi trase cu urechea. Iată că bănuiala mea se adeverea: veneau din spaţiul panonic, erau iazigi metanaşi şi ţinteau să ajungă a doua zi la locul de întâlnire stabilit de Logan Lăţosul, sub ascultarea căruia se puseseră cu toţii. Am trimis iscoade ca să mă conving că nicio altă tabără nu se mai aşezase prin apropiere. Oamenii mei erau nerăbdători. Aşteptau cam de mult ceasul răfuielii şi aveau destule datorii de sânge de plătit. Le-am cerut să cruţe femeile şi copiii, pe care, după înţelegerea cu legatusul imperial, aveam să-i îndreptăm către cel mai apropiat castru. Am înconjurat în desăvârşită tăcere tabăra, la un ceas după lăsarea întunericului. Nu se aşteptau să fie loviţi. Niciunul nu ne-a scăpat. O singură căpetenie am lăsat cu viaţă, ca să-l descoasem despre tot ce ştia că s-a pus la cale.

Cu cât înaintam, cu atât ne apropiam de munţii prin care vânasem în toţi anii din urmă şi îi cunoşteam la fel de bine cum îmi cunoşteam năravurile. Dacă nicio piedică nu ne mai sta în cale, a doua zi, pe înserat, răzbeam la poalele Muncelului, în apropierea taberei vrăjmaşe. La un moment dat ajunserăm într-o zarişte de pădure, în căutarea unui

vad de trecere peste râul învolburat. Aici se întretăiau trei drumuri: unul o lua la stânga, ţinând către munţii verzui-albăstrii ce se profilau în zare, altul ţinea cursul apei, cotind uşor către nord-est, al treilea, bătătorit şi bine întreţinut, făcea unghi drept cu al doilea, luând-o spre dreapta, pe lângă liziera unei păduri de stejar. „Când se întâlnesc trei drumuri în apropierea unui vad de trecere, acolo trebuie să fie şi un altar de jertfă şi de închinat. Ceea ce eu nu prea văd, iar lucrul acesta nu-mi prea place. O faptă bună e întotdeauna o faptă bună şi când o să mă înfăţişez Zeilor, pentru cealaltă viaţă hărăzită de ei, poate voi fi întrebat: Erula, bicisnice, tu care ai vânat vietăţile semănate de noi pe pământ şi ai hiclenit, şi ai minţit, şi ne-ai ieşit deseori din poruncă, chiar de vei zice că ai săvârşit toate astea pentru binele neamului tău, făcut-ai tu la viaţa ta vreo faptă cu adevărat plăcută nouă? Atunci eu, punând opinca între uşă şi stâlpul porţii acelui tărâm, ca să nu mi-o dea în nas şi să rămân pe dinafară, voi zice spăsit: Făcut-am, mărite Zeu! În ţara tătânilor mei, la o năprasnică năvălire de tâlhari prădalnici, aşa nemernic cum mă vezi, ridicat cu mâna mea altar la margine de drum, am pus piatră de jertfă şi de închinat şi ţi-am scrijelit slăvitul nume, ca ei toţi să-l rostească şi să nu le dai cu uşa în nas cum mi-ai făcut-o mie”. Glumind, s-a pus pe treabă, mânuind cu pricepere barda şi arătând o forţă a braţelor scurte pe care nu i-o bănuiam. A jertfit apoi întru norocul luptătorilor un berbec şi i-a îndemnat să ridice imn de laudă zeilor Zalmoxis, Silvanus şi Muma cea Mare. A încheiat zicând: „Aceasta e o faptă bună, care dă voioşie inimii şi tărie braţului. Iară voi, fraţilor mai tineri, nu uitaţi ca la răscruce de drumuri să încropiţi altar, pentru ca omul rătăcit să gândească şi să se întărească în cuget gândind că nu e singur pe lume”.

Ştiam că drumul cel umblat duce la vicusul Cerul Mare. De fapt într-acolo duceau mai toate drumurile de prin acest ţinut, din două pricini: una, că satul era aşezat într-un fel de matcă a apelor şi, deci, a văilor locuite, a doua privea importanţa lui din mai multe privinţe: tocmai

aici ieşea Samusul Mare din cheile muntelui la loc larg, tot aici se ţineau două mari târguri peste an, de aici pornea drumul cel pietruit, numit Al Limesului, pe care la vremuri de pace urcau cei ce îşi căutau leacul la vestitele izvoare cu apă tămăduitoare. Iazigii şi marcomanii rătăcitori, obişnuiţi cu şesurile şi văile largi, prin care din veac îşi duceau traiul, preferaseră acest loc înconjurat de muncele, gândind numai când şi cum vor da năvală către ţinuturile mănoase ale provinciei, nu şi la alternativa că vor putea fi atacaţi şi încă tocmai aici. Ca punct de întâlnire pentru o tabără paşnică locul era ideal. Îmi închipuisem că năvălitorii îşi aşezaseră aici tabăra vremelnică tocmai pentru că înlesnea sosirea nestingherită a cetelor lor prin trecătorile munţilor de la miazănoapte şi soare-răsare.

Locuitorii satelor părăsite, pripăşiţi prin adâncuri de codri şi văgăuni de munte împreună cu familiile şi avutul lor, au dat veste din unul într-altul despre apropierea noastră şi au început să ni se alăture. La început m-am codit, socotindu-i un fel de povară, mai apoi i-am primit cu dragă inimă. Acum erau de mare folos. Puşi sub ascultarea unei căpetenii de nădejde, le-am poruncit să închidă drumul şi valea cu palisade de lemn şi de bolovani, încât niciun tâlhar să nu găsească scăpare pe aici. Apoi, am părăsit valea şi am luat sub tălpi un drum de coştişă, care urca în serpentine plaiul pentru a ajunge la stânele de pe culmea muncelului ce străjuia Samusul dinspre miazănoapte. Pe platoul despădurit am răzbit abia după ceasul înserării. Tabăra vrăjmaşilor cuprindea tot şesul dintre ape, atât cam cât ar dura, în lung şi în lat, galopul unui cal odihnit. Focurile alcătuiau un fel de insule aşezate la o oarecare depărtare unele de altele, după triburi şi neamuri, cum avea să-şi dea cu părerea prinsul pe care îl purtam cu noi. Dacă spusele sale se adevereau, însemna că avem de-a face cu cel puţin trei seminţii şi vreo şaptesprezece cete. Dacă fiecare ar fi fost numai de mărimea celeia pe care o spulbeasem noi cu o seară înainte, tot însemna că aveam de înfruntat mai multe mii de duşmani nevoiţi să îşi vândă scump pielea. Socoteala

mea fusese greşită. Cei strânşi, ca într-o imensă căldare, în văgăuna dintre muncele, numărau peste şapte mii de oşteni aparţinând unor triburi războinice şi crude. Deocamdată mă orientam după numărul focurilor, abia dimineaţa aveam să mă mir de mărimea furnicarului din vale. De pe platoul unde ne găseam, şi care domina împrejurimile, ar fi trebuit să văd şi taberele unde poposeau ai noştri. Uitasem că aşa cum noi nu ne îngăduiserăm să aprindem focuri, nu o făcură nici ei. Mă îngrijorasem degeaba că nu au ajuns la ziua hotărâtă, care era tocmai cea următoare. Atacul fusese plănuit la răsăritul soarelui, ca să lucrăm cu chibzuinţă şi să nu ne tăiem între noi. Semnalul cuvenit avea să-l dea balistele. Până la răsăritul soarelui aveam destulă vreme să ne furişăm în vale, unde să aşteptăm să-şi săvârşească lucrarea catapultele şi focurile greceşti. Cu gândul la măcelul de a doua zi de teama ca nu cumva pâlcurile noastre destinate încercuirii să întârzie, zădărnicind planurile aşa de migălos puse la cale, în noaptea aceea m-am frământat cât într-o viaţă.

De bună seamă un Zeu bun a făcut ca somnul să nu mă mai caute. Odată cu răcoarea nopţii cerul s-a acoperit de nori împovăraţi de noian de apă. Zăpuşeala zilei se descărca abia acum. De nu eram treaz, atacul de a doua zi ar fi fost zădărnicit, surpriza dusă pe apa sâmbetei. Fulgere scurte şi groase prinseră a brăzda cerul, ale cărui ugere pline erau gata, gata să se reverse. Am dat alarma şi am poruncit oamenilor să ocrotească corzile arcurilor, hotărâtoare într-o bătălie ca aceea pe care cu migală o pregătisem. Profitând de furtuna dezlănţuită, un fel de răbufnire a mâniei Zeilor, l-am luat pe Ceran cu mine, lăsând tabăra în grija lui Erula şi am coborât costişa lină a muncelului, ferindu-ne numai de lumina fulgerelor. Am ajuns mai curând decât nădăjduisem la ţinta călătoriei noastre – tabăra inamicului. Aici am găsit atâta larmă şi alergătură încât, pentru început, crezusem că ai noştri au dat atacul, profitând de dezlănţuirea furtunii. Pricina frământării era cu totul alta. Ploaia aici nu fusese ploaie, ci

rupere de nori; şuvoaiele s-au prefăcut într-o clipită în viituri, viiturile în năvală de ape, năvala aceasta fără oprelişte umpluse lunca întinsă pe care lotrii îşi aşezaseră tabăra. Aproape un ceas, cât a ţinut potopul, ne-am plimbat ca prin ţara nimănui, cercetând, trăgând cu urechea, luând seama. Erau mulţi, de două ori mai mulţi decât bănuisem eu, orientându-mă după numărul focurilor. Cel puţin un sfert, dacă nu cumva mai mulţi, erau strânsură, ori balast, adică femei, copii, bătrâni nevolnici, pe care altfel nu îmi puteam explica de ce fuseseră luaţi într-o astfel de expediţie, decât punând nesocotinţa pe încredinţarea că cel puţin o bună bucată de vreme nu vor întâmpina nicio împotrivire. Curând mă convinsesem şi de o altă slăbiciune a taberei: toate căpeteniile se adunaseră în clădirile pichetului de graniţă, din mijlocul aşezării, care coincidea şi cu mijlocul platoului. Dacă ar fi fost atacaţi prin surprindere, le-ar fi trebuit o groază de vreme până să ajungă în rândul celora pe care îi comandau. Intervalul de o clipită, cât fulgerele luminau ca ziua, mi-a fost de ajuns să constat şi o altă slăbiciune a prostănacilor de sarmaţi: majoritatea dintre ei erau temuţi luptători cu arcul, arc pe care la gândul că mâine va fi iarăşi soare, nimenea nu îl ferea de umezeală. Fusesem norocos, ba mai mult decât norocos, ci inspirat de Zei, fiindcă de atâta vreme nu mă mai lăsasem cuprins în mrejele somnului. Acum altfel, cu totul altfel trebuia să se pornească şi să se desfăşoare atacul. Inspirat fusesem şi atunci când mă hotărâsem să îl iau pe Ceran cu mine. Regretam, amarnic regretam că nu l-am luat şi pe Anort, ca să-l trimit solie la pâlcurile conduse de Zoltes şi Bituva. Am comunicat regretul acesta destoinicului Ceran: „Tu, prietene, cu orice risc trebuie să ajungi în tabăra lui Macrinus Flavius Sirus înainte de a se lumina de ziuă. Balistele şi focurile greceşti nu ne mai fac trebuinţă decât atât cât să dea semnalul pentru atac. Îmi pare rău că nu l-am chemat şi pe Anort, pe care l-aş fi putut trimite cu sfaturi la căpeteniile de dincolo de Samus”. Un glas din apropiere m-a făcut să tresar de spaimă. Noroc că la anii mei aveam inima unui flăcăiandru.

„Păi, sunt aici, domnia-ta, cinstite vânător. Nice cum nu se apropia de mine somnul. Atunci ce am zis: ia să mai ţinem de vorbă străjile, că, pe o vreme hicleană ca asta, cine mai ştie ce se poate întâmpla. Aşa v-am văzut strecurându-vă din tabără şi v-am recunoscut la lumina unui fulger. Avuserăţi noroc, zău aşa, căci tocmai mă pregăteam să arunc suliţa. Am chitit repede ce planuri aveţi, bănuiam ce primejdii vă aşteaptă şi, cu riscul de a vă supăra, m-am ţinut pe aproape. Ba, mai mult. Am făcut rost şi de trei bidivii, ca la o adică să nu pierdem vreme. Porunceşte, domnia-ta!"

În zori, la ceasul când văzduhul e numai triluri, zumzet şi parfumuri, iar duşmanul se lăsase copleşit de somn după noaptea în care s-a luptat cu viiturile, un chiot prelung sfâşie valea, însoţind prima bătaie a catapultelor şi primele coşniţe cu răşini aprinse, aruncate peste corturi, bordeie şi îngrămădirea de care. Tot cam atunci, patru cete din vreo cinci sute de călăreţi şi-au făcut apariţia din patru zări şi, în galopul îndrăcit al cailor odihniţi, au prins a înconjura tabăra sarmaţilor iazigi şi marcomani, purtând în vânt fiorosul dragon dacic, pe care luceau cele şapte stele, ale destinului şi ale zodiacului, şi din a cărui alcătuire răbufnea înfiorător un urlet prelung de lup turbat, sfârşit într-un fel de larmă care aducea a cutremurare de pământ, viitură de ape şi surpare de ceruri. Era de ajuns să îl auzi, chiar de îţi era cunoscut de când te născuseşi, ca să te cutremuri de spaimă şi, suflet mic de-ai fi fost, să te arunci cu faţa la pământ. Dacă la un atac din partea romanilor, spurcaţii de metanaşi nu se gândeau, la unul din partea dacilor, nici măcar atât! Unii, mai tari de cuget, şi-au regăsit curajul şi au pus mâna pe arme; cei mai mulţi s-au strâns grămadă, ca o turmă de animale atacate de fiare; o parte au prins a căuta scăpare în munte şi în pădurile din jur. Până la adăpostul copacilor ori al stâncilor locul era deschis şi neted ca în palmă, aşa încât săgeţile îi culcau polog la pământ, iar lăncile, suliţele şi ghioagele împlineau ce mai rămânea de la prima săcerătoare. În partea de sus a Samusului Mare, acolo

unde pe un platou întins, sub forma unui scut dacic, se orânduiau bordeiele şi acareturile vicusului Cerul Mare, duşmanii se regrupaseră şi opuneau o rezistenţă îndârjită. Tot într-acolo ţinteau să răzbească şi cei ce se convinseseră că în pădure ori în munte nu pot ajunge decât cu preţul vieţii. Mi-am strigat oamenii, am alcătuit un trup de vreo cinci sute de călăreţi după formaţia zborul cocorilor, eu fiind călăuza, şi într-o cavalcadă cum nu cred că s-a mai pomenit vreodată am luat direcţia platoului, am izbit în acea adunătură ca un berbece de dărâmat ziduri şi am despicat în două ceata de vreo două mii de tâlhari, care se apăra sub carapacea scuturilor, retrăgându-se pas cu pas şi ţintind să ajungă la Cheile Samusului, de unde, sub oblăduirea muntelui, s-ar fi făcut nevăzuţi. Pe şleahul deschis de mine s-au avântat călăreţii lui Ortis, venind ca o vijelie dinspre stânga. Culoarul prinsese totuşi a se strânge şi poate că am fi fost copleşiţi dacă din direcţia opusă nu ar fi dat năvală, pe caii lor grei şi împlătoşaţi, călăreţii romani, vreo şapte, opt sute, sub comanda generalului Aurelius Redux. Tot atunci, oblic, au lovit din amonte, ca o viitură de ape, oamenii conduşi de încrâncenatul Datis. Pe lângă urechile mele şuierau ca nişte şerpi întărâtaţi suliţe, săgeţi, lănci, securile de luptă ale prietenilor şi neprietenilor. Toţi ai noştri luptau cu capetele descoperite, ca să nu ne omorâm între noi, şi la un moment dat am avut imaginea unui lan de trestii care, ici se apleacă, ici se ridică, într-o vălătucire de vârtej. Mi-am strigat iarăşi oamenii. I-am făcut semn şi lui Dacis să mă urmeze. Am înconjurat galopând tabăra vrăjmaşă, sau ce mai rămăsese din ea, şi am pornit vânătoarea. Ortis şi Aurelius Redux mi-au înţeles planurile şi au acoperit fâşia de teren neted din partea dreaptă a apei; pe platou şi mai jos, unde fusese ridicată tabăra, luptau acuma cot la cot, umăr la umăr, spate în spate pedeştri. Se auzeau icnite, îndemnuri: loveşte frate, păzea, împunge, fereşte, taie-l mă! Cohortele romane, înarmate până în dinţi, se împărţiseră în mai multe falange, care din alergare se alcătuiau în formă de pinten, şi într-o tăcere încrâncenată, înspăimântătoare, ce

prevestea tărâmuri ale morţii, înaintau şi îşi săvârşeau sângeroasa lucrare, împingând totul ca un tăvălug către platoul înconjurat de noi. Eram atât de încrâncenat, de cuprins de beţia luptei, încât o zi, o săptămână, un an nu aş fi simţit oboseala trupului şi slăbiciunea braţului. Un Zeu prielnic mă ocrotea, desigur, fiindcă din atâtea săgeţi, lănci, securi câte îmi fuseseră adresate, niciuna nu mă atingea. Porunca: AJUNGE! Transmisă de Mavrinus Flavius Sirus prin olăcari şi trâmbiţată de oştenii cu alămuri, m-a găsit în partea de răsărit a vicusului, cu mâinile încleştate de grumazul celuia pe care îl bănuiam comandantul vrăjmaşilor, o namilă cu forţă de zimbru, ce m-ar fi dovedit poate, dacă ghioaga lui Anort, care nu ştiu când şi cum răsărise iar lângă mine, nu l-ar fi doborât ca pe o vită la altarul de sacrificiu. La început nu am priceput rostul poruncilor date de legatusul imperial. Abia după ce mi-am răcorit obrazul în undele reci ale Samusului, pe malul căruia mă încleştasem cu vrăjmaşul ce-şi căuta scăparea peste apă, am înţeles că provincialii au nevoie de sclavi tineri şi puternici, ca să ridice iarăşi în vechea tărie castrele, burgurile şi pichetele de la limesul de răsărit şi de miazănoapte.

De m-aş fi privit în oglinda apei, de bună seamă că m-aş fi înspăimântat. De aceea, când mi-a strâns puternic braţul, locţiitorul împăratului pentru Dacia a exclamat: „Pe toţi Zeii! Domnia-ta, viteazule taraboste, arăţi, fie-mi iertată comparaţia, ca un satâr hărtănit şi însângerat. Arată-te degrabă medicului meu, ca să te mai poţi bucura de această mare birtiinţă!” „Mulţumesc, serenissime, i-am răspuns, abia trăgându-mi sufletul de osteneală, dar nu cred să am vreo rană care să merite osteneală. Mai bine să ne sfătuim ce avem de făcut”. „Ai dreptate, numai că nici vreme de sfaturi şi plănuiri nu prea avem. Am privit totul de pe dâmbul acela, unde de cu noaptea ne-am instalat balistele. De scăpat nu au scăpat mai mult de două, trei sute şi”. „Fii domnia-ta pe pace, că n-au scăpat nici atâţia. Văile şi potecile sunt împânzite de oamenii noştri şi de localnicii care de mult aşteaptă să se plătească faţă de

aceşti nemernici”. „Atunci, înseamnă că aici am isprăvit ce aveam de isprăvit şi”. „Domnia-voastră să nu se grăbească! Altfel ne-a fost înţelesul, dacă bine îmi aduc aminte. Cale de şapte zile, la galop, cu cal odihnit, picior de tâlhar din soiul acesta nu va mai rămâne. Îngăduie, dar, să plecăm în treburile noastre”. „Nu îngădui, ci te vom însoţi, taraboste. Deşi nu avem dezlegarea să îi lovim pe Iazigi, Roxolani, Bastarni şi Marcomani în ţările lor, ele fiind, cum bine ştii, neamuri federate...” „Iartă, mărite general, dar îmi vine să râd şi nu e momentul. Neamuri federate, nişte tâlhari care pârjolesc, jefuiesc şi omoară ca în codru prin Provincia Dacia?! Federaţii îşi respectă obligaţiile, nu te lovesc pe la spate, când te simt slab şi neajutorat”. „Ai dreptate. Aşa stau lucrurile. Sunt convins că şi paşnicul cezar Antoninus Pius ar gândi şi ar proceda la fel. Domniile-voastre, generalilor, ce părere aveţi?” Cei trei s-au înţeles repede din priviri. A vorbit Aurelius Redux, despre care mai târziu aveam să aflu că purta în vene sânge de dac: „Prilej ca acesta să ne asigure pentru multă vreme liniştea la hotare cine ştie când se va mai ivi, iscusite Macrinus. Noi zicem să nu mai pierdem vremea şi să alăturăm călăreţilor daci, costoboci şi Daci Mari, alele noastre. Îngăduie să iau însumi comanda lor. O frăţie de arme ca aceea pe care am sacralizat-o astăzi cu sângele nostru, e mai mult decât o faptă a noastră, e o voinţă a Zeilor”.

Ne-am căutat răniţii şi morţii. Ne-am spălat rănile şi le-am oblojit. Am adus jertfă de mulţumire zeilor, îndeolaltă, căci îndeolaltă am luptat şi am sângerat. Am pierdut puţini oameni, însă pe cei mai vrednici şi mai dragi. Ceran, pe care îl îndrăgisem ca pe copilul meu, n-avea să se mai întoarcă în Munţii cu Aur, unde îl aşteptau pădurile şi pâraiele, rosturile bunului gospodar de sub muntele Negrileasa şi, poate, Arcia Candida.

L-am îngropat la rădăcina unui stejar falnic, cu armele duşmanilor lângă care a căzut la acest năprasnic seceriş, şi cu armele sale, care nu şi-ar mai fi găsit un altul pe măsură. Când am încredinţat morţii noştri în grija Zeilor, am rostit printre lacrimi şi numele tinerelor

căpetenii Bituva şi Dadas, lujere căzute în primăvara vieţii. Dar, cum în vremi ca acelea, trăiai clipă de clipă cu moartea alături, îngrijorat erai nu că mureai, ci cum mureai. Credinţa în fericita lume de dincolo, pe care ne-o hărăzea Marele Zeu, însenina gândul şi alina despărţirea.

Aurelius Redux, Dacis şi Ortis fuseseră desemnaţi să ducă campania de pedepsire şi pacificare către miazănoapte şi soare-răsare. Generalul Sedatius Severianus, împreună cu căpeteniile mari ale dacilor nordici şi costobocilor: Maros, Dus, Duras, Gerula şi Rigozi, rămânea pentru o vreme la castrul de la Rurpeia, pentru continuarea tractatelor de stabilire în provincie a celor doritori de „viaţa romană”, Procuratorul Imperial lăsându-i în acest scop o întreagă armată de scribi.

Drumul până la Apulum l-am făcut alături de Macrinus Flavius Sirus şi Statius Priscus. Mi-am dat cu uşurinţă seama că, după tot ce înfăptuisem, le stăteam ca un balsam la inimă. Se întreceau să mă gratuleze cu laude, să-mi dea bucatele cele mai bune şi vinul cel mai dulce. Ajunşi la Apulum, prăfuiţi şi osteniţi, dar primiţi în triumf, am adus în aceeaşi zi jertfă Zeilor prielnici: doi tăuraşi albi, două capre negre, o viţeluşă codalbă şi nenumărate păsări, în măruntaiele cărora augurii au citit viitoare întâmplări. Se apropia seara, dar încă nu mi se îngăduia meritata odihnă. Printr-un magistrat încorsetat în galoane şi fireturi, Macrinus Flavius Sirus mă poftea să încheiem împreună acea zi mare la termele municipale. Magistratul era însoţit de sclavii şi sclavele de trebuinţă pentru ceremonialul îmbăierii. M-a pufnit râsul şi mi-am zis: „Te-ai ajuns, Viezure băiete! Bine că nu ţi s-a organizat un triumf la Roma, căci, obosit cum eşti, adormeai pe tine!”

Seara a fost plăcută. Una dintre cele mai plăcute despre care îmi aminteam. Baia de aburi, baia rece, gimnastica, masajul, alifiile, bucatele alese, vinul de Chios, mă făcuseră alt om. Parcă mă născusem a doua oară. Mai cu seamă a cincea cupă, când ceremonios nevoie mare, dar în ţinuta în care venise cu cincizeci de ani în urmă pe lume, Macrinus Flavius Sirus îmi făcea cunoscut că

sărbătorim două evenimente: ziua naşterii sale şi cea a numirii mele în rangul de comis peste toate aşezările Dacilor Mari, Costobocilor şi dacilor prigoniţi cândva, pe care începând de astăzi Imperiul îi îngăduia să se aşeze pe pământurile libere din Provincie. Am băut până la fund cupa aceea şi apoi nu mai ştiu câte i-au urmat. Mă temeam că totul nu e decât vis, şi, chiar vis de era, aş fi vrut să dureze.

Capitolul unsprezece.

DINSPRE SURIANU ŞI VÂRFUL LUI PĂTRU SE DESCHIDEA ZAREA şi creştea la orizont un imens voal străveziu suflat cu galbenul holdelor în pârg şi cu roşul florilor de munte. De mii şi milioane de ani, de la începuturile lumii de acolo răsărea pentru locuitorii de pe Valea Grădiştei soarele. Dintr-acolo se revărsa şi acum ziua, mai întâi furişată apoi tot mai grăbită să-şi intre în rosturi. Când bulgărele de foc a săltat, ca aruncat de o mână urieşească, peste Culmea Luncanilor, moş Toader Berian a tresărit. Aşa cum se zice că tresar strigoii, spiriduşii, duhurile şi vâlvele la cântatul cocoşilor. Însemna că trecuse timpul istorisirii, se spulberase noaptea, felia de taină din timpul lumii, când totul este îngăduit şi totul e posibil.

Cei trei, roată în jurul lui Toader Berian, zis Şerpele Roş, încă mai erau ochi şi urechi. Ochii urmăreau fascinaţi jocul negului-antenă de pe vârful nasului, urechilor nu le venea să creadă ceea ce auzeau. Bătrânul obosise. Istorisirea se depăna cu poticniri tot mai dese, lipsită de vlagă. Uneori, cât viaţa unui fulger pe cer, bătrânul încremenea, părând a fi o statuie cioplită în piatră de tuf. Copiii, alarmaţi, se grăbeau să alunge hameşa uitare. Cum făcea acum Teofana: „Moş Toader, matale poţi grăbi, mai poţi şi sări peste ce crezi că are mai puţină importanţă, însă încheie povestirea cum se cuvine rugămu-te!” „Ei, fire-ar să fie! răbufni Bogdan, ce, parcă ziua aceasta nu ar mai fi putut întârzia măcar un ceas?!” Bătrânul nu îşi mai aprinse pipa. O scutură numai, lovind-o de buturuga de pe care nu se mai clintise de cu seara. Închise ochii o clipă,

dar care copiilor li se păru fără sfârşit, îi deschise de parcă pleoapele i-ar fi fost de piatră, şi schimbă tonul. Schimbă şi ritmul zicerii. Nu îţi mai puteai da seama dacă vorbeşte în somn ori în trezie.

Era sfârşit de vară secetoasă. Mă găseam pe prispa casei mele de la Izvorul Alunului şi însăilam cu cerneală de bozii cuvinte pe o pielicică albă de căprioară. Un fel de cronică pentru viitorime. Pe care aveam s-o pun într-o raclă de piatră, alături de tăbliţele cerate şi de alte dovezi ale trecerii mele prin acea clipă de viaţă.

Viaţa mi-am trăit-o cum se cuvine. Chiar de-i supăr pe cei ce mi-au dat-o, trebuia să recunosc că mor împăcat. Ce rost ar fi avut trecerea mea prin grăuntele de lumină ce îl numim viaţă, dacă nu aş fi făcut niciun bine şi nu aş fi lăsat nicio urmă? Iată că eu, printre cei puţini din neamul meu, care şi somnul şi l-au petrecut cu capul pe scut şi cu mâna pe arme, m-am încumetat, după pilda scribilor de la Roma şi din Elada, să las urmaşilor înscrisuri cu mărturie pentru vremi ce chiar mâine vor fi cenuşă, pulbere şi uitare. De când fusesem numit păstorul cel mare al dacilor de peste limes, aşezaţi pe văile şi platourile Cetăţilor Sacre şi peste tot unde pământul aştepta să fie arat şi semănat, zilele de răgaz întru migala scrisului au fost puţine, cele de risipire pentru obşte şi ne-am îndestule. Cinci ani i-am păstorit cum se cuvine, până ce s-au aşezat temeinic în rosturi, Am legănat copiii lui Ortis şi Dacis, depănând gheme de amintiri cu Ortis bătrânul, vlăstarul de rege; l-am deprins cu tainele vânatului pe feciorul lui Anort, care s-a mutat cu rosturile şi gospodăria mai aproape de mine, am sporovăit nopţile despre câte în lună şi stele cu şugubăţul Erula care, la fel ca mine, nu cunoştea somnul în anii aceia; l-am ajutat pe Zebal să-şi redeschidă hanul de la întâlnirea Râului Mare cu Sargetia şi am sărutat fruntea Arciei Candida, căreia Ortis cel tânăr îi pusese coroniţă de mireasă; împreună cu Macrinus Flavius Sirus am mai petrecut clipe frumoase la termele de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, şi am jucat bani buni la zaruri, până ce dintr-o necunoscută pricină a căzut în dizgraţia augustului

blajin, Antoninus Pius. Mi-a fost dat să-l întâlnesc pe Tiberius Maximus, cel tânăr, cerşetor la porţile Ulpiei, devenit beţiv şi nevolnic, şi să-i asigur o pâine la curţile mele. Despre toate astea şi despre atâtea altele ce merită neuitarea m-am hotărât să scriu, ca să rămână ceva din aceste vremi adânc tulburate, când murea cu generaţia mea o lume şi se năştea alta, aşa cum sub stratul arămiu de frunze ghinda, încolţind, se pregăteşte să ia locul pădurii. Macrinus Flavius Sirus, fie-i numele slăvit, îmi zicea adeseori: „La judecată, martorul bun îţi apropie partea dreptăţii; deci, fără martor nu ai dreptate, aşa cum fără istorii nu ai trecut”. Dar multele semne cioplite în piatră, nemurite în ziduri, veşnicite în datini?! Ele? Oare numai ele?! Mâna tremură, cuvântul nu vine, litera fuge, mintea zăuită.

Împovărat de ani, iată-mă iarăşi pregătit de drum. Picioarele greu mă mai ţin, calul, îmbătrânit şi el, anevoie mă poartă, toate mă trag spre pământ şi pe toate le uit când neamul mă cheamă. În Poiana Omului de pe Platoul Luncanilor, aproape de Peştera Zeilor, va să aibă loc întâlnirea neamurilor la Solstiţiul de vară. Oare dintre cei vechi câţi îmi vor mai întinde plosca şi câţi îmi vor mai da bineţe? Datina, rămasă din vechi, e ca o dată la cinci ani, în dricul verii, neamurile vecine, din marele neam, să se strângă în Poiana Sacră, unde au loc sfaturile şi judeţele înţelepţilor, pentru pricini de pace şi război, rătăciri de turme, călcări de hotare, vărsare de sânge, răpiri de muieri. Aceasta e a doua mare sărbătoare a neamurilor, care cuprind în acea zi a păcii şi judecăţii un platou întins cât vezi cu ochii, ridică adăposturi, întind coviltire, încropesc colibe, în care adăpostesc pe timpul cât ţin serbările rudeniile împrăştiate prin depărtate locuri, majoritatea veniţi mai mult cu treburi de negoţ sau cumetrie decât cu pricini de judecată. Unii cumpără, alţii vând, unii pârăsc, alţii se apără, unii încetule, alţii se lasă încetulţi, încât evenimentul depăşeşte interesele unei familii şi ale unor neamuri învecinate. Lumea curge, ştirile aleargă, poveştile se ţin lanţ, rapsozii au trecere, eroii,

noroc, şarlatanii, destui sărăcuţi cu duhul, saltimbancii şi dresorii, destui gură-cască. Veneau la întâlnirea din Poiana Omului, după cum le îngăduiau drumurile şi depărtările, oameni de rând, flăcăi tomnatici, fete bogate şi cam trecute alături de cele frumoase şi sărace ca pustiul, veneau bogătanii ori săracii şi toţi erau mânaţi de gândul că la sărbătoarea Solstiţiului de bună seamă se vor căpătui. Uite aşa, sub ochii mei la fel de miraţi ca şi la prima serbare, se întemeiau căsătorii, neamul se amesteca şi creştea ca în vremurile bune ale tinereţilor mele. Judecata înţelepţilor, îndătinată din moşi-strămoşi pentru ziua aceea, avea acum, ca şi altă dată, mai mult rostul de a aşeza în temelii durabile asemenea daturi. Dacă fata, singura într-o familie în care părinţii aveau feciori, ieşea dintr-o căsătorie în care mama îşi luase soţ, cu averea şi cu zestrea de la părinţii ei, adică îl câştigase la târg de vară, cum se mai spunea, ea singură moştenea averea, hotărând, după bunătatea inimii, dacă se cuvenea să lase ceva ori nu şi fraţilor săi. De cele mai multe ori ei se alegeau cu sfatul de a-şi câştiga pâinea în lumea largă. Tocmai pe dos se petreceau lucrurile în familiile unde bărbatul fusese cel ce adusese mireasă săracă în casa părinţilor săi. Aici, dacă mezinul nu era cumva dezmoştenit din pricina unor ruşinoase năravuri, dar numai cu voia Sfatului înţelepţilor, el singur rămânea cu agoniseala. Aceasta era pricina din care, deşi întemeiau familii şi aveau la rândul lor copii, fraţii şi surorile nu se despărţeau, averea rămânând, în cazul acesta, bătrânilor, până când şi copiii lor îmbătrâneau: doi, trei, şase, nouă, treisprezece, câţi erau ridicau casă de piatră, ori de bârne, ori săpau bordeie, gospodărind bunurile îndeolaltă şi trăind în aceeaşi ogradă străbunici, bunici, nepoţi, strănepoţi şi străstrănepoţi, în bună înţelegere, câte trei, patru şi chiar cinci generaţii.

Veneau la serbările din Poiana Omului oameni de rând, taraboşti şi oşteni, păcurari, agricultori şi negustori, meseriaşi de tot felul de prin văile şi munţii apropiaţi, veneau chiar şi alte seminţii, împestriţând întinsul Platou al Luncanilor cu fel de fel de adăposturi, fiindcă sărbătorile

ţineau trei zile. Către vestita Poiană a Omului duceau felurite drumuri, în majoritate sigure şi bine întreţinute de auxiliari şi de hangiii care, în numai trei zile, câştigau cât pentru întreg anul. Un drum, numit şi drumul ţării, venea de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, se unea cu cel al Hategenilor la confluenţa Sargetiei cu Râul Mare, le însoţea o vreme cursul pe malul drept şi, înainte de Aquae, o cotea spre munte, ţinând Valea Veteranilor şi lăsând în stânga cetăţile de la Piatra Roşie şi Feţele Albe; altul, după ce lăsa la dreapta apa înşelătoare a Marisului, o ţinea în sus pe malul Sargetiei, ca să verse tot pe Drumul Veteranilor puhoi de oameni veniţi de la Germisara, Blandiana, chiar Apulum şi Munţii cu Aur; două drumuri mai puţin importante, dar nu şi cu prilejul sărbătorilor de pe platou, străbăteau culmile domoale dinspre Apa Frumoasei şi Munţii Delarilor; mult mai importante erau de data asta potecile, ce puteau fi numărate cu zecile, cu sutele, cu miile, luate în copitele cailor ori în tălpile opincilor, căci niciun drum către Poiana Omului nu era prea greu sau prea lung cu un prilej ca acela.

După prima zi, a Marelui Sfat, în care se aduceau în faţa bătrânilor înţelepţi pricini de tot felul, urma a doua, ce era zi de târg, la care se vindea tot ce avea sau nu avea preţ, de la sare la sclavi, de la soţii şi soţi la miere şi mied, de la boii mocăneşti cu coarnele întoarse, la caii de rasă şi măscăricii de duzină. Nimenea nu îşi amintea ca aici să se fi furat vreodată măcar o potcoavă, ori negustor să înşele la cântărit şi numărat, căci asemenea fărădelegi se pedepseau cu moartea. Judecăţile erau drepte sau, mai bine zis, atât de drepte cât pot fi judecăţile făcute de om pentru semenul său. Mărturisesc sub greu blestem că în acele vremi nevoiaşul îl chema la judecată pe bogatul ce l-a nedreptăţit, slujitorul, pe stăpân şi, dacă a avut de partea sa dreptatea cel slab, i s-a dat, fiindcă legea părinţilor noştri era una şi aceeaşi pentru rob şi împărat. Ai mei, cei de pe Valea Veteranilor, s-au pregătit pentru plecare din vreme: mărfurile au fost alese cu grijă, pricinile de judecată cu unii şi cu alţii au fost întoarse pe toate feţele

de mai multe ori, fetele au făcut ordine în lăzile cu zestre şi prin acelea cu straiele de sărbătoare, flăcăii şi-au ferecat fluierele, au uns cimpoaiele şi au prins zdrăngănei de argint la opinci; voinicii şi-au lustruit armele pentru întrecerile ce aveau loc a treia zi, măscăricii, zodiecarii şi saltimbancii născoceau drăcovenii şi parasconii ca să te lase cu gura căscată, cerşetorii, ologii, leproşii cucereau din vreme răscrucile de drumuri şi locurile cu altare pentru jertfe şi închinat, iar copiii renunţau la somn ca nu cumva cei vârstnici să plece fără ei. Cu o zi înainte, în zori, de ziua închinată lui Venus, cei din satele păstorite de mine s-au urnit cu căţel, cu purcel, femei şi bărbaţi, bătrâni şi copii şi, după datină, mi-au bătut la poartă. Boleam de vreo săptămână. O slăbiciune hicleană mi se cuibărise pe la încheieturi, suflarea se poticnea şi hârşâia ca un cimpoi aruncat în pod, demâncarea o înghiţeam mai mult în silă, pana de scrijelit tăbliţe cerate şi cea pentru pergamente devenise grea pentru degetele numai zgâlciuri, şi noduri, şi tremur pe la încheieturi. Noaptea se întâmpla să visez că trăiesc în viaţa mea de dinainte, adică în aceasta, şi atunci când mă trezeam îmi era tare greu să aleg între una, de care îmi era dor, şi alta, de care ştiam că o să-mi fie. Visul pe care vi l-am povestit înainte a fost ultimul dintr-un şir care începuse să-mi dea de gândit.

Din pridvorul împodobit cu ţesături înflorate am adulmecat zumzet de stup tânăr şi zvon de sărbătoare. Inima mi-a tresăltat ca o gloabă bătrână în faţa tainului de ovăz şi a prins a bate ca în vremuri mai bune. Comisul Pieporus, în ascultarea căruia se găseau pagusurile de pe valea de jos a Sargetiei, în mare strai de sărbătoare şi cu armele de război, mi-a întins plosca întâmpinării şi a chemării la nunţi şi botezuri, învelită în vâsc desprins de pe stejarul sacru şi, ca prin farmec, puterile mi-au revenit îndată. Bucuroasă peste poate că mă vede iarăşi pe picioare şi înclinat spre ale vieţii, Drilgisa, soaţa lui Anort, cu care mă învecinam, l-a înhămat pe Debar la cotigă, a încărcat merindea şi am pornit la drum, în fruntea unui vesel convoi de care şi călăreţi. După un scurt popas la

hanul de la Valea Peşterii, unde am gustat cu plăcere vinul aburit de răcoarea dimineţii am pornit iarăşi şi, hai, hai, hai, mai la drum, mai la odihnă, căci vremea nu ne mâna cu anasâna de la spate. Până să încline soarele dincolo de Culmea Luncanilor, ajunsesem unde nu mai nădăjduisem să ajung altfel decât abur de amintire. Platoul peşterii şi Poiana Omului roiau de atâta omenime. Numai de-ai noştri, adică dintre aceia ce ne consideram oameni ai locului, coborâsem de pe culmi şi urcasem din văi mai bine de trei mii de toate vârstele. Străbătusem drumurile mai gustând din ploştile cu mied, mai îndemnând boulenii şi caii la deal, mai strunindu-i la vale, cântând şi chiuind cu voie bună, cu muzici din vreme tocmite, mergătoare în fruntea fiecărui alai. Imediat după ele hălăduiau flăcăii şi fetele, culegând florile câmpului, stropindu-se cu apa cristalină a pâraielor, furându-şi sărutări şăgalnice ori arzătoare sub streşini de pădure. Bătrânii înţelepţi, fruntaşii satelor, capii de familie şi slujitorii altarelor se aţineau pe la mijloc, mai îmbiindu-se cu ploştile înnegrite de vreme, depănând amintirile altor sărbători de Solstiţiu şi răscolind praful uitării. În carele cu două roţi înalte, făcute după modelul celor romane, trase de bouleni sprinteni, ori în carele cu loitrele lungi, aşezate pe patru roţi răfuite, veneau femeile, cocoţate pe lăzile de zestre ori pe lobdele aşternute cu pricoiţe înflorate, uşoare ca puful, după ce toată primăvara fuseseră învălmăşite prin văioagele apelor de munte. În pagusul Peştera, de unde mai aveam cam un ceas de mers liniştit, ne-au întâmpinat cetaşi călări pe armăsari negri, fala Confreriei Lupilor Hategeni. Ei ne-au uşurat de armele tăioase, de uneltele vărsătoare de sânge, pe care le-au stivuit în câteva care mocăneşti cu coviltir şi, în numele neamului nostru de pe Valea Veteranilor şi a Sargetiei de Jos, ne-au pus, pe mine şi pe comisul Pieporus, să jurăm pe cer şi pe pământ că atâta vreme cât va ţine Sărbătoarea Mumei Mari şi Sfatul înţelepţilor, înţelegerea şi pacea vor să domnească în inimile celor aflaţi sub a noastră ascultare. Tot aici s-au făcut înscrierile feciorilor noştri la întrecerile bărbăteşti din ultima zi a serbărilor. Intrarea în

Poiana Omului se făcea la asemenea ocazii numai pe patru drumuri, pe care încă din zori curgeau şiruri, şiruri poporenii. La capătul lor erau înălţate patru porţi urieşeşti, din trunchiuri de ulmi, împodobite fiind cu ghirlande de flori, cu cetină şi vâsc. Patru vase, cioplite din trunchiuri de arin, în care, pe scocuri de lemn măiestrit cioplite, se scurgea şipotind apa din Izvorul Sacru, erau pregătite pentru datina spălării de colb şi de gânduri viclene. Cu barba lui colilie, atârnând până la brâu, împuţinat de ani, dar încă sprinten, ne-a ieşit în întâmpinare înţeleptul Troes, însoţit de un flăcău şi de o fată care purtau pâinea, sarea, ulciorul de vin şi crenguţa de popelnic, ale cărui frunze nu cunosc ofilirea şi moartea. Când păşeam în poiană se însera într-o atmosferă de pace şi linişte, sub cer înalt şi senin. Un zumzuit ca al stupilor la vremea roitului cuprinsese firea. Mirozna acrişor-înţepătoare a focurilor aprinse pentru noapte, peste care femeile aruncau din când în când cetină şi şeminenţele ce făceau inima voioasă, împresura întinsul platou. Grupuri, grupuri de flăcăi şi fete, de copii şi copile, doritori să deprindă mai curând câte ceva din tainele şi rosturile celor vârstnici băteau poteci către pădurile ce înconjurau poiana, cărând trunchiuri şi vreascuri, ori numai prefăcându-se prinşi cu aceste trebi. Pentru bătrâni şi fruntaşii obştelor fuseseră ridicate din vreme adăposturi largi, din lemn de mesteacăn, acoperite cu frunzare verzi. Cât puteai cuprinde cu privirea, focuri, focuri la care fierbeau ceaune pe vetre de piatră ori pe pirostrii, clocoteau căldări, sfârâiau hălcile de carne, se perpelea vânatul cu coarne, ori cu colţi, ori cu pene; oamenii se chemau unii pe alţii, poftindu-se la ospătat, fetele măritate prin străini plângeau ostoindu-şi dorul la pieptul mamelor, tovarăşii de arme ori vânătorii vestiţi depănau istorii despre întâmplări năprasnice.

Câtă vreme am zăbovit cu Troes şi cu alţi înţelepţi pe laviţele de mesteacăn reavăn, pentru a ni se înfăţişa răboajele cu pricinile ce le aveam de judecat a doua zi, ai mei au mas şi au aşezat tabără pentru noapte la locul

îndătinat neamurilor Veteranilor din bătrâni, la miazăzi de Peştera Zeilor, în preajma unor stânci de calcare roase de vânturi şi sfredelite de ploi, închipuind un convoi omenesc care urca anevoie muntele. Aici au aprins focul şi l-au lăsat în seama copilandrilor şi a bătrânilor. Niţel mai la dreapta, pe un tăpşan, tinerii au încins jocul de doi, ca la Haţeg, învârtita de trei, ca pe Valea Frumoasei, învârtita de pe Maris şi hora din Munţii Cetăţilor, după zisa îndrăcită a tilincilor, fluierelor şi cimpoaielor. Joc şi veselie se încinsese şi către miazănoapte, de unde se contura buza întunecată a pădurii şi răzbeau ţâpuriturile celor coborâţi din Ţinutul Delarilor ori din Munţii cu Aur, veniţi la târg cu unelte de fier, arme frumos lucrate, ciubere, tulnice, vase de lut şi felurite bijuterii. Partea dinspre răsărit era a jinarilor şi poenarilor, a celor din ţinuturile de margine, cărora li se zicea mărgineni, vestiţi neguţători de brânzeturi, de lână şi piei, neamuri veşnic călătoare cu turmele peste munţi şi şesuri, cu flăcăi tomnatici şi fete îmbătrânite în aşteptare, care în această seară de început jucau încinşi roată jocul numit Al Soarelui, în zvon înalt de fluiere. Luncanii şi haţeganii, sargetenii şi tapeienii, care pretindeau că se ţin toţi de un neam, şi-au ridicat taberele către apus, aproape de Peştera Zeilor, unde, pe lângă focuri, tropoteau cu sârg şi îndeolaltă bătrânii şi tinerii brâul cu strigături, bătut în contratimp de un dubaş ce putea să o ţină tot aşa măcar trei zile. Ce mai! Platoul înalt, presărat cu focuri şi mursecat de bătaia opincilor, arăta ca un imens cuptor în care fierb, se coc, se prăjesc şi se perpelesc felurite mâncăruri: balmuş gras, de stână, fiert în mei măcinat la râşniţă rară, pastramă de berbece ori de capră neagră, dată prin mirodenii şi ţinută la fum de fag, miei înăbuşiţi sub lespezi fierbinţi, umpluţi eu tocătură de pasăre şi cu felurite verdeţuri, vânat cu pene, stropit cu vin şi mujdei de usturoi, caltaboşi şi cârnaţi mustoşi, arămiţi uşor la para jăratecului, ceaune în care cocoloşii de brânză săltau prin terciul de mei adăstând adausul de lapte covăsit şi smântână, păstrăvi în foi de urzică unse cu slănină de urs, plăcinte cât roata carului umplute cu

brânzeturi şi cărnuri tocate şi toate astea, dar mai multe altele, stropite migălos cu vin acrişor, mied dulceag-amărui, cidru de mure, afine, cătină, zmeură şi soc, bere gulerată de ovăz şi hamei, băută din donicioare înalte de lemn. Vecinii şi rudeniile, cunoscuţii şi prietenii se pofteau când unul, când altul: gustă, rogu-te, şi din asta şi ai să-ţi lingi degetele!; ia, rupe matale numai o bucăţică şi ai să mă pomeneşti!; vecine, nu zice nu, că nu se cade să nu guşti din cele cu care ne-au îndestulat Zeii!; o ciozvârtă, numai una, prietene, şi nu-mi zice mulţam dacă nu ţi-o plăcea!

În Poiana Omului, pacea nopţii şi liniştea somnului s-au lăsat târziu, după asfinţit de lună plină şi la zvon de tulnice dat de membrii frăţiei, sorociţi cu buna ordine în aceste trei zile.

A doua zi ne-am trezit pe când se deschideau în lumina dintâi zările, în triluri de păsări şi glasuri unduite de tulnice. După datina din vechi-străvechi, cei şapte înţelepţi aleşi să judece şi să limpezească pricini, încă de la serbarea cealaltă, s-au recules în tăcere şi smerenie sub cupola înaltă a celei de a treia încăperi a Peşterii Sacre. Mă număram şi eu printre ei. La ieşire ne-am purificat iarăşi, trecând prin cercurile de foc, stropiţi cu apă neîncepută, adusă de fete neprihănite. Apoi am urcat Stâncă Zeului, de deasupra peşterii, şi ne-am aşezat pe laviţele de piatră, tocite de vreme şi de şederea unui nesfârşit şir de juzi înţelepţi, având răboajele şi tăbliţele de plângeri şi pricini la îndemână. Pentru a cincea oară eram ales starostele acestor bărbaţi ninşi de înţelepciune şi aplecaţi de ani. Am rostit cu glas înalt legământul nostru şi pedepsele cuvenite celor ce aveau să ni se înfăţişeze cu mărturie strâmbă sau gândul hiclean. În faţă şi pe cele două laturi ale potcoavei, în care Zei aşezaseră stâncă la începuturile lumii, se înghesuia mulţimea. Niciun alt spectacol, nici măcar întrecerile bărbăteşti nu o atrăgea atât cât Judecata cea Mare. Din dreapta mea, sfrijit şi împuţinat de ani, cu o barbă falnică precum cea a slujitorilor din templele subpământene, s-a ridicat Troes,

vestit pentru harul de a întoarce, orândui, şlefui, aşeza şi cânta cuvintele. Îi mersese vestea pentru vorbele înţelepte cu care cândva îl întâmpinase ca sol pe augustul Hadrianus, în trecere prin Provincia Dacia, şi pentru solia purtată în tinereţe tocmai la Roma, Cetatea Lumii. Mângâindu-şi podoaba bărbii a înălţat glas: „Fraţi ai mei întru Zei, sânge şi datini! În ziua dintru începuturi când, în stăpânirea pământului, lumina este biruitoarea întunericului, ne-am adunat după datina din bătrâni ca să cercetăm cu înţelepciune vâlvorile de orice fel şi să nemurim pacea. Prin glasul meu, înţelepţii neamurilor adunate aici, vă spun bun venit şi bună pace! Sunt bătrân. Numai înţeleptul Cerneguras, povăţuitorul de bine al celor de pe Maris şi din Munţii cu Aur, numără peste mine şi peste sută anii. Multe am văzut la noi şi la alte neamuri pe unde m-au purtat paşii, însă tot ce mi s-a părut mai bun şi mai plăcut este pacea, înţelegerea dintre oameni. Au trecut cinci ani de când nu ne-am mai întâlnit la Marele Sfat şi de când pacea nu a mai fost tulburată. Iar eu zic lucru mai plăcut decât acesta nu se mai află. Datina face ca neamul meu, al Luncanilor, să vă fie gazdă. Noi ne-am dat silinţa şi le-am potrivit pe toate cum am putut şi ne-am priceput, aşa încât nimic să nu ştirbească datina, fără de care cele datorate străbunilor se uită şi neamul se destramă. Ca şi în alţi ani, starostele sfatului nostru va să fie cel mai încărcat cu gloria faptelor şi cu mierea înţelepciunii, tarabostele Viezure. Judecata noastră ţine până la asfinţitul soarelui. Cel care nu va fi mulţumit de ea şi crede că nu va putea trăi un an în tăria ei, liber e să-şi ia avutul şi să se strămute peste al şaptelea hotar, numărat de la ultimul semn de hat pus de neamurile aici de faţă. Acum, fraţi ai mei, cei cu pricini ori plângeri demne pentru judecata Marelui Sfat să se înfăţişeze la judecată! Urmăririle pentru vărsări de sânge încetează până la asfinţit, când cei ce se duşmănesc de moarte se pot înfrunta în luptă dreaptă. Dar, vă amintesc că pacea e lucrul cel mai bun”.

Nici de astă dată bătrânul Troes nu şi-a dezminţit

faima de neîntrecut meşter la vorbe. După el se ridică, slab şi deşirat, cu nasul coroiat ca de acvilă şi privirile sfredelitoare, Ardalos, povăţuitorul celor din Ţinutul Hategenilor. Era de mirare cum de adunătura de oase se mai ţine laolaltă sub pielea tăbăcită de vreme şi suferinţă, încât semăna cu un preot crist, străin de toate cele lumeşti. Ucenicise mulţi ani la Peştera Zeilor din Cogaionon înainte de a-şi revărsa prinosul sufletului şi al minţii printre ai săi. Era socotit făcător de minuni: citea mersul astrelor şi prezicea viitorul, da somn dulce şi adânc celor ce urmau să fie vindecaţi prin sângerare, aducea liniştea pentru cei rătăciţi cu duhul, descoperea izvoare şi comori ascunse, fiind în înţelegere cu spiriduşii şi vâlvele, pregătea pentru orice fel de boală ierburi şi alifii de leac. Văzându-l acum, mulţimea prinse a fremăta de bucurie, lauda întâlnirii cu un om ca acesta fiind deasupra celor ce se sumeţeau că au văzut Marea cea Mare ori Donarisul. Cuprinse cu privirea pătrunzătoare mulţimea mişcătoare, iar aceasta se potoli ca un singur om. Făcu gest larg cu braţele, aşternu zâmbet senin pe obrazul ca pergamentul şi prinse a vorbi, părând a întineri pe măsură ce rostea cuvintele: „Toţi Zeii sfătuiesc omul de bine, deci toţi Zeii sunt buni. Zeii la care vă închinaţi să vă ocrotească, să vă dea gând curat şi inimă senină la această zi a Mumei Mari! Zeilor şi părinţilor ce mi-au dat viaţă le mulţumesc că am ajuns şi ziua aceasta, în care şirul anilor mei numără suta. Vă privesc şi inima mea se bucură, fraţilor. Sunteţi încă o dată pe câţi eraţi cu zece ani în urmă; asta înseamnă că neamul sporeşte, ţara e îndestulată, vremurile prielnice şi aşezate în rosturi. Bunul meu, care a trăit o sută douăzeci şi trei de ani zicea: „Măi fecior, ia seamă şi ţine minte ce ţi-oi spune eu! Unui bărbat, decât să trândăvească, ori să caute sfadă vecinului, ori bucurie zilnică în fundul butoiului, îi şade mai bine să crească copii şi să sporească neamul”. L-am ascultat aşa cum l-am ascultat în toate. Şi am lăsat în urmă nu un neam, ci o pădure falnică de oameni. Iată de ce rog Sfatul să-mi dea stărostia ultimei zile a sărbătorilor, cea a petrecerilor şi căsătoriilor, şi, de

nu v-o plăcea, mă leg să mă las de asemenea rosturi!”

O cascadă de râsete şi chiuituri cuprinse poiana. Iată că judecata începea cu veselie şi sub bune auspicii. Eu am vorbit puţin şi cu măsură. Ştiam că oamenii imperialilor sunt cu ochii pe mine. A urmat să rostim pe rând jurământul de dreapta judecată. S-au înfăţişat pricinile şi împricinaţii. Nestingheriţi ne-am început lucrarea. Mai întâi au fost supuse judecăţii pricinile mărunte: călcări de haturi, răpiri de femei, gâlcevele cauzate de păşunat şi vânat pe locurile şi în pădurile altora. La amiază am stat de mas şi ne-am odihnit un ceas trupurile sub umbrar de pădure. Apoi am trecut la judecarea faptelor grele, care au fost: două omucideri, una pentru răzbunare, cealaltă pentru jaf, o tâlhărie săvârşită la Apa Galbenă asupra unei caravane de neguţători de sare, două pângăriri de altare, toate pedepsite cu moartea. În continuare s-au judecat Luncanii şi Mărginenii pentru strămutarea unor haturi la păşunile din munte, dreptatea fiind de partea mărginenilor, cum s-a dovedit cu răboaje şi hrisoave vechi de dinainte de Traian. S-au mai judecat Delărenii cu Muncelenii pentru locurile de vânătoare şi băile de fier, cum o făcuseră şi în anii trecuţi. Câţiva înţelepţi din celelalte neamuri au fost numiţi să cerceteze şi să hotărască la faţa locului. Nu am avut pricini care să pună la încercare judecata noastră.

Celelalte două zile au curs între malurile lor fireşti. S-au făcut negoaţe bune cu negustori veniţi de departe, s-au legat frăţii de sânge şi prietenii, schimburi de holde, munţi şi păşuni, s-au pecetluit la Peştera Sacră sute de căsătorii, s-au depănat istorii şi poveşti nemaiauzite, s-au întocmit horoscoape, s-au încins hore şi s-au auzit alte cântări. Lăutarii şi măscăricii s-au bucurat de multă trecere. Ai mei au luat drumul către casă a patra zi, înainte de răsăritul soarelui. Plecau mulţumiţi. Judecăţile s-au arătat drepte, târgurile cu noroc, petrecerile cu veselie şi măsură. E drept că pierduseră în ziua a treia unsprezece feciori şi şaptesprezece fete, care întemeiau familii în alte neamuri; aduceau, în schimb, peste douăzeci de flăcăi şi numai cinci fete, întemeiat motiv de fală pentru seminţia

Veteranilor. Eu am mai zăbovit cu înţeleptul Ardalos la altarele din Poiana Omului. Luasem cu mine răcliţa cu tăbliţele şi pergamentele cuprinzând truda celor cinci ani în care am însemnat ce mi s-a părut vrednic de ţinut minte despre întâmplări, oameni şi fapte. Mă hotărâsem să le ascund spre păstrare, pentru când voi mai fi ori nu voi mai fi în viaţa din care venisem, şi despre care tot mai des îmi aminteam, aşa cum ai reface din aburii uitării un vis. Până la întoarcerea înţeleptului m-am întins la soare pe laviţa de piatră. Îmi era dor de plăcerea somnului, pe care de atâta vreme nu o mai aveam. Iată că de la un timp începusem a simţi cum clipă de clipă, ceas de ceas, zi de zi, trecând, apropiau sfârşitul. Îl vream şi îl aşteptam, ca pe ceva de care îţi este dor. Bănuiam că în curând se va împlini şi cu mine lucrarea. Dar, până atunci, mai aveam multe de înfăptuit. Aş fi vrut să îi mai vizitez pe ai mei în Munţii de la Miazănoapte şi să vânăm împreună un cerb pentru jertfă în Ţinutul Codrului; promisesem o vizită la Apulum prietenului meu Macrinus Flavius Sirus, înaintea plecării sale definitive din Dacia; doream să văd venit în lume pe al treilea nepot al hangiului Zebal, care tot fecior avea să fie şi tot Ortis va să se cheme.

Până să se înapoieze Ardalos, plecat după apă la izvorul din vale, aveam vreme să pun la păstrare, în loc tainic, racla de aramă şi o statuetă ce mi-o cioplise cu migală un meşter grec de la curtea lui Macrinus Flavius Sirus. Intrarea în Peştera Zeilor nu era prea departe. În Poiana Omului nu mai rămăsese nimeni. Puteam, deci, împlini gândul care de mult îmi dădea ghes. Soarele se ridicase cam de o suliţă pe cer când m-am apropiat de intrarea folosită de preoţi pentru oficierea jertfelor.

Deşi pacea şi liniştea cea mai desăvârşită domneau împrejur, eu aveam intens sentimentul că sunt urmărit. Mi-am zis că s-ar putea să fie numai o stare de slăbiciune, după trei zile în care mă odihnisem puţin. Până la terasa de calcare, de unde începea intrarea oficierilor, trebuia să urc douăzeci şi una de trepte înalte. Lădiţa pe care o purtam pe umăr era destul de grea şi începusem să mă

îndoiesc dacă voi răzbi până sus. Eram aproape de tăpşanul de unde începeau scările. M-am aşezat pe o piatră lucrată de cioplitori, însă părăsită aici, şi am închis pleoapele ca să mă odihnesc. Razele soarelui băteau pieziş, din faţă, şi îmi mângâiau obrazul ca degetele călduţe ale mâinii de mamă. Mi s-a părut că îmi aud numele strigat şi repetat de ecou în spaţiul tăcut al muntelui, până la topirea în depărtări. Am deschis ochii speriat. Pe lespedea înaltă, de la intrarea în Peştera Zeilor, părea a se dezinela din verigile de bronz aurit şi din somnul începuturilor Şerpele Roş, încolăcindu-se şi legănându-se ademenitor, într-un fantastic joc al chemărilor. Da, slăbiciunea aceea ce mă cuprinsese de dimineaţa trebuia să fie de vină! Iarăşi am închis ochii, am îngânat un imn către Zei şi mi-am întărit cugetul. Dacă i-am deschis, de acum şerpele nu mai era decât acea măiestrită alcătuire din bronz pusă de preoţii cei vechi să străjuiască intrarea. Pe poteca şerpuitoare, care urca de la izvorul din vale, am zărit făptura deşirată a înţeleptului Ardalos, cu ulciorul pe umăr. Nu mi-am mai îngăduit nicio clipă de răgaz şi am început a sui treptele năpădite de bălării. Intrarea aceasta nu mai fusese folosită de foarte mulţi ani. Număram treptele, ca să îmi fie mai uşor urcuşul. Pe a douăsprezecea, mai lată decât celelalte, unde meşterii vechi cioplisera în stâncă laviţă îngustă pentru odihnă, adăsta încolăcită o viperă cu corn, mare şi lucitoare cum nu mai văzusem, care mă privi o clipă şi apoi dispăru printr-o crăpătură în stâncă. M-am odihnit chiar pe locul unde puţin mai înainte se prăjise la soare şerpele. Nu avusesem nicio senzaţie de frică, ori de silă, ori de mirare. Pe a nouăsprezecea treaptă, în aceeaşi poziţie şi cu aceeaşi uitătură, mă mai întâmpină una, la fel. Parcă erau surori. Mai aveam doar două trepte şi tocmai aici se cuibări în mine teama şi îndoiala. Amintiri vagi mi se prefirau pe oglinda minţii, mă scălda sudoarea rece, a fricii pe care de mult nu o mai cunoscusem. Aş fi vrut să fac calea întoarsă, însă ceva mai tare decât voinţa mea mă atrăgea înainte. Lespedea de la intrare, prinsă în puternice ţâţâni de fier

ruginit, era întredeschisă numai atât cât să se poată strecura un trup împuţinat ca al meu. Am rostit cu glas încet imnul scurt, cuvenit atunci când păşeai pe locurile sacre. Mi s-a părut că îmi aud iarăşi numele drămuit de ecou şi am intrat. Lespedea s-a închis singură în urma mea cu un scârţâit asurzitor. Tot atunci am simţit durerea unei puternice lovituri în frunte. Înainte de a leşina mi s-a părut că recunosc râsul gros, rău, porcesc al duşmanului meu Botdecâine. Că văd capul jucăuş şi mare cât al unui miel, al Şerpelui Roş. Mă găseam iarăşi în peştera necuprinsă, unde luminau nefiresc torţe de piatră, iar bolta închipuia Constelaţia Şarpelui, sau a Dragonului. Am refăcut în sens invers drumul pe care îl mai făcusem cândva, numai că nu îmi aminteam când: sala necuprinsă, boltită în patru clinuri, ca tavanul unui templu; borta din care izvora întunericul, părând a naşte stele; coridorul străjuit de o parte şi de alta de vipere din bronz; cele şapte trepte; butucul strălucitor al roţii pe care o asemuiam cu Soarele de Andezit al Sarmizegetusei; ameţitoarea învârtire a spiţelor, apoi galeriile cu uşi de bronz pe care erau săpate numele strămoşilor; plutirea în gol, eliberat de teamă, de gânduri, ca o fericită pasăre a văzduhului; sala albă şi rotundă, aidoma unui ou uriaş, căptuşit cu table de legi şi imnuri către Zei; omul de piatră, care lua în răstimpuri înfăţişarea înşelătoare a Şerpelui Roş, ce mi-a pipăit rana din frunte şi a constatat mai mult pentru sine: semnul, iată semnul şi împlinirea sorocului; galeria animalelor de piatră şi bronz, care, la trecerea mea, prindeau viaţă şi îmi alinau rănile; iarăşi şapte stele, după şapte trepte, la mijloc, soarele arămiu din inima căruia îmi zâmbea ocrotitor Zeia Mumă, având la picioare ciuta, plugul de bronz şi crenguţa de paltin; ea m-a lovit cu crenguţa pe locul unde simţeam sângerând cald rana şi, deodată, am prins puteri, începusem zborul lin către o altă lume, către o altă viaţă, dar, de fapt cădeam în întunericul acelei fântâni, la capătul căreia ardea, fără să lumineze, o inimă de foc, prefăcută, pe măsură ce mă apropiam, într-o sală cu pereţii bătuţi în foiţă de aur. Aici, pe un tron de piatră, sta Şerpele Roş,

care mi-a şoptit: păstrează taina! Şi apoi şi-a întors faţa de la mine, lăsându-mă singur.

Mai întâi şi mai întâi am simţit frigul. Crezusem că adormisem afară, cum mi se mai întâmplase şi altă dată, şi am căutat ceva să mă acopăr, dar nu am întâlnit decât piatra rece. Ochii mi s-au deschis anevoie, fulgeraţi de prea multă lumină. După ce i-am obişnuit cu ea, ţinându-i întredeschişi, mi-am dat seama că mă găseam în Valea Rea, pe terasa unde, după părerea celor bătrâni, trebuia căutată intrarea în Peştera Zeilor. Aveam o stare de greaţă, o cumplită durere de cap şi senzaţia că mă înapoiez din altă lume, trunchiată, inconsistentă, din clăbuci de amintire, ca o ieşire din vis. Dar, pe măsură ce mă limpezeam, începeam să-mi amintesc. Ce a mai fost după aceea, cunoaşteţi. Căutările mele, socotite rătăciri ale minţii, dispreţul oamenilor, şirul anilor de chin şi neodihnă.

— Dar arheologii, oamenii de ştiinţă, istoricii, nici ei nu v-au crezut?

Întrebă revoltat Bogdan.

— Ei mai puţin decât alţii. În lumea lor, fiecare adevăr are nevoie de dovadă sigură.

— Totuşi, există o asemenea dovadă: lăcriţa, cufărul acela în care aţi pus spre păstrare manuscrisul şi statueta, îşi dădu cu părerea Teofana.

Bătrânul zâmbi cu tristeţe.

— Ehei, asta chiar că ar fi fost ceva! Numai că a rămas în peşteră, dacă nu cumva o fi distrus-o duşmanul meu Botdecâine, iar intrarea eu nu am mai găsit-o.

— Şi străinii? Încercă o altă pistă Cosmin. Străinii cu care v-aţi însoţit şi.

— A, străinii! Despre ei mulţi ani nu mai ştiusem nimic. Nici nu mă interesau, crezându-i trăitori numai în visul, în coşmarul meu. După mai multă vreme, când m-am dus la oraş să povestesc şi profesorului Damian întâmplările mele, nădăjduind că dânsul mă va crede, am aflat că el nu mai era. Căzuse pe front, la Volga ori la Cotul Donului. Atunci am făcut greşeala să istorisesc totul unuia de pe la noi, om citit şi pasionat de istorie. M-a privit ca pe

o stafie a mea, mi-a şi făcut semn că aş cam fi luat-o razna şi a prins a vorbi prin sat despre nebunia mea. Oamenii au cam uitat cum mă cheamă şi au prins a mă striga Şerpele Roş. De atunci nu am mai trăit decât din dorinţa de a le arăta că am dreptate, că istoriile mele nu sunt jocuri de ape în închipuirea unui smintit. Că Peştera Zeilor nu e născocire şi că, după sute şi sute de ani, eu fusesem primul om care îi călcase pragul, văzând minuni de neînchipuit. Am cumpărat unelte speciale, echipament, exploziv, vânzând bruma de avere lăsată de ai mei, am adus pe cheltuiala mea specialişti de la oraş şi am prins a căuta. Zadarnic. O dată se naşte omul, numai o dată moare, zice o vorbă din bătrâni. Nu am mai găsit intrarea. S-o fi surpat atunci, mecanismul al cărui scârţâit îl mai am şi acum în urechi o fi închis-o definitiv, vreun mare cutremur i-o fi clintit rosturile? Nu ştiu. Dar că mai există şi o altă intrare, pe unde eu m-am înapoiat în această lume, e peste orice îndoială. Altfel aş fi acolo, nu aici. Ce e somnul, ce e bucuria, ce e liniştea şi împăcarea eu nu mai cunosc.

— Dar cu străinii, cu lotrii aceia căutători de comori, ce s-a mai întâmplat? stărui Teofana.

O vreme au rămas în uitare. Uneori mai apăreau în visurile mele plăsmuite cu ochii deschişi. După vreo cinci ani aveam să mă reîntâlnesc cu amintirea lor. Mi se rătăciseră câteva capre tocmai la stâncile puse sub semnul Şerpelui Roş. De când cu istoriile mele nimenea nu se mai încu metase să urce acolo. Locul primise şi un nume rău: La Strigoi. Am urcat iarăşi pe stâncă suspendată ca o covată. Am găsit două schelete albite de zăpezi şi de ploi. Am păstrat pentru mine secretul, cine m-ar fi crezut! Şi au mai trecut doi ani. Mă dusesem la Orăştie la târg. Isprăvisem ce aveam de târguit şi m-am îndreptat către Biserica Veche, unde în tinereţe mă reculegeam în linişte cu profesorul Damian. Deodată am zărit o caleaşcă trasă de doi cai albi. În galop. Pe jilţul din spate mi părut că zăresc chipul femeii cu ochi de antracit şi fără seamăn de frumoasă. Pe capră, biciuind caii, şedea omul cu fruntea teşită. M-a fulgerat un gând. Primul impuls a fost să mă

duc la autorităţi, însă am renunţat imediat. De bună seamă că şi ei m-ar fi considerat nebun. Au mai trecut ani. Eram printre puţinii oameni din sat care citeau ziarele. O ştire de la faptul divers mi-a reţinut atenţia. La Alba Iulia se ţinea procesul public al unor tâlhari de tezaure. M-am dus şi eu. Cu căruţa, peste văi şi dealuri, pe drumul părăsit acum, pe care îl mai străbătusem cândva, cu sute de ani în urmă. Pe alocurea se păstrase destul de bine. Pe marginea lui se întemeiaseră sate, în vechile vetre: Orăştioara, Bucium, Sibişel, Romos, Vinerea, Cioara, Tărtăria, Vinţ, Drâmbar. Am ajuns târziu, dar am mai prins momentul în care completul de judecată rostea sentinţa: Chelemen Arpad şi Roza Walter erau condamnaţi pe viaţă pentru nenumărate crime şi jafuri. Nu încăpea nicio urmă de îndoială că erau ei, omul cu fruntea teşită şi frumoasa cu trupul unduitor, de salcie plângătoare. M-am bucurat să-i revăd. Începusem să cred şi eu că întâmplările mele erau scorneli ale unei minţi prea înfierbântate. Da! Era adevărul adevărat, iar eu, primul şi singurul muritor care după o mie opt sute de ani trecuţi pătrundea în Peştera Zeilor.

Jarul focului mocnea sub spuză. Teofana adormise învelită în cojocul bătrânului, cu capul pe lespedea de piatră. Cosmin moţăia mai la o parte, sprijinit de buturuga care fumega la capătul dinspre foc. Bogdan se auzea mânând vitele către capătul văii. Când s-a înapoiat, pe deplin trezit de răcoarea zorilor, bătrânul Toader Berian, zis Şerpele Roş, nu mai era. Numai cojocul în care se învelise Teofana sta mărturie că fusese. Dispăruse. Odată cu istorisirea lui. Şi nu avea să mai apară vreodată.

Zorile au explodat într-un spectacol de lumină, anunţând rostogolirea bulgărelui de foc peste stâncile albe de la Valea Rea. Dacă s-a arătat astrul peste culmea împădurită, norii Cirus au prins a undui, închipuind un uriaş şarpe roşu.

SFÂRŞIT

Bobâlna, iulie 1985 – Deva, martie 1986